

دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی

زنجیره‌ی روژنپییری

*

خاوه‌نی ئیمتیان: شهوکه‌ت شیخ یه‌زدین

سه‌رنووسه‌ر: به‌دران نه‌همه‌د هه‌یب

ناوونیشان:

دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی ئاراس، گه‌ره‌کی خانزاد، هه‌ولتیر

س. پ. ژماره: ۱

www.araspublisher.com

هه‌موو به‌ره‌ه‌می هیمن

به‌رگی یه‌که‌م

بارگه‌ی یاران

شیر

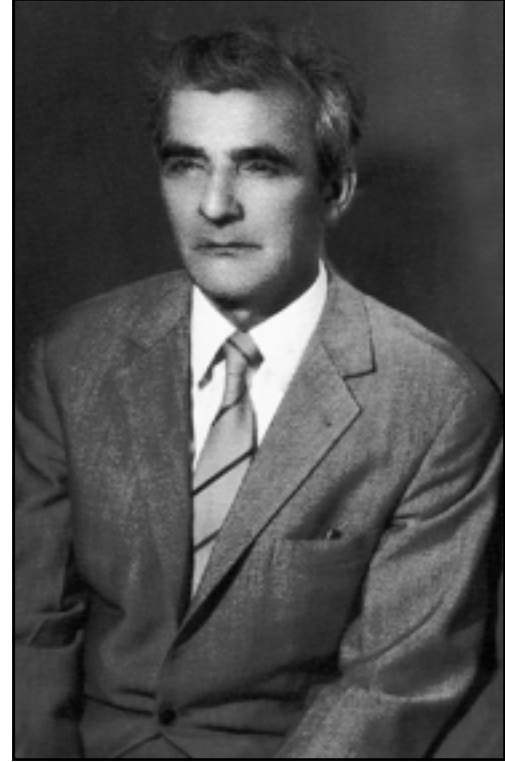
بارگهی یاران

سەرجهمی شیعی هیمن

بەسەرپەرشتیی:

بەدران ئەحمەد عوسمان دەشتی

ناوی کتیب: بارگهی یاران - سەرجهمی شیعی هیمن
بەسەرپەرشتیی: بەدران ئەحمەد - عوسمان دەشتی
بلاوکراوەی ئاراس - ژماره: ۱۸۳
دەرھینانی هونەری ناووه: بەدران ئەحمەد حەبیب
دەرھینانی هونەری بەرگ: شکار شیخ عەفان نەقشەندی
خۆشنووسی بەرگ: خۆشنووس محەمەد زاده
پیت لێدان: ئاراس ئەکرەم
هەلەگری: بەدران ئەحمەد، عوسمان دەشتی، شیرزاد فەقی ئیسماعیل
هەلەگری سەر کۆمپیوتەر: عەزیز عەبدوڵخالیق - دلاوەر سادق
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوەرحمان مەحمود
چاپی یەکەم - چاپخانەی وەزارەتی پەرودە، هەولێر - ۲۰۰۳
لە کتیبخانەی بەرپۆڵەرایەتی گشتیی روژنبیری و هونەر لە هەولێر ژماره (۸۶) ی سالی
۲۰۰۳ ی دراوەتی

هيمن

وشه يه ک

«من و ههژار بۆ هه موو جيتگايه ک پينکه وه بويين و ليتک هه لئه ده پراين، زۆر کهس نه بده زانی کامان هه ژاره و کامان هيمن و نه گهر يه کمان به ته ني گه راباين ده پانگوت کوا نه وي تر؟»

هيمن - تاريخ و روون

دواي نه وه ي ده زگا که مان ديواني (هه ژار بۆ کوردستان) ي له سالي ۱۹۲۰.۰۱ چاپ و بلاو کرده وه، به ريز نيچيرشان بارزاني يه کسه ر پرسياي نه وه ي لي کردم "تاخۆ بۆچي ديواني هيمن - يشمان چاپ نه کردوه؟" وا دياره چاره نووس واي هيتاوه که وا هيمن و هه ژار دواي نه مانيشيان هه ر ناويان به يه که وه بي و هه ر کات باسي يه کيتکيان هاته گۆري نه وي تريان بيته وه بيه ر.

هه ر به گۆيره ي راسپارده ي به ريز نيچيرشان بارزاني که وتينه بيه رکرده وه و خۆ سازدان بۆ چاپي سه رجه م به ره مه کاني هيمن له دوو به رگدا، به رگيتک که هه موو شيعره کاني بگريته خو و به رگيتکي تريش هه موو په خشان و نووسين و وه رگيپراوه کاني. به ر له هه موو شت ده بوايه پرس به بنه ماله ي هيمن بکه ين. بۆ نه مه له گه ل دۆست و براي خو شه ويست کاک عوسمان ده شتي - که نامه ي ماسته ره که ي له باره ي شيعري هيمن - ه ريتک که وتين بۆ نه وه ي له پشووي نيوه سالي سالي ۱۹۲۰.۰۲ سه ردانيتکي مه هاباد بکات و په سندا يه تيبه کمان له باره ي چاپي هه موو به ره مه کاني مام هيمنه وه بۆ وه رگري. کاک عوسمان سه ردانه که ي کرد و به سه رکه وتووي گه راپه وه.

هيمن له ژياني خويدا هه موو به ره مه کاني بلاو کرده وه ته وه، وه ک من بزائم تاکه به ره مه ميکي که بلاونه کرابيته وه (شازاده و گه دا) ي مارک توينه که له سالاني هفتاکاندا کردبووي به کوردي. نه م به ره مه نه م ده ست و نه و ده ستي زۆر کرده وه و هيتشتا بلاونه کراوه ته وه. وا دياره که سانيتک دوا جار ده ستيان به سه ردا گرتوه و ناهيتلن نه خو بان نه خه لکي تر بلاوي بکاته وه. با بيينه وه سه ر با به ته که ي خو مان، وه ک گوتم هيمن خو ي سه رپه رشتيي چاپي زۆريه ي به ره مه کاني خو ي کرده وه بۆ به نابي هه ل و که موکورتيبان

تيدا هه بي، هه ر له سا يه ي نه مه شه وه به ئاساني به سه ر کاره که دا زال بويين و نه نجامان دا. زۆر مان هه ول داوه هه له ي چاپي تي نه که وي، چه ندان جار مان خو يندوو ته وه به لام هيتشتاش ته واو دلنيا نين، هه ندي وشه مان بۆ ساغ نه بووه ته وه و تيبان نه گه يشتين بۆ به له چاپه کاندا چۆن بوون و امان دانانه وه.

ناونيشاني (بارگه ي ياران) م بۆ به شي شيعره کان و (هه واري خالي) م بۆ به شي په خشانه کان هه لپژارد. به لاي خو مه وه نه مانه دوو به ره مه مي هه ره نا يابي هه ردوو به رگه که و له رووي ناوژه شه وه سه رنج راکيش و جوان بوون.

به پتي ريتکه وتن، هه تا ماوه ي پينج سالي داها توو مافي له چاپدانه وه ي نه م به ره مه مانه و به ره مه کاني تري هيمن بۆ ده زگا که مان پاريزراوه. به م زوانه ش ده ست ده که ين به چاپکردني (تحفه ي مظفريه) يه که ي. نه گه ر (شازاده و گه دا) ش له لاي که سيک هه بي تکا ده که ين بۆ ماني بنيري تا به زووترين کات بيگه ينين به ده ستي خو ينه ران.

هيوادارم نه م کاره ي ده زگا که مان ما يه ي ره زامه نديي خو ينه راني کورد بيت. سويا سي نه و به ريزانه ش ده که م که ها و کاريبان کردين به تا يبه تي مامۆستا عوسمان ده شتي که زۆر خه مخۆري کاره که بوو و يارمه تيبی داين.

به دران نه حمه د

هه ولير - ۴ نيسان ۲۰۰۳

تاریک و پوون

له کویوه بو کوی؟

من بو خۆم وام، رهنگه زۆر که سیش وای، که شیعری شاعیریک یا نووسراوهی نووسه ریک ده خوینمه وه «چ زبندوو چ مردوو» پیم خوشه خوشی بناسم. بزائم کتیه؟ خه لکی کام ولانه؟ کاری چیه؟ چۆن دهژی و نه گهر مردوو چۆن مردوو؟ له کوی نیتراوه؟

بۆیه پرپارم دا سه رگورشتهی خۆم له سه ره تای ئەم به شهی دیوانه که مدا بنووسم. به کیم گووتبا ئەو سه رگورشته بنووسی؟ کێ من له خۆم باشتتر ده ناسی؟

پتیه بووم زۆر درتزی بنووسم. ته ماشام کرد ده بیتته چیرۆکیکی درتیز و شیرین و پر کاره سات. چ چیرۆکیکی له به سه ره تاتی ئینسانیک له واقیع نیزیکتره؟ ئەویش به سه ره تاتی ئینسانیک نیزیکهی په نجا سالی له سالی کانی چه رخی بیسته م، ئەو چه رخی سه یر و سه مه ره یه، ئەو چه رخی پر کیشه و شه ڕ و شووره، ئەو چه رخی پر له کاره سات و په لاماره، ئەو چه رخی پر شوڕش و ئالوگۆره وه بیر بی. به تاییه تی نه گهر ئەو ئینسانه کورد بی. کوردیکی بی به ش و چاره رهش بی و تا راده یه ک له خه باتی رزگار به خاوی نه ته وه زۆر لیکراوه که یدا به شدار بووی. به لام به داخه وه بۆم نه کرا. به شی زۆری له بهر ته وه زه لیلی خۆم. با بمینی بۆ هه لیکێ تر نه گهر مام وازی لی ناهینم.

خوینهری خوشه ویست! پیت و نه بێ لیتفهم له سه ره هه تیوان هه لدا وه ته وه و له بنی کوله که م داوه و هه رچی هه یه نووسیومه. نا هه ر واکورته سه رگورشته که مت بۆ ده گپرمه وه.

شاعیری هه یچ قازانجی بۆ من نه بووی ئەو قازانجی هه بووه که ئەو ناوه دوور و درتیزی «سه ید موحه مه د ئەمینی شیخه لیسلامی موكری» ی له کۆل کردومه ته وه.

باوکم ناوی سه ید حه سه نی شیخه لیسلامی موكری بو، له تۆره مه لا جامیی چۆری بو که سێ سه د سال له وه پیتش هاتۆته سابلاخ و بنه مالتیکی گهره ی له مه لبه نده پتیک هیتناوه.

دایکم ناوی زه ینه ب و کچی شیخی بورهان بو که ئیستا بنه ماله یه کی گهره ی موكریانن.

به هاری سالی ۱۳۰۰ ی هه تاوی ۱۹۲۱ ی زایینی به شه وی جیتزنی به راتی له گوندی لاچین نیزیکی سابلاخ له دایک بووم. میتروکم له مه مکی دایکم نه کردوو و فرچکم به شیری دایه ن گرتوو.

دایکم زۆر جار به چاوی داده دامه وه و ده یگوت: تۆ پتیه ده م ره ش بووی. هه ر تۆم وه زگ که وت له شی ساغم به خۆمه وه نه دی. نه خوشیم پتیه نووسا، کویره وه ری و په ژاره رووی تی کردم. له سه ر مانگ و رۆژی خۆم بووم که ناچار بوین بره وین و بچینه لادی. که به ربوویه وه، نه من تلپاتی ته ڕم له مه مکیدا بو، نه باوکت سپیالیکێ له مالتیدا مابوو. له شکرێ شکاک ئیتمه شی وه ک هه موو خه لکی سابلاخ ساف له ساف تالان کرد و گه سکی له و ناو ماله دا که سێ سه د سال بو وه سه ره یه ک نرابوو و به میرات بۆ باوکت به جی مابوو.

منیش جار جار به پتیکه نینه وه ده مگوت دایه گیان سووچی من چیه؟ دایه نه که م ناوی یاسه مه ن و خه لکی نازه ربا یجان بو. له له که م که ناوی عیزه ت بوو خه لکی تورکیا بو، ئەو دووانه له بهر هه ژاری و نه داریی خۆیان په ربووی کوردستان بیون و له گونده کی ئیتمه گیر سا بوونه وه و له سه رو به ندی له دایکبونی مندا مندالتیکیان بیوو. منداله کی ئەوان له من به خته وه تر بو، نه ژیا بوو و توشی کویره وه ری دنیا نه هاتبوو و عه مری درتزی بۆ من به جی هیتتوو و پارووی دایک و بابیشی له رۆنی هاویشتوو.

ئەو ژن و پیساوه هه ژار و ئاواره به دل و گیان منیان به خیتو ده کرد و زۆریان خوش ده ویستم. منیش ئوگری ئەوان بیوم وه ک دایک و بابی خۆم خوشم ده ویست.

له بیرمه زمانی ئەوانم وه ک بلبل ده زانی، جا نازانم تورکیم ده زانی یا نازه ری؟ رهنگ بی نازه ری بووی، چونکه مندال زمانی دایکی باشتتر فیتر ده بی.

مردنی عیزه ت و تۆرانی یاسه مه نم باش وه بیر دی. ئەم رو داوه یه که م زه بری توند بوو که وه هه سستی ناسکی مندالانه ی من که وت و یه کیکه له بیره وه ربیه هه ره تاله کانی ژبانم. له راستیدا من دوو جار هه تیو بووم و دوو جارم دایک و باب مردوون: جارێک به ساوایی و جارێک به پیری.

بابم هه م ده له مه مند بوو، هه م به دل و ده سبالو، چاکێ به خیتو ده کردین، پینج خوشک و دوو برا بووین، کاکم و خوشکیکم له من گهره تر بوون. به مندالی زۆر تیروته سه ل و کۆک و پۆشته بووم. به لام کۆیله و دیل بووم، کۆیله ی ناو قه فه زی زتی، کۆیله ی ریتوشینی کۆن.

ریتوشینی بنه ماله که مان ئیجازه ی نه ده دا من له گه ل هاوته مه نه کانم گالته و گه پ بکه م.

چونکه من كورپه دهوله مه‌ند بووم و نه‌وان كورپه هه‌ژار. من كورپه شېخه‌لیسلامی به‌ناوبانگ بووم، نه‌وان كورپه لادییه‌کی بی ناوونیشان. من به‌روپشت نه‌تله‌س بووم و نه‌وان كه‌رپه‌كرمانج. من كوژك و پوشته بووم و نه‌وان رووت و ره‌جال.

ناخ... گه‌وره‌كانم تی نه‌ده‌گه‌یشتن من چهند په‌ریشان و كه‌له‌لام، نه‌وان نه‌یاند‌ه‌زانی به‌و کرده‌وی خویان چۆن هه‌ستی من بریندار ده‌کن، برینیک كه‌ ده‌بیته گرمانه‌ی رووحی و تا مردن سارپژ نابئ.

ئیس‌تاش كه‌ وه‌بیرم دیته‌وه‌ كزدم له‌ جه‌رگی دئ و خه‌مپکی گران دام ده‌گرئ، كه‌ من له‌ هه‌موو خۆشیی سه‌رده‌می مندالی بی به‌ش بووم. له‌پیش چاوی من منداله‌كانی گونده‌كه‌مان، نه‌و ره‌ش و رووتانه‌ی هاوشانی من نه‌بوون! به‌نازادی و بی باکی گالته‌ و گه‌مه‌یان ده‌کرد، له‌ خاك و خۆل ده‌گه‌وزین، له‌ سه‌ریانان هه‌له‌ده‌زین، له‌ قور و چلپاودا غارغارنیشان ده‌کرد، له‌ سه‌ر ته‌پۆلك و كۆپه‌بن ملانه‌یان ده‌گرت، له‌ سه‌ر سه‌هۆل خلیسکیان ده‌کرد، له‌ سه‌ر لۆده‌ كا بازایزنیان ده‌کرد، به‌گژیه‌كدا ده‌چوون، پیک هه‌له‌ده‌پژان، ناشت ده‌بوونه‌وه، ناوورچكه‌یان ده‌کرده‌وه و خانووچكه‌یان دروست ده‌کرد. هیلانه‌ چۆله‌كه‌یان ده‌رده‌هینا، ته‌بكه‌یان ده‌ناوه. هه‌لووكین، توپین، هه‌مزل، هه‌نگله‌شه‌له، دایه‌ من مه‌ده‌ به‌گورگی، هه‌لوای به‌شه‌پان، قه‌ره‌قه‌ری و ده‌یان جوژه‌ گالته‌ی دیکه‌یان ده‌کرد. به‌لام من به‌و تاوانه‌ی كه‌ نه‌جیبزاده بووم ده‌بوو وه‌ك گه‌وره‌ گه‌وران له‌ دیوه‌خان له‌ سه‌ر چۆك دابنیشم و متهم له‌ به‌ر نه‌یه‌ته‌ ده‌ر! بو به‌ده‌ختی له‌ مائی ئیمه‌دا نیرینه‌ی له‌ من بچووكتتر نه‌بوو. ده‌بوو له‌ به‌ر هه‌موویان یه‌ك پی هه‌ستم و تا ئیزنم نه‌ده‌ن له‌ به‌ر ده‌ستیان راوه‌ستم و دانه‌نیشم، له‌دوای هه‌مووان نان و چام بو دابنشین. چهندم پی خۆش بوو نه‌ كه‌وای مه‌خمه‌ر و تاقه‌ و قوتنی و خه‌زله‌م له‌به‌ردا با، نه‌ پانتۆلی ئالمانی زه‌ردم له‌ پیددا با، نه‌ كاله‌ی شه‌مامه‌به‌ندی ناوریشم چنم له‌ پیددا با و نه‌ شه‌ده‌ی سه‌وزم له‌ سه‌ر با و نه‌ پشتینی په‌شمینه‌ی كه‌سکم له‌ پشتدا با و وه‌ك منداله‌ رووته‌لانه‌كان نازاد بام.

نه‌لین ماشالا كوره‌كه‌ له‌و ته‌مه‌نه‌شدا نازادیخواز بووه‌ و هه‌ستی به‌جیوازیی چینایه‌تی كرده‌وه‌ و رقی لی بووه، نه‌خیر نه‌وه‌للا نه‌ نازادیخواز بووم و نه‌ تره‌ماش، وازم له‌ گه‌مه‌ و یاری بوو و براره‌.

ته‌نیا بیره‌وه‌رییه‌کی خۆشم له‌ زه‌مانی مندالیم هه‌یه، نه‌ویش نه‌وه‌یه‌ شه‌وانه‌ ده‌چوومه‌وه ژووری و سه‌رم وه‌سه‌ر رانی دایه‌ مرۆت ده‌کرد و نه‌ویش حیاکیه‌تی بو ده‌کردم، تا خه‌و

ده‌بیرده‌وه. دایه‌ مرۆت پیرئینیکی دنیا‌یده‌ی كوئسالی بوو. بو خۆی نه‌یده‌زانی ته‌مه‌نی چهنده، به‌لام بیتگومان زۆری له‌ سه‌د سالی هه‌لبواردیوو. شه‌ش پشتی بنه‌ماله‌ی ئیمه‌ی دیوو، سه‌رسپی و هاوده‌می دایکم بوو. رووح سووك، قسه‌خۆش و نوكته‌باز بوو، هه‌زاران نه‌قل و نه‌زبله‌ی خۆشی ده‌زانی و بۆی ده‌گپرامه‌وه. زۆر شتی به‌نرخ له‌و فیربووم كه‌ له‌ ژباندا كه‌لكم لی وه‌رگرتن. رووحی شاد بی.

نه‌لفویتم له‌ خزمه‌ت مامۆستا سه‌عید ناکام خویند، كه‌ نه‌وده‌م می‌رمندالی بوو. كاكم كه‌ مامۆستای تایه‌تی بو راگیرابوو، زۆر له‌ خویندن ده‌ترسا و خه‌ریك بوو منیش بترسین و به‌مه‌رده‌ی خۆی به‌ری. به‌لام مامۆستا ناکام نه‌ك هه‌ر سامی له‌ خویندن شكاندم، به‌لكه‌ تیی گه‌یاندم خویندن خۆش و شیرینه. پیش نه‌وه‌ی نه‌لفویتم پی بناسین بزنۆكه‌ و مه‌رۆكه‌ی حوسین حوزینی نه‌ونده‌ بو خویندبوومه‌وه‌ هه‌مووم له‌ به‌ر بوو. كتیپی نه‌نجومه‌نی نه‌دیسانی نه‌مین فه‌یزیمان هه‌بوو. شیعره‌ گالته‌كانی شیخ په‌زای فیر ده‌کردم. له‌بیرمه‌ قه‌سیده‌ درێژه‌كه‌ی عارف ساییم كه‌ وا ده‌س پیده‌كا: «ئاواره‌یی خاکی وه‌ته‌ن و سه‌یر و سه‌فا خۆم» له‌سه‌ر را بو خوارئ له‌ به‌ر بوو، وه‌ك تووتی ده‌مخوینده‌وه‌ و له‌ مانای نه‌ده‌گه‌یشتم.

كه‌ سامم شكا بام ناردیمه‌ سابلخ تا له‌ مه‌دره‌سه‌ی ده‌وله‌تی بخوینم. له‌پیشدا زۆرم پی خۆش بوو. له‌ مه‌دره‌سه‌ی «سه‌عاده‌ت» ناوونوسیم كرد. به‌لام كه‌ رۆژی هه‌وه‌ل چومه‌ سه‌ر كلاس توقسیم و وه‌ختابوو شیت بم. من مندالینکی لادیی نازداربووم، له‌ كوردی به‌ولاره‌ هه‌یج زمانم نه‌ده‌زانی له‌ مه‌دره‌سه‌ش كه‌س نه‌یده‌ویرا به‌كوردی قسه‌ بكا.

من له‌ ژباندا رۆژی ره‌ش و تالم زۆر دیون، به‌لام رۆژی ره‌شتر و تالترم له‌و رۆژه‌ نه‌دیوه‌ كه‌ چومه‌ مه‌دره‌سه‌. مامۆستاكه‌م كه‌ خۆی كورد بوو و دوایه‌ش تیگه‌یشتنم فارسی باش نازانئ، به‌فارسی تیی راخویریم هه‌یجی تی نه‌گه‌یشتنم. هاوده‌سه‌كانم كه‌ هه‌موویان له‌ من باوخۆشتر بوون پیم پی كه‌نن، زۆر به‌خۆمدا شكامه‌وه. ماوه‌یه‌ك به‌شه‌و له‌بن لیفه‌دا له‌ ترسی مه‌دره‌سه‌ ده‌گریام و به‌یانی به‌قرخه‌مه‌ره‌سی ده‌چومه‌وه. مندالی هه‌موو گالته‌یان پی ده‌کردم و پیمان ده‌گوتم «كرمانج». له‌ مه‌هاباد به‌خه‌لكی لادیی ده‌لین كرمانج و به‌وشه‌یه‌کی سووكی ده‌زانن. دوایه‌ بۆیان گپرامه‌وه‌ ده‌یانگوت به‌فارسی جنیومان پی داوی و حالی نه‌بووی. چابوو سی چوار كورپه‌پوورم له‌و مه‌دره‌سه‌ ده‌یانخویند و له‌سه‌ریان ده‌كرده‌وه. ده‌نا منداله‌ وردكه‌ له‌وانه‌ بوو شیتم بکه‌ن. ئیس‌تاش نازانم كوپرا فارسی فیر بووم و له‌گه‌ل

وہزعه که راهاتم.

مہدرسه که مان خانوویکی گه وره و کۆن و که لاره بوو. تاقه چاوه یه کی ئاوده ست هه بوو قهت و بهر نه ده کهوت. مزگه و تمان لئی نیزیک بوو، به لام نه فه راشی مه درسه ده یه یشت وده در که وین و نه مجبوری مزگه وت ریگای ده داین بچینه ئاوده ستی مزگه وت. بۆشکه یه ک ئاوی چۆمی بۆگه نه له بن دیواریک داندرا بوو. ده فریکی ته نه که یان له سه ر دانابوو، ئه و هه موو منداله به و ده فره ئاویان ده خوارده وه. هه میشه له سه ر چوونه ئاوده ست و ئاوخوارده وه شه ر له نیتو شاگرده کاندایه یدا ده بوو و «نازم» ی مه درسه، که پیاویکی زۆر زالم بوو بیانووی وه گیر ده کهوت که دارکاریان بکا.

ژووری دهرس خویندمان ته نگ و تاریک بوو. په نجه ریکی تیدا بوو که له باتی شووشه کاغه زی لئی درابوو. بۆ ئه وه ی پروونا کتر بئ کاغه زه که یان به رۆن چه ور کردبوو. کورسیه کانی چه پره ک و شکاو بوون. میز و کورسی مامۆستاش له هی ئیمه باشر نه بوو. مامۆستاکه مان پیره پیاویکی کویره مووشه ی زۆر تووره و تۆسن بوو. هه میشه سئ چوار شوولی ئالووبالووی لووس و لیک و ئه ستووری له سه ر میزه که داندرا بوو. هه ر که س دهرسی نه زانیبا یا ورته ی له بهر هاتبا دهر زۆر بئ ره حمانه وهرده گه را سه روگوتیلاکی. تا فیری فارسی بووم دوو سئ جاری بپراز کردم. به لام له دواییدا لئی نه دام. که مامۆستا چووبا دهر شاگردیک که پتیبان ده گوت «موسیر» له جیگای ئه و داده نیشت. ئه رکی ئه وه بوو هه ر که س بزۆزی بکا به مامۆستا بلئی. هه موومان له موسیر پتر ده ترساین تا له مامۆستا. هۆی ئه وه بوو مامۆستا رقی له که س نه بوو و له خۆرا له که سی نه ده دا، به لام موسیر ئه وه ی نه ده زانی رقی له هه ر که س بایه با هیجیشی نه کردبا شکابه تی لئی ده کرد و مامۆستاش بئ لیبیرسینه وه و پئی راگه یشتن ده یکوتا.

به رنامه ی دهرسه کانی شمان تازه فیکری لئی ده که مه وه زۆر گران بوو. ئه و سالی وام رابوارد و له ئاخری سالییدا یه کییک بووم له باشرین شاگرده کانی کلاس و له ئیمتیحانی ئاخری سالدای زۆر باش دهرچووم.

هاوینی چوومه وه گوند. حه یف مامۆستا ناکام له وی نه مابوو. به لام میرزایه کمان هه بوو زۆر له مامۆستاکه ی مه درسه م خوینده وارتر بوو. له کن ئه و و باهم کتییبی دوومه م ته و او کرد. به رنامه ی ئه وده می و ابوو ده بوو هه موو کتیبه که له بهر بکه ی و من هه مووم له بهر کردبوو.

سالی دووم زۆر ئاسوده بووم. هه ر مه شق و حیساب و دیکته مابوو له وانیشدا باش بووم. بۆیه هه ر له هه وه له وه یه کییک بووم له شاگرده باشه کان و پیم وانیه له و سالییدا له سه ر دهرس له شوولیک زیاتریان لیدابم. وه زعی مه درسه شه له پار باشر بوو، ژووره که مان له هی پار زۆر خۆشتر و پروونا کتر بوو، مامۆستاکانی شمان باشر بوون. به لام یه کیان که کورد بوو و دهرسی فارسی پئی ده گوتین زۆر توند و به زاکوون بوو، هه موو پروو حمان لئی تۆقیبوو. مامۆستای حیسابمان تازه ری بوو. فارسی ئه وه نده خراب ده گوت که ئیمه ی مندال گالته مان پئی ده کرد. به لام حیسابی باش فیر کردین. له بیرمه ئیواریک جه ده ولی زه ربی بۆ نووسینه وه و هه ریه که دانه یه کی داینی و حالی کردین چۆنی له بهر که یین. گوتی سه یه نی ئیواره لیتان ده پرسمه وه و هه رکه س ره وانی نه کردبئ غه له ت و شوولی لئی ده ده م. من ئه و شه وه ی نه نووستم تا له بهرم کرد. سه یه نی لئی پرسینه وه، که س نه بوو به ته و او ی له بهری بئ و وی نه که وی. ته نانه ت من که زۆر چاکم له بهر کردبوو شوولیکم ئافه ریمان هه ر خوارد. خۆش ئه وه بوو مامۆستای حیسابمان بۆ خۆی لئی نه ده داین و مامۆستاکه ی ترمان ئه و زه حمه ته ی له باتی ئه و ده کیشا.

چوار کلاس له مه درسه ی سه عاده ت و په هله وی خویند. هاوینانیش له گوند له کن باهم تۆمار و کتییبی ئینشام ده خویند و له بهر خه تی ئه میر نیزامی گه رووسی و میرزا حوسینی ره شه م ده نووسیه وه. ئینشای فارسی باش فیر ببووم و خه تم یه کجار خۆش بوو، زۆر له ئیستام خۆشتر ده نووسی.

ده لئین ده عبا ی زیره ک به دندووکی پتیه ده بئ. باهم که خه ت و ئینشای منی دیت، گوتی رۆله بوویه میرزا و خویندنی مه درسه به سه، بچۆ له مه درسه ی دینی بخوینه و جیبی مه لا جامی چۆری بگره وه. زۆرم پئی ناخۆش بوو ده ست له خویندنی مه درسه هه لبرگم، نازانم بۆ هیج پیم خۆش نه بوو بيمه مه لا. رقم له بهرگه که یان بوو. که وای درپژ و ته شک و پالدیمی مه لایانه م پئی جوان نه بوو. به لام چار چبوو؟ حوکی حاکمه و دهردی موفاجا. ته سریفی زه نجانیان له بن هه نگل نام و هه ی دی بۆ خانه قای شیخی بورهان تا ده س بکه م به راپه له کردن و ئالی باباگوتن. جا پاش ماوه یه ک که وای ئاودامین له بهر بکه م و سیواک له لاسه ر بچه قینم و سالی گه رگه ری له سه ر ببه ستم و جیگای مه لا جامی چۆری بگره وه و وه جاعی بنه ماله که مان کویر نه که مه وه.

چوار سال له خانه قا خویندم یا باش ئه وه یه بلیم نه م خویند. به لام تۆله ی کۆیله تی

ساواپه تیمم نهستاندهوه. له گه ل گه لی خالوزاکانم که وهک بهرانی سولتان مه محمود بهرله لالا و تهرخان بوون و له هیچ جیگایه ک دنگ نه دهران و کهس بهرپه رچی نه دده دانه وه، گه لیکم به دفه ری و بزوزی و دس بزوی کرد.

نه وه شیخ، نه ویش نه وه شیخی چل سال له وهی پیش نه گهر کهس دهستی وه بهر نه یه نی و بهرپه رچی نه دانه وه له سه روبه ندی بلووغدا چ ده مینتی نه یکا؟

نه و چوار ساله خوشتین ساله کانی ژیانی منن. زور خوشمان راده بوارد. دهسته یه کی ۸ - ۹ کهسی هاو ته مهن بووین، هه موو خالوزا و پورزا بووین. هه ر هه ژارمان بینگانه له گه ل بوو که له خو مان هه ل نه دده بوارد. نه ویش بو خووی زور قسه خو ش و خوین شیرین بوو و باوکیسی پیاوکی زور ماقوول و له خانه قا زور خو شه و بیست بوو.

شاعیرتکی فارس ده لئی:

مرد خردمند هنر پیشه را

عمر دو بایست در این روزگار

تابیکی تجربه آموختن

با دگری تجربه بستن بکار

بو پیای خاوهن هونه ر و زانا دوو جار ژیان پیوسته تا له یه کیاندا ته جره به وه سه ره که بنی و له وی تریاندا ته جره به که ی له کار بینتی.

دهستی شکاو و رانی وردم، نه وی نیستای ده زانم نه گهر نه ودهم ده مزانی کار له جیگایه کی دیکه بوو و منیش شتیکی تر بووم. به راستی خانه قا زانستگایه کی گه وره بوو و ده متوانی زور شت فیتر بم.

خانه قای نه و سه رده مه زور ناوهدان بوو. خه لک ده هات و ده رویی و کهس هه قی به سه ر که سه وه نه بوو. فه رق و جیاوازی زور کهم بوو. جار تکی دیکه شم گوتوه و دووپاته ی ده که سه وه ده تگوت که شتی نوو حه. له هه موو توو و توو ره و ره گه زکی لی بوو، په نای بیتکه سان و لیقه و ماوان و ناواران بوو. پیاوچاک، خو پاریز، دیندار، موسلمان، مه لا، سه یید، زانا، خوینده وار، چه ته، دز، پیاوکوژ، نه زان، شیت، بیتکاره، په ککه وته، کوپر، شهل ته نانه ت بیج دینیش له بن میچیکدا کو ببوونه وه و بیتکه وه ده ژیان و هه موو یه ک جیره نانیان وهرده گرت.

نه فغانی، فارس، تورک، نازهری و ته نانه ت هیندیشی لی بوون. کوردی هه موو ناوچه کانی کوردستانی لی هه بوون. که به شپوهی جو ره جو ر قسه یان ده کرد و هی وا هه بوون به زه حمت تیک ده گه یشتن. پیای گه وره و زانا به ناوبانگه کانی نه و سه رده مه ی موکر بان وهک ماموستا فه وزی، سه یفی قازی، پیشه ووا قازی موحه مه د، حاجی مه لا موحه مه دی شه ره فکه ندی، عه لیخانی نه میری به تاییه تی ناغا خوینده وار و زاناکانی فه یزوللا به گی ها توچوی خانه قایان ده کرد و به مانگ و دوو مانگ له وینده ری ده مانه وه. مه لای گه وره گه وره ی لی بوون و ده رسیان ده گوتوه وه. پر بوو له سوخته و موسته عیدی باش. که سپک ویستبای بخوینتی و شت فیتر بی جیگای خویندن و شت فیتر بوون بوو. به لام من له کیسم چوو و ره فاقه تی خالوزاکانم و فیز و هه وای نه وه شیخی نه ی هیشته له وه هه له که لکی پیوست وهرگرم. بیتجگه له وه له ماوه ی نه و چوار ساله دا دوو جار خراب نه خو ش که وتم و له خویندن بووم. جار تیک که وتوویم گرت و له مردن گه رامه وه. ته نانه ت ده یانگوت ناومان بوو گهرم کردوی و کفمان بوو پیوی. جار تکی تر کوانیتی گه وره له لامل هات و شش مانگ له به ری که وتم و پاشان عه مه لیان کرد و ماوه یه کی دوو دریز بناو بویر بووم. نه و کوانه به جار تیک هیز و پرستی لی پریم و هه رگیز وهک خو م لی نه هاته وه. من به مندالی قه له و و پته و و به هیز و هه ره که ت بووم. که م مندالی هاو ته مه نی خو م به زوره وانی ده روستم ده هاتن. به لام که نه و کوانه م لی هات نیتر هیز و توانم له که مایه سی دا.

نه وده می له سابلاخ ده مخویند هه ژارم ده ناسی، ها توچوی دوکانی بابی هه ژارم ده کرد. مه لایه کی پیوی زور قسه خو ش بوو. که چوومه خانه قا یه کترمان گرتوه وه و بووینه دو ست. جاروبار خو مان له گالته و گه پ ده دزیه وه و شیعرمان ده خویندنه وه. هه موو شوینه واره کانی سه عدی و حافز و مه وله وی و که لیم و سایب و شاعیره به رزه کانی فارس مان پیکه وه ده خوینده وه و هه ر تیگیرو پیه کی هه شمان با ره ها کردنی هاسان بوو. خانه قا نه دیبی زور گه وره ی لی بوون، لیمان ده پرسینه وه. مه لا قادر تکی پیوی له رزی دنگ نووساوی لی بوو، هه ر به حال ما بوو. نه گهر بلیم نه و مه لایه ناساری سه عدی له خودی سه عدی با شتر ده زانی پیتم وایه مو باله غه م نه کردوه. که یفی به وه ده هات شیعر تکی سه عدی لی پرسیه وه، جا به و ده نگه نوساو و له رزه سه عاتیک بو ت شی بکاته وه. خو شیخ موحه مه دی خالم چ نه دیبیتک بوو من ناتوانم تاریفی بکه م. نه وده می شه ره شه قی ژیان وای لی نه کردبووم ناوی خو شم له بیبر بچیتنه وه. هه ر شیعر تیکم خویندبا وه ده سته جی ده هاته به رم. هه زاران شیعی فارسیم له بهر بوو. شیعی کوردیشمان هه رچی وه گیر که وتبا له گه ل

ههژار دهمان نووسیهوه و له بهرمان دهکرد.

له تاخریدا من و ههژار به ته واوی له تا قومی کورپه شیخه کان جوئ بووینهوه و شه و ورژ خه ربکی شیعیر خویندنهوه بووین. چهنه چیرۆکی گه وره و چووک و وهک ئه سکه ندهرنامه و ئه میر ئه رسه لان و شیرۆیه و حوسینی کوردهمان په یداکردن و خویندمانهوه. شهوی سیتشه مو و جومعهی وا هه بوو هه موو فه قییه کانی خانه قا ده که وتنه لایه ک و من و هه ژاریش له لایه ک و شیعیرینمان دهکرد. پروا بکه ن بویمان دهدان.

ئو هه موو شیعیر خویندنهوه و په فاقه تی هه ژار و هاتوچۆی مه جلیسی ئوده بای خانه قا زهوقی ئه ده بی له مندا به وجود هیتا و ته نانه ت شیعیری فارسیشم دهگوت. به لام ته نیا له پروم هه لده هات بو هه ژاریان بخوینمه وه. ئه خوداگرتوه هه له باتی ئه وهی بۆم چاک بکا و هانم بدا گالته ی پی دهکردم. له بیرمه جارێکی شیعیری شاعیریکی فارسم دزیبوو و له ناو شیعیری خۆم ئاخینبوو، بۆم خویندنهوه. گوتی وه لالا ئه وانی خۆت زۆر خراپن، به لان هینه که ی ئیبنویه مین زۆر باشه. زۆر به خۆمدا شکامه وه و دهستم له و کاره ناره وایه هه لگرت. خه ربک بووم شتییک به شتییک بکه م که بابم تیگه یشت ئه و ماوه عومره م به زایه چووه و له خانه قا نه مخویندوه، رای گویتزم بۆ کولێجه. ئه ویش ملکی خالم بوو و مامۆستا فهوزی له وئ مه لایه تی دهکرد.

ده بی بلتیم من دهسکردی فهوزیم. ئه و هه لئ وه شاندمه وه و تیکی هه لشیلام و سه ره له نوئ دروستی کردمه وه. ئه و ده رکی زانین و فیروونی بۆ کردمه وه. ئه و ریگای ژبانی پی نیشان دام. بیگومان ئه گه ر نه چووبامه خزمه ت فهوزی و له کن ئه و مامۆستایه م نه خویندبا ریبازی ژبانم ئه و ریبازه نه ده بوو که گرتم و پییدا رویشتم و ئیستاش بهرم نه داوه.

ئو تیی گه یاندم من رۆله ی کوردم و کوردیش نه ته وه یه کی بی به ش و چاره ره ش و زۆر لیتره و ده بی رۆله کانی له پیناوی رزگار کردنیدا فیداکاری بکه ن و له خویندوه بی نیشان بدن. ئه و فیرو کردم زهوقی ئه ده بییم چۆن تیف تیغه بده م و مشتومالی بکه م. ئه و فیرو کردم چۆن بنووسم و چۆن شیعیر بلتیم. ئه و فیرو کردم ولا ته که م خۆش بوئ و پیی هه لبلتیم. ئه و حالی کردم کوردی زمانیکی ره وان و به ربلاو و ده وله مه نده و ده کری ئه ده بیکی گه وره و دنیا په سندی هه بی.

ئو حاجی قادری کوئی، نالی، کوردی، سالیم، مهوله وی، حه ربیق، مه حوی، ئه ده ب و،

وه فایی پی ناساندم و شیعیره کانی ئه وانی بۆ شی کردمه وه. ئه و فیرو رۆژنامه خویندنه وه و رۆمان خویندنه وه کردم. ئه و دیوانی شاعیره شورشگیره کانی فارسی بۆ په یداکردم و هانی دام بیان خوینمه وه و شتیان لی فیروم. به لام سویندی دام قه ت به فارسی شیعیر نه لیم و هه تا بۆم ده کری به کوردی بنووسم.

سال و نیویک له خزمه ت ئه و خویندم. به یانان له گه ل گزینگ ده که وت، ده چومه مالی مامۆستا و زۆر رۆژی وا هه بوو، تا بانگی نیوه رۆی ده دا و مامۆستا هه لده ستا بۆ نوئ ده رسم ده خویند و هیچمان ماندوو نه ده بووین. که م وابوو له سه ر کتیب ده رسم پی بلتی، دو روگه وه ری نایابی له ده ربای قوول و بی بنی زانستی خۆی ده ردینان و له کۆشی منی هه ژاری چاو له دهستی ده کردن. به راستی مامۆستا و شاگرد نه بووین پیر و مورید بووین. من تا راده ی په رستن ئه وم خۆش ده ویست و ئه ویش منی به کوری خۆی ده زانی. ئه گه ر رۆژتیک نه مدیبا ئاره زووم ده کرد. جومعه و سیتشه مۆمان نه بوو. ئه و له پیگه یاندمدا به په له بوو، منیش تامی تیگه یشتنم کردبوو و قه ت له خویندن و خویندنه وه و گوئ راگرتن له مامۆستا وه ره ز نه ده بووم.

پاش نیوه رۆیانیش له باتی مامۆستا ده رسم به کچ و کورپه گچکه کانی خالم ده گوت، ئه ویش دوو قازانجی هه بوو. هه م زانیاری خۆم به ره و ژوور ده چوو و هه م زهحمه تی مامۆستام که م ده کرده وه.

فهوزی به پروای من یه کیکه له گه وره پیاوانی میژووی کوردستان، که داخه که م شوینه واره کانی فهوتان و خۆشی له بیر چۆته وه. ئه و لاوه کوردانه ی له سه رده می پاتشایه تی ره زاخانی په هله ویدا که به ته قلیدی ئاتاتورک خه ربک بوو گه لی کورد له کوردستانی ئیراندا بتوینیتته وه و یه کییک له و سی کوچکه ئاوره بوو که په یمانی سه عدا آبادی پتیک هیتابوو، نازایانه کوردا یه تیان ده کرد، یا راسته و خۆ شاگردی فهوزی بوون یا شاگردی شاگرده کانی ئه و. به تابه تی پی شه واه قازی موحه مه دی شه هید شانازی به وه وه ده کرد که شاگردی فهوزی بووه.

مه لا ئه حمه دی فهوزی یا مه لای سولیمانی کن بوو؟ چکاره بوو؟ بۆ په ریوه ی مه لبه ندی ئیمه بیوو؟ نازانم. من ئه وده می ئه وه نده م مه به ست نه بوو ئه وانه بزاتم. له رووشم هه لنه ده هات لی بی پیرسم، بۆ خۆشی هیچ باسی خۆی بۆ نه کردووم. ئه وه نده ده زانم ده یانگوت خه لکی شاری سولیمانییه و له کوردستانی عیراقه وه له گه ل شیخه لیسلامی

گه وردهدا که له پیش باهدا شیخه لیسلامی موکریان بووه و ههر له بنه ماله‌ی مه‌لا جامی بووه، هاتوته موکریان. پاش مردنی شیخه لیسلام ژنه‌که‌ی ئه‌وی ماره کردبووه و کچیکی لی هه‌بوو که به‌جوانه‌مه‌رگی مرد. ژنیکی دیکه‌شی هینا و کچیکی تربشی له‌وی بوو. وا بزانه‌ی ماوه و میتردی کردووه. بو خۆی له سالی ۱۳۲۲-۱۹۴۳ له گوندی حاجی که‌ند مرد و له خانه‌قای شیخی بورهان نیژراوه. کتیب و نووسینه‌کانی وه‌گیر زاواکه‌ی که‌وتن که هیوادارم نه‌فه‌وتابن. وه‌ک بیستومه پاش مردنی ۱۴۰ تمه‌ن دراو و دوو مایینی میرات لی به‌جیماوه.

فه‌وزی زانایه‌کی گه‌وره، ئه‌دیپکی که‌م وینه، کوردیکی پاک و بی باک بوو. به‌لام شاعیریکی باش نه‌بوو. بیرکی تیز و وردی هه‌بوو، ئه‌ما ته‌بعه‌که‌ی ئه‌وه‌نده په‌وان نه‌بوو بتوانی بیخاته ناو چوارچیوه‌ی شیعی عه‌رووزیبه‌وه. ئه‌و ده‌میش شیعی سپی نه‌بووه باو. جاروبار شیعی خۆی بو ده‌خویندمه‌وه. به‌لام هیچ به‌دلّم نه‌بوون. جاریکی قه‌سیده‌یه‌کی دریتی فارسی بو خویندمه‌وه و نه‌شیگوت پیت چۆن بوو؟ گوتم باش نه‌بوو. وا دیار بوو خۆشی زۆری خۆش نه‌ده‌ویست پتکه‌نی و گوتی: هی خۆمه. به‌لام بو که‌س وه‌ک تو بیر و پروای خۆی ده‌رنابری و بو هه‌ر که‌سم خویندۆته‌وه گوتویانه زۆر باشه؟ گوتم قوربان له‌سایه‌ی تۆوه من وام لی هاتووه شیعی باش و خراب لیک بکه‌مه‌وه. ئه‌و جار قاقا پتکه‌نی و گوتی دیاره نه‌ک هه‌ر باش نین، به‌لکه خراپیشن و کاغه‌زه‌که‌ی ورد ورد کرد.

درۆ نه‌بی له خۆیم نه‌بیستوه، به‌لام بیستومه زۆر دۆستی عاریف سایب بووه. ئه‌وه‌شم بیستوه چه‌ند جار مه‌حمود جه‌وده‌ت هاتوته موکریان و له مالی ئه‌ودا خۆی شاردۆته‌وه و له‌گه‌ل خه‌لک ته‌ماسی سیاسی گرتوه، ته‌نانه‌ت بیستومه کۆمه‌له‌ی ژینه‌وه‌شیان دروست کردووه. به‌لام هه‌ر گوتیه و زۆر جیگای متمانه نییه. مامۆستا غه‌زه‌لیکی حافزی ته‌خمیس کردبوو که له‌ناو شیعه‌کانیدا په‌سندم کردبوو. ئه‌وه‌ش به‌ندیک له‌و ته‌خمیسه‌یه که به‌پروای من وه‌ستیانه‌یه.

گه‌ی شوی ز امیران پادشه محسوب
گه‌ی وزیر و بدرگاه پادشه محسوب
گه‌ی شوی بسر دار ناگهان مصلوب
«بچشم عقل دراین رهگذار پر آشوب»
«جهان و کار جهان بی ثبات و بی محل است»

بیجگه له فه‌وزی من له کولیکه مامۆستایه‌کی دیکه‌شم هه‌بوو که زۆری لی فییر بووم.

سه‌ید عه‌ولای سه‌ید مینه پیاویکی به‌کجار دژی و ناشیرین و زۆر ناقۆلا و ناله‌بار و زۆر شپرتی و ئالۆز بوو. نه‌خوینده‌وار بوو، به‌لام زۆر زانا و تیگه‌یشتوو بوو. په‌نگه بلین نه‌خوینده‌وار و زانا وه‌ک کۆله و شاخداره و چۆن شتی وا ده‌بی؟ به‌لی ئه‌و پیاوه نه‌یخویندبوو، ته‌نانه‌ت حه‌رفیکیشی نه‌ده‌ناسی. به‌لام له ئه‌ده‌بی فارسی و کوردیدا ده‌ستیکی بالای هه‌بوو. هه‌رچی جاریکی گوتی لی بووبا ده‌هاته به‌ری و قه‌تی له‌بیر نه‌ده‌چۆوه. به‌شی زۆری شانامه‌ی فیرده‌وسی، خه‌مه‌سی نیزامی، مه‌سه‌وی، غه‌زه‌لیاتی سه‌عدی و به‌تایبه‌تی سه‌رتاسه‌ری دیوانی حافزی له‌بهر بوو. خۆ باسی شیعی شاعیره‌کانی کورد هه‌ر ناکه‌م. کام شیعی هه‌ره گرانت لی پرسیباهه وردترین مه‌عنای لی ده‌داوه. له‌بیرمه جاریک کۆنه مه‌لایه‌ک ئه‌و شیعه‌ فارسییه‌ی لی پرسیمه‌وه.

آنچه بر من می‌رود گر بر شتر رفتی ز غم
میزدندی کافران در جنت الماوا قدم

من ئیستاش و ئه‌و ده‌میش ئه‌و جوهره شیعرانه‌م پی خۆش نه‌بوون و نین، نه‌مزانی و مه‌لا گالته‌ی پی کردم. له خال عه‌ولام پرسیبه‌وه گوتی هه‌ی له‌منت نه‌که‌وی، ئه‌وه ئیشاره به‌و نایه‌ته‌یه کافر هه‌نگین ده‌چنه به‌هه‌شت که وشتر له کونی ده‌رزیه‌وه بچی. یانی ئه‌وی له شاعیر قه‌وماوه ئه‌گه‌ر له وشتر قه‌ومابا وا باریک ده‌بوو له کونی ده‌رزیه‌وه ده‌چوو و کافرش به‌به‌هه‌شت وه‌رده‌بوون.

بو خۆشی شیعی ده‌گوت و به‌خوینده‌واریک ده‌ینووسینه‌وه. شیعه‌کانی وه‌ک شیعی شاعیره‌کانی پیشوومان پر بوون له ورده‌کاری شاعیرانه و وشه‌ی بیگانه. به‌لام له گۆرانی گوتندا به‌ندی وای ده‌گوتن سه‌ریه‌سه‌ر گه‌وه‌ریان دینا. وشه‌ی ساکاری کوردی و قافییه‌ی جوان و مانای وردیان هه‌بوو. ئه‌و دوو شیعه‌ی ئه‌وم له‌بیر ماون.

جه‌فا و وه‌فا، راستی و درۆ
بوونه کـردده‌وی ئه‌من و ئه‌تۆ
جه‌فا پیشه‌ی تۆ وه‌فا پیشه‌ی من
ئه‌من په‌پ و راست ئه‌تۆ درۆزن

سه‌لت و په‌به‌ن بوو، له دیوه‌خانی خالّم ده‌ژیا. به‌ته‌واوی مه‌عنای که‌لیمه هونه‌رمه‌ند بوو. گوتی نه‌ده‌دا سه‌ر و به‌رگ و ده‌موچاوی، زۆر به‌رزه‌فی بوو، چاوی له به‌رات و خه‌لات

و شاباش و دیاری نه بوو. دهنگی خوش بوو، بۆ خۆی و بۆ دلّی خۆی گۆرانی دهگوت. بۆ خۆی وازی لئی نه با، شاش له بهری پارا باوه متهقی لئی نه دههات. چاک له گهڵ من ریک کهوتیبوو. شهوانه پیکهوه له دیوه خان ده ماینهوه. من کتیبم بۆ دهخویندهوه و نهو بهیتی بۆ دهگوتم. من لهو بهیتانهوه فیری وشه ی رهسه نی کوردی بووم. نه گهر مامۆستا فهوزی شاعیره بهرزهکانی کوردی پئی ناساندم و نه دهبی فارسی فیرکردم، سهید عهولاش فۆلکلۆزی نه دهبی کۆنی نه تهوه کهمی پئی ناساندم و فیری وشه ی رهسه نی کوردی کردم. هاونشینیی سهید عهولا تهئسیرتیکی قوللی له ژبانی نه دهبی مندا هه بوو و ئیستاش ههیه تی. نهو پیاوه نه خویندهواره یه کیکه له مامۆستا ههره گهوره و به نرخه کانی من.

با نه وهش بلتیم من له کولبجه بۆ یه کهم جار و ناخر جار ناشق بووم، عیشقیکی پر سۆز و کول و نه فلاتوونی، عیشقیکی پاک و خاوین و ئاسمانی، عیشقیکی ساکار و مندالانه و دوور له هه وهس و ههوا. به لّام نهو عیشقه زۆری نه خایاند، زۆری دهوام نه کرد. نهو گروکفه زوو دامرکا و خۆله میشی فهرامۆشی دایپۆشی. گراویه کهم گالته ی بههسته ی پاک ی من کرد. نهو له من به نه زمونتر بوو، نهو هه وهسباز بوو نه عاشق. به لّام ههرچی بوو نهو گروکفه ش تهئسیری له سه ر قریحه ی شاعیرانه ی من بوو.

سالی ۱۳۱۷ که لاویکی ۱۷ ساله بووم، مامۆستاکه م له کولبجه رۆیشت و منیش دهستم له خویندن هه لگرت و چوومه وه مالتی و دهستم کرد به کاروکاسی. ئیستا مالمان له گوندی شیلان ناوی بوو، بام سامانه که ی جارانی نه مابوو. به لّام هیمه ته که ی هه ر مابوو. برا و نامۆزاکانی لئی جوی بیوونه وه و هه ر گوندیکی بۆ ما بۆوه. چاک خه ریکی کاسی بووم و زوو فیری کاری کشتوکال کرام. به رۆژ کارم ده کرد و به شه و موتالا. هه رچه ند کتیب و رۆژنامه م کرپیا بام دهستی وه به ر دهستی نه ده هیتم. زۆر شهوی وابوو تا به ری به یان نه ده نووستم و ته ماشام ده کرد. پروام پئی بکه ن ژوانی له گه ل کیزانم له به ر خویندنه وه ی کتیب له بیر چۆته وه و لیم تۆراون و گله بییان لئی کردووم. نهو رۆژه ی پیاومان له شار ده هاته وه و کتیب و رۆژنامه ی بۆ دینام نیویکی رینگای به پیره وه ده چووم.

چاپه مه نی نهو سه رده می ئیران پيشکته وتوو نه بوو. چه ند گۆاری وینه دار و جوان ده رده چوون، که له لایه ن سه فاره تی ئالمانی نازییه وه یارمه تی ده دران و به قازانجی نازیسمیان ده نووسی. کتیبی سیاسی نه وده می هه موو له به ره ی هیتله ر و مۆسۆلینیدا بوون. رۆژنامه کانیش ته بلیغاتیان بۆ ئالمان ده کرد و به به ژن و بالای په هله و بیان

هه لده کوت. ته نیا رۆژنامه یه ک که نه وده می شیرین بوو و تا ژباش هه ر شیرنتر بوو و نه حله ت لهو که سه ی مراندی ته و فیق بوو. نهو رۆژنامه یه رۆژانی پینجشه مو ده رده چوو و له هه موو ژماره به کدا ده نیووسی: «شهوی جومعه دوو شتت له بیر نه چت. دووه م رۆژنامه ی ته و فیق». من ره به ن بووم، ده نا نه ویتیریشم له بیر ده چوو. به لّام شهوی جومعه ته و فیق له بیر نه ده چۆوه. نهو چیرۆکانه ی ته رجه مه ده کران زیاتر پۆلیسی بوون. چیرۆکنووسی زۆر چاک هیتستا له ئیران په یدا نه ببوو. به لّام من بۆژۆم نه ده کرد و هه موو شتم ده خوینده وه. هاتوچۆی مه هابادیشم ده کرد و دۆست و ئاشنای چاکم په یدا کردبوون. جاری نه وه ئه رکیک بوو بام پئی نه سپاردبووم هه رچه ند جاری چووبامه شار ده بوو بچمه مه حکه مه ی قازی موحه مه د و دیوه خانی میرزا ره حمه تی شافیهی و سلاوی بامیان پئی بگه به نم. نهو دوو جیگایه قه و غاترین دیوه خانی مه هاباد بوون و خه لکیان زۆر لئی ده بوو و ورده ورده چاو و گویم ده گراوه و گه وره پیاوه کانی ولاتم ده ناسین و نه وانیش له به ر خاتری بام حورمه تیان ده گرتم. بیجگه لهو دوو جیگایه که نه گه ر له به ر قسه ی بام نه با هیتنه نه ده چووم، جیگایه کی تریش هه بوو که ناکرئ ناوی بئیم. نهو جیگایه مه کۆی نهو لاوانه بوو که هه وای نیشتمانه په ره رییان که وتبووه سه ر. زه بیحی و ره سولی میکاییلی قزلجی و نانه وازاده و ئیلاهی و سه یدی و زۆر که سی ترم له وی ناسین. هه ژاریش هه رچه ند جاری هاتبا شاری به مالتی ئیمه دا ده هات.

نهو ره فیکانه کۆری نه ده بی بچووی کوردیان پیک دینا و به نه یینی شیعی کوردیان ده خوینده وه. ده یان نارده کوردستانی عیراق و هه رچی کتیبی له وی چاپکرابان بۆبان ده هات و ده یان دا به منیش. قه ت نه م پرس ی کئی بۆتان ده نیرئ و کئی ده یان نه یینی؟ من کاله ک خۆر بووم نه بیستان رن. چه ند شاعیریش هه بوون شیعی خۆبان به نه یینی بلاو ده کرده وه. به تاییه تی شیعه کانی سه یفی قازی و... ناگریان ده کرده وه.

سالی ۱۳۲۰-۱۹۴۱ من لاویکی پیگه یشتوو بووم. له کاروباری کشتوکال و نازه لدار ی کارامه بیووم و له نه ده بیاتی فارسی و کوردیشدا شاره زایی ته واوم په یدا کردبوو. بۆ خۆشم شیعرم داده نا. دیوانیکی گه وره م دروست کردبوو. بام نه گه رچی بۆ خۆی نه هلی زهوق بوو و شیعی زۆر پئی خوش بوو، زۆری پئی ناخۆش بوو من بیمه شاعیر. له کن نهو بیپرای بیپرای باسی شاعیری خۆم نه ده کرد. ده فته ری شیعه کانه م وه ک بیچووه پشیله له بام ده شارده وه.

رۆژتیک خەریکی شیعەر نووسینەووە بووم. کاریکم هاته پیش وەدەرکەوتم و دەفتەرەکەم لەگۆرێ بەجێ هێشت. ترسی وەم نەبوو بابم لەو وەختەدا بێتە دیوێخان. زۆرم پێ نەچوو کە هاتمەووە دەفتەرە سوور دیار نەبوو. پرسیارم کرد گوتیان بابت دەستی دایە و بردی، لە پشتی بەرەتێرم مرد. پێم وا نەبوو بەهاسانی نەجاتم دەبێ. زانیم خراپم لێ قەوماوە. شیعەرەکانم پوخته نەبوون، لاسای شاعیرە کۆنەکانم کردبوو. هەموو جۆرە شیعەرێکم داناو. تەنانەت لە فرهاویشتندا لاسای شیخ رەزا و ئیرەج میرزای فارسیشم کردبوو. بۆیە هەقم بوو بترسم. گالته نەبوو، من هەم شاعیر بووم و هەم ئیعترافم بەگوناھ کردبوو، با بەخەیاڵیش بێ. منیش وەک شیخ رەزا بوختانم بەخۆم کردبوو و بابم شتی وای پێ قبوڵ نەدەکا، بەلام وا دیاریو نەمی خۆتندبوونەو. چوومەوێ ژووری و گوتم ئەگەر کارەکە گەند بوو دایکم دەکەمە تکاکار. پرسیم گوتم کوا بابم؟ گوتیان بەتوورەیی چوووە متبەخ. خۆم وەپەنا دا، بەبۆلەبۆل هاتەدەر و لەبەر خۆیەو دەبگوت: خۆتێری کارم بۆ فێر بوو. شاعیری شاعیری! دەبەوێ لەبرسان بمرێ. خۆم بەمتبەخدا کرد، تەماشام کرد دەفتەرەسوور لەسەر کلی تەندووور بۆتە قەقنەس.

ئەو دەمی زۆرم پەرۆش بوو. بەلام پاشان گوتم دەستی خۆش بێ. چونکە بێگومان ئیستا مابان بۆ خۆم دەمسووتاندن. راستە هەموو مەوزوون بوون و قافیەیان هەبوو. بەلام لاسا کردنەوێ تەواو بوون و هەستی شاعیرانەیی خۆمیان کەم تێدا بوو. پاشانی زۆری وام فری داو.

بێجگە لە کاروکاسیی رۆژانە و موتالا و خۆتندنەوێ شەوانە لە دێ سەرگەرمی دیکەشم بوون، سواری و تەقلە و ریمبازی و راوێ کەو و راوێ تاژی و راوێ تەفەنگ.

بابم ئەسپی زۆر رەسەن و باشی هەبوون کە زۆری خۆش دەویستن و باشی ناگا لێ بوون. من و کاکم هەمیشە ئەسپ و مایینی تاییەتی خۆمان هەبوو. هیچمان هەقمان نەبوو سواری ئەسپی ئەوی تر بین، دیارە کاکم سەرپشک بوو و ئەسپی باشتیری بۆ خۆی هەڵدەبژارد. بەلام لە دوایدا هەمیشە ئەسپی من باشتەر دەرەدەچوون. چونکە لەوی هێدی تر بووم و کەمترمان دوو دەکردن و لەوی بەمشوورتر بووم و چاکترمان ناگا لێ دەبوون و باشتەر بەخێو دەکردن. زۆرجاریش گرنەیی تێ دەهالاند و ئەسپەکەیی لێ دەستاندمەو و یەکی دیکەیی دەدام. بەلام بابم بۆی تێ هەڵدەهێنامەو و ئەسپ و مایینەکانی تری دەدا بەمن سواریان بەم و تەعلیمیان بەدم. سواریکی باش بووم و ولاغم چاک دەعاملاندا. بەلام قەت

راوکەری چاک نەبووم. نە تەمال و دیاردیم باش دەدیتەووە، نە شوێنم چاک دەگێرا، نە داوم بەپەلە بۆ دەچەقا، نە تەفەنگم باش دەنگاوت. دیارە بەتاڵێر کەم و ابوو لە هەردی بێوێرم. بەلام نەمدەگەیاندا ئەو تەفەنگچیانەیی لە هەوا نەیان دەبوارد.

رۆژانی جێژن و بووکەیتیان و خەنەبەندان و کچ بەمیرددان داوێت و رەشەبەلەکمان دەگرت. هەموو جارێ پیاویکی ماقوول و رێژن سپیمان دەناردە کن بابم و ئیجازەمان لێ وەرەدەگرت. هەموو جارێ موخالەفەتی دەکرد. بەلام هێندی لەبەر دەپارێنەووە دەهاتە رەدایە و بەو شەرتەیی لە نەدیوی دیوێخانێ ئیمە داوێت بگێرێ ئیزنی دەدا. بەراستی خۆش بوو، کچ و کوڕ و ژن و پیاوی گوندەکەمان هەڵدەپەڕین. من ئەو رەسمەم لە رەشەبەلەکی لادیدا زۆر پێ جوان بوو کە پیاو مەگەر ژن بۆ خۆی بانگی کردبا، دەنا هەقی نەبوو بچیتە دەستی دۆیان. پیاو دەبوو هەمیشە لەپێشەوێرا بچیتە نیوگەری داوێت، دەنا عەیب بوو. بەلام دۆ دەبوو لە پاشەوێرا بێتە ناو داوێت و هەلبژاردن بەخۆی بوو. ئەو رەسمە دەگەرتیتەووە سەر ئەو زەمانەیی کە ژن لە کوردەواریدا ئازادی پتر بوو.

بۆ شەو داوێت ئیجازەمان لە کەس وەر نەدەگرت. شەوی مانگەشەوی هاوین لە حەوشەیی مەری کچ و کوڕی ئاوەدانی تێکەڵ دەبوون و داوێتیان دەگرت و هەمیشە لەدووی منیشیان دەنارد. زستانان لە ئاخەل و هۆلاندا شەو داوێتمان دەگرتن. جارجارە سووخی شەیتان و شوفاڕ خەبەری ئەو شەو داوێت تانەیان بەبابم رادەگەیاندا. ئەویش لەپێشدا جێنوی بەمن و دواوە بەچەند کورەجێتەیی دێ دەدا و کەمێکی هەرەشە لێ دەکردین و دەپراو. بەلام بەقسەیی شەیتان و شوفاڕ دەستمان لە شەو داوێت هەڵدەدەگرت و جێنوی گەورانیش بەقسەولی کورەجێتەکان خەلات بوو.

زستانان بەشەو جۆرابێن و کالەمسستین و فەلەیی بێدەنگ و کۆسەبازی و تەریکی بن بەرەیان لە مزگەوت دەکرد و بەرۆژ جگین و ماتین و مێششین و هێلکەشکین و شێروخەتیا دەکرد. من تا کتێم وەگیر کەوتبایە لە دیوێخانێ خۆمان و دەدر نەدەکەوتم و نەدەچوومە سەیری ئەوانە. بەلام سەرە بەهاران هەموو رۆژی دەچوومە تۆپین.

لە مانگی خەرمانانی ۱۳۲۰-۱۹۴۱ رۆژتیک چوو بوومە سەر خەرمانان. کەرێکارەکانمان خەریکی مالووسک و زربنگاندنەو و بەلەکەو بوون و منیش لەکنیان دانیشتبووم و ئەسپەکەم وەسەر کوێزر کردبوو. ئەو دەمی فرۆکە و ماشین زۆر کەم بوون و خەلک پێی سەیر بوون. لە پێ دوو فرۆکەیی رەشی زەلام پەیدا بوون. ئیمە تا ویستا

فرۆكەى ئەوئەندە زلمان بەئاسمانەوئەئەدیبوو. ھەموو دەستیان لە كار ھەلگرت و تەماشای فرۆكەكانیان دەكرد. دیمان فرۆكەكان نەزیک بوونەوئە و نەوى بوون و كاغەزبان بەردانەوئە. ھەموویان رایان كرد بزائن چیبە؟ ژنتیک لەپیش ھەموواندا گەراوئە و كاغەزپەكی دامى و گوتى ھا بەقوربانت دەبم بیخوئینەوئە بزائە چیبە و چئ تیدا نووسراوئە؟

بروا بکەن وەختابوو لە خوئشیان بال بگرم. ئەو كاغەزە بەیاننامەپەك بوو كە بەزمانى كوردى نووسرابوو. چۆن ئەوئە خەوئە، یا راستیبە؟ دەولەتپەكى گەورەى وەك یەكپەكەتتى سوویتتى بەزمانى كوردى بەیاننامە بلاو بکاتەوئە؟ بۆ من ھەروا كەم نەبوو.

بۆ من كە شپت و شەیدای زمانى كوردى بووم ئەو پەرە كاغەزە بەس بوو كە لە خوئشیان شاگەشكەم بکا. ئەو دەمى وا وردم لپەك نەدابووئە، بەلام لە واقیعدا لە بارى سیاسیبەوئە ئەو كارەى دەولەتى شوورەوى ئەوپەرى ئازادپەخوئە تیدا بوو و نیشانەى ئەوئەبوو كە ئەو دەولەتە ئیعتراف بەبوونى گەلانى جوئەجۆرى ئیران دەكا.

ئەو بەیاننامە بوئى شەرى لى دەھات. دیاربوو لەشكرى سوور ھاتبوو دەئیرانەوئە. ھەرچەند لە بەیاننامەكەدا دلخوئشى خەلکیان دابووئە و ھەرەشە و شتى واى تیدا نەبوو، بەلام ئیئەمە زۆر لە رووسان دەترساین. پیرەكان نەقلی بەدەفەرى و بى رەحمى و دەستوئەشپتى لەشكرى تەزاریان لە شەرى یەكەمدا بۆ گپراوئەبوئە. لە سەرتاسەرى رۆژگارى حكومەتى پەھلەویدا رۆژنامەكانى ئیران ھەر شتى خراپیان لە دژى شوورەوى نووسیبوو. بالئشوبك لەو سەردەمەدا لە ئیران گەورەترین جنیو بوو. خو بەتایبەتى پاش ئەوئە شەر لەنیوان ئالمانى نازى و یەكپەكەتتى سوویتیدا ھەلگپرسا، چا پەمەنى ئیران ھەموو نووسیبەكانیان بەسوودى ئالمان و بەزبانى شوورەوى بوو. ماوئەپەك بوو شارەوانى مەھاباد رادیوئەكى ھیتابوو و بەرنامەكانى «بپرلەنى» بەزمانى فارسى بلاو دەكردەوئە، كە سەرتاپا جنیو بەكۆمۆنیزم و بالئشویزم بوو.

بەلام ئەوانە ھیچى بۆ من لەو وەختەدا گرنگ نەبوون. گرنگ ئەوئە بوو كورد میللەتپەكە دەولەتان دەیناسن و بەیاننامە بەزمانى ئەو بلاو دەكەئەوئە.

نازانم چۆن خوئم گەیانەئەسپەكەم و سواریبووم و پیم پتوئەنا و لەسەر جەلەوان چوومەوئە مال، بەیاننامەكەم بۆ بابم خوئیندەوئە. بەلام ئەو بەپتچەوانەى من رەنگى بزركا، شلەژا و بەكاوئەخوئەگوتى: رۆلە قەوما، وا دیارە رووس ھاتوونە دەئیرانەوئە. شەر و كپشە پەیدا دەبى، ولات دەشپوئە. كورپ خوئم توئەت دیون و نایانناسى. زۆر خراپن، زۆر پیاو كوژ و

بى بەزەبى و دەستپەشن. من كوشتارى سابلاخم بەچاوى خوئم دیوئە و لە بپرمە چۆن خەلكى بى دەرەتان و لپقەو ماویان بەشیران شەق و پەق دەكرد. دەبى زوو خوئمان خپ كەینەوئە و خو بگەینەنپە قایمە. خودا بمانپارپت. رۆژى پیاوانە، بۆ ئەو رۆژە بوو دەمگوت فپرى سواری و تەفەنگ ھاویشتن بن. بۆى مات بوو و دوو سى جار لەبەر خوئەوئەگوتى: «ھەرزى و بزى چپایە مەزن».

بابم ھەقى بوو نپگەران بى. چونكە ئەو لەشكرى تەزارى دیبوو. ئەو كوشتارى بى رەحمانەى ژنەنارلە كۆنە پەرسەكانى رووسى لە كوردستاندا دیبوو. ئەو وەكو زۆرپەى ئیرانیبەكان ئاگای لە ئالوگورپ پاش شوئشى ئوكتوئەر لە یەكپەكەتتى سوویتیدا نەبوو. نەیدەزانى لەشكرى سوور چۆن عاملاوئە؟

بۆ ئپوارپ چەند پیاوى ماقولئى مەھاباد پەیدا بوون. ئەوانیش دۆست و ھاوتەمەنى بابم بوون. شەرى یەكەمیان وەبپر دەھات. زۆر لە بابم پتر نپگەران بوون. یەکیان گپراپەوئە و گوتى ئو كەس لە بنەمالئى ئیئەمە بەرۆژپەك بەدەستى سالداتى رووس كوژراون.

ئەو قسانە منیشى برپەك نپگەران كرددبوو. بەلام لە خوئشى بەیاننامەكە ھەر شاییم لە دلدا دەگەرا.

خەرىكى خزمەتى مپوانەكان بووم. بەلام ھەر دەمە نادەمپەك بەیاننامەكەم دەردپنا و دەمخوئیندەوئە و سەرلەنوئە لە تەنكەى گپرفانم دەناوئە.

شەو كاکم و پیاوئەكانمان چوون و ژن و مندالى ئەو مپوانانە و خزمەكانى خوئمانیان لە شار ھیتادەر.

بەیانى دوو فرۆكە ھاتن و چەند نارنجوئكى بچووکیان بەشار دادا، ئەرتهشى شاهەنشاهی، ئەو ئەرتهشى لە كوشتنى میللەتى ئیراندا لاسای داگپركەرانى مەغوول و نازى دەكردەوئە، تاوئپكى بەرپەرەكانى نەكرد و پپش ئەوئە لەشكرى سوور بگاتە مەھاباد چەكى فرپى دا و وەك تووى ھەرزى بلاو بوو. ھەژار لەو بارەوئە ھەر ئەوئەم چەند جوانى گوت:

«بەبلاو بوونى دوو پەر ئاگاہى»

«بوو بلاو ئەرتهشى شەھەنشاهی»

تەفەنگى برنویان دەدا بەنانتپەك. ئەویش ئەوى ئازابان، دەنا ئەوى ترسەنوئەك بەرتپیلی

دهدا تهنهنگهكهی لی وهرگرن.

بهشی زوری خه لکی مههاباد روویان له گوندهكهی ئیمه کرد. بام پیشوازیکی باشی لی کردن و ههرچی ههمان بو له ئیختیاری نان. عهمباری گهفی کردهوه و ناشهکانی گوندهكهمانی دا بهخه لک و ههرکس ههرچهندی ئارد ویستبا دهیاندایه.

ههموو رۆژی جاربان دهکیشا ههر کهس ههرچی پیشوازیکی بی له روودامان و شهرمکردن داوا بکا. خه لکی مههاباد ئه و پیاوه تییهی بامیان له بیر نه چوو و تا ما زوریان ئیحترام گرت.

چوار پینج رۆژ کهس به سه ر که سه وه نه بوو. له پیشدا له شکر ئینگلیس گه یشته سابلان و دهستیکیان ره سه ر بارخانه خست و چه کی قورسیان برد. دوايه له شکر سوور هات. به پیشچه وانهی ئه وهی چاوه نوپی ده کرا نه که سیان کوشت، نه که سیان تالان کرد، نه تازاریان به کهس گه یاند. ئه وه نده باش له گه ل خه لک جوولانه وه که کهس به له شکر داگیر که ری نه ده زانین. نه قلیکی خوشم وه بیر هاته وه: له زهمانی په هله ویدا کابرایه کی دز و چه ته و پیاوکوژ و خراپ په ییدا بوو. به تاقی ته نی که له گایی له خه لک ده کرد. که ته پینج تیریکی کۆنی پی بوو و له و ناوه دا ده گه را و ههرچی وازی لی با ده یکرد. پولیسی ئیران بۆی نه ده گیرا. به لām زانیبای چۆته ههر مالییک خاوه ن ماله که ی ده گرت. کابرایه کی پیربان به و تاوانه گرتبوو که شه و پیک «سوغر» یانی ئه و چه ته پیاو خراپه نانی له مالی خواردبوو، دوو سال بوو له ورمی گیرابوو. که هاته وه پیوه ی چوو و گوتم مامه چۆنت نه جات بوو؟ گوته چوو زانم، فریشتیکی سووری چاوشین هات و ده رکی لی کرده وه و گوته برۆ.

له شکر تاران له موکریان نه ما. له پیشدا عه شیر ه ته کان تا راده به ک ئالۆزییان کرد و به کتریان کوشت. به لām ورده ورده ولات تارام بووه و وه زعیکی له بار بو جوولانه وه ی سیاسی پیک هات.

ئیمه یانی ئه و پۆله لاوه ی له زهمانی په هله و پیه وه به کترمان گرتبوو و دۆستانه پیکه وه کارمان ده کرد. مه یدانمان بو ئاوه لا بووه و چالاکی خۆمان په ره پیدایه. ده ماننارده عیراق رۆژنامه و گوواری کوردییان بو ده هینانین و ده مانخوتینده وه. من شیعی خۆم و شیعی شاعیره کانی ترم به خه ت بو لاوه کان ده نووسینه وه و بلاوم ده کردنه وه. دلشادی ره سوولی له عیراقه وه هاتبووه. ئه و ئیملا ی کوردی له هی ئیمه باشتر بوو و خه تیشی خوشتر بوو و

زۆریشی شیعی بیکهس و پیره میرد و ئه حمه د موختاری جاف و حه مدی له بهر بوون و به خه ت بلاوی ده کردنه وه. گوواری گه لاویژ رۆلیکی باشی یاری کرد و لاوه کانمان فیعی کوردی خوتینده وه بوون. هه لومهرج بو پیکه اتنی حیزبکی ناسیونالیستی کوردی له مه هاباد پیک هاتبوو.

پاش دامه زرانندی حیزبی توده ی ئیران چا په مه نییه کانی ئه و حیزبه ش ئالو گوواریکی فیکرییان له ناو کۆمه لی کورده واریدا پیک هی نا بوو. ته نانه ت چه ند که سی کورد و ئه رمه نی تیکۆشان لکی ئه و حیزبه له موکریان دا مه زریین. به لām خه لک پیشوازی لی نه کردن. حیزبیکیش به ناوی حیزبی ئازادی به به رنامه یه کی چه پیه وه سه ری هه لدا و نه ژیا.

تا رۆژی ۲۵ گه لاویژی ۱۳۲۱ - ۱۶ ی ئابی ۱۹۴۲ کۆمه له ی «ژ.ک» دامه زرا. ئه وانئو کۆمه له یان دامه زران دۆستانی پیشووی من بوون. من له و سه روه نیدایا له ته وریز بووم و له رۆژی دامه زرانندی کۆمه له دا حوزوورم نه بوو. که هاته وه به هۆی زه بیحی که له میژ سال بوو دۆست بووین به کۆمه له ناسیندرا م. له مالی یه کیک له دۆسته کانی خۆم که پاشان زانیم ئه ندایم ژماره یه کی کۆمه له یه و به راستی تیکۆشه ریکی به جه رگ و ئازا و نه به ز و کۆلنه ده ر بوو، به قورئان و به ئالای کوردستان و به شه ره فی خۆم و به شمشیر سویندیان دام که به زمان و به قه لّم و به ئیشاره خه یانته به نه ته وه ی کورد و ئه ندایم کۆمه له نه کم. ناوی نه هینی حیزبیم «هیمن» بوو و ژماره ی ئه ندایم تیم (۵۵). من هه قم نه بوو هیج له وان بپرسم. به لām ئه وان ئه وه نده یان موتمان به من بوو، پیم بلین هه ژاریش ئه ندایم کۆمه له یه و خۆت له کن ئه و مه شاره وه ئه وه ش به و راده گه یه نین.

به و جۆره من له ژبانی کۆمه لایه تی و سیاسی و ئه ده بیمدایم پیم نایه قۆناخیکی نوی.

ئه ندایم ته ی کۆمه له ی «ژ.ک» گوواریکی سه یری به سه ر مندا هیئا. شه و و رۆژ له بیی کۆمه له دا بووم که ئه ویش ئامانجی رزگار کردنی نه ته وه که م بوو. هه موو ئاوات و ئاره زوی تاییه تی خۆم وه لا نا. ئیتر نه ته نیا دهستم له شه و داوه ت و هه لپه رین و ریبا زگرتن و له سه ر سوانه وه ستان هه لگرت، به لکو وه ک سو فی تو به کار تووشی ههر کیژ و ژتیکی کورد ده هاتم سه رم داده خست و چاوم لی نه ده کرد. چونکه ئه وه شم به خه یانته ده زانی. بو خاتری کۆمه له من دهستم له یاریک هه لگرت که به گه وه ره ترین مه حروومییه تی ژبانی ده زانم و پاردنی زهمانیس له بیی نه بر دوومه وه و ناسۆری له دلما هه ر ماوه.

له و سالانه ی دوا ییدا دۆستیکم که باش له شیعر به تاییه تی له سه بکی شاعیری من

دهگا، گوتی: تو بۆ گوتوتو ته: ناشقی چاوی که ژال و گەردنی پر خال نیم؟

گوتم کاکه من قەت درۆم له گەل ئیحماسی دەررونی خۆم نه کردوو. ئەگەر تو دەتزانێ
من ئەو شیعەرەم له چ هەلومەرجیکدا گوتوو، پروات دەکرد هەستی دەررونی خۆم دەرپرپوه
و بەراستی لەو کاتەدا من له خەیاڵی چاوی که ژال و گەردنی پر خالدا نه بووم.

«کۆمەڵە» بێجگە لەوەی کۆمەڵە یەکی سیاسی بوو کۆمەڵە یەکی کۆمەڵایەتی و
ئەخلاقیی بوو. زۆری ئەندامانی کۆمەڵە بروایان بهو سوێندە هەبوو که خواردبوویان و
دەستیان له ئاکاری دزی هەلگرێبوو. دزی، خراپه و نیوان ناخۆشی له کزی دابوو و دەتوانم
بڵێم له هیندیك جیگایان هەر نه ما.

هیندە پێ نه چوو کۆمەڵە سەرانی کوردستانی ئێرانی تەنیهوه و پەلی هاویشت بۆ
پارچهکانی تری کوردستان، بەتایبەتی له کوردستانی عێراقدا لکی کۆمەڵە زۆر پەرهی
گرت و بەهێزبوو.

ئەندامانی کۆمەڵە له هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵی کوردەواری پێک هاتبوون و
جیاوازی بیروباوەری سیاسی و فەلسفەییان هەبوو. ئەگەر چاویک به ئۆرگانی کۆمەڵەدا
بخشین ئەو راستییەتان بۆ دەردهکهوێ، که من لێرهدا مهجالم نییه بۆتان شی بکه مهوه.
بەلام هەموو لەسەر شتیکی پێک کهوتبوون. ئەویش رزگاری کوردستان بوو. ئەندامی
کۆمەڵە خاوەنی هەر بیروباوەریک با و له هەر چین و توێژیک بابە بۆ فەرمانی لای سەر وو
نهک ئاماده به لکه به راستی فیدایی بوو.

داهاتی کۆمەڵە تەنیا و تەنیا مانگانە ئەندامان و فرۆشی چاپەمەنییەکان و داهاتی
تیئاتر و نومایشەکانی بوو. که چی زۆر به باشی به رتیه دهچوو. هۆی ئەوه بوو هەموو کهس
به و بهری دلخۆشییهوه مانگانە دەدا و چاپەمەنی کۆمەڵە به چەند هیندە نرخی
دیاریکراو دهکری. من خۆم دیومه ژماره «نیشتمان» یان به ۲۰۰ ئەوهندهی نرخه که ی
کریه، نیشتمان قەت دانه یهکی نه ده ماوه. کۆمەڵە له پێشدا کتیبیکی بچوکی شیعری
بلاو کردهوه به ناوی دیاری کۆمەڵە «ژ.ک» که شیعره نیشتمانیهکانی حاجی قادر و
مه لای گه وهی کۆیه و هه ژار و شیخ ئەحمەدی حیسامی تیدا چاپکرا بوون و دەسبه جی
تهوا بوو. دوایه گۆرانی نیشتمانی وهک ئۆرگانی کۆمەڵە چاپ کرد.

یه کهم شیعری من له ژماره دووی نیشتماندا به ناوی م. ش. هینم بلاو کرایه وه و ئیتر
بوومه ئەندامی دهستهی نووسه رانی ئەو گۆراره و له هەموو ژمارهکانیدا شیعەر و تارم بلاو
کردهوه.

زەبیحی سەرنووسەری نیشتمان بوو و بەراستی له چاپکردنی ئەو گۆرارهدا زەحمەتی
کیشا و وریایی نیشان دا. جگە له زەبیحی و چەند کهسی باوه رپێکراوی تر کهس
دهستهی نووسه رانی نیشتمانی نه ده ناسی و نه یه زانی ئەو گۆراره له کۆی چاپ ده کری.
ئەندامی کۆمەڵە وهک ئەندامی حیزبیکه نه هینتی و به دیسپلینی توند هەر ئەوهندهی
ده زانی که پێویست بوو بیزانی.

له بیرمه نیشتمانم بۆ بایم ده خوێندوهوه. به تاییه تی شیعرهکانی خۆم و ده یگوت کوره ئەو
هیمنه کییه؟ له دلی خۆمدا پێده که نیم، به لام نه ده کرا بڵێم ئەو که سه یه که تو ده فته ری
شیعره کانت لی له تەندووری به که مران هاویشت. کۆمەڵە گۆرانی ئاواتیشی چاپ کرد و
من له ویشدا نووسیم.

تیئاتری «دایکی نیشتمان» گه وره ترین ته بلیغاتی بۆ کۆمەڵە کرد. ئەو تیئاتره که
زۆریش ساکار بوو و دەتوانم بڵێم له باری هونەری و تەنانەت فیکره وه ناته واویش بوو.
سێ چوار مانگ له مه هاباد و شارهکانی تری موکریان له سه ر شانۆ مایه وه. کهم کهس
هه بوو نه چوو بی و هەر که سیش چووبا ده گریا و ههستی کوردا یه تی ده بزوت. له دیهاتی
زۆر دووره دهسته وه خه لک بۆ دینتی ئەو نومایشه ده هاتن. بێجگە له ته بلیغاتی سیاسی
له باری ماددیه سه وه داهاتیکی زۆری هه بوو و کۆمەڵە ی ده وه له مه مند کرد.

کۆمەڵە هەر بهو داهاتانه توانی چاپخانه یه کی دهستی بکری و له مه هاباد دای به زرتینی.
تا زیاتر له کۆمەڵەدا کارم ده کرد پلهی زانیاریشم پتر ده چوو سه ر و له پیاوی زانا و
ئەدیبه وهک پێشه وا قازی موحه مه د و کاکه رهحمانی موهته دی نیزی کتر ده بوومه وه و
شتیان لی فیر ده بووم. هیچ کام ئەو پیاوه گه ورانه ی کورد که له پارچهکانی تری
کوردستانه وه ده هاتن له من شاراه نه بوون. هه مزه عه بدوللا، مسته فا خوشناوی شه هید و
میرحاج و قودسی شه هید و زۆری ترم له و تیکۆشه رانه دیتن و ئالوگۆری فیکریم له گەل
کردن. چاپه مه نییهکانی ئێران پێشکه و توهانه تر بوون و شتی تازه یان تیدا بوو. به تاییه تی
چاپه مه نییهکانی حیزبی توده ی ئێران له روونکردنه وه ی بیروپرای سیاسی مندا کاریان کرد.
ره وا بیتی فرههنگی ئێران و شووره وی لقی له مه هابادیش دامه زرا. منیش یه کییک له وانه
بووم که له ویدا کارم ده کرد. هه رچه ند به داخه وه ئەو بنکه پێشنیارهکانی منی جیبه جی
نه کرد و هیچی به کوردی بلاو نه کرده وه، به لام زۆر شتی به نرخی به فارسی بلاو ده کرده وه و
که لکم لی ورده گرتن. شیعەر و نووسراوی کوردی به نازه ری و رووسی ته رجه مه ده کران و

ئەو ھەش دەسكەوتىكى باش بوو بۆ ئىمە. يەككىك لەو شتانەى تەرجمە كران و منىش لە تەرجمە كرنىدا بەشداربووم ئالەكۆكى ھەزار بوو، كە لەلایەن ئىنسانىكى واقىعى و شاعىرىكى باشى نازەربايجانى شوورەوى مامۇستا جەغفەر خەندانەو بەنازەرى و بەشئىعر تەرجمە كرا.

شەرى مالتوئىرانكەرى دووھم بەتتىكشكانى فاشىزم و نازىسم و شرت و گوم بوونى ھىتلەر و كوژرانى مۆسۆلىنى و گىران و لەناوچوونى شەر ھەلايسىنەكان تەواو بوو. ھىوا و ھومىدى گەلانى ژىردەست و زۆرلىكراو گەشەى پەيدا كرد. لەشكرى ھاوپەيمانەكان لە ئىران چوونەدەر. لە حالىكدا كە جوولانەو ھى رزگاربخوازى گەلانى ئىران پۆژ بە پۆژ پەرى دەگرت.

گەلى كورد يەككىك بوو لەو گەلانەى كە ھىواى بەدواپۆژى گەشەدارى خۆى دەم بەدەم پەردەگرت دەبوو.

دەستەيەك لە رووناكبىران و ئەندامانى كۆمەلەى «ژ.ك» ھاتنە سەر ئەو بېروايە، كە جىيە جىكردنى بەرنامەى كۆمەلە لە ھەلومەرجى ئىستى جىھان و كوردستاندا ئىمكانى كەمە. بۆيە بەرنامەيەكى كورت و نوئىيان كە لەگەل ھەلومەرجى ئەو سەردەمىدا دەگونجا گەلالە كرد و لە پۆژى سىيى خەزەلۆەرى ۱۳۲۴ - ۱۹۴۵ يەكەم كۆنگرەى حىزبى دىموكراتى كوردستان لە شارى مەھاباد گىرا و ئەو بەرنامە پەسندكرا و رىتكخراوى حىزبى دىموكراتى كوردستان ھەر لەسەر بناخەى رىتكخراوى كۆمەلەى «ژ.ك» دامەزرا و تەنيا لە كادرى رابەرىدا ئالوگۆرئىك پىكھات و پىشەوا قازى موخەمەد كە ئەندامىكى سادەى كۆمەلە بوو و ناوى نەھىنى «بىنايى» بوو بەپىشەواى حىزب ھەلبۆتەردا و سەرۆكى كۆمەلە كە پىساوىكى زۆر تىكۆشەر و ئازا و پاك بوو لە كادرى رابەرىدا نەما. ئەم ئالوگۆرە ھىچ كارى نەكردە سەر ئەو پىساو و لە رىزەكانى خوارەو ھى حىزبدا درىژەى بەخەبات و كارى خۆى ھەر دا و رەنجىكى زۆرى كىشا.

لە كۆبوونەو ھەكانى كۆنگرەدا من بۆ يەكەم جار لە ژياندا لە بەرامبەر خەلكدا شىئەرم خوئىندەو. كاتىك بەپتو بەرى كۆبوونەو گوتى: ئىستا «ئاغاي ھىمن» شىئەرتان بۆ دەخوئىنئىتەو و من بۆ شىئەر خوئىندەو بەشەرمەو چوومە سەر مەنبەرى مزگەوتى سوورى مەھاباد، ھەموو كەس تەنانەت پىشەواش واقى و رما و لە خۆيان دەپرسى: چۆن ھىمن شاعىر و نووسەرى نىشتەمان (سەيد موخەمەد ئەمىنى شىخەلىسلامى) بوو و ئىمە نەمان

دەناسى؟ بابىشم كە ئەو ھى بىستەو ھە گەفتى خۆى پەشىمان بۆو و گوتى ھىمن شاعىرىكى باش نىيە.

حىزبى دىموكراتى كوردستان كۆرئىكى بەناوى «ھەيئەتى رەئىسەى مىللى» ھەلبۆتەردا كە منىش يەككىك بووم لە ئەندامەكانى. لە ھەلبۆتەردا ناخۆدا حاجى بابەشئىخ كە پىرتىن ئەندام بوو، بەسەرۆك و من كە لاوترىن ئەندام بووم بەسكرتىر ھەلبۆتەرداين. چەند مانگ لەو كۆرەدا كارم كرد. كارىكى گران بوو. ھەر من بەتەنە بەكارەكان پادەگەيشتەم و حاجى بابەشئىخى پەحمەتى ھەر ئەوئەندەى لەسەر بوو ئەوى من دەينوسم ئىمزى بكا. ھەرچەند لەبارەى دەستەلات و ناوبانگەو كارىكى گران بوو، بەلام لەگەل زەوقى من رىك نەدەكەوت. بەتايبەتى بەرئى چوون لەگەل حاجى بابەشئىخى خۆبەزۆرگر و كەللەرەق كارىكى ھاسان نەبوو.

لېرەدا كە باسى حاجى بابەشئىخ ھاتە گۆرئى دەمەوئى شتىكى مېژووىي روون بكەمەو ھە. لە نووسراوى چەند پىساوى بىخە بەردا دىومە و لە خەلكى ساكارىشم بىستەو تەوانى خەيانەت و ھەبەل حاجى بابەشئىخ دەدەن. من حاجى بابەشئىخ خۆش نەدەو بىست. چونكە لەگەل ئەوئەشدا دەيانگوت لە علومى دىنىدا زۆر شارەزايە و رىيازىياتى كۆن زۆر دەزانئى، پىساوىكى زۆر كۆنەپەرسەت و كەللەرەق و خۆبەرسەت و ناشارەزا بوو. بەلام زۆر راست و پاك و ئازا و بەبىروباوەر بوو. بەھىچ بارىك تەوانى خەيانەتى پتو نەنووسئى. لەكاتى و تووئىژ لەگەل نوئىنەرانى دەولتەتى مەركەزىدا دوور نىيە فرىوى خواردبئى و بەھەلە چووبئى. بەلام لە رىكاي راست لای نەداو ھە.

بلاو پىدانى گەمارۆى دەورى سەقز و سەردەشت و خورخورە كە تەوانەكەى دەخەنە سەر حاجى بابەشئىخ پتوئەندى بەمەسەلەيەكى قوول و نەھىنى سىياسىيەو ھەيە كە لېرەدا جىگاي باسكردن نىيە و با جارئ دەرخۆنەى لەسەر دابىنئىن و زۆر لە دەستەلاتى حاجى بابەشئىخ بەرەزۆرتەر بوو. حاجى بابەشئىخ ئەوئەندەى دەستەلات نەبوو فەرماندەيەكى دەوربەرى ئەم شارانە بەقسەى بكەن و بكشئىنەو ھە. خۆ ئەو ھىچ مەسئوولىيەتى لەشكرى نەبوو، لەشكرى كوردستانىش وەك لەشكرىكى رەسمى بەقسەى فەرماندەكانى خۆى دەكرد نە بەقسەى سەرەك و ھەزىرىكى بى دەستەلاتى غەيرە نىزامى. ھىوادارم بەم كورتە نووسىنە خوئىنەرەكانم روون كرىتەو ھە.

من وازم لە سكرتيرى ھەيئەتى رەئىسەى مىللى ھىتا و لە كومىسيونى تەبلىغاتى

حیزیدا دەستم بە کارکرد. لە هەموو چاپەمەنییەکانی حیزیدا دەستم بە نووسین کرد. لە رۆژنامەی کوردستان و گۆوازی کوردستان و هاواری کورد و هاواری نیشتمان و گروگالی مندالان و گۆوازی هەلەدا شیعەر و وتارم بلاو دەکردنەوه و لە میتینگەکانی حیزیدا بەشدار دەبووم. لە دەستەبە کدا که بۆ دانانی کتیبی کوردی بۆ فێرگەکانی کوردستان کاریان دەکرد، ئەندام بووم. ئەندامە ئەسلیەکانی ئەو لیژنە وەک لەبیرم ما، زەبیحی و هەژار و برایی نادری و دلشادی رەسولی و من بووین. پێشەوا بۆ خۆی و چەند مامۆستای شارەزاش یارمەتیان دەدا. هەرچەند هێچمان لەو کارەدا پەسپۆر نەبووین، بەلام چونکە زۆر بە دەلسۆزبێهەوه کارمان دەکرد پێم وایە کتیبەکان که بە داخەوه چاپ نەکران خراب نەبوون.

پۆژی بیست و شەشی سەرماوەز ئالای کوردستان لە مەهاباد هەلکرا و پۆژی دووی رێبەندانی ۱۳۲۴ کۆماری کوردستان دامەزرا. من نامەوی ئەو بارەوه بدویم چونکە زۆری باس کراوه و تەنیا دەلێم من لەو پۆژە پیرۆزانەدا بەشداربووم و شیعەر خۆبێهەوه.

لەو ماوەدا من و هەژار یە کمال بووین، شەو و پۆژ پێکەوه دەگەڕاین. ماوەیەکیش قەزنجیمان لەگەڵ بوو. کاتی بێکاری و سانهوه مان زۆر خۆش رادەبوارد. من که پایەیی خۆبێهەواری و زانیاریم زۆر لەوان که مەتر بوو، لە هاوئێشینی ئەوان که لێم وەرده گرت و شت فێر دەبووم. چونکە من و هەژار بۆ هەموو جێگایەکی پێکەوه بووین و لێک هەلنەدەبراین، زۆر کەس نەیدەزانی کامان هەژاره و کامان هێمن و ئەگەر یە کمان بە تەنێ گەراباین دەیانگوت کوا ئەوی تر؟

پاش دووی رێبەندان و پێکھاتنی کۆماری کوردستان کوردەکانی پارچەکانی تری کوردستان روویان لە مەهاباد کرد و من و هەژار لەگەڵ هەموو پیاوه بەناوبانگەکان پێوهندی دۆستایەتیمان دامەزاند. مامۆستا قانعیشم ناسی و لە ئەزمونی ئەدەبی ئەویش که لێم وەرگرت. زۆرم بێهەواری خۆش لە هاوئێشینی مامۆستا قانعی هەیه که بە داخەوه لێرەدا مەجالی گێرانهوهیان نییه.

دایکم لەمێژ بوو دەبویست ژنم بۆ بێنێ و تا نەمردووێ من بەزاوایی بێنێ. بەلام من مەلم پانەدە کێشا و نەدەچوو مە ژێر بار. خۆم بە خۆبێهەواری دەزانی و پێم وابوو هەق نییه دایک و بام ژنم بۆ بێنێ. بۆ خۆشم لە هەلێژاردنی دەزگێراندای درۆنگ بووم و هەتا گەورەتر دەبووم ئەو درۆنگیبەم زیادای دەکرد. لەو ئاخیرانەدا هاتبوومە سەر ئەو خەیاڵە که ئەسلەن ژن

نەهێنم و بەرەبەنی بێنیمەوه. هیچ کچیک تەبعی جوانی پەستی منی رازی نەدەکرد و رەنگ بێ ئەگەر دایکم نەبووای ئیستاش بوخچەیی نەکراوه بووبام. بەلام دایکم ئەو سالی پیتی لێ لە کەوشان کردم و گوتی: ئیلا بیللا، پیت خۆش بێ و پیت ناخۆش بێ ژنت بۆ دێنم. لەو لاشەوه هەژاری لێ دنە دابوو و شەو و پۆژ لەبەن هەنگەلما بوو. هەژار بە تەمەن چی و لە من گەورەتر نەبوو. بەلام سارد و گەرمی پۆژگاری لە من زۆر پتر چێشتبوو. دوو جاری ژن هێنابوو و ئەزمونی لەو بارەوه زۆر بوو. توندی و سەرەپۆیی دایکم و نەرمە نەرمە و دنەدانی هەژار دلێان نەرم کردم.

دایکم برازایەکی خۆی که کچی پیاویکی بە دەستەلات و دەولەمەند بوو بۆ خواستم که نە دیبووم و نە دەمناسی. درۆ نەبێ جاریکی دووربەدوور لەبەر مانگا دۆشین دیبووم. ئەویش روخسارم نەدیوو. بەلام دەمزانی کورتە بالایە. ئەو هەش سەیر بوو من ئەو خۆبێژە نەبووم که گوتوویەتی: «سەد نەحەلە لە حالەتم هەر ئی کورتەم خۆش دەوێن» من لە ژندا ئەوی لە هەموو شت پتر سەرنج رادەکێشێ بەژن و بالای رێکوپێک و بەرزە. ئەو هەش بە دایکم گوت. گوتی: رۆلە ئەو قسانە چن؟ زێڕیش بچووکه. دایکم ژنیکی دنیا دیدە و بە ئەزمون و کارامە و زۆر بە دەستەلات بوو. خزم و کەسوکار و دۆست و ئاشناشمان زۆر بوون، لەناو ئەو هەمووانەدا ئەو برازایەیی هەلێژاردبوو. دیارە ئەو بەدوای کچی شوخ و شەنگ و جوان و چەلەنگدا نەگەرابوو. ئەو دەبویست بوو کیتی ئاکارباش و رەفتارچاک و وربا و بەمشوور و مالداریکەری هەبێ.

شایی هێمن دەست پێکرا، هەژار هەلبەزی، سەرچۆیی کێشا، دەستی دۆی ناسک و نازداری گۆشی، چاوی لە کێژۆلان داگرت و شەوانەش بەو قسە قۆرانی خۆی کۆری دیوه خانی و پێکەنین دەخست. بەلام هێمن نیگەران بوو، نیگەرانی دوا پۆژی خۆی و بیری لەوه دەکردهوه چون لەگەڵ ژنیکی که هەلێژاردەیی دایکیهتی و بۆ خۆی نەیدیوه و نایناسی، دەتوانی ژیان بەریتە سەر. نەیدەزانی تۆقی لەعەنتی بۆ دێن یا فریشتەیی رەحمەت.

پۆژی ۲۵ی خەزەلۆهەری ۱۳۲۵ بووکیان بۆ دابەزاند. دیارە ئەو پەری ناسک و نازدار و شوخ و شەنگ و جوان و چەلەنگە نەبوو که خەیاڵی شاعیرانەیی من بە شۆتینیدا دەگەرا و هێشتاش تووشی نەبووه. بەلام زۆر زوو توانی خۆی لە دلێ مندا جێ بکاتەوه و وا لە خۆی بکا که لە قوولایی دلەمەوه خۆشم بوی و بێی بەیاری هەمیشەیی و خەمەرەویتی پۆژانی تال و تفتی ژیانم. بیست و سێ سال پێکەوه ژیا بێن و لە پەنا ئەودا هەستم

بهسانهوه دهکرد. قه تی ئه وهنده دل نهشکاندم رۆژتیک تا ئیواره لیتی زبیم و دهنگی لی بگۆرم. زۆر له ژبانی ژن و میردایه تیم رازیم. ئیقرار دهکهم ژبانی خویشی ژن و میردایه تیمان زیاتر ئه و پتیک هینابوو. چونکه من دهزانم حساس و تووره و تهنا تهت بیانووگر و جینگنۆکه، بهلام ئه وه هیدی و ئارام و ژبر بوو و بیانووی نهدهدا دهستم. تاقه کورپیکمان بوو ناوی نا (سهلاح)، ئه وه ماوهیهکی زۆره له دیداریان بێ بهشم و دهردی دووری دهچێژم. یادیان بهخیر.

هیشتا مانگیک بهسه ره شهوی زاویه تیمدا رانه بردبوو و بهقسه ی ئه ورۆ مانگی ههنگوینم تهواو نهکردبوو، که بهداخه وه ئه وهی نه م دوو یست رووبدا رووی دا و ئه وهی پیم خوشبوو بمرم و نهیبینم دیتم. ریسه که مان لی بووه خوری. هیتلانه که مان لی شیوا و کۆماره که مان رووخوا و دوژمن بهسه رماندا زال بووه.

ماوهیهک بوو ههست بهمه ترسی دهکرا. جهبهه ی سه قز و سه ردهشت قایمتر دهکران. چند دهه بهگی بهناویانگ و خاین رایان کردبوو بو عیراق و یهک دوو مهلا و شیخی خوێپه پیاو دهسه سه ره کرابوون. حکومه تی نازه ربا یجان له شکرکی ساز و ته یاری بو پشتیوانی پیشمه رگه ناردبووه جهبهه ی سه قز، چونکه وا بهراورد کرابوو که ته نیا له وه جهبهه را ترسی په لاماری دوژمن هه یه. له پیشداش چند جار له وه جهبهه را دوژمن په لاماری هینابوو، بهلام زۆر خراب شکابوو و زهبری دهستی پیشمه رگه ی کوردستانی چیشتبوو.

نازه ربا یجان حکومه تیکی گه وره تر و بهه یزتر و زۆر ته یارتر و پر چه کتر بوو له کوردستان. خه تی دیفاعی نازه ربا یجانیش زۆر قایمتر بوو. که وابوو که م کهس به خه یالیدا دههات له رینگای نازه ربا یجان هه وه په لامار بو سه ره جوولانه وهی رزگاریخواری گهلانی ئیران بهیترئ.

ماوهیهک بوو بو ئه وهی کاره کانی حیزبی باشتر راپه رن پاش ئه وهی شهوانه پیشه وا که زۆر شه و تا درهنگ له دهفته ری حیزیدا دهماوه دهچۆه مالی خو ی، کادرکی حیزبی له دهفته ری حیزیدا دهماوه بو ئه وهی راپۆرتی خواره وه ئه گه ر پتیبوست بوو به پیشه وه رابگه یه نی و دهستوراتی پیشه وه بو خواره وه بنیترئ. ئه وه شهوی نۆره ی منی تازه زاوا بوو. له دهفته ری حیزب دانیشتبوووم و خه ریکی نووسینی مه قاله یهک بووم بو «کوردستان»، ئه فسه ریکی بچووک بهلام دۆستیکی گه وره ی من و ئه ندامتکی زۆر به وه فای حیزب هاته

ژوو. زۆرم پێ ناخۆش بوو که دهستی بو رادیۆکه ی سه رمیژه که برد. چونکه نووسینه که ی لی تیک ده دام. بهلام چم نهگوت و قه له مه که م دانا.

له پر شتیکی وامان گو ی لی بوو که وه ختابوو پیمان به عه رزه وه وشک بی. رادیۆ تاران ته لگرافی پیروزیایی دوکتور جاوید وه زیری ناخۆی نازه ربا یجان دهخوینده وه که به بو نه ی گه رانه وه ی ئه رته شی شاهه نشاهی بو تارانی ناردبوو. دوایه خه به ره ی راکردنی «موته جاسیرین» ی رابگه یاندا. موته جاسیر و ماجه راجوو دوو ناو بوون که له وه شه وه را به سه ره به رپۆه رانی جوولانه وه ی نازادیخواری کوردستان و نازه ربا یجاندا بران و ئیستاش ده زگای ته بلیغاتی رێژیم دووپاته یان دهکاته وه و ده یانه ی نیتیه وه کاوێژ.

دهسه جی به تیلفوون ئه وه خه به ره م به پیشه وه رابگه یاندا. گو تی بو خۆت وه ره ئیتره و به ئه وان ی تریش رابگه یه نه بینه ئیتره. به دوای ئه واما نارد و بوخۆم چووم بو مالی پیشه وا. سه در ی قازی برای پیشه وه که نوینه ری مه جلیس بوو له تاران و به رواله ت نه ده بوو له و واقیعه بترسی، له هه موو کهس پتر شله ژابوو. ئه وه دهسه جی گه راره بو تاران و له وی گرتیان و هینایانه وه مه هاباد.

نازه ربا یجان ی وا ته یار و پر چه ک به له شکر ی ساز و په رداخ و فه رمانده ئیزانه کانی هه وه بو و زوو ته سلیم بوو؟ پیشه وه ری کارامه و شو ر شگیت و کۆه پیاو و نازا و رابه ره کانی تری نازه ربا یجان بو و به په له رایان کرد؟ پرس یاری که کهس به ته وای جوایی نه دا وه ته وه و منیش جوایم بو نادریته وه. بهلام دلنیا م ئه گه ر فیدایی دهستی کردباوه و ئه گه ر فیرقه به ره ره کانی بکر دایه، له شکر ی شو ر شپیری تاران نه ته نیا پتی له ته ور یز نه ده نا و ئه وه هه موو کوشتاره ی نه ده کرد، به لکه تارانیش ده شیوا و له وانه بوو له سه رتاسه ری ئیراندا جوولانه وه ی نازادیخواری به سه ره کۆنه په رستیدا سه ره که وی و ته نانه ت نفووزی ئیمپریالیزم له رۆژه لات ی ناوه راستدا زووتر بنه بری. بهلام وهک زانایان گوتوویانه میژوو ئه وه یه روو ده دا نهک ئه وه که ئیمه ده مانه وی.

به لئ کۆتوپر ته ور یز گه راره و کوردستانیش له هه موو لاره گه مارۆ درا. پاش ئه وه ی سه در ی قازی نازام بوچی به ره و تاران گه راپه وه رابهرانی حیزبی دیوکراتی کوردستان له مالی پیشه وه کۆبوونه وه و ئه وه شهوی روو حیه ی هه موو کهس ده توانم بلیم باش بوو. شو رای جهنگ به سه رۆکایه تی حاجی بابه شیخ پیک هات و سو رته ت جه لسه ی یه که م ئیمزا کرا و قه راری به ره ره کانی درا. بهلام هیشتا مه ره که بی بر یار نامه که وشک نه ببۆه که

خه بهر هات یه کیتیک له ئەندامه کانی ئەو شورایه رای کردووه.

بۆ به یانی وه زع گۆرا و بریاری به ربه ره کانی هه لئه شاهه و به پیتشمه رگه دهستور درا بی دهستکردنه وه پاشه کتسه بکا و ریتگا بۆ ئه رته ش به تال بکا و خه لک دهستیکی که وته ئەولای و یه کیتیک که وته ئەملای.

پیتشمه رگه له جه بهه ی سه قز و سه رده شته وه به ریتکوپیتیک پاکشه ی کرد. به لام فیداییه کان که فه رمانده کانیان رایان کردبوو وه ک مه ری بی شوان بلاوبوون و عه شایر لیبیان وه خوکه وتن و هه موویان داپلۆسین و نه یانه یشت تاقه فیشه کیتیک له گه ل خو بان به رنه وه. به لام نه ویرانه پیتشمه رگه. ته نیا له ناو مه نگوران پیتشی دهسته یه کیان گرت که به فه رمانده یی زیتۆی ده گه راوه، زیتۆش که بۆ خو ی شه خو ریتیک وه ک ئەوان بوو، دهستی نه دا و به گژیاندا هاته وه و ته نانه ت چهنه گوندیشی تالان کرد و گه یشته وه مه هاباد. ئەوانی فیداییه کانی نازه ریا جانیان پروت کرد که سیان نه کوشت. ئەوی من وه بیرم بی له و کاره ساته دا ته نیا پیتشمه رگه به کی کوردی عیراق شه هید کرا و هیتدیکیشیان ناپاوانه پروت کردن. فه رمانده ی ئه رته ش بی هبچ زه حمه ت گه یشته گوندی هه مامیان و پیتشه وا له وی دیتی.

له و ماوه دا من هه میشه له گه ل پیتشه وا بووم. دیاره له گه لی نه چوومه هه مامیان، به لام له شاری به جیم نه هیتشت. ده مدیت په شوکابوو. به لام نه ک له ترسان، به لکه له داخان و له بهر نا هومیدی.

من له مپت بوو پیتشه وام ده ناسی و له رۆژی ته نگانه دا دیبووم. به دهست و تفهنگی خو ی پیاویکی زۆر نازا بوو. پیتش دامه زرانندی کو ماری کوردستان چهنه جار عه شایر هاته نه سه ر مه هاباد و پیتشه وا بوخو ی له یه که م سه نگه ردا بۆ دیفاع ئاماده بوو. ئەدی چۆن بوو ئەو جار ته سلیم بوو؟ بۆخۆم لیم بیست گوتی له سه رمانه وه ناچن و ده مانکوژن. به لام پیتش خو ش نییه گه له که م به جی بیلیم و ده موی له ناو ئەواندا بمرم.

راسته کوردستان پاش گیرانه وه ی نازه ریا جیان و له ده ستدانی ئەو هاوپه یمانه به هیتزه له هه موو لایه که وه گه مارۆ درابوو، راسته به شیکه عه شایر گوتیبیان له کلاو په راندبوو و چاوه نۆری خراپه یان لی ده کرا، راسته خه زینه ی کو مار به تال و هه تال بوو و هه مووی درابوو به توتن و هیتشتا نه فرۆشرا بووه و له عه مباردا ما بووه، راسته له هه موو یارمه تییه کی ده روه هه یوا بر او کرابوو، به لام من به ش به حالی خو م له و بر وایه دام ئەگه ر دهسته وه که ری

کرا و ئیمه ئەزمونی شو ریشگیتیمان هه با مپتووی کو ماری مه هاباد به و جو ره دوایی نه ده هات که هات.

رۆژی ۲۶ ی سه رما وه زی ۱۳۲۵-۱۹۴۶ ئه رته شی شه ر و شه پرتوی شاهه نشاهی ته وا و سه لئه وه ختیک پاش هه لکردنی تالای کوردستان شاری مه هابادی گرته وه.

هیتدیک له به رتبه به ران و کاد ره کانی حیزب رایان کرد و خو بان شار ده وه و هیتدیکیش دانیشتن و چاوه نۆری گرتن بوون. من ئەو رۆژی له شار وه ده رکه وتم و چوومه خانه قای شیخی بورهان. له وی شیخ موحه مه دی خالم هه شاری دام و له بن بالی خو ی گرتم. له خانه قا بووم که خه به ری گیرانی پیتشه وا و رابه رانی حیزب و کو مارم بیست. پیاوم وه دووی هه ژار خست بیبینمه وه و پیتکه وه ته گبیرتیک بکه ین. ئەویش بۆی ده رچو بوو و بۆم نه دو ژراوه.

نه خو شی که وتووی له خانه قا هه بوو، زۆر که س گرتبووی و چهنه که سیشی کوشتبوو. من جارتیکی تر هه ر له و خانه قایه ئەو نه خو شییهم گرتبوو و زۆری لی ده ترسام. گوتوویانه هه رچی بترسی ناخه لسی، هیتنه پی نه چوو گرتم و که وتم. به فرتیک یه که جار زۆر و ئەستور که وتبوو، هبچ دوکتۆریتیک به و به فره نه ده گه یشته خانه قا. دوو مانگی ره به ق بۆی له سه ر ره قی پشتی که وتم. ئەسپه ک له سه ری دام و قسه ی هاته ران پاته رانم ده کرد. هه موو به نده نم به نوینانه وه چوو و توخی هاویشت. به لام ئەو جاریش له ده ست ئیزرائیل رزگاریم هات.

که له نه خو شی هه ستامه وه به فریش که م بیوو، ریتگا کرابوونه وه. وایان به مه سه لته حه ت زانی بۆ ئەوه ی که مپیک ژیه له بیمه وه و گورد بگرمه وه به دزی بجمه وه مالی خو مان که له شار نیزیک بوو و ده رمان و خو اردنی باشتری لی وه ده ست ده که وت. چاک له بیرم نییه چهنه رۆژان له مالتیدا ته مالم هه لگرت و خو م مه لاس دا.

رۆژتیک له ژووری دانیشتبووم و کتیبم ده خو ینده وه، له پر له ناو دیدا بوو به شین و گابۆر. ناردم بزانه چیه؟ قاسید به گریان و له خو دان هاته وه و گوتی ئەوانه ی له شاری هاتوونه وه ده لپن ده وری شار گیراوه و نایه لن که س بچیتته ناو شار یا وه ده رکه وی و ده نگۆیه و ده لپن پیتشه وا شه هید کراوه. هیتنه ی پی نه چوو قسه که در و مه علووم بوو پیتشه وا و سه دری قازی برای و سه یفی قازی ئامۆزای له چوارچرا له دار دراون.

ئەو پرو داوه دلته زینه و ئەو کاره ساته جه رگبیره هه موو کوردتیک به شه ره فی خه مناک و

تازیه بار کرد. به تاییه تی دلّی منی به ناسۆر ئهنگاوت. ناسۆریک که بۆته تیراوئ و ئیستاش ههر وهبن دهداتهوه و ههڵدهداتهوه و بیگومان ساریژ نابئ و له گهلم دیتته بن گل. من پیتشهوام له دلّوه خۆش دهویست. به پراپهاریکی دلّسۆز و ژیرم دهزانی، به کوردیکی پاک و چاکم دهناسی و به موسلیحیکی یه کجار گهوره و مهزمن دهزانی. ده مزانی نه تهوه که ی خۆی چهند خۆش دهوئ و چهندی پئ خۆشه خزمه تی بکا. چهند به ئاواتهوه بوو کورد بگاته ریزی نه تهوه به خته وه رهکان. زۆرم هیوا پئ بوو گه له که مان به په له به ریتته پیتش و ولاته که مان زوو ئاوه دان بکاتهوه. لهو ماوه کورته شدا ده زانین چهندی خزمه تی به که لک کردن. به راستی مه رگی پیتشهوا نهک ههر بۆ نه تهوه ی کورد به لکه بۆ جوولانهوه ی ئازادیخوازی و دژی ئیمپریالیستی سه رانسه ری ئیران زبانیکی گهوره بوو. ده ربایه ک زانست و ئه دهب، ده ربایه ک فیکر و بیر، به دهستی زۆرداریکی سه ره پۆ و نه زان وشک کرا و له ناوچوو.

سئ رۆژ پاش شه هیدبوونی پیتشهوا یانی رۆژی سیزده به ده ره قه لفرم بۆ کرد و له گه ل پیاویکی هه ژار و هاوالیکی زۆر به نرخی حیزبی به ره و کوردستانی عیراق وه پئ که وتین. به دوو رۆژ و دانیک سنورمان په راند. له وه ری جوگه وه بازم دا ئه وه ری جوگه به روا له ت هه یچ فه رقیکم نه هاته پیتش چاو. به لّام له واقیعدا سنوری سیاسی ولاتیکم په راندبوو و چوو بوومه ولاتیکی دیکه. گه یستمه شاری قه لادزه، وه نیو بازار که وتم و نه که وتم به به رگ و لیباس پۆلیس ناسیمی و زانی لهو دیورا هاتووم. پیلیمان گرتم و خه ریک بوون تیکمه وه پیتچن. به لّام مه لایه ک و حاجیبه ک پئ ئه وه ی بمناسن بالیان به سه ردا کیشام و نه جاتیان دام. نه قله که راست له من رووی دابوو له ترسی ئاگر په نام بۆ مار برده بوو. مه لا پیتی خۆش بوو بمناسئ. منیش له گه ل ئه وه شدا پیتم خۆش نه بوو که س بمناسئ و ناوی خۆم به که س بلّیم خۆم پئ ناساند. دیار بوو مامۆستا منی له دووره وه دهناسی. ئه و شه وه ی زۆری حورمه ت گرتم و له حوجه ری فه قیبیان نووستم و به یانی بۆخۆی وه پیتشم که وت و بردمی بۆ گوندی گردبوداغ. من به هیوا بووم سۆراخی هه ژار و زه بیحی و قزلجی و دلّشاد بکه م و قسه ی خۆمان پئ له دلّی خۆمدا وام دانابوو یه ک بگرینه وه و سه ره له نوئ ده ست به کاربینه وه. دیاره ئه و قسه م به مامۆستا عه رز نه کردبوو، به لّام پیتم گوت ده مه وئ ئاواله کانم بیینمه وه. مامۆستا گوتی جارئ رووبار زۆرن و بوار نین و پیتجگه له وه ئه و کوردانه ی ئیره که هاتبوونه ئیران هاتوونه وه و دانگه ریزه ده که نه وه بۆ لای شاران و پۆلیس ئاماده یی هه یه.

جاری ماوه یه ک لیتره به تا ولات که میک ئارام ده بیته وه. هاو پتیه که م نارده وه و بۆ خۆم دهستم کرد به خویندن و سه ره له نوئ بوومه وه فه قئ. زۆر چاکم ده خویند. هه م خۆم ده خافلاند و وه ره زی خۆم ده شکاند و هه م ده مو بست ئه وی له سه وریم دۆراندوه له کایه ی تی هه لّیبنمه وه. هه یشتا لاو بووم و ئه گه ر خویندبام ده متوانی شتیکی به شتیکی بکه م. به لّام خویندنه که م زۆری نه خایاند. بیستم وه زعی ئیران ئارام بۆته وه و ده ستیان له خه لک گرتن هه لگرتوو و لیکم داوه پاش ئه وه ی لیتره ش ههر قاچاغم و ناویرم بگه رپیم بۆ سه ریک له ولاتی خۆمان نه ده مه وه؟ ئه گه ر زانیم ده حاویمه وه ئه وه ههر له وئ خۆم حه شار ده دهم. به تاقی ته نیئ رووم له کویتسه تانه خۆشه کانی کوردستان کرد به نیو چادر و هۆبه و گوئ و گولزاراندا گه رام. شه نگه بیتری کتیل گه ردنم دین. لهو گه شت و گه رانه دا بووم که پارچه شیعی به هاری کوردستانم گوت، که بۆخۆم ئیستاش زۆرم خۆشه وئ و به شاکاری ده زانم. ژاندارم و پۆلیس له هه یچ کوئ تووش نه بووم و پئ سه ده مه گه یستمه وه گونده که ی خۆمان. پاره ستام تا شه و به سه ره ده ستاندا هات و به تاریکی چوو مه مائئ. یه کسه ره چوو مه پشت ده رکی ژووری بام. بۆ یه که م جار له ژیا مندا خۆم گرت. چونکه بام خۆ له خه لک گرتن و گوئ له قسه ی خه لک هه لّخستنی زۆر پئ ناخۆش بوو. ته نانه ت ژنی مائئ ئیمه له ترسی بام قه ت نه یان ده ویرا شه مۆله بگرنه وه که ئه وده م له لادیدا زۆر باو بوو. له درزی ده رکه وه دیتم بام به حه واهه پاره ستاوه و له گه ل ئه و پیاوه ی که له گه لم هاتبوو بۆ کوردستانی عیراق قسه ده کا و پیتی ده لئ رۆله پیتم بلّئ له کویتیه بۆخۆم پیاو ده نیترم. ئه ویش ده لئ دوو رۆژی دی بۆخۆم ده چم و ده بیینمه وه. قه ولم پیداهه جیگا و شوینی ئه و به که س نه لّیم. بام که میک به تووره بییه وه گوتی چۆن به منیش نالئی. گوتی نه خیر به تۆش نالیم. به دایکیشی نالیم، قه ولم پیداهه و قه ولی خۆم ده به مه سه ر. ماندوویی پتگا و کویره وه ری غه ربی و لئ قه و ماویم له بیر چۆه و له دلّی خۆمدا گوتم چۆن زه حمه تکیشانی کورد کوری وایان لئ په یدا بووه؟

به لئ زۆر قاره مانی وا له خه باتی رزگاریخوازی گه له که ماندا هه ن که به شه ره فه وه ژیاون و به شه ره فه وه ده مرن و میژووش له بیریان ده کا. ئه و پیاوه، پیاویکی هه ژار و زه حمه تکیش و نه خویندوه ار بوو. له سه ره تای کۆمه له وه به پروایه کی قایم و ته واهه وه هاتبووه ناو کۆری خه بات و پئ ئه وه ی خۆی پانئ خزمه تی زۆر گه وه ری کردبوون و که سه یش باشی نانسئ و منیش لیتره دا ناویرم ناوی به رم. چونکه نازانم ماوه یا نه ماوه و ده شزانم ئه گه ر مابئ تووشی ده ردی سه ره ده بی.

چیدی خۆم پێ رانهگیرا و چوومه ژووری. دایکم و بابم و کابرا واقیان و پما. دایکم نامبازم بوو و تیروپوری ماچ کردم. بهلام بابم ئەو بابەیی که قەت رووی نەدەدامی و لەبەر هیچ کارساتیک نەدەچۆما و بەمەتەت و خۆراگری لە ولاتدا نوابانگی هەبوو و هەتا ما یەکمان جگەرەمان لەکن نەکیشا و بێ ئیجازە دانەنیشتین. خۆی پێ رانهگیرا و بەلووزەو فرمیتسکی لە چاو هاتە خوار و هەتا ماوەیەک هیچ قەسەیی بۆ نەکرا. دواوە بۆ یەکەم جار و تاخر جار لە ژیاڵدا بەخێرهاتنی کردم و گوتی چاک بوو هاتیهوه. ئەو لە دوام دەناردی عەفوی عەمومی بۆ عەشیرەتان دەرچوو. راستە ئیمە عەشیرەت نین. بهلام خەلکی گوندین و دەتوانین لەو دەرەتە کەلک وەرگیرین. مائی دنیام زۆرە و ئیستا هەموو شت بە بەرتیل دەکری. جاری ماوەیەک لە مائی دانیشە و هاتوچۆی شاروباران مەکە تا بزانیان دنیا چی لی دی.

لە مائی دانیشتم و چ باس نەبوو ورده ورده خەلکیان بەردا. منیش دەستم کردەوه بەجووت و گا و نازەلداریبەکی خۆم و هاتەوه سەر حووللەمەرەسی.

حیزی تودەیی ئیران بەناشکراییی خەباتی دەکرد و رۆژ بەرۆژ کۆمەلانی خەلکی ئیرانی زیاتر لی کۆ دەبوونەوه. لە رۆژنامەکانی خۆیدا ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی بەتوندی دەکوتا و تیبۆری زانستی بلاو دەکردهوه.

حیزی دیوکراتی کوردستانی کەم کەم بووژاوه و کادری لاهوکانی دەستیان کردەوه بەخەبات. پیاو هەق بلتی حیزی تودە لەو سەرەمەدا لە بووژاندنەوهی حیزیدا رۆلێکی باشی یاری کرد. تەنانەت لە پاراستنی ناوی حیزیدا. چونکە هیندیک لە لاهو نازادیحواز و کەم ئەزمونەکان خەریک بوون ناوی حیزب بگۆرن و بیکەنە کۆمەلەیی کۆمۆنیستی کوردستان و وەک بیستوومه بەرپۆهەرائی حیزی تودە مانیع بوون.

ژمارەیک نیشتمان بلاو بوو و گەیشتە دەستم و هومیتم پەیدا کرد که خەباتەکەمان پەرە بگریتهوه. هەرچەند راپۆرتیان لی دام که لە نووسینی ئەم گۆرەدا دەستم هەیه و بریکیان ئەمبەر ئەو بەر پیکردم و بەخوای دەستیکیشیان بەیال و بژیدا هینام و پۆل چایەکیان لی ئەستاندم. بهلام ئەو چوو و رابرد نەمزانی لە کوئی چاپ کرا و هەر بەشێوه نووسین نووسەرەکانم ناسین.

ژمارەیکیش رینگا دەرچوو و پیم گەیشت. یەکیک لە نووسەرەکانم دیت و بەلێنی هاوکاریم پێدا، بهلام بەداخهوه ئەویش تێداچوو.

لە رۆژی ۱۵ی رێبهندان ۱۳۲۷ ناسری فەخرارییی لە دانیشگای تاران شای وەبەر دەمانچان دا تۆزکالێکی دەم و لێو و پشت رووشاند. ئەو تاوانەیان هاویشتە سەر حیزی تودە و ئیجازەیی رەسمی کارکردنی ئەو حیزیهیان هەلۆهشاندەوه و راپەرەکانیان گرتن و دەرکی رۆژنامەکانیان داخستن و لە سەرتاسەری ئیراندا حکوومهتی نێزانی دامەزرا. ئەو هەش زەهریک بوو که بەنەخشەیی ئیمپریالیزم و بەدەستی کۆنەپەرستی وەجولانەوهی رزگاریخوازی ئیران کەوت.

بهلام زۆری پێ نەچوو رۆژنامەکانی حیزی تودە بەنهیینی دەرچوونەوه و رابەرانی حیزب توانیان لە زیندان رابکەن.

سەیر ئەو بوو پاش رووخانی کۆماری مەهاباد من بۆ یەکەم جار دوو رۆژ پێش واقیعی دانیشگا و پیرابووم بەناشکراییی بچمە مەهاباد و بەرۆژی رووناک بگەریم که ئەو رووداوه لە تاران قەوما و لە مەهابادیش دەستیان کردەوه بەخەلک گرتن. ناچار منیش خۆم شاردهوه. لەو خۆشاردنەوهدا شیعریکی زۆر باشم لەژێر عینوانی «ژوانی ناغا» دا گوت که بەداخهوه خۆم نەمماوه و تکا لەو کەسانە دەکەم که هەیانە بیبارتین و ئەگەر کرا بۆم بنێرن.

سالی ۱۳۲۷ سالیکی یەكجار تووش و شووم بوو. من بەعومری خۆم زستانی و سەختم لە ولاتی خۆمان نەدیوو. پارزە رۆژی پایز ما بوو بەفریکی ئەستور و وشک باری. یەك نوا لە هەموو جیگایەك لە میتریک پتر بوو. وشکەبەند و سەرما و سایقەیی بەدوادا هات و یەكسەر بوو بە روو، بەفری دیکەشی بەسەردا بارین، ری و بان گیران، قات و قری پەیدا بوو، ئاو و وشک بوون و خەلک ناچار بوو بەفر بتوینیتەوه و بیخواتەوه. نەوت و ئاوردوو وەگیر نەدەکەوت. نازەل و مالات قرانی کرد. رەپستە رزین و نەوئەندە گنخان و گرانیبەکی زۆر بەسامی بەدوادا هات.

من بۆخۆم لە ئەزمونی پیاویکی دنیا دیدە و کۆنسال کەلکم وەرگرت و توانیم بەشیتکی زۆر لە دەغلۆدانی خۆمان لە رزین و زایەبوون رزگار بکەم.

بەهار درەنگ بوو، هەوا گەرم ببوو. بهلام بەفر ئارەقیشی نەدەکرد. رۆژیک چوومه مزگەوت تەماشام کرد پیرەپیاویک بەتەنی لە تەنیشت سۆیه سارد و سەرکە هەلکورماوه. هەر منی دیت گوتی: مندالی ئەو زەمانە ئیمەیان پێ خەرفاوه. گوتم مامەگیان چ قەوماوه؟ گوتی: بەسەری تۆ ئەو چەند رۆژە بەو هەتیوه گێژانەیی خۆم دەلیم بچن بەفری سەر رەپستەکەمان کون کون بکەن گوتیشم نادەنی. گوتم جا بۆ کون کونی بکەن؟ گوتی بۆ

تۆش نازانی؟ گوتم نه وه لالا. گوتی بیلامانی که سال درهنگ بو ههرد گهرم دادی و ههلمی دهکا. به فریش نایه لای ههلمه که بیته دهر و له ناو خۆیدا دهگه ریتته وه و دهغله که دهسوتی. نه گهر کون بکری ههلمه که دیته دهر و ناسوتی. قسه ی مامه پیره م به دلایه وه نووسا، چهند رۆژان پیاوم هه لگرتن و چومه زک به فر کون کردن به لام کاره که زۆر گران بوو. به فره که نه وه نده رهق بوو به لۆسه کون نه ده کرا. به لام پاشان تیگه بیستم په ندی پیشینیان چهند راسته که گوتویانه (دهستی ماندوو له سهر زگی تیره).

به شی زۆری دهغلی ئیمه نه و سالی نه پزی و نان و تۆی خۆمان بوو.

نه و سالی له هیچ کوئی دهغل نه بوو. نه و جووت به ندانه ی زهوی ناویژه یان به دهسته وه بوو، ههرزن و گهغه شامییان چاند و نیوه نانیان په یدا کرد. منیش ههرزن و گهغه شامی زۆرم چاند و به رهه میکی باشیان دا. به لام له گونده که مان هیچ داهاتمان وه گهر نه کهوت، چونکه بوخۆیان هیچیان نه بوو تا به شی ئیمه بدن.

بو زستانی داهاتوو گرانییه کی به سام سهرانسه ری ئیران به تاییه تی کوردستان و نازه ریا یجانی داگرت. دهغلی فرۆشتن ههر نه بوو، هه شبا له کرین نه ده هات. هیچ شتی تریش دراوی نه ده کرد. دوو مه ری داشتی پووته گهغمیکی نه ده کرد. که ویره گهغمیکیان به جووتیک که لی خاوی نه ده دا. هاواری سهرومال بوو، برا ناوری وه سهر برا نه ده دا. به لام من نه مدی و نه مبیست له کوردستان کهس راسته وخۆ له برسان بمری، ههرزن و گهغه شامی خۆلاتی و گهنم و جو و خورمای عیراق هۆیان داوه.

له گه ل نه وه شدا ده زگای ته بلیغاتی پادشایه تی ئیران له و سالانه دا شه و رۆژ و وهخت و بی وهخت په لاماری دهرده سهر ده ولته تی شووره وی، نه و ده ولته ته وهک جیرانیکی باش و دلسو ز گهغمیکی زۆری دا به ئیران. نه ویش چ گهغمیکی به روحی پیاوی پییده که نی. به هاتنی نه و گهغه خه تهر که م بووه و قاتوقری له شاران نه ما.

ده ولته له دابه شکردنی نه و گهغه دا دیته تیشی له بیر نه کردبوو و له رووی شوناسنامه میقداریکی گهنم بو ههر خیزانیکی دانا بوو. به لام ده بوو ناغا به قهرزی سهرخه رمان وه ری بگری و سه نه د بدا، جا به سهر خه لکی گونده که دا دابه شی بکا. ناغا کان گهغه که یان به زیاده وه وه رگرت و وهک پیاوی چاک له پیش چاوی کار به ده ستانی ده ولته به سوت و سه له م خۆره کانی شاریان فرۆشت و دراوه که یان نه خد و پوخت له تنه کی گیرفان قایم کرد. نه وان نه نگران، سووت خۆری شار قازانجیان کرد، سمیلی پیاوی ده ولته چهور کرا

و نه وی له و ناوه دا هیچی پی نه برا هه ژار و نه داری لادی بوو.

له به هاردا خه لکی دیته تی نازه ریا یجان له حالیکدا که وهک خه زه لی پایز له برسان هه لده وه رین و پیاو ناگری بو تی به رده بوون به کوردستان وه ریون. گه لی کورد جاریکی دیکه ش پیاوه تی و نان بده یی و میوانداری خۆی نیشان دا.

ههر دهسته یه ک رووی له ههر ناوه دانیه ک ده کرد، خه لکی نه و ناوه دانیه به پیرانه وه ده چوون و ژه میکیان تیر ده کردن و به رتیان ده کردن. زۆر مالی وا هه بوون نه و ژه مه بو خۆیان هیچیان نه ده خوارد و ده یان دا به و میوانه رهش و رووت و برسی و خورتانه. ژاژ و په نیر و لۆزک تاییه تی نه وان بوو. مالی زۆر له چهر و پیسکه نه با نه و سالی رزقی بو نه گیرا.

نه گهر گه لی کورد بوخۆی له وه زعیکی وادا نه بوو بتوانی میوانه کانی خۆی باش به خیتو بکا، که به هار کامل بوو نیشتمانه که ی، کوردستانی رهنگین و بژوین باوه شی دایکانه ی بو نه و برسی و ره شو رووتانه، بو نه و لاواز و له جهرانه، بو نه و لیقه و ماو و دهر به دهرانه کرده وه. له نواله زه نویره کانییدا سفره ی نیعمه تی به هه ل و مه ندۆک و بیزا و کارگ و کوراده و زره مه ندی و سیوه لووکه و وینجه کیویلکه و که نگر و ریواس و نه سپنک و ناله کوک و دۆری و ترشوکه بو رازاندنه وه.

به لی دیتم له چهرخی بیسته مدا، له و چهرخه دا که ئینسان نه تۆمی شکاند، راداری دروست کرد، ته نانه ت مانگی داگیر کرد، ئینسانیش وهک ناژله و ولسات له کیتو و که ژ به وه ری. ده مدیتن به گیا خواردن بایان ده کرد. به لام نه ده مردن.

نه و میگه له شپزه و سهرگه ردان و بی شوانه به چیا سهرکه شه کانی کوردستانی ئیراندا هه لکش و گلۆیکی نه و گیایانه ی هه لپساند و خۆی پی تیر کرد و شو ری بووه بو گهرمه سپری کوردستانی پر خیر و به ره که تی عیراق و ورده ورده دانگه ریزه ی کرد تا به سهر خیر و خوشیاندا کهوت. له وی کهوته فه رعانه. ده غلودان فه ربکه ببوو، خانه خویش ههر کورد بوو، به دل بوو، به به زه یی بوو، ئینسان بوو و دلسو زانه میوانداری کرد و به خیتی کرد.

من له ماوه ی نه و گرانییه دا پیاوه تی نه تۆم به پیاوی نه دار و زه حمه تکیشه وه دیتن که به راستی مایه ی شانازی ئینسانیه ت بوون. به لام به داخه وه کاره ساتی زۆر دلته زین و دیمه نی زۆر دزیوشم دیتن. من به چاوی خۆم دیتم ئینسان له برسان مرد. من ئینسانم دیت

له بهر موحتاجی خه ربیک بوو نووری چاوی خۆی به ئارد سهودا بکا و ههروهها زۆر حه یوانی دوو پیتی وام دیتن به پووالهت ئینسان بوون که چی لهو وهزعه ناله باره بو ئاخینی گیرفان یا دامرکاندن هه وهسی خۆیان که لکیان وه رگرت.

پوژتیک له بن دیواریکی خوارو خیتج خۆم له بهر به پوژچه هه لختستبوو و چیلکه م له ههردی ده وهژاند، هیشتا خا که لیوه بوو ولات نه خه م لیبوو. بیرم له حالی ئه و خه لکه هه ژاره ده کرده وه، چهند مندالی دئی هاتنه لام یه کیان گوتی: فلانه که س خه ربیکه ژن بیته. ئه و فلانه که سه پیره پیاویکی دلریش و کۆنه گزیریکی به دغه ر بوو. که س کچی نه ده دایه و بی ژن مابووه. پیتکه نیم و گوتم: ئای له و درۆیه! مندال تیکرا وه جواب هاتن، به په له په ل و سویتد و قوران خواردن گوتیان درۆ ناکه یین. ئه وه خه ربیکه کچی ئه و کابرا حه جه مه بکری و له خۆی ماره بکا. ماشالا جوانیشه.

- چی، چی بیکری؟!

- به لئی، به لئی، بیکری و له خۆی ماره بکا.

وهک فیشهک له جیتی خۆم ده ره پیرم و مندال که وتنه شوینم. که چوممه حه وشه ی کابرا، دیتم بوخۆی له سه ر کورسییهک دانیشتووه و لاقی هاویشتوتته سه ر لاق و هه روا بزهی سمیلانی دئی. پیره پیاویکی که له گهت و ته ژه و وشک و رهق، به لام به داروبار له بن دیوار هه لترووشکاوه و چوار مندالی ره شو رووت و کز و له جه ره له ده و رو به ری که وتوون. کچیکی بالا به رز و ئه سمه ر و چاو و برۆ جوان، به لام له رو لاوازیش پالی وه کۆله که ی بیلاکه داوه. چاره ره شی و نه گبهت له و دیمه نه ده باری.

- ها کویتخا ئه وه چیه؟

- قوربان چت لی وه شارم ئه و کچه م له و پیره مه شه دییه کریوه.

- کریوته؟ به چه ند؟

وه لالا قوربان به گران، به پووتیک ئارد. (زه رده خه نه یه کیشی بو کرد).

ناگرم له جه رگ به ربوو، مچورکینکم له به ری پیتوه هات و له توقی سه رم ده رچوو، به ری چاوم تاریک بوو خه ربیک بووم به گژ ئه و پیاوه دلریشه دا بیم، به لام بیشم خوارده وه، خۆم راگرت و له مه شه دیم پرسى: ئه و کچه بز ده فرۆشی؟ ملی به لاوه نا، هه ناسیکی ساردی هه لکیشا، ئاوی له چاوی گه را و گوتی: دایکی دوو پوژ پیتش له برسان مرد. بوخۆشی

که نه فته بووه و هه ر بینا سلار بووه. ده ستی بو لای منداله کان را داشت و گوتی: ئه وانه ش برسین. بو به ی ده فرۆشم تا بوخۆی له برسان نه مرئ و ئه وانه ش بژیوی چهند پوژتیکیان هه بی. سه ره سه ر به زتیرم نه ده دا و ئیستا به ئاردی ده فرۆشم.

له کچه که م پرسى: تو به و کاره رازی؟ میتد به و کابرایه ده که ی؟ فرمیسیکی به چاوه جوانه کاند هاته خوار، به شه رمه وه گوتی: «نیم ئوشاقلار ئاچدلار». - چ بکه م منداله کان برسین - گوتم ئه گه ر خیرۆمه ندیک ئه وه نده ئارد بدا به باوکت هیشتا حازری میتد به و کابرا پیره بکه ی؟ به بیزاریه وه گوتی: «بوخ وه لالا» - نه به خودا -.

له و که یین و به ینه دا ژن و مندالی ئاوه دانی ئاپوره یان له ده وری من دا بوو. له قسه کافمان نه ده گه یشتن. نه قلله که م له سه رپا بو گتیرانه وه، ژنه کان تیکرا گوتیان: ئه یه رۆ، چ خیر بوو کافرستانیه؟ گزیره پیره یان تف باران کرد و هه موویان به غار چوونه وه مالی خۆیان. ئینسانیهت گه یشته ئه و په ری، ده و له مه ند و هه ژار که س به ده ستی به تال نه گه راوه. هه ره که له قه ده ر خۆیان، نان، کولیره، ئاردی گه نم، جو، گه نه شامی، هه رزن، ماش، نوک، نيسک، ته نانهت برینج و رو و جلکه کۆنیان له گه ل خۆیان هینابوو.

زگی منداله کان یان تیر کرد و تووره که ی مه شه دییان ئاخنی. ئه و وه خته من له خۆشیان گریام که دیم منداله قوشمه کانی دئی که له سه ر دوو شای میشتین و جگین و شیر و خهت سه ری یه کتیریان ده شکاند، به په له په ل و هه له هه ل زارکی کیسه په روکانیان ده کرده وه و هه رچی قه ره پوولی هه یانبوو له مستی پیره مه شه دییان ده کرد و بوخۆیان مافنگی ده مانه وه.

هه ستی ئینسانی ئه و کیژه کوردانه ئاواتی شه ی تانی ئه و دیوه زمه بله وه زه ی کرده بلقی سه ر ئا و که قرمی له و کچۆله بی ده ره تانه خۆش کردبوو. باربووی ئه و ئینسانه ساکار و پاکانه چهند ئه وه نده ی ئه و نرخه بوو که ئه و گورگه پیره ده یویست ئه و به رخۆله بی ئازاره ی بی بکری. چهند دلخۆش بووم که به هه مووان نه مانه یشت له گونده خونچیلانه که ماندا ئینسان به ئارد سهودا بکری.

تهنگانه به ربان کورته. گرانی دوابی هات. قاتوقری ته واو بوو. خه لک که وته وه سه ر کار و کاسبی. به لام زۆر که س له برسان مردن، زۆر پیاو له پیاوه تی که وتن، زۆر مال له مال بوون، زۆر که س له سه ر ساجی عه لی دانیشتن و زۆر ناکه س پیتگه یشتن. زۆر گیرفان ئاخدران. زۆر کو شک قوت بوونه وه و زۆر مافووره راخران و زۆر ماشین کردران.

له ولاتیکی بی سهره و بهر ده، له پښتیمیکي کونی دهره به گایه تیدا همیشه به لای ته بیعت زولم و زور و خراپه و دزی و دسد ریژی پیاو خراپانیشی له گه له.

ئو پروداوه ناخوشه زوری کار کرده سهر هستی ناسک و شاعیرانه ی من و ههروه ها زوریشی ته سیر کرده سهر وه زعی ئابووری و کومه لایه تی و ته نانه ت سیاسی کورده واری. وه زعی خراپی ئابووری و کومه لایه تی و سیاسی ولات و نه داری و دهستکورتی زوریه ی خه لک و زورداری کار به دهستانی ده ولت و تاوان و خه یانه تی چینی دهسته لاتار بوو به هوی راپه پینیکي فیکری بی وینه ی زه حمه تکیشانی کوردستان و ههست به مه سئولیه تکردنی پرونا کبیرانی شورشگیتر و له خو بو ردوی نه ته وه که مان.

ئو راپه پینه فیکریه و ئو ههست به مه سئولیه تکردنه بوون به هوی ئوه که چینی چهوساوه و توژی پرونا کبیری کورد زور له جار ان به پرواتر و ئاماده تر له ده و روبه ی حیزبی دموکراتی کوردستاندا کو بینه وه. پاش پروخانی کوماری مه هاباد قهت وه ک ساله کانی ۲۹ و ۳۰ و ۳۱ و ۳۲ هه لومه رچی له باری عهینی و زهینی بو خه باتی رزگار یخو ازانه ی گه لی کورد له کوردستانی ئیران هه لنه که وتوه.

هه رچند له و سالانده حیزبی دموکراتی کوردستان له ژیر ته سیری حیزبی توده ی ئیراندا بوو و نه و نده به ره و خه باتی چینایه تی ده ریشت که له خه باتی نه ته وایه تیدا که مته رخمی ده نواند و نه و نده بو پروخاندنی کونه په رستی و دامه زراندنی دموکراتی له ئیراندا تی ده کوشا که نه ستاندنی مافه په واکانی گه لی کوردی له پله ی دووم دادنا، به لام دیسان به پشستیوانی چین و توژه چهوساوه کانی گه لی کورد پشت نه ستور بوو.

من هه رچند به پیتی توانای خوم له و خه با ته دا به شدار بووم. به لام له بهر نه بوونی چاپه منی کوردی نه متوانی هونه ره که م وه ک پیوسته له ریگای خزمه تی گه له که مدا له کار بیتم. له و کاته دا که روظنامه کانی فارسی به نه هینی بلا و ده بوونه وه و پولیس نهیده توانی بیان دوزیتته وه، بیگومان ده شکر چاپه منی کوردی بلا و بیته وه. به لام به رتیه به رانی ئو سه رده می حیزب له بهر بی نه زمونی نه و هیان به لاوه گرینگ نه بوو.

نه وده میش بروام وابوو و ئیستاش هه ر له سه ر ئو بروایم که ده بی زه حمه تکیشانی کورد به زمانی خو یان بدوینین و ده بی پرونا کبیرانی کورد به زمانی ساکارترین ئینسانی کورد مه سالیلی سیاسی و کومه لایه تی بنووسن و کومه لانی گه له که یان رینوینی بکه ن. به راستی هه م له باری خزمه تکردن به زمان و نه ده بی کوردی و هه م له باری پروناک

کردنه و هی بیروای سیاسی چینه چهوساوه کانی کوردستان هه لیکي گه وره مان له دهست دا. حیزب و ریخراوه سیاسیه کانی ئیران به تاییه تی حیزبی توده ی ئیران و جه بهی میلی و پیاوه نازادیخوازه سه ره به خو به کان خه باتیکي ریگوییکیان دهست پیگرد بوو. روظنامه کان حه قاییان روون ده کرده وه و تاوانه کانی ریژیم و گه نده ل فیللی ئیمپریالیزمیان ناشکرا ده کرد. کونه په رستی له میژینه ی ئیران روظ به روظ پاشه کسه ی ده کرد و سه نگره کانی لی ده ستیندران. ده ولت ه کانی ده ستکردی ئیمپریالیزم و نوینه ی کونه په رستی خو یان نه ده گرت و یه ک به دووی یه کدا ده پروخان. په زم ئارا نه فسه ری به هیز و به دهسته لاتی نه رته شی ئیران وه ک ئاخیرین تیری ته رکه شی کونه په رستی هاته سه ر کار. به لام بیگومان نه گه ر نه شکوژرا به نهیده توانی به ری لافاوی به ته وژمی خه باتی نازادیخوازان بگری و قازانچی شیرکه تی نه وت بیاریزی و دهسته لاتی ده باری کونه په رست و سه ر به ئیمپریالیزم بینیتته وه سه ر دهقی جار ان و نه ویش هه ر تیدا ده چوو و میژووش ریگای خو ی هه ر ده بری.

خه باتی شیلگیر و بی وچانی گه لانی ئیران نیشتمانپه روه ری به ناوبانگ دوکتور موسه دیقی هیئا سه ر کار. ئو پیاوه به جه رگ و نه به زه خه باتی گه لانی ئیرانی ژیرانه رابه ری کرد و توند به گز ئیمپریالیزمدا چوو. سه نگره کانی یه ک یه ک پی به تال کرد تا به جاریکي پشتی شکاند و نه وتی ئیرانی میلی کرد و دهسته لاتی شوومی شیرکه تی نه وتی ئینگلیسی له ناو برد که له میژسال بو وه ک ده ولتیکي گچکه و به هیز له ناو ده ولتیه تی بی هیزی ئیراندا ره گی دا کوتا بوو.

به بروای شه خسی من ئو پیاوه مه زنه هه لیه کی میژوویی کرد، نه ویش نه وه بوو نه و نده ی به گز دوژمنی ده ره وده ا چوو به گز دوژمنی ناوخودا نه چوو. ئو که سه ی له روظی ۳۰ ی پووشپه ری ۱۳۳۱ دا ئو فیداکاری و گیان بازی و پشتیوانیه ی له گه لانی ئیران دیبوو نه ده بوو به سه ر کونه په رستیه وه بچی و ده بوو په گوربشه ی ده ره یینی. کونه په رستی له هه موو شوینیکي جیهاندا بو پاراستنی دهسته لاتی خو ی ده ست له هیچ تاوانیک ناگیرتته وه. بو به ده بی نازادیخوازانیش له ده رفه تی نه وتودا ده ستی لی نه پاریزن. ده وتوانی هه ر له روظه کانی پاش ۳۰ پووشپه ری ۱۳۳۱ دا شوینه واری کونه په رستی له ئیراندا نه هیلتی و نه و نده ی بی هیز بکا که نه توانی راست بیته وه و سه رله نوئی وه ک دارده ستی ئیمپریالیزم بیته وه سه ر کار.

به دریزیایی حکومه تی دوکتور موسه دیق کونه په رستی له ئیراندا به ره و که م هیزی ده چوو

و له هیندیک جیگادا ته‌واو بچ ده‌سته‌لات ببوو. به‌لام به‌داخه‌وه له کوردستاندا هه‌رچه‌ند هیز و گوری جارانی نه‌بوو هیشتا به‌ته‌واوی لی نه‌که‌وتبوو.

ئه‌رتشه به‌پشتیوانی دهره‌به‌گه‌کانی خوولاتی زۆرجار به‌رنگاری خه‌باتی گه‌لی کورد ده‌بوو و زه‌بری لی ده‌وه‌شاند.

جووتیاره‌کانی کوردستانی ئی‌یران له‌ سالی ۱۳۳۱-۱۹۵۲دا له‌ دژی زولم و زۆر و چه‌وساندنه‌وه‌ی دهره‌به‌گه‌کان راپه‌رین و بۆ یه‌که‌م جار له‌ میژووی کوردستانی ئی‌یراندا ناته‌بایی چینایه‌تی گه‌بیشه‌ راده‌ی ته‌قینه‌وه و چینیی چه‌وساوه‌ی ولاته‌که‌مان بۆ ماوه‌یه‌کی کورت له‌ به‌شیکێ کوردستاندا توانی به‌سه‌ر چینیی ده‌سته‌لاتداردا زال بچ.

جووتیاره‌کان هه‌ر به‌هیزی خۆیان توانیان له‌ به‌ری فه‌یزوللابه‌گیان و چۆمی بۆکان و چۆمی مه‌جیدخان و شامات و به‌شیکێ محال بچ خۆین ریتی و نازاردان و خراپه‌ له‌ گه‌ل کردن ئاغاگان له‌ گوندان دهریکه‌ن و به‌خاووختیزانه‌وه له‌ شاری بۆکانیان په‌ستیون و له‌ویشدا گه‌مارۆیان بدن و به‌په‌له‌ خه‌ریکی چه‌کداربوون بن.

ببگومان ئه‌گه‌ر له‌وه‌ سهرده‌مه‌دا راپه‌رایه‌تی حیزبی دیموکراتی کوردستان درۆشمی خه‌باتی چه‌کدارانه‌ی هه‌لبگرته‌بایه و ئه‌زمونی شۆرشگه‌رانه‌ی هه‌بایه و جله‌وی ئه‌و راپه‌رینه‌ی به‌ده‌سته‌وه‌ گرتبایه و چین و توپه‌هه‌کانی دیکه‌ی بۆ یارمه‌تی و پشتیوانی جووتیاران هان دا، بایه، ئه‌و راپه‌رینه‌ی زۆر زوو ده‌بوو به‌ناوه‌ندی شۆرش. شۆرشیکێ په‌سه‌ن و به‌رین، شۆرشیکێ سه‌رانسه‌ری کوردستان و له‌وانه‌بوو زۆر زوو بتوانی مافه‌ ره‌واکانی گه‌لی کورد له‌ چوارچێوه‌ی ئی‌یرانیکێ دیموکراتدا بچه‌سپین و جووتیارانی کوردستان رزگار بکا. داخی گرانم ئه‌و هه‌له‌ له‌باره و ئه‌و دهره‌ته‌ باشه‌ که‌لکی لی وه‌رنه‌گیرا. بچ ئه‌زمونی خۆمان پتر له‌ هه‌موو هۆیه‌ک شۆرش کوردستانی ئی‌یرانی وه‌واخست. چین و توپه‌هه‌کانی دیکه‌ی کوردستان یارمه‌تی راپه‌رینی جووتیارانی کوردستانیان نه‌دا و ده‌ستیان له‌سه‌ر ده‌ست دانا. سه‌رتیپ موزه‌فه‌ری فه‌رمانده‌ی تیپی مه‌هاباد به‌سویا و له‌شکر و تانک و توپه‌وه به‌هاواری دهره‌به‌گه‌کانه‌وه‌ چوو و راپه‌رینی جووتیاران و وه‌رزیرانی زۆر بچ په‌حمانه و به‌توندی سه‌رکوت کرد.

دهره‌به‌گه‌کانی فه‌یزوللابه‌گی و دیبوکی به‌پشتیوانی ئه‌رتشه و یارمه‌تی قوله‌ئاغاگان محال و شارویران له‌ وه‌رزیران وه‌خۆکه‌وتن. لی‌یان دان، دهریان کردن، تالانیان کردن و کوشتیان و لاشه‌ی ده‌یان وه‌رزیری شۆرشگه‌ر و تیکۆشه‌ریان به‌چۆمی بۆکان دادا.

حکومه‌تی نیشتمانی موسه‌دیق نه‌یتوانی پیشی ئه‌و تاوان و جینایه‌ته‌ ئاشکرایه بگری. حیزبی توده‌ی ئی‌یران به‌وه‌ هه‌موو هیزه‌ی که‌ ئه‌و سه‌رده‌می هه‌یبوو نه‌یتوانی ئه‌و راپه‌رینه‌ی به‌په‌رینه‌ی یارمه‌تی بچووکترین یارمه‌تی بچ بگه‌یه‌نی.

جاریکی تر به‌چاوی خۆم تیشکانی په‌سه‌نترین راپه‌رینی گه‌له‌که‌م دی. ئه‌گه‌ر گوتم په‌سه‌نترین راپه‌رین پیتم وایه به‌هه‌له‌ نه‌چوم، چونکه‌ ئه‌و راپه‌رینه‌ له‌ناو زه‌حمه‌تکیشترین چینه‌کانی خه‌لکی کوردیه‌واری و له‌خۆوه‌ هه‌لقولیبوو. یه‌ک دوو که‌س نه‌بچ نوینه‌ری هه‌بچ چین و توپه‌هه‌کانی کوردستان ته‌نانه‌ت ورده‌ بۆرژوازی‌شان له‌گه‌ل نه‌بوو. راسته‌ به‌شی زۆری ئه‌و وه‌رزیرانه‌ ئه‌ندامی به‌وه‌فای حیزبی دیموکراتی کوردستان و دۆستی به‌ئیمانی حیزبی توده‌ی ئی‌یران بوون. به‌لام به‌داخه‌وه‌ راپه‌رایه‌تی حیزبی دیموکراتی کوردستان دره‌نگ جوولایه‌وه و نه‌یتوانی ئه‌و راپه‌رینه‌ په‌سه‌نه‌ به‌چاکی به‌رپه‌به‌ری. ببگومان ئه‌گه‌ر ئه‌و راپه‌رینه‌ باش راپه‌ری کرابا له‌و کاته‌دا که‌ کۆنه‌په‌رستی له‌وپه‌ری بچ هیزیدا بوو زۆر زوو ده‌یتوانی هه‌موو کوردستان به‌نیه‌ته‌وه‌ و ببیتته‌ سه‌ره‌تای شۆرشیک که‌ پیتم وایه‌ درێژخایه‌ن نه‌ده‌بوو.

له‌ سالی ۱۳۳۲دا خه‌باتی گه‌لانی ئی‌یران به‌راپه‌رایه‌تی موسه‌دیق سه‌رنجی دنیای بۆ لای خۆی راکیشا و موسه‌دیق به‌یه‌که‌م شه‌خسی سالی ناسرا.

خه‌باتی حیزبی دیموکراتیش باریکی له‌بارتری به‌خۆیه‌وه‌ گرت و تا راده‌یه‌کی زۆر پیشی چه‌په‌روه‌ی مندالانه‌ که‌ راست و راست به‌قازانجی کۆنه‌په‌رستی ته‌واو ده‌بوو گیرا. منیش پاش چهند سالی تووشی لایکی رووناکییر و تیکۆشه‌ری کورد هاتم که‌ چونکه‌ نازادیخوازیکێ شیلگییر بوو پروای به‌چاره‌سه‌رکردنی مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وايه‌تی هه‌بوو و له‌ زمانی یه‌ک ده‌گه‌بیشه‌ن.

من له‌میژ بوو هاوارم ده‌کرد، بابه‌ راسته‌ رۆژنامه‌کانی سه‌ر به‌حیزبی توده‌ رۆژنامه‌ی چاک و به‌که‌لکن (به‌راستیش وا بوون)، به‌لام دهردی ئیمه‌ دهرمان ناکه‌ن. به‌شی زۆری گه‌له‌که‌مان فارسی نازانی و له‌ مه‌به‌سته‌ی رۆژنامه‌کان ناگا و له‌سه‌ر مه‌ساییل روون نابیتته‌وه، به‌لام به‌داخه‌وه‌ زۆرم گوئی نه‌ده‌درايه‌ و ته‌نانه‌ت چه‌په‌روه‌ی و اماان هه‌بوون که‌ له‌ عه‌ینی نه‌خوینده‌واری و نه‌زانیدا گالته‌یان به‌و جوهره‌ بیروپروایه‌ ده‌کرد و به‌ردیان له‌ ئه‌ژنوی خۆیان ده‌دا.

ئه‌و لاوه‌ له‌ قسه‌م گه‌بیشه‌ت، ده‌سته‌لاتیشی زۆر بوو. بریارمان دا رۆژنامه‌ی «کوردستان»

رۆژنامه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستان یادگار و خۆشه‌ویستی پێشه‌وای نهمرمان سه‌رله‌نوێ چاپ بکه‌ینه‌وه و به‌زمانی ساکاری کوردی له‌گه‌ڵ زه‌حمه‌ت‌کێشانی گه‌له‌که‌مان بدوین و له‌سه‌ر مه‌ساییل روونیان بکه‌ینه‌وه. خه‌ریک بوو ئاواتی له‌مێژینه‌ی من بێته‌ دی، که به‌داخه‌وه کۆدیتای شووم و رەشی ۲۶ی گه‌لاوێژ بۆ ماوه‌یه‌کی دوور و درێژ لێکی جوی کردینه‌وه و وه‌ک بابرده‌له هه‌ریه‌که‌ی بۆ لایه‌ک هه‌لداشتین.

ئه‌و لاوه تیکۆشه‌ره پاش چهند سال ئاواتی منی هینا دی و توانی رۆژنامه‌ی کوردستان چاپ و بلاو بکاته‌وه. چوار ژماره‌ی ئه‌و رۆژنامه‌م پێگه‌یشت. به‌لام ژماره‌ی پینجی هه‌رگیز نه‌گه‌یشته ده‌ستم، چونکه ئه‌و که‌سه‌ی رۆژنامه‌که‌ی بلاو ده‌کرده‌وه به‌خۆی و رۆژنامه‌که‌یه‌وه گیرا و هه‌موو ژماره‌کانی له‌ناو چوون. من ئه‌گه‌رچی زۆرم بێ خۆش بوو له‌گه‌ڵ ئه‌و رۆژنامه‌هاوکاری بکه‌م و شتی بۆ بنووسم، هه‌لومه‌رجێکی نه‌هینی ئه‌وتۆ له‌گۆریدا بوو که بێ رانه‌گه‌یشتم هێچی بۆ بنووسم.

زۆر شت له‌سه‌ر کۆدیتای ره‌ش و شوومی ۲۸ی گه‌لاوێژ نووسراوه و گوتراوه و دووپاته‌کردنه‌وه‌یان لێرده‌ا بێ جێیه. به‌لام چونکه ئه‌و کۆدیتایه ته‌ئسیری راسته‌وخۆی له‌سه‌ر ژبانی من هه‌بووه و منیش په‌که‌م له‌وه‌که‌سه‌نه‌ی وه‌به‌ر په‌لامار هاتم و زۆرم په‌نج و کویره‌وه‌ری و ئازار دیت و گه‌لێکم زبانی مائی پێگه‌یشت و ده‌رد و سزام چێشت، ویستم هه‌روا به‌سه‌ریدا تێنه‌په‌رم.

له‌ ریفه‌راندۆمی موسه‌دیدی هێزی کۆنه‌په‌رستی و هێزی ئازادبخواری زۆر باش راده‌ی ده‌سته‌لاتیان ده‌رکه‌وت، به‌تایبه‌تی له‌ کوردستاندا، بۆ نمونه له‌ شاری مه‌هاباد که ده‌نگدان ئازاد بوو و وه‌ک گوتم هێشتا کۆنه‌په‌رستی و ئه‌رته‌ش که‌م تا کورتیک جووله‌یان مابوو، ته‌نیا دوو که‌س به‌قازانجی ده‌ربار ده‌نگیان دا، ئه‌ویش وه‌ک شاهیدێکی زیندوو ئاگام لێ هه‌یه لایکی زۆر پاک و چاک له‌ داخی چه‌په‌روی ئه‌ندامێکی بێ که‌لکی حیزب ده‌نگی دا و پتر له‌ پینج هه‌زار ده‌نگ به‌قازانجی موسه‌دیدی درا. به‌وه‌را دیاره خه‌باتی دژی ئیمپریالیستی چهنده‌ی په‌ره گرتبوو.

خه‌لک له‌مێژبوو خه‌ریک بوو جێژنی دامه‌زراندنی حیزبی دیموکراتی کوردستان بگه‌ڕێ. که‌چی خواپارستان له‌ رۆژی ۲۵ی گه‌لاوێژی ۱۳۳۲دا جێژنه‌که‌یان بوو به‌دوو جێژن. له‌و رۆژهدا بوو که شا له‌به‌ر ته‌وژمی شه‌پۆلی تووڕه‌یی خه‌لک خۆی نه‌گرت و رای کرد و به‌ره‌وه به‌غدا هه‌لات. له‌ویش نه‌گیرساوه و هه‌ی دێ بۆ ئیتالیایا. به‌راستی رۆژیکی خۆش بوو.

دوکان و بازار داخران و خه‌لک رۆژانه ناو کووچه و خه‌یابان. بوو به‌هوراکی‌شان و چه‌پله‌ریزان و سه‌ما و هه‌له‌په‌رین. ژن و پیاو و گه‌وره و بچووک له‌و زه‌ماوه‌نده‌دا به‌شداربوون. کۆبوونه‌وه‌یه‌کی گه‌وره‌ی حیزبی له‌ مه‌یدانی شار کرا. منیش پاش رووخانی کۆماری کوردستان بۆ یه‌که‌م جار شیعرم بۆ خه‌لک خۆینده‌وه. دیاره شیعره‌کانم به‌په‌له‌ دروست کردبوو و له‌ باری هونه‌رییه‌وه زۆر باش نه‌بوون، به‌لام چونکه ئیله‌هامم له‌ خه‌لک وه‌رگرتبوو و بۆ خه‌لک بوون، دوو سه‌عات بێ نه‌چوو گه‌وره و بچووک و ژن و پیاو و مندالی شاره‌که‌مان سه‌ریه‌ندی شیعره‌که‌میان ده‌خۆینده‌وه و ده‌یانگوت (ده‌پرۆ ئه‌ی شاه‌ی خائن به‌غدا نبوه‌ی رێبه‌ت بێ).

سێ رۆژان ده‌نگی ده‌هۆل و زورنا و تریقه‌ی پێکه‌نین و ریمبه‌ی هه‌له‌په‌رین له‌ مه‌هاباد نه‌په‌ریه‌وه. به‌لام به‌داخه‌وه ئه‌م که‌یف و نه‌هه‌نگ و به‌زم و زه‌ماوه‌نده‌ زۆری درێژه نه‌کێشا و رۆژی ۲۸ی گه‌لاوێژی ۱۳۳۲ کۆدیتای شووم و ره‌ش و دژی گه‌لی - دالیس - ئه‌شرف - زاهیدی سووک و هاسان سه‌رکه‌وت. زاهیدی ئه‌و ئه‌فسه‌ره فاشیست و کۆنه‌په‌رسته‌ی که‌ رۆژگارێک به‌تاوانی جاسوسی ئالمانی نازی له‌لایه‌ن ئینگلیس و ئه‌مریکاوه گیرا. ئیستا به‌قازانجی ئه‌وان و ده‌رباری کۆنه‌په‌رست رابه‌ری کۆدیتای به‌ده‌سته‌وه گرت و به‌سه‌رکرده‌یی ژماره‌یه‌کی که‌م له‌ ئه‌فسه‌رانی کۆنه‌په‌رست و ده‌رکرای ئه‌رته‌ش و ده‌سته‌یه‌ک پیاوخراب و که‌ته‌وکۆشه و به‌پشتیوانی ئیمپریالیزمی ئینگلیس و ئه‌مریکا توانی جوولانه‌وه‌ی ئازادبخواری په‌ره‌گرتوو و به‌ربلاوی ئێران سه‌رکوت بکا و ده‌وله‌تی نیشتمانی موسه‌دیدی برووخینێ و ده‌سته‌لات بداته‌وه ده‌ست کۆنه‌په‌رستی و شای پاکردوو، شای به‌زیو و شای خۆتێرێژ و پیاوکه‌ژ بگه‌رێتێته‌وه سه‌ر ته‌ختی شوومی پاشایه‌تی و رۆژی ۲۸ی گه‌لاوێژ بکا به‌سه‌ره‌تای سه‌رده‌میکی ره‌ش و شووم و خۆتیاوی مێژووی ئێران.

من بۆ خۆم پێم وانه‌بوو کۆنه‌په‌رستی به‌هه‌لاتنی شا له‌ ئێراندا به‌به‌ر ده‌بێ و ئیمپریالیزمی جیهانی وا سووک و هاسان ده‌ست له‌ خه‌زویه‌ز و خه‌یروپێری ئێران هه‌لده‌گرێ، به‌لام قه‌ت خه‌یالیشم نه‌کرد و به‌هاسانی زالی بێته‌وه. چونکه جوولانه‌وه‌ی ئازادبخواری ئێران زۆر به‌هێزتر له‌وه ده‌هاته‌ پێش چاو.

من نامه‌وی بچمه‌ قوولایی مه‌سه‌له‌که‌وه. به‌لام ئه‌وه‌نده ده‌لێم ئه‌گه‌ر رابه‌رانی جوولانه‌وه‌ی ئازادبخواری له‌ تاران و ده‌سته‌ ده‌هاتن و به‌ره‌نگاری کۆدیتاچیه‌که‌مان ده‌بوون، هه‌رگیز کۆنه‌په‌رستی نه‌یده‌توانی به‌سه‌ر جوولانه‌وه‌ی ئازادبخواریدا زال بێ و شا بگه‌رێته‌وه

ئىيران و ولاتەكەمان بكا ته گۆمى خويىن و ئەو ھەموو ئىنسانە بەشەرەفە بكوژى و ئەو ھەموو خويىنە پاكەنە برېژى و ئەو ھەموو خەيانەتە بەگەلانى ئىيران بكا .

پاش نيوەرۆى رۆژى ۲۸ى گەلاوېژ زۆر بەزەحمەت توانىم خۆم دەرياز بكام و لە مەھاباد و دەدرەكەوم و ملی چيا بگرم . ماوەيەكى زۆر بەكيتوانەو بووم ، شەوانە خۆم لە گونديك دەكوتا و نان و ئاويكەم دەخوارد و بەرۆژ وەچيا دەكەوتەم .

پۆليس زۆر بەتوندى لىم دەگەرا و ھەرەشەى كوشتنى لى دەكردم . بەلام شوئىنى بۆ ھەلنەدەگيرام . ئەو ھەش لە ساىەى يارمەتيدانى خەلك بوو . ھەموو كەس راى دەگرتەم ، نانى دەدامى ، دەبشاردەمەو ، تەنانەت ئەوانەى زۆر بەشاپەرست مەشھوور بوون بەراستى چاكەيان لەگەل كردد و زۆريان مەمنونم . بەلام بۆيە ناويان ناھەم بۆخۆيان رەنگ بى پىيان باش نەبى .

پۆليس كە دەستى وەمن رانەگەيشت كەوتە ئازاردانى بابم . ئەو ھەش زۆر نارەحەت كرد . بابىكى پىر و موحتەرەم كە مالى پەناگاي لىقەوماوان بوو ، ئىستە لەسەر من سووكايەتى پى دەكرا . ئىستەش كە ئەو ھەم وەبىردىتەو نارەحەت دەبم . بەو ھەشەو ە رانەو ەستان و گىشەى گونەكەيان تىكرا سووتاندىن .

ولاتى ئىمە زۆر كوئستانە . سالى وا ھەيە پىنج مانگ بەفر ەرز بەرنادا و ھەيوان و ئاژەل لەسەر ئاخوړ و دانگەيە . لەبەرئەو ە ناچارە گيا و وىنجە و كۆدە و گزرە و تفاقىكى زۆر داخا . بەداخەو ە لە قەدەمەو ە عادەتتىكى خراب لە كوردەواريدا ھەيە ھەر كەس رقى لە يەككى ھەستا و بەئاشكرابى نەبوئرايە گىشەى دەسووتىنى . پىاوەكانى پۆليس بەدزى گىشەى گونەكەى ئىمەيان كە بەسەر يەكەو ە داندرابوون ئاگر تى بەردا . بىگومان زەرەرى ئەو سووتمانە لە سەد ھەزار تەن زياتر بوو . ئىستەش كە وەبىرم دىتەو ە خەلكى ھەزار و زەحمەتكىش و بى تاوان لە سۆنگەى مندا ئەو ھەموو زيانەيان پىگەيشت و بەرھەمى شان و پىليان بوو بەژىلەمۆ و ئاژەلە بەستەزمانەكانيان بى تفاق مانەو ە ، كزەم لە جەرگى دى و لەكن ويجدانى خۆم شەرمەزار دەبەو ە و خۆم بەپشیلەى رەجەبە شىت دەزانم .

پاش ۲۸ى گەلاوېژ زۆر لە ئەندامانى حىزب روويان لەنيو مەنگوران كرد . ەشیرەتى مەنگور بەپانەو ە ، بەئاغا و رەعیەتەو ە ، بەنەدار و دەولەمەندەو ە باو ەشيان بۆ كرددەو ە .

ھەرچەندە ھىندىك لە تىكۆشەران پىشنيارى ھەلايىساندى شۆرشى چەكدارىيان دا و لە بىرمە كاغەزىكەم بۆ ھات كە چاوەنۆر بە بەو زووانە چەك بلاو دەكەينەو ە و شۆرش دەست

پى دەكرى ، بەلام چ باس نەبوو . بىگومان لەو وەختەدا كە ەشیرەتى مەنگور لەو شوئىنە سەخت و قايەدا ھاوکارى حىزبى دەكرد ، دەس پىكردنى شۆرشى چەكدارانە كارىكى محال نەبوو . پىم وايە دەولەت ھەستى بەو ە كرد و گىراو ەكانى بەردان و خەلكى دامەزراندەو ە . منىش پاش چوار مانگ دەربەدەرى توانىم بچمەو ە مالى خۆم و دامەزرىمەو ە . لەو ماوەدا بەراستى رەنج و كوئەرەو ەربىبەكى زۆرم دى و ھىز و توانام لەدەست دا .

ئەو ەبوو بەسەرھاتى مندالى و لاوى من . چونكە رەنج و كوئەرەو ەرى ژيان لە ۳۰ سالىدا منى پىر كرد ، سەرورپىشم بۆز بوو ، ددانم شاش و واش بوون ، چاوم حوكمى كەم بوو ، ھىز و توانام رۆژ بەرۆژ لە كەمايەسى دا ، ھەموو شتم بەرەو نەمان چوو . بىجگە لە ھەستى شاعىرانەم كە بەرواى خۆم تا ئىستەش ھەر لە زىدەبىبى ە و كەمى نەكردو ە .

لە سالى سى و دوورا ھەمىشە لەژىر چاوەدئىرى پۆلىسدا بووم و پۆلىكەم جاسووس لە دەوروبەرى گەراون .

سالى ۱۳۳۸ سالىكى زۆر شووم بوو لە مئىژووى ژيانى مندا . لەو سالىدا سازمانى ئەمنىيەت گەورەترىن زەبرى لە حىزبى دىموكراتى كوردستان و جوولانەو ەى ئازادىخووانەى گەلى كورد و ەشاندا ، كە بىگومان لەو سەردەمىدا دەكرا بە بەھىزترىن رىكخراوى سىياسى رىكوىكى ئىرانى بزانى .

منىش لەو سەردەمەدا تووشى نەخۆشىبىبەكى رووحى ھاتم . ناھومىدبىبەكى رەش ئاسۆى ژيان و بىر كرددەو ەى داگرتەم . ئەو ناھومىدبىبە زۆر جار تا حالى خۆكوشتن پالى پىتو ەنام . نامەو ەى ئەو تاوانە باوئىزمە سەر ئەستۆى كەس . بەلام ئەو ەندە دەلئىم ناتەبابى و ناكۆكى ناو خىزان و بنەمالەى خۆمان زۆرى كار كرددە سەر من . ھەلەى وام كردن كە نەدەبوو بەھىچ نرخیك بىيانكەم و بەسەر پەلى وادا كەوتەم كە دەبوو خۆيان لى بىيارىزم . دوو سالى زۆر تال و تفت و پىر رەنج و كوئەرەو ەرىم رابوارد و ھەزارجار مەرگم بەئاوات خواست . بەلام لەپىر ئەو مژو ەو ە رەو ەى و گزنگى ھىوا سەرلەنو ەى لە ئاسۆى ژياندا ئەنگوت .

لاويكى رووناكبىر و كوردىكى پاك و بەشەرەف كە بەداخەو ە ناكرى ناوى بەرم خۆى و رەفىقانى ئەو لەو ماوەدا زۆر لە ھانام ھاتن و زۆرم لەگەل ماندوو بوون . لە سالى ۱۳۴۰دا سەرلەنو ەى تى ھەلچوومەو ە و ھاوکارى ئازادىخووانەم دەست پىكردەو ە ، دەستەبەك رەفىقى تازە و تىگەيشتوو و رووناكبىرم پەيدا كرددن ، لەبارى ھونەرىشەو ە شىعەرەكانم نەك ھەر باشتر بوون ، بەلكە بەرواى خۆم تىيان پەراندا .

له سالی ۱۳۴۴ د لاویکی یه کجار خوشه ویست و خزمیکی زور نیزبکم که له دهره وهی ولات ده ژیا و دهیخوتند و هیسوایه کی زورم پی هه بوو مرد، نه و پروداوه زوری په ریشان کردم.

هیئنده پی نه چوو له سه فهدا بووم که خه بهری جهرگپری مردنی با بیان دامی. ناتوانم شهرحی ته ئیسیری نه و خه بهره له سه ره هستی خویم بدم. ئیستا که نه و دپراوه دهنوسم به زه حمت فرمیسم بۆ راده وستن. نه و نه ده لیم دهردی باب مردن دهردیکی گرانه و پیاو له هه ر ته مه نی کدا بابی بری هه ست به هه تیوی ده کا.

دوو سال پاش دایکیشم مرد. بابم پیاویکی به زیبک و زا کوون بوو. قه تی روو نه ده دا منداله کانی. ته نانه ت به پیریش من جگه ره م له کن نه ده کیشا. دایکم زور سه ر و روو خوش بوو و منی له هه موو منداله کانی خوشتر ده ویست، که چی پیتم سهیره مه رگی بابم زور پتری کار کرده سه ر من و پتری په ریشان کردم.

سالی ۱۳۴۷ له حالیکدا که زور دهوله مه ند و تیروپر بووم و مال و دهوله تیکی زور له پیویستی خویم زیاترم هه بوو و پیر و که نه فتیش بوو بووم و ده مه ویست گو شه گیری بکه م و له ناو ژن و مندالی خویدا به سیتمه وه، زولم و زوری ریزیم نیسبه ت به گه لی کورد گه یشته راده یه ک که بۆ هیچ ئینسانیکی خاوه ن شه ره ف قبول نه ده کرا. من چۆن چاوم به رایی ده دا لاوانی تیکوشه ر و روونا کبیری کوردم هه ر به و تاوانه ی داوای مافی ره وای نه ته وایه تی خویمان ده کرد، له پیش چا و بکوژن و به وه شه وه رانه وه ستان ته رمی خویناوی و کون کراویان به شار و باژیراندا به چه پله ریزان بگپرن و داوه ت و سه مای له ده وری بکه ن؟ ناچار به پیری سه ری خویم هه لگرت و به داری ده ستی رووم له ولاتی غه ربیایه تی کرد و ده ستم له ژن و مندال و که سوکار و یار و دیار هه لگرت. نه وه پینج سال و چه ند مانگه ناواره و ده ربه ده ر ده خولیمه وه و هه ژار گوته نی هه ر شه وه میوانی خانه خویمه کم و هه ر رۆژه له جیبه ک. زورم کویره وه ری و چه رمه سه ری چیشته وه، زورم شه و و شه ونخونی کیشاوه، زورم نه داری و رووتی دیوه. نه گه ر ژیا نی نه و چه ند ساله بنوسم خو ی سه دان لاپه ره کاغه زی به ش نا کا. به لام نه هینی کاری ئیجازه نا دا.

خوینه ری خوشه ویست هیوادرم توانیم تا راده یه ک خویم به تو بناسینم. دیاره تو ش چاوه نوپی نه وه نی هه موو رازه کانی خویم بۆ تو گپرابیته وه.

من ئینسانم نه مه لاییکه م و نه په ری، ده خویم، ده نووم، شاد ده بم، وهره ز ده بم، ده گریم،

پیده که نم، ده ترسم، ناهومید ده بم، داروبه رد نیم. له و ماوه دوور و درپژه ی ژیا نمدا زور کاری چاکم کردوه و به سه ر خراپه شدا که و تووم. ته نیا کاریکی خراپی که دلنیام قه تم نه کردوه دزیبه. نه ویش قه ت نه وه نه ده موحتاج نه بووم مه جبوور بم دزی بکه م. به چی مه علوم ژیا ن نه وه نه دم موحتاج نا کا تووشی نه و گونا هه ش بم که زورم پی گه وره به؟

نیوه شه وی سی پی رپیه ندانی ۱۳۵۲ - ۲۴ ی ژانویه ی ۱۹۷۴ و یه که می موچه رپه می ۱۳۹۴ له نووسینه وه ی نه و سه رگورشته بوومه وه. ئیستا له شاریکی دوور ولات به تاقی ته نی له ژووریکه ره ق و رووق دانیشته ووم. هه موو سامانم ته ختیکی و ده ستیک نوین و دوو ده ست به رگی کوون و نو ی و چه ند کراسی چلکن و چه مه دانیک و ساکیکی ده ستی و چه ند جلد کتیب و کوولیک کاغه زی بلاوه و نه سپی له گیرفاندا سه وزه له تان عه رز ده کا. به لام زگستان پیتم نه سووتی. نه و ژیا نه م بوخوم هه لپژاردوه و ده نا دوستی وام هه ن نه گه ر چه ز بکه م پارووی له زاری خویمان دهردین و له زاری منی ده نین.

تا نه و نوخته م دانا زیندوو بووم و پشووم ده هات و ده چوو و هیچ ره نگ مردن نه بووم. جا نازانم که ی سه ر ده نیتمه وه و کوچی دواپی ده فه رموم؟

لیره شدا ده مه وی شتیکی بلیم، به پیچه وانه ی زور هونه رمه ندی کورد من له نه ته وه که ی خویم رازیم. که س تا ئیستا بی حورمه تی پی نه کردووم. داوای دراو و مالیشم له که س نه کردوه تا بزانه ده مداتی یا نا. له لیقه ومانیشدا نایان داومی و رایان گرتووم.

شیتیریشم ته نیا بۆ دهرپرینی ئی حساسی خویم داناه و هیچ هه قم نیبه منه تیان به سه ردا بکه م. نه وان پییان ناخوش بی یا خوش من که شیتیرم بۆ هات ناتوانم نه یلیم.

«گه لیک قسه م له دلا بوو، حیکایه تم مابوو

که چی له به ختی که چم خامه نوکی لی ره شکا»

له به ر شکانی نوکی خامه نیبه که له گپرا نه وه ی حیکایه تی دللی خویم واز دینم. نا من وه ک هه موو ئینسانیکی کورد به تاییه تی کوردیکه ئیرانی هیشتا له دنیا یه کی پر له نه سراردا ده ژیم و نا کرئ رازه کانی ده روونم هه لپژم. تو بلپی کورد بگاته جیگایه ک و منیش نه وه نه ده بریم هه رچی ده بزانه بینووسم و قازانجی له زبان پتر بی؟

ئینسانم.

ژیا نم پی خوشه.

پيتم خۆشه له شارى ئاوهدان، له شهقامى پاك و خاوين له گهه خۆشه ويستان بگهريتم. پيتم خۆشه له ژوورى گهرموگور له سههر نويني نهرم وهركهوم. پيتم خۆشه سههر وهباسكيتكى نهرم و نۆل بكهه. پيتم خۆشه كام خۆراك خۆشه له پيشم بى، پيتم خۆشه كام شهرا ب چاكه له جامدا بى. ده مهوى سهما و ههلهپهرينى نازداران ته ماشا بكهه. ده مهوى جوانترين باله ببينم، بۆ چاكترين ئۆپيرا گوئى رابگره. ده مهوى بهرزترين سه مفاونيم بۆ لى بدرى. نامهوى دهريه دهه و سههر گهردان به، به ته نهى به كيتو و شاخاندا بگهريتم. له شهكهوت و زه ندۆلان بخزيم، له سههر بهردى رهق بنووم. قۆنداغى رهق و ساردى تفهنگ بكه مه سههرين. نانى وشك و كه پرواوى بخۆم، ئاوى سوئير و گهرم بخۆمه وه، پيتم خۆش نيبه لاقه فرته و چهنگه كه رهى نيوه گيانان ببينم، خوين و فرميسكم وه بهر چاو بكه وئى، پيتم خۆش نيبه به ته قهى تفهنگ و گرمهى تۆپ و هارهى ته ياره رابچه نم.

- به لام:

چبكهه، كوردم

كۆيلهه

ئهوانه هه موو و ته نانهت كوژران و كوشتنم پى له كۆيله تى خۆشتره.

هينين

۵۲-۱۱-۲

كوردم ئه من

گه رچى تووشى ره نجه رۆبى و چه سه رهت و ده ردم ئه من
 قهت له دهس ئه م چه رخه سه پله نابه زم، مه ردم ئه من
 ئاشقى چاوى كه ژال و گه ردىنى پر خال نيم
 ئاشقى كيتو و ته لان و به ندهن و به ردم ئه من
 گه ر له برسان و له بهر بى به رگى ئيمرو رهق هه ليم
 نۆكه رى بيگانه ناكه م تا له سههر هه ردم ئه من
 من له زنجير و ته ناف و دار و به ند باكم نيبه
 له ت له تم كه ن، بكوژن، هيشتا ده ليم كوردم ئه من

شيلان ئاوى ۱۳۲۱-۱۹۴۲

وتووئيرى كچ و كور

كاكه گيان لاوى كوردى شوخ و شهنگ
 تا كهنگى ده بى وا بى هه ست و دهنگ
 ديلى، ژيتر ده ستى، ئه سيري، تا كهى؟
 پرووتى، نه دارى، فه قيرى، تا كهى؟
 له ژيتر زنجير و كووتا ده نالى
 مه گه ر ديوانه ي، شيتى، عه ودالى؟
 تيفكره خه لكى هه موو ئازاده
 هه ر توو خه مناكى هه موو كه س شاده
 وه ره مه يدانى له رتي نيشتمان
 بكه قوربانى سه ر و مال و گيان
 كور:

ديده گيان كچى كوردى ژيكه له
 داوينى پاكه دووربى له په له

(لینین) راپه‌ری مائی چار شیوا
تو هیشتا چه‌پسی له ژیر چارشیا
کچی هه‌موو کهس ئیمپرو سهره‌سته
ههر هه‌قی کچی کورده پی په‌سته
په‌سینه له پی تو زنجیر و کوژ
دیده گیان بده یاری برای خوژ
له گوین (ژاندارک) هه‌سته وهک مه‌ردان
دوژمن وه‌ده‌رنی له خاکی کوردان

۱۹۴۲-۱۳۲۱

خاوه‌نی زێر

له‌بار و قییت و قوژه خاوه‌نی زێر
ئه‌گه‌ر کووره و وه‌گه‌ر گوچه و شهل و گێر
به‌ژن باریک و شووش و شووره‌لاوه
ئه‌گه‌ر پیرتیکی خوین تاله و ورگ تیر
ده‌لین زانا و ئه‌دیب و خوینده‌واره
ئه‌گه‌ر نه‌یخویندبێ شه‌ش پیت و دوو دیر
به‌لام زێرت نه‌بێ سووکی ئه‌گه‌ر تو
بده‌ی دهرسی هه‌زاری وه‌ک شکسپیر

۱۹۴۱-۱۳۲۰

ده‌یلیم و بی باکم

هه‌چیکه‌ی بیته سهر زارم
ئه‌من ده‌یلیم و بی باکم
ئه‌گه‌رچی بیکه‌س و زارم
ئه‌من ده‌یلیم و بی باکم
ئه‌وی ئاغا بی بیکاره
جه‌بوون و قه‌لس و لاساره
دزی و رێگرتنی کاره
ئه‌من ده‌یلیم و بی باکم
گه‌لی بی فیکر و ئیدراکن
گه‌لی بی خیر و ناپاکن
توخواکه‌ی کامه‌یان چاکن
ئه‌من ده‌یلیم و بی باکم
ئه‌وه‌نده گێژ و بی هوشن
حه‌یا و ناموسێ ده‌فرۆشن
له‌بو ئازادی ناکوژشن
ئه‌من ده‌یلیم و بی باکم
خودای ئاغاوه‌تان قه‌نده
له‌بو قه‌ندن هه‌موو به‌نده
به‌حالی وان ده‌که‌ن خه‌نده
ئه‌من ده‌یلیم و بی باکم
نیبانه بییری سهره‌ستی
ده‌که‌ن فه‌خری به‌ژێرده‌ستی
ده‌رۆن هه‌روا به‌ره‌و په‌ستی
ئه‌من ده‌یلیم و بی باکم
له‌ تالان و برۆ ئازان
له‌ رێگرتن هه‌موو وربان

درۆ ناکههه به پرسه وان

ئه من دهیلیم و بی باکم
ئه وانهی ئیسته سهردارن
جه فاجۆن و سته مکارن
غولامی پوول و دینارن

ئه من دهیلیم و بی باکم
به شه و تا رۆژ ده کهن ته گبیر
چ ملکیکی بکهن داگیر
چ داماوێک بکهن یه خسیر

ئه من دهیلیم و بی باکم
له بهر زولم و جه فای وانه
وه ته نه یه کباره ویرانه
هه زار خۆزگهه به بیگانه

ئه من دهیلیم و بی باکم
له شهرم و شووره بی مردم
به خۆم من چۆن بلیم کوردم
که ئاغا ئابرووی بردم

ئه من دهیلیم و بی باکم
منم لایکی بی په روا
له کهس باکم نییه به خوا
ئه گهر ئاغا له حه بسم کا

ئه من دهیلیم و بی باکم

میلاقه :

قه لای نیشتمان

وه ته نه گیان و سه ر و مالم فیدای تو
وه گیانی من که وی دهر د و به لای تو
له پیناوت ده نیم سه ر تا بزانی
منم رۆلێکی ئازا و باوه فای تو
له بو پاراستن و حیفزی سنوورت
له باتی (ماژینۆ) سینگم قه لای تو
ده بی من چۆن بژیم مه سروور و دلشاد
که ده تبینم له دهس بیگانه دای تو
ده بی که ی سه ریه خو بی تو هه تا من
به سه ریه ستی بکهم سه یر و سه فای تو
به شینکه و گۆل سه راسه ر سوور و شینه
چ جوانه دیمه نی کیو و چیا ی تو
له گه ل تو بو نه جاتی نیشتمان
ده ده ن (هیمن)! هه ول خوشک و برای تو

ئه مه گی گولان

هاته دهر مانگی یه که می به هار
میلاقه سووره له لیوی جۆبار
هه روا که میک دوور وه نه وشیک بوو شین
وه نه وشیکی چۆن؟ ملکه چ و سه رشین
به وه نه وشه ی گوت میلاقه جارێک
له میژه هه مه له تو پرسیارێک
ئه تو که په لکت وا سوور و گه شه
ده روونت بوچی خه لووزی ره شه؟

چت له وه ی داوه دهس هه لگه ره لییم
پازی ده روونم بو به تو بلیم

سوئندت بۆ دەخۆم ھەتا بمیتم
ئەو رازە لەکن کەس نەدرکمیتم

میتلاقە :

دەس ھەلناگری گوی پراگرە بۆم
تاکو پیت بلیم دەردی دلێ خۆم
ئەمن لە خاکی کوردی پروم
بەئای ساردی کانی دپروم
بەشەوبای چپای بلند و سەرکەش
رەنگی پەلکی من بوو سوور و گەش
چاکەیی کوردانم لە چاوی دایە
لەناو گولاندا ئەو پەوایە؟
کورد و ھەژارن من ھەژار نەبم
ئەوان داخدارن من داخدار نەبم
دەروونم رەشە، جەرگم سووتاو
وەتی کوردستان داگیر کراو
لۆمەیی من دەکەیی وەنەوشە کەچی
بۆ خۆت سەرشین و دژ و ملکەچی

منیش بەدەردی تو گەرفتارم
پەرور دەیی خاکی کوردی ھەژارم
کە تو ھەناوت بۆ کورد بوو رەش
منیش بۆ کوردی سەرم نا لە ھەش
بەملی کەچم وەک کوردی دەچم
کە کورد ملکەچن منیش ملکەچم

شیلان ناوی - ۱۳۲۲

بەھاری لادی

بەھارە، کاتی کارە، خۆشەویستم بۆچی بێم بۆ شار
ئەگەر من بێمە شاری، کێ وەئەستۆ بگری کاروبار؟
ئەمن کرمانج و کرمانج کە ھات فەسلێ بەھار وەک ھار
دەبێ بخولیتەو کێو و تەلان و بەندەن و نیسار
ھەتا پەیدا بکا نان و نەبا بۆ خەلکی شار ھاوار

لەوێ دوو دەبێ قۆلێ ھەتا ئانیشکی ھەلمالی
ھەموو رۆژی ھەتا ئیواری بچتە جووت و جۆمالی
کە بوولیتی شەوئ پەیدا بوو ئەنجا بێتەو مالی
بەبێ وەیی کەس ھەبێ بێشیلێ، یاخۆ پشتی دامالی
کە نانی خوارد و لێی نووست تا بەیان نابێ لە خەو بیدار

ئەوئستا کاکێ جووتیاری بەکاری چابوک و مەزبووت
بەبێ باکی، بەدلپاکێ، بەپێخواسی بەسینگێ رووت
دەدیرێ ئاو، دەچینێ توو، دەکا جێ شەتلی پەین و کووت
دەریژێ ئارەقە، پەیدا بکا تا بۆ منالی قووت
پشوو نادا، وچان نادا، وەرەز نابێ لە ئەرک و کار

ھەموویان توندوتۆل و گورجوگۆل و چوست و چالاکن
ھەموویان بێ فرۆفیل و بەکار و سادە و پاکن
لە لادیدا خراب زۆر کەم دەبینی نیر و مێ چاکن
نە ئالوودە بەئالکۆل و نە فییری بەنگ و تریاکن
دەبێ بێ دەرسی ئەخلاق لێرە بخوینێ کورپێرگەیی شار

بەتال و تفت و سارد و گەرم و ناخۆشی ژیان رادین
بەگژتین و بلێسە و بەفر و باران و ھەوردا دین
پەنیر و رۆن و ماسە و ھیلکەت بۆ لە دپرا دین

خوری، مازوو، که تیره، دهغل و تووتن به ره می لادین
نمک خوردهی دهسی وهرزیره شیخ و حاکم و سهردار

دهکیشن زهحمهت و ناخون وهکو وان نانی خوړایی
دهکهن کار و دهپژن ناروق و ناژین بهریسواویی
له سهرباندا نییه پوز و ئیفاده و فیزی ئاغایی
له سایه زهحمهت و رنج و له سایه کار و نازایی
بهسهر بهری دهژین بو کومهل و گهل نابنه سهر بار

نییه داوین و دهستی خه لکی لادی پیس و ئالووده
له دهس ناچی و هخت لیره به خوړایی، به بی هودده
ئهوان وهک ئیوه ناژین ته مبهل و بیکار و ئاسووده
ئهوان وهک ئیوه ناخون شه ربهت و شه کراو و پالووده
له کوئی بینن پلاو و گوشت و خوړشت و فر و فیسار؟

ئهوان وهک ئیوه ناکهن پوکهر و پاسور و ئاس و نهرد
یه کییک سهرگرمی شیوه ئیسته کانه، یهک خه ربکی وهرد
ئهوهی تر بان خه ربکه هه لده و پیرئی له کیلگه ی بهرد
یه کییک مالو دهکا یهک داده چینی تازه شینا وهرد
ئهوهی تر هه لده په رتیوی لک و پویی چلووکی دار

دهبینی یهک ئهوه مه شغوولی هه لگتیرانه وهی بانه
ئهوهی تر داده مه زرتینی پلوسک و چوته گوئیسوانه
یه کییک کوتکی له دهس دایه، یه کییک بیللی له سهر شانه
یه کییک ده شکینی بهرد و یهک خه ربکی شووره هه لده
به لئی نابینی کاکی خوم له لادیدا که سی بیکار

کچییک پییه تی دوو گوژه به له نجه ده چته سهر ئاوی
کچیکی تر شه کوئی هه لگرتووه ده رواته پاراوی
ژنیک چهند ماشه ری پییه، ده بانه پیته بهر تاوی
ژنیک تر به ده ستاری ده هاری گه نمی بو دراوی
به ره و مال بوونه وه پوئیک و پوئیک ده چنه وه بو بزار

عه زبزم تو وهره ئیره که چاو له جوانی نابی تیر
بینه خاو و گیابه ند و هه لاله و سوئسن و شلیتر
له لایهک زاوه ماک ده روا، له لایه کی ده کهن هاویر
له لایهک باسکی هه لمالیوه بی ری مه دراوه بیتر
ده بینی دیه نی و جوان له ناو بازار پی نازار؟

چ خوشه کار و کووری مه ری، چ خوشه پرمه که ی که حلان
چ خوشه فیتنه فیتی شوان، چ خوشه ئوحه که ی گوان
چ خوشه خرمه که ی خرخال و بازن و ژیرچه نه ی کابان
چ خوشه نه غمه که ی بلویر، چ خوشه لاوک و حهیران
چ خوشه دهنگی بالوره، چ خوشه هوه ره ی جوتیار

وه ره ئیره و مه پرسه تو ئه دی چارشیتو و رو به ند کوان؟
وه ره ئیره و بینه چاوی مه ست و به ژن و بالایی جوان
وه ره ئیره و بینه ورده هه نگاوی به ره و جیژوان
وه ره ئیره و بینه نازی بی ری و ده سبزیوی شوان
بچو ناو ره شبه لهک بگوشه ده سی دزی ناسک و نازدار

شیلان ئاوی - ۱۳۲۲/۱۹۴۳

کيڙي لادى

کيڙي لادىي نه شميلي جوان چاک
بي فروفيل و هيدي و داوين پاک
ته تو هه زگماک و هها جواني
ته واليت چييه؟ ناوي نازاني
نيته کراسي هرير و پوپلين
گه وههري پيچراي له ناو خامي شين
(پودر) و (کريم) و ماتيکت نييه
هه نه تيستوه (تودي کلون) چييه؟
نه تکرد سووراو و سپياو چون دووري
له شاري، که چي هه ر سبي و سووري
(فيپر) ات لي نه دا بسکه که ت لوله
ريثيمت نه گرت به ژنت وهک توله
لاجانگت وهکو گزنگي تاوي
هه ر بو خوي جوانه تيف تيفه ي ناوي
کولمه که ت وهکو گولاله ي گه شه
بي سوورمه ش چاوه مه سته که ت ره شه
وهکو فرميسکي ناشق رووناکي
وهکو ناونگي به ياني پاکی
فيپر نه بوي سيحر و کشتهک و نوشتوو
نه جگه گورگت، هه يه نه مووروو
مايه ي هوميدي کيڙي چاوه له تو
نازاني مه کر و جامبازي و درو
چارشيت نييه روو ناگري له که س
نامووسي خو ته پاسه وان و به س
به تاسکه تاسک و به له نجه ولارت
به به ژن و بالاي به رز و له بارت

توم هه ر له بيره

له شاييدا له وهختي هه لپه رينا
له خو شيدا له کاتي پيکه نينا
له کوڙي ماته م و گريان و شينا
نه من نه ي نيشتمان توم هه ر له بيره
به شه و تاكو به سه رما زال ده بي خه و
به ر و ژ تاكو دووباره ديته وه شه و
له کاتيکدا که ده دوينم نه م و نه و
نه من نه ي نيشتمان توم هه ر له بيره
زه مان يکي که ده چمه سه يري گولزار
له گه ل پولي ره فيقاني وه فادار
ته نانه ت وهختي ده سبازي له گه ل يار
نه من نه ي نيشتمان توم هه ر له بيره
له کوستان ي ده مي راو و شکاری
له مه زرايه که خو م هه لکرد له کاري
له جيژوان ي که ده کوشم مه مکي ياري
نه من نه ي نيشتمان توم هه ر له بيره
ده که م ته رخان له ربي تو دا ژيانم
له سه نگه ردا به ره و رووي دوژمنانم
به خاکی تو دم ي ناويلکه دانم
نه من نه ي نيشتمان توم هه ر له بيره
شيلوي ناوي ۱۹۴۴/۱۳۲۳

به دلی ساده و بههستی پاکت
به شهرم و حهیا و ئاکاری چاکت
منت کردووه شیت و ویتی خوت
وهخته له سوپیان گیانم دهچی بوت

مههاباد - ۱۳۲۴

دواروژی پرووناک

له میژ بوو هه ققی کورد ده خورا به فیرو
له میژ بوو کورد بوو ده بکرد شین و روژو
له مهیدانی شه قینی دوژمنیدا
سه ری سهرداری کوردی بوو وه کو گو
به دهوری لاشی نیوه گیانی نه ودا
هه زار گورگ و چه قل ده بکرد ملومو
دهیان به ست بو کوتانی مه رج و په یان
هه ناوی لپی ده هات بزچرووک و بو سو
له دیدا نه منیهی لی ببووه میمل
له شاری (شاره بانی) لی ببو سو
هه زار لاوی له به ندیخانه دا مرد
هه زار پیماوی ته نافی خرایه نه ستو
کوری کوردی له خوینی خوی ده گه وزی
کچی کوردی سهری کورد بوو وه نه ژنو
نه وهی سووکایه تی بوو کردی پیمان
نه ده کرا کهس بلتی بو و ده کهی بو؟
برا نیفهک، درا سهر پیچ و ده سمال
برا کیژ و درا کور پاله په ستو

گولستان و زه مندی کورده واری
به پیی دوژمن ده بوو پیش شیل و بوژو
ده بان کرد ده غلوانی ئیمه بهش بهش
ده بان برد دانه و پلهی ئیمه کوکو
نه وی گه می ره نیو دینا به زه حمهت
له مالیدا نه بوو خوی زمهه ریک جو
له کیسه ییدا نه بوو تالایی تووتن
نه وی سازی ده کرد سیگاری (ئوشنو)
به دوو گه ز جاوه وه خه ونی ده بینی
نه وی عه مباری شای پر کرد له په مم
په نیرو و رو نه کهی ئیمه به زاری
نه وان ده خورا، ده ما بو ئیمه هه ر دو
میشک و قاز و بارو که و مراوی
به شی وان بوو، به شی ئیمه ش په روپو
له شارا تاکو (تابین) جه رده و دز
ولانیان کورد بوو تالان و تاپو
هه موو سووک و چرووک و په ست و به دخوو
هه موو ناپاک و نا ئینسان و نامو
له بهر زولم و فشار و جه ور و بیداد
چلۆن تیک چو بوو لیمان رایه ل و پو
جلیت باز که نگه ده یوترا بلتی هه و
فه له خوی کوانی ده یوترا بلتی هه و
له ژیر باری گرانی زولمی دوژمن
ده بان برد مه زنه کانی گه وره نسکو
له پر جوولاه خه لک و تیکی رووخاند
بناخه ی کوشکی ئیستی بدادی یارو

شکا بیگانه، پالاوتی له ترسان
 کوری کورد، هاته وه دیسان هلی تو
 مه ویسته، خوت مه گنخینه، مه ترسه
 له فیشال و له بوختان و له ده مگۆ
 هه ته حیزبکی دیموکراتی پیتشره و
 که پیتوبسته له دهوری کۆه بی کۆ
 له سایه ی حیزبی دیموکراتی خۆمان
 له بالدار تپه ری نه ورۆکه پیرۆ
 ده سا خوت هه لکه ری بی به گورجی
 برۆ پیتش بی وچان، لی بخوره، باژۆ
 نه ما داخ و په ژاره و ماته م و خه م
 زه مانای هه لپه رین و به زمه ئیمرۆ
 له شایبی ئیمه دا نابینی ئیستا
 کچیک کی دل به خه م، لاویکی بی دۆ
 درۆزن بۆی بزر بوو، هاته مه یدان
 کچی ئازا، کوری لیزان و هه قگۆ
 توخوونی دوژمنی به دکاره نابین
 که سووتاهه ده سی ئیمه به پیشکۆ
 زمانای ئیمه گه ر نازانی دوژمن
 ده بی حالی بکه یین نه و جار به برنۆ
 له پیشمان دایه دوارۆژبکی پروناک
 ئیتر ناخوری هه قی ئیمه به فیرو

مه هاباد - ۱۳۲۴

رۆژی شادی

رۆژی خۆشی و پیکه نین و داوه ته
 هه ی چ رۆژبکی به قه در و قیمه ته
 جیژنی سه ره به ستی و ده می ئازادییه
 کاتی عه یش و نوش و شایبی و شادییه
 به رگی ره ش ئیتر له به رمان دادرا
 به نده کی دیلی و ئه ساره ت هه لبرا
 سه ر بلیندین چونکه وا ئالا که مان
 هه لکراوه گه یییه ته شقی ئاسمان
 په رچه می سوور و سپی و سه وزی ئه مه
 شادیه یینه لابه ری ده رد و خه مه
 سووره که ی یانی ئه وه ی بیته بنم
 خوین ده بی برژینتی بۆ پاراستنم
 سپیه که ی یانی که سیکه روو سپی
 هیچ شتیک نه یکرد بی مات و کپی
 سه وزه که ی دینیتته به رچاوان ولات
 ئه و ده مه ی فه سلای به هاری جوانی هات
 تیشکی رۆژی کورد له ژیر هه وری سیا
 هاته ده ر ئه نگاوتی وا لووتکه ی چیا
 دوو گولی گه نمیش ده لئ هه ر کشتوکال
 زۆر بکه ن مشتی بکه ن عه مبار و چال
 پیت ده لئ نووکی قه له م؛ نووکی قه له م
 زۆر له شیر باشته ر ده پاریزی عه له م

مه هاباد - ۱۳۲۴

یادگاری شیرین

چاوه کهم! چاوی رهشی تو نوافه تی گیانی منه
گیانه کهم! برژانگی تیژت نوکه رمبی دوژمنه
شیری دهستی شیری نالایه برؤ پاکشاهه کهت
جهرگی لاویکی هه ژاری کوردی ورد پی بنجنه

دیده کهی به خوماری تو تورکانه به دمهستی دهکا
بو به مهیلی وا به کیشه و فیتنه و خویتن رشتنه
به ژنه کهت سیتداریه، که زیهت ته نوافه زووبه دهی
بیخه نه ستوی من که کوردم کورد به شی خنکاندنه
زامی جهرگی من به فهرموودهی گراوی سواری کورد
مهله می هه ژهنگی گواره و نارهقی بهر گهردنه
ناره زۆمه هیچ نه بی جاریکی ماچ کهم زاری تو
ناره زۆی من چوکه، ئەما تا بفهرمووی شیرنه

دل به گرمه تیوی گه وره دی دوژمنیش رانه چله کی
داده خورپی ئەم دلە ئەما به خرمه ی بازنه
خه لکی دنیا رازی دلداری به بیتهل پیک ده لپن
راسپاردهی لاو و کیژی کورده ئیستاکه ش شنه

پۆژی به ختی هه ره ژیر هه وریکی ره شدا لاوی کورد
تاکو روخساری کچی شاری له پیش چاوان ونه
نایه لئ گۆشه ی برۆکه ت ده رکه وئ چارشیه که ت
ئه ی له دهس ئەو چلکه هه وره مانیهی مانگ دیتنه

چۆن ده بی سهر به ست گه لی ژیره ده ست که کچ دابه سته بی
بهس نه بی ئەو کۆیله تی و ئەو کچ له ژوور دابه ستنه
دهرکی داخستوو له تو بابت که چی دهرکی نییه
دهرکه داخستن له تو دهرکی هومی د داخستنه

دازینه، مردنه، ناخر هه تا که ی پیت بلین
نابج بیتته دهر له مال، مافی ژبانی کوا؟ ژنه
لاده چارشیه ی رهشت با دهر که وئ کولمه ی گهشت
چون له قهرنی بیسته ما زۆر عه یبه ئەو پرووگرته

کیژی خه لکی بۆمی ناتۆمی دروست کرد و ئەتۆش
هه ره ده زانی ناوی (ئه ستیولک) و (دهرخۆنه) و (پنه)
فیری زانست و هونه ره بوو ئەو له سایه ی خویندنه
تۆش ته شیمان بۆ دهرپسی یادگاری شیرنه
ئەو به ئاسمانا فیری، دنیا گه را، چووه بن به حر
دهک نه میتم کاری ئیهوش هه ره له ژوور دانیشتنه
کور به زینه ئەو له عیلم و ئەو له کار و سه نه تا
گۆره ویشه سه نه تی تو، پیت خه نی بووم بیچنه

ئەو په چه و پرووهند و چارشیه ی نه دیوه نه کی تو
ئەو شر و شالاته دیاری دوژمنی دل چلکنه
کیژی شیخ و کیژی حاجی و کیژی ناغا ره نجه رۆن
کیژی نازاده ئەوی ژینی به نووکی گاسنه
شه نگه بییری یار و دهسباری کوری کۆچهر نه بی
چۆن ده گاته جی هه وار و هۆبه ئەو بارگه و بنه؟
قه لشی دهست و کولمی سووتاوی کچی لادی نه بی
چۆن ده گاته دهستی دهسبر ئەو هه موو تا تووتنه؟

نیسک و نوک و ماشی ناو عه مباری ناغای مفته خۆر
پاک له سایه ی دهسکه نه ی زین و مرۆت و سوپسینه
شۆره ژن بنکوئل نه کا برکه ی به قهرچه ی نیوه رۆ
چۆن له کاله ک تیر ده بی ئەو زگ زله بیستان رنه؟
کوا مه تاعی کورده واریمان ده چوو بۆ هه نده ران؟
گه ره سه ره به ستی نه ژبیا ئەو کچه مازووچنه

بیر و هاویری له گه ل کاکى نه کردبا بن پشک
 چۆن ده مانبوو ئه وهه موو گوشت و په نیر و بهرگنه ؟
 دهست و کهرکیتی کچی نازداری ههوشاری نه با
 چۆن ده پازاوه به قالی شسار و بازاری سنه ؟
 با ههزار (زى) و (گادهر) و (لاوینی) روونیشمان هه بی
 تاکورن نازاد نه بی، سه رچاوه که ی ژین لیخنه
 کۆیله تی باوی نه ماوه، کیژی کوردی خو شه ویست!
 راپه ره، ههسته له خه و، ئاخرج وهختی خه وتنه ؟
 ده رکه بشکینه، په چه بدرینه، راکه مه دره سه
 چاری دهردی کورده واری خوتندنه، هه ر خوتندنه
 دایکی زانایه کوری نازا دهنی ریتته خه بات
 من گوتم تۆش تی بگه (ناگاته دهریایه زنه)
 گواره که ی زیت به کار نایه، له گوئی بگره قسه م
 لایقی گوئی تۆ عه زیم شیعی ساده ی (هیمنه)
 مه هاباد - ۱۳۲۴

رێبهندان و شاعیر

رێبهندان! دیسان هاتییه وه سه رمان
 ره قمان هه لینی دیسان له سه رمان
 به سوژه ی زریان پیاوی ده که ی سړ
 به کپتوه و باکوت ئاژهل ده که ی قړ
 رى و بان ده به ستی به به فر هه موو
 له بهر په ساران هه لده نیی رنوو
 پرووشه و مژ و که ره سیسه که ت
 ته پ و تومان و هه واپیسه که ت
 پییییه وه هه زار نازار و ئاهۆ
 کۆخه و هه لامه ت، له رز و چه ق و چۆ

که تۆ ته شریفی ناشه ریف دینی
 دللی گه لی کور داده خورپینی
 ماشین و رینگای ئیسفالتی نییه
 به و سارد و سۆله عیلاجی چییه
 به هه چه هه چی که ری چۆن باری
 لادیبی کوردی ده گاته شاری ؟
 هه ژار لیی ده بری ئاوردوو و زمه هر
 کور و ژمه ی ده کا فه قیر، مالانگهر
 سه ر دهنینه وه پیر و نۆجوان
 بی په رستار و بی داو و دهرمان
 به خیر نه هاتی مانگی مژ و ته م
 دینی بو ئیمه گه لیک دهر د و خه م

رێبهندان:

شاعیر مال شیواو بو دژ داماو
 گیژی، خه و ئالووی، شیتی خه رفاوی ؟
 بوچی تۆ ناگات له دنیا نییه ؟
 بوچی نازانی دهنگوباس چییه ؟
 بو به من ده لپی قسه ی سویر و تال
 بوچی نازانی بی خه بهر! ئه و سال
 زریانم هینای بو کورد نازادی
 شه مالم هینای بو ئیوه شادی
 مژى من هات و مژى هه ژاری
 ره واند په کجاری له کورده واری
 به که ره سیسه و پرووشه و سیخوار
 ئاواتی کۆنی کوردم هینا خوار
 له رۆژی مندا کورد به پرووسووری
 هه لى بژاردوو ره ئیس جه مه ووری

جا ئو جار باوی کوردی دپتهوه
ئاسووده دهبی، دهحه سیتهوه

شاعیر:

گیانی شاعیرت دهکه م به قوریان
وا هاتووی ئهوسال مانگی رپه ندان!
دهک به خیرهاتی قهدهمت پیروز
به قوریان بئ جیژنه کهی نه ورۆز
رۆژی تو جیژنی گه وری کوردانه
ناوت دهرمانی ژان و دهردانه
ئهوسال به هاره بو ئیمه زستان
بهری دوزمنی کورد و کوردستان

هه واری کرماویله - ۱۳۲۵

بژی دیموکرات

مزگینیم دهبه دهگه ی به ئاوات
کورد له سایه ی حیزی دیموکرات
حیزی دیموکرات تو ددها نه جات
پیاده ی نه و شاهی دوزمن دهکا مات

بژی دیموکرات بژی دیموکرات

کورد هگیان! ئه ورۆ چاو و دلت پروون
لاوانی ولات پاک ناماده بوون
تهمای وهیانه راپه رن، ببزوون
لیوی دوزمنی هه رزه گو بدروون

بژی دیموکرات بژی دیموکرات

پتکیان هیناوه له شکر تکی چاک
له لای ئازا و به کار و چالاک

هومیدم وایه لاوانی خوین پاک
به خوینی خوینان بپاریزن خاک

بژی دیموکرات بژی دیموکرات

هه موو به جهرگ و نازا و دلیرن
هه موو بئ باک و دلپاک و میرن
له ناو سه نگره ردا له وینه ی شیرن
نه تهوی بئ شک پییان ناویرن

بژی دیموکرات بژی دیموکرات

پیشمه رگه ی کوردی له مهیدانی جهنگ
به رگه ی ناگری نه شیر نه پله نگ
دوزمنی ئیمه تازه بکا دهنگ
سینگی دهسمن به گولله ی تفهنگ

بژی دیموکرات بژی دیموکرات

رۆژی به رگری و شه ر و تهنگانه
پاله وانیکه هه ر یهک له وانه
به کویری چاوی پیسی بنگانه
ئه ورۆکه رۆژی جیژنی کوردانه

بژی دیموکرات بژی دیموکرات

مه هاباد - ره شه مه ی ۱۳۲۴

رۆژی خوشی

رۆژی جیژن و خوشییه تپه ر بوو رۆژی دهرد و خه م
هات شنه ی ره حمهت به جار تیک رای رفاند و بردی ته م
دی له هه ر لای تکی قاقای پیکه نینی کیژ و کور
دی له هه ر سوو چیکه نه غمه ی ساز و تار و زیل و به م

هه تاوی ئیقبال

رۆیی خهه هاتهوه ههنگامی سرورور
جیژنهیه بهزمه زهه ماوهنده سوور
تیشکی زیرینی هه تاوی ئیقبال
له کولاکهه گهلی کورد هاتهوه ژوور
کوانی؟ له کوئییه؟ بیینی بهزم
بدری دوژمنی خویری مه غرورور
سه ره به خو بووین و له ژیر باری خهه
هاته دهر میلله تی ئازاد و جه سوور
هه لکراوه له ولاتی ئیممه
په رچه می به رزی سپی و سهوز و سوور
خومی شیواوه، په ریشانه، کزه
دوژمنی قین له زگی رق ئه ستورور
کوری کورد حازره به خوینی خوئی
له هه موو لاهه بیاریزی سوورور
کچه کهه حازره فی شه کدانی
له ملیدابی له باتی به رمورور
تازه ناویری به خاکی کوردا
نه تهوی ئیمه بکا چیدی عبورور
هه ره بز بیتهوه ئالای کوردی
نیشتمانی بی خویش و مه عمورور
بو فیداکاری له رتی میلله تدا
هه ره بی (قازی) ره ئیسی جه مهورور

گه رچی زستانه به فر دایپوشی ئه ورۆ گشت ولات
خاکی پاکی ئیمه خه ملیوه وه کو باخی ئیرهم
جیژنی ئیستیقلالی کوردستانه، رۆژی شادییه
جیژنه پیروژه له لای هاوولاتی خووم ده کهم
نوجوانان! دهی به قوربانانان ده بم کاری بکهن
بو ته ره ققی کورد و بو پاراستنی خاک و عه له م
بو نه جاتی نیشتمانی خوشه ویست کاری بکهن
زوو ده ری بین له چه نگه دوژمن و دهستی سته م
هه ره که سی بو لای سووری نیشتمانی ئیوه بی
بیکوژن، وردی بکهن، بینیرنه مولکی عه ده م
لاوه کان! دلپاکه کان! چالاکه کان! پیشمه رگه کان!
ئیوه شیر لئ بسوون و ئیمه پردهینه قه له م
هه ره به یه کگرتن له ده ست بیگانه دینینه ده ری
خاکی پاکی کورده واری، نایه لئین بو که س ئه له م
جیژنه پیروژه ده کهم لیت و ده لیم خویش بی، بیژی
ئهی ره ئیس جه مهووری کورد و پیای زانا و موخته ره م
توم به خوا ئه سپارد و ئه سپاردم به تو ئهی (پیشه و ا)
میلله تی دلپاک و چاک و نیشتمانه جوانه که م

مه هاباد - رتیه ندانی ۱۳۲۴

رہشہ مہ

دہک بہ خیریبی قہ دہمت خیرہ چ خوئی رہشہ مہ
تاکو تو ہاتی نہ ما و تپہری پوژی رہشی مہ
نیستہ کہ کوردہ ہم مو بی ہم و بی دہرد و خہ مہ
شادہ، نازادہ، دہکا گالتہ و گہ پ، کہ یف و گہ مہ
نیشتمانی ہم مو رازایہ وہ، باخی ئیرہ مہ

شین و پوژو بوو بہشی کورد و سہری نابوو لہ ہہش
چون لہ نازادی بریک نہ یسو ئویش بہرہ و بہش
کوردہ واری ہم مو داگرتبوو ہہور و تہمی رہش
نہ دہبیرا لہ چ لا تیشکی گہ لاویژی گہش
بہشنہ بایہ کی رہحمت پووی ئو ہہور و تہ مہ

ہاتہ مہیدانی کوری کوردی و ہکو فیلی دہمان
ہہوئی نازادی دہدا ئو بہہ مو و ہخت و دہمان
دوژمنی کوردی ئوہی دیت و ترووسکایی نہ مان
دہشہ کینیتہ وہ با نیستہ کہ ئالایہ کہ مان
سہر و مال و کہس و کارم بہفیدای ئو عہلہ مہ

لاوی کوردی لہ ہم مو لاوہ و ہکو شیری ژیان
دیتہ مہیدان و دہلی: من دہمہ وئی مافی ژیان
تازہ ہہلناخہ لہ تی ئو، بہقسہی نہرم و نیان
دوژمنی میللہ تی کوردی ہم مو توورہن کہ دییان
ئو بہسہریہستی دہژی، دوژمنی زور و ستہ مہ

مہاباد - رتیبہ ندانی ۱۳۲۴

دایکی نیشتمان

لہ کاتی نیوہشہ ودا بوو شہوی دی
ژنیکی پیر و رہشپوشم لہ خہ و دی
بہ پاریز چومہ پیش لی و گوتم پی
چکارہی دایہ پیرہ، پیم بلئی کی؟
لہ بہر چی وا دژ و داموای دایہ
چ قہ و ماوہ کہ وا شیواوی دایہ؟
چیہ؟ چوئہ لہ بہر توڈا جلی رہش؟
سہر و شان و ملت بو ناوہ تہ ہہش؟
گوتی نازانی پوژلہی ہیچ نہ زانم
ئہ من کی؟، پوژلہ دایکی نیشتمانم
لہ تاوی ئیوہیہ وا مات و گرژم
لہ سوئی ئیوہ دہسووتیم و دہبرژم
دہبینم ئیوہ داماو و ہہژارن
کز و خہ مبار و زار و لیو بہ بارن
منیش پوہ پیریشان و پہشیم
دہبینی باری خہم نیشتوہ لہ لیوم؟
نہ خوئن ئیوہ، پوہ من نہ خوئنم
ئہ سیرن ئیوہ، پوہ رہش دہپوشم
بہ قوریانت دہبم ئہی دایکی دلسوژ
مہ بہ چیدیکہ تو دلتنہنگ و ئالوژ
تہ ماشاکہ کوری تو شادن ئیستا
ہم مو سہریہ ستان و نازادن ئیستا
دہ زانم پوژلہ گیان خہ لکی مہاباد
لہ ژیر دہستی کران رزگار و نازاد
بہ لام پوژلہم برای ئیوہ لہ سہ قز
تہ ماشاتان دہکن داماو و سہرکز

چ شه‌رمه کاری ئیوه پیکه‌نین بی
به‌لام کاری ئەوان گریان و شین بی
ئەگەر پیت خۆشه جلکی رهش نه‌پۆشم
بکه‌ن ئازاد کورانی دیم و خۆشم
له‌به‌ر خۆت دارنه‌ دایه جلی رهش
دلته‌ روون بیته‌وه کولمه‌ت بیی گه‌ش
هه‌نيسکان به‌س بده چیدی مه‌که شین
ببینه به‌یره‌قی سوور و سپی و شین
ببینه (پیتشه‌وا)ی مه‌شه‌ووری ئیمه
ببینه تو‌ ره‌ئیس جه‌مه‌ووری ئیمه
ببینه هیتزی پیتشه‌رگه و بزانه
که نووکی نیتزه شمشیری ئەوانه
له‌ئیر ده‌ستی ده‌کا رزگار و ئازاد
ته‌واوی کورده‌واری وه‌ک مه‌هاباد

مه‌هاباد - ۱۲/۱۱/۱۳۲۴

نه‌ورۆزی رزگاری

به‌ به‌رگی سه‌وزه رازاوه قه‌د و لاپال و شیوو و دۆل
چرۆی ده‌رکردوو دار و ملی دا یه‌کتیری گیاوگۆل
به‌سه‌ر به‌فری که‌ویدا کرد شه‌مالی خاکه‌لیوه خۆل
ره‌فیعان رۆژی کوردانه به‌هاره جی‌ئینی نه‌ورۆزه
به‌دل لیتان ده‌که‌م له‌و رۆژه‌دا من جی‌ئینه پیرۆزه

چله‌ی زستانی ناخۆش بوو ته‌زووی سه‌رمایه پیاوی سپ
ده‌کرد و کووچه و کۆلان له‌ به‌فر و لیته بووبوون پر
به‌هاره‌هات و ده‌خه‌ملتی کیوو ده‌شت و به‌نده‌ن و لاخه‌

ره‌فیعان رۆژی کوردانه، به‌هاره، جی‌ئینی نه‌ورۆزه
به‌دل لیتان ده‌که‌م له‌و رۆژه‌دا من جی‌ئینه پیرۆزه

به‌سه‌وزه‌ی بای به‌یان لیتوی کراوه خونچه‌یی خه‌ندان
له‌سه‌ر چل بلبلی شه‌یدا له‌ خۆشی گۆل ده‌لی به‌ندان
به‌جی هات ئاره‌زووی لاوان و گه‌رمه کۆری گۆوه‌ندان
ره‌فیعان رۆژی کوردانه، به‌هاره جی‌ئینی نه‌ورۆزه
به‌دل لیتان ده‌که‌م له‌و رۆژه‌دا من جی‌ئینه پیرۆزه

له‌ خۆی داوه به‌ره‌لبینه کچی کابانی گه‌ردن کیل
به‌ناز و غه‌مزه ده‌روانی، ده‌کا شینکه‌ی نه‌رم پیتیل
له‌گه‌ل بۆنی وه‌نه‌وشه تیکه‌لاون بۆنی عه‌تر و هیل
ره‌فیعان رۆژی کوردانه، به‌هاره، جی‌ئینی نه‌ورۆزه
به‌دل لیتان ده‌که‌م له‌و رۆژه‌دا من جی‌ئینه پیرۆزه

سه‌ری کویتسانی به‌رزی کورده‌واری تیتی نه‌که‌وتوو خال
له‌ ده‌شت و به‌رپه‌ساران هه‌ل‌دراون چادر و ره‌شمال
نه‌مان بیگانه تاکو جی‌ئینه‌مان لی تال بکا ئەوسال
ره‌فیعان رۆژی کوردانه، به‌هاره جی‌ئینی نه‌ورۆزه
به‌دل لیتان ده‌که‌م له‌و رۆژه‌دا من جی‌ئینه پیرۆزه

حه‌ساوه پیاوی رووتوقوت و بی ئەنوا و بی ئیروو
ژیاوه گیانله‌به‌ر دیسان، له‌ کون هاته‌ ده‌ری میروو
له‌سه‌ر گویتسوانه ده‌خوین به‌پۆل پاساری و سیروو
ره‌فیعان رۆژی کوردانه، به‌هاره، جی‌ئینی نه‌ورۆزه
به‌دل لیتان ده‌که‌م له‌و رۆژه‌دا من جی‌ئینه پیرۆزه

لهسه ترۆپکی ئەو کێوه
په نجه له بلوێر ببزێوه
با کێوه که دهنگ داتهوه
شاعیریش خهو بیباتهوه

ههواری کرماویله - ۱۳۲۵

کورد و نازهربایجانی

تیپهپهڕی ئەبیامی دیلی ئیسته ههنگامی ژبانه
خۆی مه لاس دا مامه پێوی نۆیه تی شیری ژبانه
هه چچی پیت ده کری بکه ئەی دوژمنی خوێری و بزانه
باوی لاوی کورد و تافی گه نجهی نازهربایجانه
خۆی له خویناودا ده بینێ هه که سیک دوژمن بهوانه

با له قور نیشی و له ههش نێ دوژمنی وان پیل و شانی
چونکه ئەورۆ یه کتری گرت کورد و نازهربایجانی
ئهوکی ئیستیعماریان گرت وهک به لاکه ی ناگه هانی
نازه به ربوونی مه حاله تا نه دا یه کجاری گیانی
سوحبه تی پێ نا کری په نجه ی به هیزی ئەو دوانه

ئهو که سه ی چه ندیک له وه ی پیتش لیتی ده دا لافی خودایی
نه ی ده هیشت ئیمه هه مانجی قهت له گه ل یه کتر برای
کوانی له کو تیه بینێ پۆلی پیتشمه رگه و فیدایی؟
تی بگا نای بی له ده ست ئەو نۆجوانانه ره های
ئهو کو ری سمکۆی دلیره، ئەو نه وه ی سه تتارخانه

لاوی نازای کوردهواری نی ره شیری کاتی جهنگه
گه نجهی نازهربایجانی وهک پلهنگی تیژ چهنگه

89

تیگه یشتن نۆکه ری بیگانه بۆ وان عار و نهنگه
په نجه یان ئیستا له سه ر شیره، له سه ر ماشه ی تفهنگه
هه ر به ئاسته م بیته روو بیگانه ده کریته نیشانه

کۆشکی زۆرداری جمیوه، هه ر نه ماوه زۆلم و بیداد
وهک به ههشت خه ملیوه خاکی پاکی کوردستانی نازاد
مولکی نازهربایجانیش بۆته وه مه عموور و ئاباد
دوژمنی بیگانه بتبینم هه میشه په ست و ناشاد
چۆن ببوویه باعیسی ویرانی ئەم دوو خاکه جوانه

کورد و نازهربایجانی هه ردوو داوایان ره وایه
هه ر بزین و پایه داربج یه کیه تی ئەم دوو برایه
میله تی ئیمه هومیدی زۆر به کاری پیتشه وایه
ئهو کو ره نازا و نه به رد و مه رده بۆ میلهت قه لایه
دهک بمینی تا ئە به د ئەو کورده زانا و قاره مانه

تهوریز - ۱۳۲۵/۲/۶

رۆژگاری رهش

ئهو سال جیژنه مان تاله
دوژمنی زالم زاله
لاو جییان سیاچاله
دهستی دۆیان به تاله

گالته وگه پ و پیکه نین
شه وداوهت و هه لپه رین
جیگای خوین دا به شین
دیسان خه میان دابه شین

90

پۆلى جوان و نه شمیلان
دهستهى دهسمال ته نزیلان
ئهو سال ناچن بو دیلان
نهنگه دیلان بو دیلان

برا نانی سه رخوانان
گرا لاوی گویتسوانان
کال بووه په نجیه جوانان
کوانی گهمه ی جی ژوانان؟

وه پاش کهوت خه باتمان
داگی راره ولاتمان
تیپه پری رۆژی هاتمان
رووخا کۆشکی ناواتمان

نه هاتی و تهنگانه یه
باو باوی بیگانه یه
خه زری ئه و یه کانه یه
لیمان له به هانه یه

بووینه وه دیل و یه خسیر
ولاتمان کرا داگی ر
راوکه ر بوونه وه نیچیر
یوسف خرانه ناو بییر

حکوومهت نیزامییه
تۆزیک ئازادی نییه
ئامانجی دوژمن چییه؟
قرکردنی خه لکییه

که شه و داهات دیژبانی
لیمان دهچته سه ربانی
تفهنگی له سه ر شانی
بوته رۆسته می سانی

دهلی فه رمووی فه رمانده ر
له شامه وه تا سه حه ر
هه ر کهس له مال هاته ده ر
(کلکش بکن پسر)

داخرا ده رکی رۆژنامه
شکاو نووکی خامه
کووردی نووسین هه رامه
دوژمن دهلی بی تامه

دراڤ کاغه ز و دهفته ر
گیران شاعیر و نووسه ر
کوومه لیک بوون ده ربه ده ر
کوومه لیکیش ده سه سه ر

خویندن به زمانی خویمان
سووچ و تاوانه بویمان
چاپخانه و بلیندگویمان
بوونه به ردی بن گویمان

له لایه ک قات و قپه
له لایه ک کوشت و بره
هه موو کهس حالی شپه
دوژمن نان و دۆ بره

ئاژان وهكو سهگي هار
دهخولتینهوه له ناو شار
درۆزن و ریاکــــــــــــــــار
دز و جهرده و بهدکردار

بهرتیل خۆر و گورگه مېش
وهك سهگي سهر خۆله مېش
چه نه سووک و دهم له پېش
به فېشال و كېشه كېش

ئهنیه وهك دال و قهل
بلاو بوونهوه ناو گهل
كئ ئازایه بلئ لهل!
هه تا بېكه ن شیت و شهل

بو خو بان پئ راده گهن
خه لكی له كونه رهش دهكهن
تا پشووی دئ لئیی ددهن
به قه مچی وهك خه ره زهن

له پیاوی ئازا و سهركهش
له زهحمه تكینشی بئ بهش
ئاخنراوه كــــــــــــــــونه رهش
نابینی كه سهئ پرووگهش

دهستیان كرد به ره شبگیر
ناپارێزن جوان و پیر
دئ زرهی كۆت و زنجیر
هه ر لئیمان ده سوون شمشیر

پیاوی مازاد و مالیات
ده سوورپینهوه دتهات
دهستیئن دهغل و داهات
له کرمانج و ئاغوات

ئاغا زانی ئه و جار
ئه و قه نده ژه هری ماره
پیشبینی كاك هه ژاره
ئیسئا شق به خه رواره

قه ندی به زاری تاله
دهدا باجی پینج ساله
چاو لئ پۆشین مه حاله
كار ئیسئا به گو پاله

نۆشی گیانی بئ هه ی گوړ
گیژی، گهوجی، له خو گوړ
با هه ر سه ری بكا شوړ
بو دوژمنی مچ و موړ

به قه ند و شه كر و كووتال
بو ئیمه ی دینا رامال
ئیسئا كه وتوو وهك سیپال
له گشت لا ده یدهن ره پال

سواریان كردن پیاده
جامیان كردن بئ باده
داریان كردن ئاماده
شه هید کران (به گزاده)

له سه قز و له بۆكان
شین و شه پوره و گریان
تیکۆشه ره له دار دران
قاره مان له ناو بران

له چوارچرای مه هاباد
له كانگای بیبری نازاد
دهستی رهشی ئیستیبداد
چه قانندی داری بیبداد

له کاتی نیوه شه و
له جهنگه ی شیرن خه و
کرا کاری نار ه و
له دار درا پی شه و

رۆله ی وه فاداری کورد
پی شه وای ئارام و ورد
بۆ کورد ژیا، بۆ کورد مرد
گیانی فیدای گه لی کرد

زانا بوو، کورد په ره ره بوو
پی شه و بوو، رابه ره بوو
هه ره کورد نه بوو به شه ره بوو
خه می خه لکی له به ره بوو

بۆیه دپوی ئیستیعمار
کۆنه په رستی زۆردار
زالم، خوینرپیژ، به دکردار
بۆیان ناماده کرد دار

رۆله ی کوردی بلیمه ت
نه ترسا له دار و په ت
پشتی نه کرد له میلله ت
وا ده بی زیپک و هیمه ت

به لام کورد نه نابه زی
به و زه برانه ناته زی
له رقان لیو ده گه زی
که سوار بوو دانا به زی

داخداره، خوینی دیوه
بیداره، خوئی ناسیوه
له دوژمن راپه ریوه
باسکی لی هه لمالیوه

به کار و توند و تۆله
خوئی ساز ده کا بۆ تۆله
ورد ده کا وه ک پرپۆله
تاج و ته خستی نه و زۆله

کور و کچ و پیا و و ژن
ئیستا لیوان ده کرۆژن
ده رۆستیان نایه دوژمن
ده ی نه نجمن، ده ی کوژن

کچی مه‌هاباد

له‌باری، نازنه‌ینی، نهرم و نۆلی، دلت‌ه‌ری، شادی
له‌چاوی به‌د به‌دوور بی‌ئی کچی جوانی مه‌هابادی
له‌جوانیدا، له‌پاکیدا، نییه‌هاوتات و نازانم
فریشته‌ی ئاسمانی یانه‌په‌روه‌ده‌ی په‌ریزادی؟
سه‌ری کولمت گه‌شه‌ه‌روه‌ک گۆلی کویتسانی کوردستان
له‌به‌ر به‌ژنت ده‌بی‌سه‌ر دانوینی خه‌لفی شمشادی
دلی سه‌د عاشقت کرده‌نیشانه‌ی تیری موژگان
کچی کوردی له‌تیر ئاویتنا مه‌علوومه‌ئوستادی
به‌شمشیری دوو ئه‌برۆت جه‌رگی خه‌لکی له‌ت ده‌که‌ی دیاره
ده‌زانی چه‌ک له‌کار بی‌ئی، کچیش بی‌تۆرمه‌ی مادی
له‌سویتیانت وه‌ها دیوانه‌بووم چاومه‌ستی خوین شیرن
له‌قه‌رنی بیسته‌ما ره‌نگه‌ره‌چاو که‌م کاری فه‌ره‌ادی
ئه‌ویستا تۆله‌وی دلی ده‌سی بی‌گانه‌ی و ئه‌منیش
له‌دووری تۆده‌کیشم ره‌نج و ده‌رد و داخی بی‌مرادی
زه‌مانه‌(هیمن)ی تۆی ویلی ده‌شت و چۆل و سه‌حرا کرد
فه‌رامۆشی مه‌فه‌رموو، جاروباره‌هه‌ر بکه‌یادی
شیوه‌ره‌زان - ۱۳۲۶

به‌هاری کوردستان

شه‌مال‌هات به‌گاله‌گان
هه‌ور بوون گه‌وال گه‌وال
پشکووت گۆلی گه‌ش و ئال
بلبل که‌ه‌وته‌ناله‌نال

به‌له‌نگی‌زه، به‌باران
به‌شنه‌بای به‌هاران
توانه‌وه‌هک جـاران
که‌وی به‌فری نیساران

نه‌ما مژ و سه‌رما و سۆل
نه‌سیخوار ما نه‌سه‌هۆل
ته‌رت و رژد و شیوو دۆل
لیی هاته‌ده‌ر گیا و گۆل

ده‌شت و چیمه‌ن پازاوه
کیو و به‌نده‌ن نه‌خشاو
زۆنگ و چینکه‌ژیاوه
گیا سه‌ری پیوه‌ناوه

له‌هه‌وشین و گه‌ده‌ه‌ه‌ند
له‌کویتسانی ده‌سامره‌ند
هه‌لز و بیزا و گیابه‌ند
تیک چرژا، بوته‌زه‌مه‌ند

مه‌ندۆك و خاو و كه‌ما
له نه‌رمان و ئه‌سته‌ما
به‌سروه هاتنه سه‌ما
وه‌يشووومه و سه‌رمانه‌ما

ويستاوه زه‌نگۆل زه‌نگۆل
ئاو‌نگ له‌سه‌ر په‌لكي گۆل
له‌سه‌ر چلي سووره‌گۆل
بلبل ده‌خويني به‌كۆل

ديسان له چيا و له رازان
دي سيره‌ي سه‌قر و بازان
پيم خوشتن له سازان
له ئاهه‌نگ و ئاوازان

بژوينه هه‌مـوو و لات
زيندوو بوته‌وه مالات
جه‌نگه‌ي بانه‌مه‌ري هات
به‌رهو كوستان چوو خيلات

ديسان هات وه‌كو جاران
هه‌وه‌هوي شوپه‌سواران
ويه‌ري جليت و داران
خرمه‌ي نال و بزماران

هات خرينگه‌ي زه‌نگ و قۆر
لوشمه‌لوشم و هوپه‌هۆر
هوڤه‌هۆق و بوپه‌بوپ
حيله‌ي جانوو ئه‌سپي توپ

كار و كووري بز و مه‌ر
لرفه‌ لرفي لۆك و نه‌ر
كوپژني ئه‌سپي به‌دغه‌ر
گوپچكه‌ي پياوي ده‌كا كه‌ر

وه‌نه‌وشه‌ي جواني خوشتبو
هاته‌ ده‌ر له ليوي جو
دار ده‌ري كـردووو چرو
كه‌رويشكه‌ي كرد گه‌نم و جو

سويسن و به‌يسون و شليير
رواون له جيگاي زه‌نووير
قه‌لبه‌زي به‌ست ئاوه‌لدوير
شه‌پۆلان ده‌دا ئه‌ستيير

بوئي خوشتي هه‌لاله
پياو مه‌ست ده‌كا له نواله
وه‌ك شه‌هيه‌ده گولاله
له خويناوا شه‌لاله

گرمه‌ي هه‌وري به‌هاران
دي به‌يان و ئيـسواران
خوناوه‌ي ورده باران
ته‌ر ده‌كا گه‌لاي داران

ئه‌و ترۆپك و نشيـوه
ئه‌و يال و خـر و شيـوه
له گوين به‌هه‌شت خه‌مليـوه
كي مه‌لبه‌ندي واي ديوه‌؟

تیرهگ و گهوه و لاپال
پی تی دادرا تارای ئال
سه رچاوهی سارد و زولال
هه لقوئی وهک زیوی قال

هات له رهوهز و زهردان
قاسپه ی کهوی سه ر بهردان
ورته ورتی هه و پیردان
دی له ناو شینا و هردان

له کن کارژیله و بهرخهل
له کن بز و مه ری شهل
که بویان هه لکه وئی ههل
کچ و کور ده کهن هه مزهل

کیژۆله ی شوخی جوان چاک
شوو ره ژنی داوین پاک
رووه له مالو و بی باک
ده ره تین زاو و ماک

فیته ی شوان، ئوچه ی گاوان
دی له مۆلگه و ده راوان
دیتسه گوئی لاوکی لاوان
بالۆره ی به له ک چاوان

مندال له رژد و هه ل دیر
به ره ده نه وه تاویر
شوانه له سه ره به رده بیتر
تی تی توو پراندووه له بلویر

مه ر له گوشتا بووه سوور
خۆ هه ل داوین شه ک و کوور
گه مال ده کهن چهق و لوور
سه وه ریان ده چی بو دوور

کچی له باری ره وهند
هه لی کرد به له ک و زهند
که زی هۆنیه وه وهک بهند
کوران ده گری به که مهند

له بهر ده رکی ره شمالان
ده بینی چاو که ژالان
دلان ده بهن به تالان
کاس ده کهن کور و کالان

لیوئالن، دهم بچووکن
خوین شیرن، رهزا سووکن
کولمه بیان وهک گوئووکن
گه وره کچن، نژیووکن

شل و مل و له بارن
چاو به کل، گوئی به گوارن
ده سمال پوولته که دارن
شه ده و گیل گیل لارن

ناسک و نه رم و نۆلن
خاوتین، سپی و سۆلن
بلباسی و توند و تۆلن
به مرژۆل جه رگان ده کۆلن

هه لايان مالىوه باسك
باسكى قه له و ناسك
كه ده كهن تاسكه تاسك
ره وه كترن له ناسك

كيژى مه رزىنگ و سه كرن
به له نجسه ولار راده برن
ناز ده كهن، چاو داده گرن
كورگهل ده به ريان ده مرن

كابانى قوئل به بازن
شه ننگه بييرى كپل گهر دن
له نيومهر دپن و ده چن
وهك پوئى پوران ده چن

سوئسن و وه نه وش و هه مين
كه ژئى و خه ندان و جه مين
خاسى، كه وئى، خاتووزين
به پوئل ده چنه مه ردوشين

زيرن و كابان و مييرى
دانيشتوون له بهر بييرى
ئه سستى ده كا هاوئيرى
گولئى بهر خان ده ژمييرى

خونچه و گولوك و گه وهر
شه م و كه ژال و دل بهر
زين و مرؤت و ئه سمهر
له تاوئى هاتوونه دهر

مامز دايگرتووه شيرى
ناسك ده كوشى په نييرى
ناز ده شيلئى هه وييرى
كائى ده كا نان تيرى

ئامان چوته كوئينى
په رى مه شكه ي ده ژينى
به سئى لوركى ده كوئينى
خه يال ئاوردووى دينى

(هيمن) له سه ره خوئه
نه كه ي بچى بو هويه
ده نا ده شكينى توئه
ئاور ده گرى وهك سوئه

نيزه - خاكه لئيه ي - ۱۳۲۶

بابر ده له

له بهر ئازاری ژینى ناله بارى
ده نالئ بلبلى شههيدا به زارى
به سوژ و داخه وه ده یگوت فه قیرم
په روپویم هه لوه ری، بئ واده پییرم
مه لیکی فییری دارستان و لیپر بئ
قه فه ز پییری ده کا با شووی له زیپر بئ
ته لار و سه سه را و کو شک چ دینئ
که کو یله وه ره می تیدا هه لیئئ
له گه ل کازیوه بوئ نه فه یم چلاوچل
نه بینم گول، چلۆن ئارام ده بئ دل
چ خو شه عیشق و سه ره مستی، چ خو شه
چ خو شه ژین به سه ره مستی، چ خو شه
چ تاله کو یله تی و دیلی، چ تاله
به که م بئ ژینى وا پر ئاه و ناله
من و کونجی قه فه ز نه ی داد و بی داد
نه من دیلم، قه لیش سه ره مست و ئازاد
له سوئ هیلان نه که م له ت له ت بوو جه رگم
له تاوی گول نه مام، نیزیکه مه رگم
ده بئ چهنده به رد له هیلان نه م گرابئ؟
گولئ سوورم چلۆن په رپه ر گرابئ؟
ده بئ چۆن فییر گرابئ بال بکا کل
له بهر پللا ری دوژمن بیچوه بلبل
ده سا نه و راوکه ره کو یپر بئ له چاوان
منی خسته قه فه ز بئ سووچ و تاوان
چ ئینسافه نه من به و ده نگى خو شم
نه سیر و دیل و زیندانی و خه مو شم

به لام ئیستا قه لی روو رهش له گولزار
به قاره قسار ده دا گوئی خه لکی ئازار
گوتم نه ی بلبلی خه مگینی دل مه ند
مه نالئنه له ده س داو و له ده س به ند
بزانه تو ئه وی نه هلی هونه ر بئ
ده بئ یا ده سه سه ر یا ده ره ده ر بئ
هونه ر مه ند و ژیانى خو ش محاله
هونه ر مه ند ره نجهرۆیه، ژینى تاله
ورینگه خو شه که ت بو تو به لایه
ئه تو خو ش خو ئینى حالت بو یه وایه
ئه گه ر نه تبا ورینگه و ده نگى وا خو ش
به ره لالا بووی وه کو نه و روو ره شه تو ش
منیش نه ی بلبلی به ندی وه کو تو م
وه ها دوورم له هیلان نه و گولئ خو م
منیش وه ک تو له کیسم چوو گولئ سوور
منیش هیلان نه که م لی کراوه خاپوور
منیش بابر ده له ی به ر گیتزه لوو که م
ده میتک له و قولکه، تاویک له و چلوو که م
منیش زۆرداری پرزه ی لی بریوم
منیش به دکاری بواری لی ته نیوم
منیش بی دادی شابالی شکاندم
به ناکامی له خو ئیناوی تلاندم
منیش چونکه بریک خاوه ن هونه ر بووم
هه میشه ره نجهرۆ بووم، ده ره ده ر بووم
هه زار گو وه ند و سه د په ند م به سه ره ات
له نامیزم نه گرتووه بووکی ئاوات
هه زار سوور که م له بن هه نگل دراوه
ده مم گیراوه، چاوم به سه تراوه

له نامییزی گهرم بی بهش کراوم
 وهکو تو تووشی رۆژی رهش کراوم
 ژیانم پر له رهنج و دهرد و داخه
 نهوه گیرساومهوه لهو کیو و شاخه
 کهسیک نهی پرسی، نهیزانی چلۆنم
 له یادان چوومهوه، چیرۆکه کۆنم
 بهشه و ژان و پهژاره دینه پالی
 بهرۆژ ئۆقرهه نییه ساتیک له مالی
 بهلام هاودهردی نازیم ههتا هه
 وهکو تو دهردی دل ناکه له دهس خه
 نهمن پیم خۆش نییه ئاودهنگی قهله ب
 نهمن پیم خۆش نییه بیزارای گهله ب
 ههتا دوزمن نهگهوزینی دهخوینم
 دهخوینم بوگهله خۆم، هه دهخوینم

۱۳۲۶

فرمیسیکی گهش

قهت له دنیا دا نهبوو بیجگه له ناخۆشی بهشم
 مات و داماو و پهشیو و بیکهس و چاره رهشم
 سهردهمیك ئاواره بووم و ماوه بیکیش دهسهسه
 نهمدی پرووی ئاسوودهیی، ههه تووشی گبیره و قه رقهشم
 دابی کوردی وایه، کهس لاگیری لیقه و ماو نییه
 بوچی سههه کۆنه ی بکهه لیم زیزه یاری مههوهشم؟
 تیغی بی مهیلی و جهفای نهو نازهنینه دل رهقه
 جهرگی لهت کردم به جاریک نهنجیویه سینهشم

107

کوشتمی و شهش خانی ئومیدی لهمن گرتن ههریف
 مۆره هه لداویم و بیهه ووده بهه یوای دووشهشم
 نابینی زهرده لهسهه لیتی کهسهی لهم شارهدا
 گهر خهه و دهردی دلی خۆمیان بهسهردا دابهشم
 خۆشه و بیستی گۆشه کهی ته نیایی ههه نهژنۆکه مه
 بویه رۆژ و شهه و وهه گرتوومه ته نیو باوهشم
 نایه لی دوزمن به رهنگه زهرده کهی من پیکه نهی
 تا دهمی مردن نهمن مهمنونی فرمیسیکی گهشم
 شاعیریکی راست و به کرووم و فیداکار و نه بهز
 کورده موحتاجی محکه نیم زیری بی غه ل و غه شم

شیلان ناوی - ۱۳۲۷

گریانی نیوه شهو

شهوانه نهو دهمانه ی شهو دهگاته کاتی نیوه ی شهو
 خه لک نووست و له چاوی من کهسهه دیسان رهواندی خه
 سکوتیکی بهسام سههرتاسهه ی نهه دپیه دادهگری
 ده لیتی ههه زینده وار یکی ههیه لهو دپیه دا دههه
 له هیچ لا خشپه یه که نایه، چرای مالیکی ناییسی
 بهئه سپایی له مال دپیه دههه ده خوشم وهکو نیسی
 تهک و ته نییا به تارامی دهچم بوگرده که ی بهه دی
 به دلتهنگی و کز و خه مناکی راده کشیم لهسهه بهردی
 دهکهه جا سهیری نهستیران و هه لدهه مژم شنه ی شهو با
 شهو و بیتهنگی چهنده خۆشه، هه همیشه خۆزگه ههه شهو با
 وهکو ئاوالی چاک نهستیره کان گوئی راده دپیرن بووم
 ههتا بویان بهیان کهه مو به موو رازی دهروونی خۆم
 کوکم هه لدهه ستی نهو جاره و له بهه دههه دهه نالینم
 ههتا ئاوری دلم دهکوژیتهه وه نهسهه رین دههه رینم

108

شەوانە گەر نەكەم ئەو شىيەن و نالین و گریانە
دەسووتینی و جووودم ناگری ئەم جەرگە بریانە
بەئى گریانى نیوەى شەو دەکا ناسۆرى دل مەرهم
كول و كۆم دادەمرکىنى و بەجى دىلى دلى من خەم
شىلان ناوى - ۱۳۲۷

ئارەزووى فرین

ژین بەیەخسىرى و دىلى بى كەلكە
بۆیە لەمىژە لە ژینم تىرم
گوزەران بۆ من لەناو ئەم خەلكە
سەختە، ناخۆشە، چۆنى رابوئىرم

هیزم لى برا تاكەى دەریەرم
لەناو مەینەت و دەردى سەرزەمین
ئەو بەینىكە كەوتۆتە سەرم
بىرى ئازادى و ئارەزووى فرین

بەلام داخەكەم نىمە بال و پەر
كە بفرم، پرۆم خۆم بەم نەجات
بچمە شوئىكى لى نەبى بەدفر
لەباوەش بگرم نۆووكى ئاوات

ئەى سرورە باكەى بەیانى! وەرە
بە شەشن و پشوى خۆت توندكە
لەسەر ئەو دونیا نەویەم لایەرە
هەتا دەتوانى ئەمن بئندكە

نانا هەورەش! ئەورۆ نەوى بە
لەو بەزانەو وەرە بەرەو خوار
كەم كەمە وەرە پىكى زەوى بە
لەسەر پىشتى خۆت ئەمن بكە سوار

ئەوجار هەستەو بەرەو ژوور
مەوئىستە هەتا تەشكى ئاسمان
بمەرە نىزىك ئاسۆى جوان و سوور
نەجاتم بەدە لە كاوى خەمان

شىلان ناوى - ۱۳۲۸

خونچەى سىس

دىتم لەناو دار و دەوون
لەسەر چلى سوورە گولتىك
هەلكورمابوو، دەيكرد شىيەن
بەرى بەیانى بولبولتىك

گوتم ئەى مەلى دلسوتاو

چىيە، بۆ دەنالى بەتاو؟

كە نالینت بۆ ئەوئە
گولت وا زوو هەلەوئە
ئەو نالینە بى فایدە
بۆچى نازانى، نەتدیو؟

گول هەفتە ناباتە سەرى

سىس دەبیت و هەلدەوئەرى

وئەلامى دامەو بولبول
بە شىنەبى، بەكاوئە

گوتى نانالىنىم بۆ گول
كە سىس بوو، دەزانى بۆ؟
ئەو عومرىكى راباردووه
پشكوتووه جا سىس بوو
نالىنى من بۆ خونچەيە
بۆ خونچە پەشىوھە حالم
ئەو داخە لە دلما داھەيە
بۆيە ھەميشە دەنالم
ئەو، پيش پشكوتن سىس بوو
بە جوانە مەرگى مردووه

شىلان ئاوى - ۱۳۲۸

گۆمى خوین

عەزىزم بۆچى تۆراوى لە خۆرا؟
چ قەوماوھ؟ دلى تۆ بۆچى گۆرا؟
ئەتۆ وا زوو لە بىرت كردم ئەمما
فەرامۆشت نەكەم شەرته لە گۆرا

لە من را خۆ خەتايەك پرووى نەداوھ
ئەدى بى مەيلى بۆ پرووى دا لە تۆ را
ئەسىرى كەزىتە كۆتري دلى من
دەبى حالى چ بى كۆتر لە تۆرا؟

سەر و مال و كەمال و بىر و ھۆشم
لە نەردى عىشقى تۆدا پاكى دۆرا

لە چاوم دى بە خور فرمىسكى خوینىن
كەچى ئەم گۆمە خوینە ھەلنەچۆرا
من و لاشەى پەپوولە ماينەوھ و بەس
شەوى دوورى، شەمىش تەواوھ لە كۆرا

۱۳۳۲

ئاواتى بەرز

لاگرى سولحە تەواوى رەنجبەرى وشىياري كورد
چاوەنۆرى دەرفەتیکە خەلکی لادی و شاری كورد
كوندى شوومی شەر لە زەندۆلان خزی بەدزی و فزی
كۆتری سولح و ناشتی نیشتووھ لەسەر دیواری كورد

دەستی دا دەستی برای و ھاتە ناو كۆرى خەبات
كیژی نەشمیل و لەبار و شوخ و گوئی بەگواری كورد
كورد گوتووېه سوار ھەتاكو نەگلی قەت نابى بەسوار
ئىستە چابوك سوارە، چونكە زۆر گلاوھ سواری كورد

فیری زۆر دەرسی بەكەلك و باشى كردین تیشكان
جا بیینە راپەرین و شوپشی ئەم جاری كورد!
بەیت و بالۆرەى ھەزار جار بۆ بلتی كۆنەپەرست
تازە وئىزىنگىكى نادا دیدەكەى بىدارى كورد

پۆژ بەرۆژ قائىترە، مەحكەمترە، پروایەكەى
دەم بەدەم چاكتەر دەبى، باشتەر دەبى، ئاكارى كورد
بى وچان دەروا تە پيش و رینگە دەبى بۆ ھەدەف
زۆر لە سالان روونترە ئەو سالەكە ئەفكارى كورد

کورد به زینی بۆ نه بوو دهستی نه دا، با دوژمنیش
پانه وهستای له تالان و برۆ و کوشتاری کورد
ئهو له نازار و شکنجهی قهت نه بوو خافل، به لام
کوردی کردۆته سماته جه زربه و نازاری کورد

سه دهزار بهرگبیره وهی با بیته سه رپی، ناخری
هه ده گاته مه نزلئی ئاوات و خووشی باری کورد
مافی کوردی هه رده بی بستینده ری بستینده ری
دوژمنی کورد تی گه یشتوووه ناکری باشاری کورد

وا گزینگی دا به یانی جوانی نازادی به شه ر
پوژی پروناکه، نه ماوه زولمه تی شه وگاری کورد
نایه وی یاریده دان و کۆمه گی ئه سللی چوار
جووجه لئی ئاغای (ترۆمن) و بی که وت پلاری کورد

هه رکه تووشی بوو ده لئی: (یانکی گۆهوم یانکی گۆهوم)
تازه دهستی ئه جنه بی ناتوانی بگری زاری کورد
توو به بی خه لکی که دی وا کلکی گرتنه ناو گه لۆز
دوژمنی خو پری، وه کو رپی له ترسی داری کورد

دیته سه ر پیازی راست و دیته ناو کو پری خه بات
خواره پچه ی لی براوه پیاوی خپچ و خواری کورد
هپزی بیگانه ی له پشت خو ی دیبوو، بۆیه وای ده کرد
باری هیلکان نابزیوی خاینی لاساری کورد

دانه نیشی گه ر له سه ر ئه و په تک و سینگه بیگومان
تۆ له ئه ستویدا ده بینی په تک و گوپله و ساری کورد

تیک ده دن کۆشکی بلیندی مفته خو ری زگ زه لام
پاله و جووتیاری برسی، کارگه ری بیکاری کورد

دیوته چۆن خو ی شارده وه خو پریانه وه ک ئاغایه که ی!
ئهو گزیره به دفسه ره ی دهنگی ده دا بیگاری کورد
خو ی له بهر لافاری قینی توندی گه ل پاناگری
دوژمنی وه حشی و درنده و زالم و زۆرداری کورد

ده چته سه ر داری له پوژی ئینتیقام و تۆله دا
ئهو که سه ی کوشتی به ناهه ق پیشه وا و سهرداری کورد
نایه لن ئادار به سه ر پاداری ئهو ده رباره وه
چونکه ده یگوت نایه لم ئاداری کورد، پاداری کورد

«پاش قرانی موده عی دهس پی ده که ن ته عمیری مو لک»
دیته دی ئاواتی به رزی «ئه حمه دی موختاری کورد»
«په گی بی ئاسن ده چپته شاخی هه ورامانه وه»
هه ر که که وته دهستی کوردی چاره نووس و کاری کورد

مه درسه و دانیشکه ده بو شار و لادی داده نین
خوینده وار بی تاکو پۆله ی زیره ک و نازداری کورد
ئهو زمانه شیرنه ی ئیمه په ره ی ده گریته وه
نادری چیدی کتیب و ده فته ری ئه شعاری کورد

بی بره و نابی مه تاعی کورده واریمان ئیتر
په ونه قی پهیدا ده کا ئه و جاره که بازاری کورد
داده مه زریین له گشت شاری ولات کارخانه یه ک
تا به دهستی خو ی په نیو بی به ره م و کرگاری کورد

به غدا نیوهی ریتیهت بی

خاین، خوئی، درۆزن، بهدفر، شهرانی، سهرشور!
پیاوکوژ، تاوانبار، روورهش، ناکهس، ملهور، دیکتاتور!
خه لکی ئیران بهدهس تو کرابوون زینده به گور
ئهوه توئی لیت قهوماوه، دهربان په پاندووی، ههی گور
دهبرۆ ئهی شاهی خاین به غدا نیوهی ریتیهت بی

ئهی دوژمنی نازادی، ئهی نوکهری ئیستیعمار!
بهدهس تو چوونه سهر دار مهزن، پیشهوا، سهردار
بهدهستووری بیگانه دهسوورا چهرخه دهربار
زال بوو بهسهه دهربارا پاله، جووتیرو و کریکار
دهبرۆ ئهی شاهی خاین به غدا نیوهی ریتیهت بی

کهی سیبههری خودا بووی، ئهی سیبههری نههاتی
له سایهی تودا دیمان شههه و گرانی و قاتی
له خزمهت باوکی خوتدا له پیاوکوشتن راهاتی
ههر که خه لک لیت راسا، بوئی دهرچووی و ههلاتی
دهبرۆ ئهی شاهی خاین، به غدا نیوهی ریتیهت بی

پشتت له میللهت کردووه په ناته بردووه بو دوژمن
به درهقهی ریتگی تو بی تووک و نرای پیاو و ژن
دوژمنی گهل هه میشه به مه ره دی شا دهچن
ههر دیکتاتور تیده شکج، ههر گهلن رزگار دهبن
دهبرۆ ئهی شاهی خاین، به غدا نیوهی ریتیهت بی

بهه دههه گاجووتی لهه، سواری تههراکتوران دههبن
دیتته دهر بووره و بهیار و بهندهه و نیسهاری کورد
کشتوکال و جووت و گامان دیتته سهر باری لهبار
په دهبی تیرو و جهوال و مشت دهبی عه مبهاری کورد

خهسته خانه شمان دهبی، دوکتور و دهرمانیش فره
ناکهوی تازه له کووچان خهسته و بیماری کورد
بهختیار و خویندهوار و ساغ و تیرو و په دهبی
دیتته دهر ماکهه نههاتی و نهگبهتی و ئیدباری کورد

دهست له ئهستوی یهک دهکهه نازاد و شاد و بهختهوهر
کیژ و کور، لاو و گراوی، دل بهه و دلداری کورد
بوئی رزگاریت له شیعهری دی چه جوانت هوندوه
ئهی ههژار، ئهی شاعیری تیکوشههری ناوداری کورد!

(کوئری پیکاسو که موژدهی هیمنی هینا گوئی):
مرد، بهسهه چوو، روژی ئیستیعباد و ئیستهماری کورد
ئهی مهلی خووش خوینی ناواره و تههه و بی تاشیان
موژده بی زوو دیتتهوه ناو میللهتی رزگاری کورد
بلبله سهه مهسته کهی باخی موکریان ئهههه لیش
تیرو بخوینه، دهنگ هه لینه تو له ناو گولزاری کورد
خووشهویستی میللهتی خوئی له بیرو چون دهچییهوه؟
چاوه ریتته ئیسته کانه شاری بی ئهههاری کورد
ئهو ژبانیهی بی تو رای دهبوئی «هیمن» مردنه
بیکهه سیکه پاشی تو و پاشی سهههه ک کوئاری کورد

گزیری گوی له مست بووی تو بو شیرکه تی نهفتی
کلکی ئاغات کیشراوه بویه هیئنده که نهفتی
پیمانوه نووسابووی، ههروه کو قیل و زهفتی
نه که ی بگه رتیه وه، حالا که رفتی... رهفتی
دهبرۆ نهی شاهی خاین، به غدا نیوهی رتیه تی

مه هاباد - ۱۳۳۳/۶/۲۶

موو ناپسیتم

ئه من ده مگوت له دنیا تا بمیتم
له بهر کهس ئهستمه سه ر دانویتم
که چی ئیستا له داوی بسکی تو دا
گرفتارم گولم موو ناپسیتم

ژیانم پر له ره نجسه و نامرادی
به هه لکه وتیش نه هاتم تووشی شادی
دلیم هیئند ته نگه هه ر جیی تو ده بی و بهس
ئه توش مه حکوومی چه پسی ئینفیرادی

قه رار بوو بیی له گه ل خۆت شادی بیی
نه هاتی، گه رچی پیت دابووم به لینی
له ناو کوردا نه بوو په یمان شکانندن
له کوئی فیتر بووی گولم په یمان شکینی؟

ئه گه رچی رۆیی، قهت ناچی له یادم
ده کهم یادت، به یادی تووه شادم
که بارگهت بووه وار تیک نا عه زیم
شکا ئهستووونده کی تاوولی مرادم

شهوانه هاو نی شینی جامی بادهم
به باده با په ژاره و غه م به با دم
که دهستی رۆژگار بای دا سه ری من
سه ری شووشه ی شه راب وا چاکه بادهم

تو وره بیی

ساقیا کوشتمی خه م و مه ی نه ت
ده و ره له و شه رابه مهستم که
نامه وی جام و ساغه ر و پیاله
به شی خۆم بو له لویچی دهستم که

وه ره ئه ی ناز نه بن به خیرا خۆت
گیژ و ویتیم بکه به باده و مه ی
با منی ره نجسه رۆ له ژینمدا
هیچ نه بی جار هکی بلیم ئوخه ی

حاسلی تیگه بشتن و زانین
چ بوو بو من جگه له کویره وه ری؟
سه رده میتکیش په نا ده به م بو مه ی
تا بزانه چلۆنه بی خه به ری

له و ولاته که سییک له خه و رابین
به شی چاره ره شی و خه م و شینه
تیگه یشتم عیلاجی ده ردی من
مهستی و شیستی و نه زانینه

بۆسەى رۆژگار

نیمه ئاوالى له گۆشهى بىكەسىدا غەم نەبى
چاگە ئەو لىرەش وهفای هەر ماوه، سایهى كەم نەبى
لاپەرەى ژىنم هەموو هەلدهیتەوه تىیدا نىیه
باسى فرمىسك و هەناسه و شىوهن و ماتەم نەبى
رۆژگارى سىپله بۆ من بۆسەیهكى نایهوه
نەمدى هەر تىرىكى دەبهاوئ بەرهو سینه نەبى
رەنجى دوورى دل بەرم بۆ كوشتنى من كافییه
گەر له دنیادا ئەمەن هیچ مەینهتى دىكەم نەبى
كوا دەزانئ چەند پەرىشان و پەشىوه حالئ من؟
ئەو كەسەى گىرۆدەبى ئەگرىجەو و پەرچەم نەبى
رەمزی دلدارى له زىنئ فیر نەبوو یارم دەنا
كوا ئەویندارى وهفادارى وهكو من، مەم نەبى؟
كىژى شاریمان لهخۆى وهگر تووه چارشىوى رەش
داخەكەم نەمدى لهوئ مانگىكى دەورەى تەم نەبى
شادى جارىكى بەمىوانى نەهاتۆتە دلەم
رەنگە خەلۆهتخانهبى خەم شوئى نامەحرەم نەبى
خۆم دەسووتىنم هەتا بەزمى خەلك پۆشن بكەم
كئ له پى خەلكا وهكو شاعیر دەسووتئ شەم نەبى

۱۳۳۸

چارەنووسى شاعیر

بەهار بوو فەسلى زستانم، ئەگەر یارم له گەل بايه
درۆیه گەر گوتوو بايه بهخونچىكى بههار نایه
له بارانئ مەپرسه تا هەور بگرئ بەرى رۆژئ
دەبئ بگریم هەتا رووى تۆ له ژىر چارشىوئ پەشدايه
هەناسەم لادەدا چارشىو و رووبەندى رەشت تاخر
هەور هەرچەندە پى بئ كوا حەرىفى قودرەتى بايه؟

119

له ژىر سایهى برۆكەتدا حوكمرانى دەكا چاوت
له سایهى دووخى شمشیره كه حاكم حوكمى ئىجرايه
له سەر بەفرئ بەكار نایه وهكو بىستوومه داوى رەش
له سەر كولمەت ئەدى بۆ دلگره ئەو بسكه تاتايه؟
هونەر ناتوانئ جوانى تۆ به هیچ شىوئىكى بنوئى
له مەرپەر چۆن دەتاشرئ هەيكەلى ئەم بەژن و بالايه؟
بەرىشى بۆزەوه سوجدهى دەبەم من بۆ جەمالئ تۆ
ئەدى بۆچى دەبانگوت دار كه پىر بوو تازه دانايه؟
بزهت نایته سەر لىو و بەزەت نایه بەحالمدا
ئەگەرچى زۆر له مێژساله له دووت دەخشیم وهكو سایه
دەزانئ بۆچى من هینده پەرىشان و خەفەتبارم
له بازاری ژيان غەبرى هونەر نیمه چ سەرمايه
بەتوو تووش تووشى مەكتەب بۆ دەهاتم من كه زانىبام
خەفەت، مەینهت، كەسەر، حەسرەت، بەشى ئىنسانى زانايه
له گەل چاره رەشى و دوورەبەشى و نەگبەت دەبئ هەلكەم
له مێژە چاره نووسى شاعیرانى كوردى هەر وايه

۱۳۳۸

جۆلانه

چوومه لای دوکتۆر و گوتى
نەخۆشى دەردەكەت سەختە
گوتم: تۆ پیت وايه دەمرم؟
بەداخهوه، گوتى: وهخته

ئەو دلەكوتەى گرتووته
پىاوى بههیزىش بىگرئ
بیتوو ئاگای له خۆى نەبئ
هینده پى ناچئ دەمرئ

120

پیتکه نیم و گوتم دوکتور!
نالیم زانا و شاره زانی
به لām تو پزیشکی ویشکی
باری دلداری نازانی

دلّه کوتهم نیییه، دلّم
جیی کیژیککی خانومانه
مندالّه، ئوقره ی ناگری
بۆم دروست کردووّه جۆلانه

۱۳۳۹

ماچی شیرین

به مندالی له لیوی نالی توّم ئەستاندووّه ماچی
به پیریش له زه تی ئەو ماچه شیرینه م له بیر ناچی
به سه د دکتور و دەرمان و په رستار ناگری چاره ی
که سییک تیری مژۆلی ئەو کچه کورده ی له دلّ راچی
ده کا گیرۆده تر پیرانی دلته ر ئەو کچه کورده ی
بجیته مه کته ب و بسکی به مۆده ی تازه هه لپاچی
خه م و دهردی زه مانه پیری کردم وشک و بی زه وقم
که شاعیر وشک و بی شور بوو له ناو خه لکی ده بی لاچی
له گوشه ی پیتکه سیدا ئیسته وا دلته نگ و خه مبارم
نییه باکم ئەگه ر مالّم به جاریککی به قوردا چی
به شی کوردیککی زانا له م ولاته مهینه ت و دهرده
ئهو ی نه تو بست بلّی ره بیی به دهردی کوردی زانا چی
له ناو بازاری ئه ورۆکه ی ئه ده بدا شیعری تو (هیمن)
وه کو پوولی چرووکه، هیچ ره واجیککی نییه، ناچی

ته وریز - ۱۳۳۸

هیلانه ی به تال

نییه باکم ئەگه ر زالم شکاندوو به تی بالی من
ئهو سه خته که وا ناگاته گوپی کهس ناله نالی من
به هار هات و ته بیعه ت حوکمی نازادی مه لانی دا
له ناو کونجی قه فه زدا دیاره چۆنه ئیسته حالی من
له گولزاری ورینگه ی بلبلی سه رمه ست و شه یدا دی
به لām نایه جر یوتیکیش له هیلانه ی به تالی من
له سه ر ناچیتته دهر ساتی خه یالی بسکی خاوی تو
ئه گه رچی تیگه یشتم چاوه که م خاوه خه یالی من
ئهری ئەی ناسکی ناسک هه تا که ی ده سه ته مۆنابی؟
ئهری پیروژه که ی خوشفه ر هه تا که ی نایه مالی من؟
گوت: بۆت دیمه جیژوانی، هه زار سویندت به شالم خوارد
له ئاهی ئاشقانه ی من بترسه، نه ک له شالی من
که مالت بی که مالت بو چییه له و شاره ویرانه
که مالی ده وله مهندی دی، گولم نه یوبست که مالی من
ئه گه ر ده یزانی مانای خوشه ویستی ئەم کچه کورده
به سه د یاقووت و گه وه ره نه یده دا فرمیسکی نالی من
ره ش و تار و دریژ و پر له نازار و خه م و دهرده
به لّی شه وگاری دووری بوو سه راسه ر ژینی تالی من

مه هاباد - ۱۳۳۹

گلینهی شاعیر

ئەگەر خەرمانی عومرم ئیستەکانە پاکى با بیبا
بەمەرگی تۆمچورکیشم بەدلدا نایە، با بیبا
هونەر گەر خۆی پەرشانی نەبایە لەم ولاتەیدا
بەشی من بۆ دەبوو چارەپەشی و خانەخەرابی با
لەکوئى حالتی من و تۆ وا دەبوو ئەى خۆپەرست ئیستا
ئەگەر دنیا ئوسوول و قاعیدە و نەزم و حیسابى با
بەجامى باده تېر نام، گەر مەیلت هەیه ساقى
گلینهی خۆم دەنیرمە خزمەتت، بۆم تیکە تا بیبا
و بەر من نایەلئى لیرەش مەى و ساقى جەنابى شیخ
دەنا لەولا شەراب و حۆرى با هەر بۆ جەنابى با
هەموو عومرى ئەبەد تیبدا نیبە خۆشى دەمیک مەستی
خدر ئاوى حەياتى بۆچ بوو؟ فیئى شەرابى با

۱۳۴۰

گیژەلووکەى خەزان

گیژەلووکەى بەسام و توندی خەزان
کە پەلامارى دایە باخ و رەزان
دەشکینئى نەمامى شلک و تەر
گولئى بۆنخۆش و تەر دەکا پەریەر
ئەو گولئى باخى پئى دەپرازو
داخەکەم ئیستە هەلپرووکاوه
هەرودەها دەستى بئى بەزەى تەقدیر
نایەلئى چووک و گەورە جوان و پیر
تازەلاوان لە خۆین دەگەوزینئى
جەهرگی دایکى هەژار دەبرژینئى

123

زەبرى توندی زەمانى بەدکردار
شارى کردینه شارى پڕ ئازار
هەرچى دەیبینى دەس بەئەژنوبە
لە هەمـوو لاوه شین و رۆرۆبە
بزه نابینى تۆ لەسەر لیئوى
چاوه فرمیتسكى خۆین دەپالئوى
سەربەقور، مل بەکوبنە گەورە و چووک
خەنە شۆراپەوه لە پەنجەى بووک
مەرگی ئەو سئ جەوانە بئى مراده
ماتەمى خستە ئەو مەهابادە
گەرچى (یوسف) ئەسیرى بەندى گلە
ئیستە لەو (میسره) هەر عەزیزى دلە
گەرچى بۆخۆى خرایە چالئى گۆر
شۆینەوارى بەنرخى ماوه لە گۆر
خزمەتى خەلکى زۆر بوو ئەو لاوه
جا چلۆن دادەمینئى لەولاوه؟
گەر (سولهیمان) نەما لە کۆرى خەبات
نەگەیشتوووه بەئارەزوو و ئاوات
زیندوووه تا ئەبەد لەناو خەلکى
چونکە بۆ کۆمەلئىک هەبوو کەلکى
خزمەتى عیلمى کردە پیشەى خۆى
خۆیندەوار کۆرى شین دەبەستن بۆى
رەنگە شاگردى کوردی وریا و ژیر
دەرسى ئەو لاوهیان بئینئى لە بیسر
کاکە (داوود) ئەگەر لە ریتی ژبانا
گیانئى شیرین و پاکى خۆى دانا
فیئى کردین دەبئى لە کارکردن
نەبەزین تاکو سەردەمى مردن

124

یادی دوو پیاوی چاکی زهحمه تکیش
یانی کاکه عهزیز و مام دهرویش
خه لکی ئەم شاره قهت له بیر ناکه ن
خه لکی ئەم شاره ئۆگری چاکه ن

مه هاباد - ۱۵ ی به فرانباری - ۱۳۴۱

گوئی هیوا

ئه ختهر کچی کوردی چاومه ست!
ئیلهام به خشی شیعی پر هه ست!
ئه ی پیشمه رگه ی میلله ت پهره ست
که دیتمی تفهنگ به ده ست
زانیم گوئی هیوا پشکووت
به یانی ئازادی ئهنگووت
ئه ختهر پیشمه رگه ی کۆلنه ده ر!
ئه ختهر ئە ی گوئی نیو سه نگه ر!
خوینت ده تکی له دمی خه نجه ر
ده گری به ری هیترشی ئه سکه ر
سیره ت گرت به وچاوه جوانه
له که له که ی ئەم بیژوانه
شه قت هه لدا له زیر و جل
توورپت داوه کلدان و کل
توندت کردووه پشتینی شل
فیشه کدانت کردۆته مل
پساندت بازنه و پاوانه
ده ستت دا تفهنگ پیاوانه

ناریژی چاو، سوور ناکه ی لیو
شانه ناکه ی بسکی په شیو
یه کجاری فریت دا چارشییو
ئه وه رووت کرده چر و کیو
ده بری جه رگی دوژمنی زۆل
به سه رنیزه نه ک به مرۆل

۱۳۴۲

راوه به راز

تفهنگی راوی ئەستینراوه یه کسه ر
به قه ولی کاک هه ژار، بی راوه راوکه ر
مه فه رموو راو نه ما له و شاره تازه
که سه ییری راوکه ران راوه به رازه
ئیتتر ده رچوو بلتین باوی کورانه
نه خیر باو باوی (سۆنه) و (دوو کورانه)
قورینگ و (رهش به شه) و (دورنا) و (هه له تانج)
نه ئاغایان له کن پیاوه نه کرمانج
به که یفی خۆی له سه ر ئەو ئاوه روونه
ده کا گالتنه و قوماری (پێ به قوونه)
سه ری چۆن لی ده شیوی سی له قۆی
که راوکه ر چونکه بی راو ماوه تۆی
(بنه) رووخان و (سیپه) چۆل و هۆلن
بالاون راوکه ر و بالنده پۆلن
رفاندوویه (قه له سابوونی) سابوون
که هه ستی کردووه لاگیریه قانون
ئه وا (که رویشکه) که ی سیخوار له پشته
قوله شینی به هه ست و گورج و گشته

له لانا كهوتووه و ناييسته بيري
كه جاران شورهتي بوو سەنگەسيري
دەكا سەمكۆل و چاوي هەر له كۆبه
كه نيري تيگه يي پاريز درۆبه
ئيتتر كهس پرووي نەماوه بچته كيوي
بەشپير گالته دەكا ئەورۆكه رتيوي
لەسەر بەردی دەخوينئ (كهو) بەدەسته
دەلئ راوکه ر ئەگەر پياوي دە هەسته
له چاوان هەلۆهرين فرميسكي گورگور
كه دئ و دەروا بەدەسته (چرگ) و (كورگور)
هەوتيرده و (زرره كهو) دینه رەپسته
بەلام چ بکه م چه کم پلار و مسته
له سوور كي لان دەنيشن پۆله كۆتر
له جاران زۆرتريش و سەريه خۆتر
(فەقئ رەحمانی) ئاوالئ چلۆنه
چلۆن بيئ راو دەژي كالياره كۆنه؟
گەرم داها تووه وەك پيیره لۆكي
له سوئ ساچمە زەني كۆنە رەشوكي
ئەوي زۆر تووره بيئ (دەرويش كەريمه)
كه پيري ئيمه يه و پياوي قەدیمه
گەليكي دي هەرا و بەزم و تەق و تۆق
چراي ژيني نەبوو وەك ئيسته بيئ شۆق
بزه ي نايسته سەر ليوي وەكو مير
رەبي بيئ راو نەبي قەت راو كەري پير
وەكو (ئەحمەد) گوتي ئەي پيري مەشهور
مەخۆخەم بۆ تەفەنگي عەهدی تەيموور

ئەوه ي چابوو له شانئ ئيوه دا بوو
بە رەحمەت بيئ دەنا بۆ بستە چابوو
دەبيئ حالي چيئ (كاخدری) خۆمان
كوري كيوان و رۆلەي بەند و چۆمان
مەگەر نۆكان بخوات و بچته راوي
دەنا تازە دەويئرئ ساچمە باوي
رەبي دوژمن بەحالي (بەهمەني) بيئ
له داخا رەنگە لووتی داژەني بيئ
كەسيكي بچته لاي و كەلبي بيئشي
و هەا پەرتە خليئەي بۆ دەكـيـشي
جەنابي (ئەردەلان) شيواوه حالي
و هەكو جيبي منە ساكي بەتالي
رەئيسە گەورەكەي كانووني راو بوو
ئەويشي چوو له دەس دەسته شكاو بوو
(رەهاكرد است او خوي پلنگي)
نەماوه پوز و فييز و زەبر و زەنگي
كه سايه ي كەم كراوه ئەو له سەرمان
له سەر كي لي دەدا ئەو جارە فەرمان؟
گەليكي گۆشتي كيوي خوارد بەمفتە
له گۆشت كەل ساز بكا با ئيسته كفتە
يەقين (مەحموود) با نادا سميلئ
سميلئ باداني بيئ حەيفە بەديئلي
كه راو كەر بيئ تەفەنگ ئەلبەتتە ديئە
له هەمووان ديئلتريش (مەحموود سميلئ)
دەليئ دوكتوور خەوي نايە شەوانە
له تاوي راوي (مالوئس) و (يەكانە)

نييه هوشي له كهس وهرگري ويزيت
دهدا دهرمانى (تيفوس) بو (برونشيت)
لهكن خانم يهقين ناميى نازى
له كووپهه بيريى قاورمهه بهرازى
بهشى ئيمهه نهدا لهو خهست و خوئه
مهسيحى گهوره نهستاندوويه توئه
(مهه مى خان) چاكه ههر ماوه جهفهنگى
نهووش قازانج و سوودى بي تفهنگى
بهلام (ميرزا هسهه) كارى كراوه
تفهنگيى كپى و تهحوپلى داوه
له دهستى مفتى زاده كئ دهكا خيىر
تفهنگى دايه، راوى پئ نهكرد تيىر
تفهنگى تازه هينابوو حيجازى
بهلام مهوداى نهبوو بو توركتازى
فهروفىكى ئهوه گرتى هه موومان
له داخانى دهبوو بگرن هه موومان
چلونه كه يفهكهت رهحمانى قازى
دهخوى ئيستاش كهبابى جهرگى قازى
ئهويستاش لئ دهنيى تو سهنگهسيران
دهنيى كاسه سفره بو فهقيران
مهزهى وودكاته هيشتا سينگى بارى
نهوه لالا هينده برسى بهرد دههاري
ئهوهت چاكه له قهسسابخانه دورورنى
وهكو عهولايى برات بو گوشت زهروورنى
هه لهم كرد ليم ببوره تاكو مابى
هه لوى و كاكه بو كوللاره نابى

ئهتو پهركوورى توند و تيش و در بووى
ئهتو سولتانى شاخ و كيو و چر بووى
زهمانه داخه كه م بالئى شكاندى
له ناو دال و قهه و كووندى خزاندى
حهيف ئهه شاهه لئو بو بال و چهنگت
حهيف سهه ههيف بو دهست و تفهنگت
حهيف ئهه نابيغهه راوى موكرىان
كه بالنده له ترسانت دهگرىان
دهبينم ئيستته كانه چهك كراوى
دهترسم چاوى تو كووپركهه م راوى
رهفيقان چاكه ئيهه خهلكى شارين
وهكو من نين، بهشى زورتان ئيدارين
(بيحه مديللا) هه تانه كار و بارىك
بهروژ كار و بهشه و گالته و قومارىك
رهفيقيىك، خه مروه پنيىك، ئاشنايهك
كتيبيىك، تهخته نهردىك، سينه مايهك
بهلاى مالى خه ليفهيدا گه رانيىك
له خزمهت نهرمه ناكيش ئيستىكانىك
بهلام من خهلكى لاديم سهگ بهحالم
دژ و داماو، كه نهفت و دهس بهتالم
پهريشان و كزم بيى كاروبارم
به بيى راويش به جارىك كولله وارم
كه زورى بو دههينام دهرد و مهينهت
دهچوومه راو و ئاميزى تهبيعهت
خو دايه تازه چوونى بگوزهرينم
كه تهنيا توپه رهش بوو خه مروه وينم

له ژوورې داده نیشم هینده، ده مرم
 که ده چمه دهشت و مه زرا سه کته ده گرم
 له ناو داچیندراوی سه وز و شینم
 هه زار جاش و کهر و گو تیلک ده بینم
 له باغمدا هه یه سه د بزنه گروې
 بزن نازاد کرابی، ریشسه ده روې!
 به جوتیاری بلیم چاکت نه کیلا
 ده زانم ده سه به جی رژیوته تیلا
 به گوانی بلیم زیانی مه فهرموو
 ده لی لاچو برؤ وه ختی به سه هرچوو
 به شوانی گهر بلیم مه یکه له می شه
 ده لی دیاره ده مت ئیستاش له پی شه
 له ناو دیدا که ده چمه به ره رچی که
 ده ده ن ده ورم منالی سه به کچی که
 نه وه نده گوې له مست و توند و تولن
 نه گهر زوو هه لنه یه م چاوم ده کولن
 خه ریک بووم راگرم دوو گوله تاجی
 به وان راوې بکه م بو ناعی لاجی
 حیسابم کرد که نیمه نانی خو شم
 به بارانی رزی نهو سال کلوشم
 چه لان چابوو هه مان بوو ته خته دامه
 به لام نهو سال له دی دامه هه رامه
 نه گهرچی زور له می شه دامه فی رم
 به لام زه حمت به مام سو فی بویرم
 چلون ناغای بکه م ئیستا له سو فی
 که سو فی تازه ناغای هه لگ سو فی

بلیم ناغا ده لی سندان، دل ده درد
 ده ویری ناوی ناغا بینی نامهرد!
 له مه لبه ندی که نازادی نه بی پی او
 به ساچمه زهن بچیته کیوی بو راو
 سه گی تی ری چ نرخیتی هه یه ژین
 ستم تا که ی، مه گهر ئیمه به شه ر نین

شیننی گوران

ههر له بو تانه وه هه تا سووران
 هه موو سوورانی شینه بو گوران
 ههر له کویتستانه وه هه تا گهرمین
 به خه مان دادراوه تا دامین
 له جزیره هه تا کو به حری رهش
 نییه کیژی سهری نه نابی له ههش
 له دیاربه کوره وه هه تا ورمی
 سه به قور، مل به کوینه نیرو می
 ههر له کهر کوو که وه هه تا کو سنه
 شین و رژی و فغانی پی او و ژنه
 له مه ریوانه وه هه تا زیبار
 وهک زریباره چاوی کوردی هه ژار
 ههر له زاخو هه تا کو کرماشان
 پرسه یه، ماته مه، به خو دادان
 له مه هاباد هه تا سلیمانی
 ناله ناله له باتی گورانی
 ههر له بی جاره وه هه تا شه مزین
 کچ و کو، لاو و پیری کورد شه مزین

له شنۆوه هه تاكو سه نجابی
 تووشی كوردیكى بى كه سه ر نابى
 هه ر له هه و لیتـره وه هه تا پاوه
 نه ته وهى كورد په شیوه، تاساوه
 جا چلۆن دل به خه م نه بین، نه گرین
 جا چلۆن كۆرى شینی بو نه گرین
 شاعیریک بوو به نرخ و بى وینه
 بیـرى رۆشن بوو، چه شنى ئاوینه
 شاعیریک بوو به جهرگ و هه لکه و توو
 پیشره وى گه ل بوو نه ك له گه ل كه و توو
 تاكى كه م بوو له جوان په رستیدا
 وه كو میو بوو وشه له ده ستیدا
 هه ستى پاك، میشكى تازه، بیـرى نوئ
 شیـعـرى پر سۆز، قسه ی به تام و خوئ
 دلته ر و خوئ خه یال و ناسك بین
 به هونه ر، شاره زا، وشه ره نگین
 پیـم په رى شیـعـر و مۆسیقا تۆران
 بۆیه بردیانه وه سه رى گۆران
 یا خودای جوانى تووره بوو لیـمان
 ئه و چرایه ی ره وانه دى پیـمان
 رۆژگار گه وه هه رى وه بن گل دا
 داخى ئه و مایه وه له ناو دلدا
 داخه كه م ئه و بلایسه دامركا
 كه خه ریک بوو ولاتى روونتر كا
 رۆبى گۆرانى خو شه و یست رۆبى
 شین و رۆرۆى گه لى نه بیست رۆبى

رۆبى بى وهى گه لى بگا به مراد
 رۆبى بى وهى ببینی كورد ئازاد
 رۆبى ئاواتى برده بن گلی رهش
 رۆبى كورد ماوه بى كه س و بى بهش
 حاجى، گۆران و پیره میـرد مردن
 «داخه كه م كوردی ئیمه هه ر كوردن»
 كوردن و تووشی رۆژى ته نگانه ن
 مه ردن و دیلى ده ستى بیـگانه ن

مه هاباد - ۱۹۶۲

ته پلى ئه مان

قه له م سه ركیشه، بیـرىش مووقه لیـشه
 به لام یاره ببی رووی رهش بى زه مانه
 دللى ته نگم له ده ستانى هه میـشه
 مه كوگه ی مه ینه ت و دهر د و خه مانه
 هه موو تیـرى به لای ئه و رۆژگار
 ده كا بو سینگی پر زامم كه مانه
 برا و خزم و كه سوكارم به جارئ
 ئه وان لیـم بوونه ته داسی ره مانه
 له مالى خو م ده كه م بونی غه ربی
 كه بیـزارم له هه رچیكى هه مانه
 ئه وى خو شم ده ویست وه ك گیانى شیرن
 ته ماشای بوته مشته ی ناو هه مانه
 له راس من دیـله ریوى ترسنۆكیش
 وه ها راسا ده لیـتى فیلى ده مانه

ئەوى دايم له ژيتر خه لكا ژياوه
 له سهر من پالهوان و قاره مانه
 دەمى خوشم له ژينمدا نه ديوه
 بخوازم تاكو خوژگه م بهو ده مانه
 گه مهى توشم به لاوه سه هله خو پى
 گه ليكم پى كراون لهو گه مانه
 هه مه هيووا به دواړوژيكي رووناك
 به شى ئينسانى بى هيووا نه مانه
 به شيوه ن چارى كارى ئيمه نايه
 خه بات، كه لكى نيه مامه خه مانه
 له بهر تو چاره نووسى شووم و به دغه
 ئەوى قهت لى نه دەم ته پلى ئە مانه

۱۳۴۲

په رى شيعر

ئەى كچى جوان! كچى له بار!
 ئەى كچى زانا و خوینده وار!
 ئەى گولالهى نوالى كوستان!
 مايهى شانازى كوردستان!
 تيشكى هيوواى دواړوژى روون!
 ساپيژكه رى زامى ده روون!
 گه لاويژى به شوقى گه ش!
 رووناك كه ره وهى شهوى ره ش!
 به هارى خيىر و بيىر و هات!
 گـزنگى به يانى ئاوات!

135

شيعرت دهوى له منى پير
 له منى پيرى گوشه گير
 له شاعيرى زمان براو
 له شاعيرى دهفتهر دراو
 له شاعيرى به سالالا چوو
 له شاعيرى وشك هه لائوو
 شيعريكى تهر، شيعريكى خو ش
 شيعريكى دلان بينيته جو ش
 شيعريكى دامركينى ده روون
 به برينان بينى گوشته زوون
 شيعريكى وهك خوناوهى باران
 شيعريكى وهك سرتهى دلداران
 ناسكتر له هه وداى خه يال
 شيعرنتر له بزهى منال
 وهك ئاره قهى هه نيهى جوانان
 وهك دلخه وورپهى جى ژوانان
 وهكو كه شم و نه ش مى بووكى
 وهك رهنگ و بونى گولووكى
 بى خه وش وهك ئاونگى گول
 پرپر له هه ست و سوز و كول
 له ئاوى كسانى ره وانتر
 له په لكه زپينه جوانتر
 شيعريكى وهك سي به رى بژانگ
 وهكو خه رمانهى ده ورى مانگ
 ريكتتر له گه رى ره ش به له ك
 خو شتر له خرمزنى كرمه ك

136

له كوشينى دهستى دۆ خوشتر
 له مهكه و ئهيهرۆ خوشتر
 وهك نيگاي چاوى خه والوو
 به له شانداندا بىنى تهزوو
 وهك شه راب بگهري له خوئين
 خه ميرهوين بى و نه شه بزوين
 شي عيريك وهكو دهرباي بى بن
 گهرم تتر له باوهشى ژن
 شي عيريك سروودى شادى بى
 شي عيريك دهنگى نازادى بى
 شي عيريك مزگينى نه جات بى
 شه وچه لهى كوړى خه بات بى
 شي عيريك رهق بى، رق بى، قين بى
 گر بى، بلتيسه بى، تين بى
 شي عيريك سهنگچنى سهنگه ر بى
 شي عيريك بريقه ي خه نجه ر بى
 هي زيك بى دوژمن به زين بى
 مستيك بى گورچوو ته زين بى
 بلتيسه ي گولله ي هه لمه ت بى
 شه پۆلى رقى ميلله ت بى
 شي عيريك نووستوو راپه رينى
 شي عيريك دوژمن داپه رينى
 بشكينى دهركى باستيان
 نازاد بكا كويله و ديوان
 هه لبرى قهفى زه نجيران
 چهك بداته دهست يه خسييران
 بپه رينى دهستى جه لاد
 بهارى ساتورى بيداد

نرکه ی سینگى کرىکار بى
 ئالای شوړشى جووتيار بى
 ههروهک گرى ناگرى نه ورور
 ره مزی نازادى بى و پيرور
 هه زاران کاوه ي زه حمه تکيش
 پال پيوه بى به ره وپيش
 شي عيريك هه م توند بى و هه م ورد بى
 يانى شي عيرى نه ورورى كورد بى
 به لام نه ي فريشته ي جوانى
 پهنگ بى نه م نوكتته نه زانى
 پهري شي عير وهك كچى جوان
 بو پياوى پير نايه ته ژوان

مه هاباد - ۱۳۴۲

ناسورى ته شه نا

وه ره مه يگير ده مه وي نه وشو خه مى دل كه م كه م
 لووزهوم به رده سه ري نامه وي جورعه ي كه م كه م
 ته شه نا بوته وه ناسورى دهروونم ديسان
 زامى كونه و به مه يى كوني ده بى مه له هم كه م
 مشتومالى ده وي ناوينه يى ژهنگاوى خه يال
 مه ست و گيژم كه ، هه تا گاله به جامى جه م كه م
 ئيسته بو چارى خه مم گوشه يى مه بخانه يه جيم
 من كه رۆژيک ده مه ويست ميلله ته كه م بى خه م كه م
 تا نه رووخواوه ، بلا پر بى له خوشى و مه سستى
 تازه پيى ناوى نه من هوډه يى خوم مه حكه م كه م

چون نه بهم بۆ مهی و مهیخانه په نا تی گهییوم
 له و ولاته هه موو شت زۆره، بهنی ئادهم کهم
 پیر و زورهانم و ئیستاش دلکه کهم هه دهیهوی
 سه و مالم بهفیدای خال و خهت و په رچه کهم
 داستانی مه و زین کۆنه، کچیکم گه ره که
 شلکه پرانی بگوشم بۆنی له سینگ و مه م کهم
 من له جوانی ده گه پریم، تیپه ره زستانی دزیو
 کچ که رووم ناده نی، با سهیری گول و شه ونه م کهم
 شه ره بایه له چیاکان و ههوا تووشه ده نا
 وه کو شیتان ده مه ویست روو له چیا ی نهسته م کهم

مه هاباد - ۱۳۴۶

رەق هه لاته

من له داخی خزمی خو پیری و ناشنای نه حمه ق هه لاته
 من له ترسی زاق و زووقی نه منیهی چاو زه ق هه لاته
 کوا به خووشی خو م به جی دیل م ولانی خو شه ویستم؟
 من له ترسی زلله و باتووم و دار و شه ق هه لاته
 هه ره به پیمان و به کۆمه کۆمه گه مه نه م ولاته
 ره نگه پیت و ابی به سواری مایه نی گوئی له ق هه لاته
 (نوکه ری بیگانه ناکه م) هاته جی فه رمایشی خو م
 وا له برسان و له بهر بی بهرگی ئیمرۆ ره ق هه لاته

۱۳۴۷

گه رمه شین

بۆ شه هیدیکه که گه وزبوه له نیو خوین ده گریم
 بۆ هه قالیکی که چوو بی سه ر و بی شوین ده گریم
 بۆ هه موو پیر و جوانیکی له سه ر کوردستان
 چونه بن داری به بی وهی که به سلوین ده گریم
 بۆ کوریکه نه به زبوی که له سه نگره دا مرد
 نه ک به سه رشۆری و بی شه رمی له سه ر نوین، ده گریم
 ماچ ده که م نه و مه چه کانه ی به که له بچه دیشن
 بۆ سه رانه ی به گرتی قه مچی ده گروین ده گریم
 گه نجی کوردی وه کو گه نجینه له هه ردی خستن
 دوژمنم، تاکو نه زانم هه موو له کوین، ده گریم
 شو ره ژن سه ره قوور و گه وره کچیش مل به کوین
 تا بیتی سه ری به قوور و ملی به کوین ده گریم
 بۆ ژنیکی که له سه ر ته رمی کوری تا قانه ی
 شین ده کا، جه رگ و دلی له ت له ت و توئی توین، ده گریم
 دوور له ئازادی له زیندانی ره ش و بۆ گه نده
 بۆ که سانیکی ده ژین چلکن و دژوین ده گریم
 بووکی کۆست که وتوو ده بینم له په ژاره ی زاوا
 سه ری کولمانی ده لیتی زه رده یی سه ر سوین، ده گریم
 بۆ په نا سیله و بن گیشه و جی ژوانی چۆل
 بۆ گراوی و کوره سه رانه ی که لیک جوین ده گریم
 بۆ ولاتیکی به فرمی سسک و به خوین دیرابی
 من که سه رانه ی ده ر و ده شتی ده که م، خوین ده گریم
 تا وه کو مولگه و پيششیلی سوپای دوژمن بی
 کیلگه پر پسته که م و به نده نی بژوین، ده گریم

مه ته ریزی شه ره ف

لیرهش له نیو ئه و لیپر و شاخ و بهرده
لیرهش له گهل ئه و هموو داخ و دهرده
لیرهش له نیو شوپشی خویناویدا
لیرهش له سه رکه وتن و تهنگاویدا
لیرهش له نیو زه بر و زهنگی زالمدا
له نیو ساچمه و دوو که لی ناپالمدا
لیرهش له نیو گری و ئاگر و ئاسندا
له بهرام بهر تانک و توپی دوژمندا
لیرهش له نیو دهریای رقی بی بهستین
لیرهش له نیو کورانی توله نهستین
لیرهش له نیو شه پوئی خوین و که فدا
لیرهش له نیو مه ته ریزی شه ره فدا
خوشه ویستم له بیرم ناچی تاوی
دهم فریننی بالی خه یالم تا وی
هه رچه ند دوورم، به لام خوش بی خه یالم
ئاواره نیم وا ده زانم له مالم

هه ر بینا دیت رمی کوشکی زورداری
گه یشتینه لووتکه ی چیا ی رزگاری
رهوی ته می خهم و مژئی په ژاره
بووژانه وه ئه و هه تیسه وه هه ژاره
کوتکی کاوه و هیزی پیشمه رگه ی دل سوژ
رؤژی ره شی کرده نه ورؤزی پیروژ
می شکی پزا نه ژده هاکی می شکخور
جه لاده که ی نه ستوی که وته بهر ساتور

تا گولاله ی گه شی بو نخوشی ترۆپکی کویتستان
به گری مووشه کی بیگانه پیروین، ده گریم
به سیه تی دووبه ره کی و مله پوری و لاساری
تا برایانه هه موو پیکه وه نه دوین، ده گریم
ده مه وی ریگه یی رزگاری ته خت بکری ده نا
تا کو نسکوئی بهرن، تا کو هه له نگوین ده گریم
تا کریکار و فه لا، ره نج بهر و رۆشن بیر
ده ست له یه ک نه گرن و پیاوانه نه بزوین ده گریم
تا له ژیر ره شبه له کی کیژ و کوری رق هه ستاو
جه نده کی دوژمنی به دکاره نه په ستوین ده گریم
تا کو بو توله یی ئه و رۆله شه هیدانه ی کورد
خه نجهری رۆله یی ئازا هه موو نه سوین ده گریم
تا به داسی ده سی ئه و پاله به کاره ی کوردی
درک و دالی سه ره ری گشتی نه دروین ده گریم
تا کو نه سرپته وه فرمی سکی هه تیویاری هه ژار
تا هه تیو لیوی وه کو خونچه نه پشکوین، ده گریم
تا به ده ستی پهری ئازادی له سه ر گۆری شه هید
گوله شلیره له گشت لایه کی نه روین ده گریم

گیرا، رووخوا، خاپوور بوو قه لای سه ختی
 وه بهر پیلاقان درا تاج و ته ختی
 هه تره شی چوو ئه رتهش له ترسی لاوان
 خو تیری به زین، هاته وه رۆژی پیاوان
 نه تره ی نه ما دوزمن له بهر پیشمه رگه م
 له گشت لاوه هه لات و نه یگرت به رگه م
 زۆردارت دی هه لاوه سـرا سه ره وه بن
 ئۆخـرنی هات دلـی گه رمی بیـوه ژن
 خو تیر پـیژت دی گه وزی له نیو خاک و خوین
 رازایه وه گلکۆی شه هیدی بی شوین
 تـوانه وه ده سه بند، که له پچه، زنجیر
 کرانه وه ده رکـی قه فه ز له یه خسیر
 ئه سـتـپـراوه فرمـپـسکی رۆله کوژراو
 ئه سـتـپـنـراوه تۆله ی بی کفن نیژراو
 بزه ی هاتـی لـیوی له خوـشی بی بهش
 جلکی گۆری سوـرانی شین، بهرگ رهش
 له شینگیان گه را گه ری ره شه له ک
 (شه م) و (شه مزین) گرتیا نه وه ده سـتی یه ک
 گه رانه وه ئاواره بو جـیـژوانان
 گـرانه وه له خـه نه په نجه ی جوانان
 جا ئه و کـاـته به هه توانی ئازادی
 ساپـیژ ده بی برینی نامـرادی

چیا - ۱۳۴۷

شهنگه بییری

شهنگه بییری! سالی سالان له کویتستانی، له ناو مه ری
 بو مه ردۆشین هه لت ده کرد ئه و باسکی سپی مه رمه ری
 له بهر هاره ی گۆیه رۆک و گواره و کرمه ک و ژیرچه نه
 نیوه رۆیه له بهر بییری کۆری مه ری راده په ری

که ئیواران کهزیت ده کردن سی بهنگی و چاوت ده پرشت
 به و کهزی و چاوه نه رمانه بی په حمانه شوانت ده کوشت
 شهنگه بیزا به سهروه با سوژده ی ده برده بهر به ژنت
 ئاخـر تۆش هه وای کویتسانی ئه و کوردستانه ت هه لده مشت

چیشته نگاوان له دهراوان که خۆت لی ده کرد پی خاوس
 به له نجه ولاری کیژانه ت شه رمه زار ده بووه تاوس
 ئاههنگی ژین و شادی بوو به یانی که تیکه ل ده بوو
 شمشالی من، خرمه ی بازن، گرم و هۆری مه شکه ی گاوس

شهنگه بییری گراوی خۆم وینووسی جه مال و جوانی؟
 ئیستاش پالیننی وه ک جارن له شوان و میگه ل ده روانی؟
 وا من پیشمه رگه م ده جه نگم بو ولاتی له تو شیرنتر
 نه م ده دا به ته ختی شایی ده نا به رده بییری شوانی

راسته تو جوانی، له باری، نازداری، شوخی، نه شمیلی
 کولمت گه شترن له گول و خالت ره شترن له زیلی
 جیا بوونه وه ت ده رده، به لام تۆش ده زانی تامی نییه
 ژوان و شه وراو و دلداری، راز و نیازی به دیلی

زۆرى نەماوۈ بېتتە بەر نەمامى ھەول و خەباتم
 لە داگىر كەر پاك بېتتەو ھە خاكى پىرۆزى ولاتم
 چەك دادەننيم، گۆچانەكەى جارنم ھەندەگرمەو ھە
 تۆ ھەر بېرى بە، من ھەر شوان، فرىشتەى تاسە و ئاواتم
 چيا ۱۳۴۷

ئامبىزى ژن

جاران پەناگاي شەوانم
 ئامبىزى ئاۋەلاى ژن بوو
 گەرمى و نەرمى ئەو ئامبىزە
 مايەى ھەسانەو ھى من بوو

دەردى ژيان، پەنجى خەبات
 ماندووبوونى رۆژى ناخۆش
 بەشەو لە ئامبىزى ئەودا
 ھەمووم دەکردن فەرامۆش

نىگاي چاۋى، بزەى لىۋى
 برىنى دەكردم سارپىژ
 برىنى ئەو دلەى دوزمەن
 بەتير دەيکرد دابپىژ دابپىژ

نازى، تۆرانى، زىزىۋى
 لاۋاندەو ھى، ئاشت بوونەو ھى
 ھەموو لە جىبى خۆى شىرىن بوون
 زۆر سەختە لە بىرچوونەو ھى

بەللى سەختە، يەكجار سەختە
 دوورى لە ژن، ناممىرادى
 بەلام لە ژن خۆشەو بىستىر
 لە لاي من ئەتۆى ئازادى

شەپۆلى تۆلە

كوردە ئەى كوردى لە خۆشى بى بەش!
 بەس نىيە كۆبلەتى دىۋەزمەى پەش؟
 باژوئى ئەسپى ھەو ھەسى خۆى ھەروا
 بتگىرى بتكوژى وا بى پەروا؟
 ئەو (قزل قەلەھ) كە بۆتە (باستىل)
 ھەردەبى پىر بى لە يەخسىر و دىل؟
 تاكو كەى نەشكى كەلەپچە و دەسبەند؟
 زەجر و ئازار و شكەنجە تا چەند؟
 خۆىنى لاۋانى بەبىر و پروا
 ھەر دەبى بىرژى، بەفلىرۆ پروا؟
 ھەلۋەرى گەو ھەرى فرمىسكى ھەتىو
 دەربەدەر بى كورى ئازا و نەبەزىو؟
 بىۋەژن تەر بى بەگىربان چاۋى
 كچ نەبىنىتتەو ھە شۆرە لاۋى؟

وختى ۋەى ھاتوۋە خۆت پاپسىنى
 تۆلە ۋەرگىرەو ھە، ھەق بىستىنى
 پاپەرە، ھاتەو ھە دووبارە ھەلت
 سەر و مالت بىكە قورىبىنى گەلت

كۆپهوه رېتككهوه، لېك بهسته پشت
پراکه مهيدانى خهبات گورج و گشت
هاتهوه كاتى خهباتى شيلگير
ههلبېره بهندهك و كۆت و زنجير
كـوـرپه، ئازابه، نهبهزبه، رۆله
گـرـهباى رق به، شهپۆلى تۆله
توورپه، سوورپهوه لېتى وهك پۆلوو
ئاگرى ده وهكو پووش و پووشوو

ئەو له خوین مژننى تۆ تیر نابى
تۆ دهبى بۆ بهزهبيت پیتی دابى
له ههـمـوو لایهـكهـوه پیتی داده
پراوى نى، زوو له ولاتى راده
دهس و خهـنـجـهـر كوتوپر پراکه سهـرى
وهدهرى نى وهدهرى نى وهدهرى
ههـلمهـتى بۆ بهره وهك شىرى در
لهـشـكرى لى بکه دابردابى
كۆستهكى خهـنـجـهـرى تۆ بترازى
ئەو بهسهـرنـیـزه كولهى ناناى
ویزه گوللهى چهكى تۆى بیهته گوى
ناپهـرینى له سنووریشته سووى
بیتهـزیننه به پهلامارى توند
بیبهـزیننه له چیاو شار و گوند
بهـندهن و دهشت و چرى لى بتهـنه
نهوهـكو دهـرچى پرى لى بتهـنه

مهـپـرینگیـوه له ئاگر و ئاسن
تیدهگهـى چۆن بهگهـلت نانسن؟
تاكو شوپش نهـكرى توند و تیژ
تاكو سهـنـگـهـر نهـگرى لاو و كیژ
نادرى مافى گهـلى كوردى دلیر
ههـردهـبى واله قهـفهـزدا بى شىر
ئەو رق و قین و بهـگـژـداچوونه
تا قهـ رینگایهـكى رزگارپوونه

ترۆپكى رزگارى

رېبوارىكم ئازا و بهـزىبك و زاكوون
دهـبرم چۆل و چیا و پیدهشت و بیروون
بهـرهـلـسـتم دهـكـم ههـپروون بهـهـپروون
دهـرۆم بهـره و ئاسۆ، بهـره و ئاسۆى پروون
دهـرۆم دهـرۆم تا ترۆپكى رزگارپوون

كهـند و كۆسپ ههـنگاوم پى ناكاشل
بیته سهـر رېم ههـزاران گابهـردى زل
بهـهـیـزى شان و باهۆ پیتی دهدهم تل
دهـرۆم بهـره و ئاسۆ بهـره و ئاسۆى پروون
دهـرۆم دهـرۆم تا ترۆپكى رزگارپوون

پىم گـرـتهـوه، دهـرچووم له دارهـداره
رېم گـرـتهـوه رېگای (قازى) و (ئاواره)
نامترسىنى گولله، پهـتك، سیـداره

گاو و گهردوون

شسه تهك درا له دار درهنگانی شسه و
لاویك له سهه رزگاربوونی وه ته نی
و تیرای ته قه ی دهسریژی دهسته ی ناگر
دیوه زمه ی رهش دهیگوت و پی دهکهنی:
جیژنی شایان گاو و گهردوونی دهوی
خوینی گهش و فرمیسکی روونی دهوی

هه لوه ری فرمیسکی دلسوژانی گه ل
خوینی شه هید نالی کرده وه ولات
به لام له گهل شین و شه پور و گریان
بو له بو لی دیوه زمه که هه دههات:
جیژنی شایان گاو و گهردوونی دهوی
خوینی گهش و فرمیسکی روونی دهوی

گولله ی سته م دابیژدابیژی ده کرد
سهه ری پرتیه وین و دلی پر له ههست
له گورستانانی کوئی پیس پو لبس
خوین ده پشاهه و دهیخویند کوندی شوومی مهست:
جیژنی شایان گاو و گهردوونی دهوی
خوینی گهش و فرمیسکی روونی دهوی

۱۳۵۰

دهرۆم به ره و ئاسۆ به ره و ئاسۆی روون
دهرۆم دهرۆم تا ترۆپکی رزگاربوون

به و خوینانه ی له و پتبازه پژاوه
گولی نالی سه ره سستی کورد پرواوه
منیش به دلی پر له هیوا و پرواوه
دهرۆم به ره و ئاسۆ به ره و ئاسۆی روون
دهرۆم دهرۆم تا ترۆپکی رزگاربوون

رۆله ی کوردم فییری هه وراز و لیژم
تا زور برۆم زیاتر ئارهق بریژم
کورتتر ده بی ریگای دوور و دریژم
دهرۆم به ره و ئاسۆ به ره و ئاسۆی روون
دهرۆم دهرۆم تا ترۆپکی رزگاربوون

ناره و مه وه له داوه ل و تارمایی
زۆرم دیوه بوولیل و تاریکایی
دینم به و شه و گاره ره شه دوایی
دهرۆم به ره و ئاسۆ به ره و ئاسۆی روون
دهرۆم دهرۆم تا ترۆپکی رزگاربوون

من پهروه ده ی بن سیبهه ری نه شکه وتم
گه لیک جاران له چالاوی رهش که وتم
هاتمه ده ری، هه دام نه دا، نه سه ره وتم
دهرۆم به ره و ئاسۆ به ره و ئاسۆی روون
دهرۆم دهرۆم تا ترۆپکی رزگاربوون

۱۳۵۰

شهو و شهيتان

ئەستتيرە يەك يەك راخوشين
پەش ھەلگەرا ئاسمانى شين
ھەورتيك شـۆرابەى بەرداوه
دەلتيى لە قـيـريـان وەرداوه
تاريكانە، شـھـوـوـزەنگە
ولات بى ھەست و بى دەنگە
گۆرستانى خامۆشە شار
تیییدا نە ماوه زیندەوار
نە رادەژئى گـلـلـە لای دارتيك
نە دى ھەستى پىي رتيوارتيك
ھەرچى كۆلان و شەقامە
دەلتيى كااولاشى بەسامە
دنيا دەرياي بى شەپۆلە
لاو داماوه، جيـژوان چۆلە
پەردەى كـۆشـكان دادراوه
رۆچنەى كۆختانیش گيراوه
لە تالار و سەر سەررايان
بەرا ترووسكەى چارايان
شەمى سەرچاكيان لابرديان
مردووش ھیندەى دیکە مردن
دامرکا، بوو بە ژیلەمۆ
لە ناو ئاورگاندا پشكۆ
ژيان رووگرژە و مچ و مۆر
دى بۆنى كفن و تات و گۆر

شـھـوـ زـيـنـگـاـوـه، راشكا
شەيتان سامى لە خواشكا
كەلپى خويناوى گرکردن
فريشتهى پشووپرکردن
خەم و خەفەت دادەبەژئى
شادى و ئازادى دەنيـژئى
داسى مەرگ و نەمان دەسوئ
ھەوہل گەوزى داويتتە كوئى؟
دين و دەچن بە ئەسپايى
لە چوارچرا چەند تارميايى
خيوى شەو و خوداي شەرن
بيچووه شەيتانى بەدفعەرن
ئاخ، ديسان سـيـدارە چەقى
كوردى چۆ بن لەسەر ھەقى
لە پر دەنگيكي نيـرـانـە
نرکەى كورانه و شـيـرانـە
پەردەى بيـدەنگى دادراند
خەوالووى لە خەو راپەراند
خەلك ھەمووى ئەو دەنگەى بيست
دەيگوت (پيشەواى) خۆشەويست:
كە من مردم كورد نامرئ
دەس لە خەبات ھەلناگرئ
ھارووزا وەكـو پوورەى ھەنگ
(مەھاباد) گۆرخانەى بى دەنگ
لە دەرووبەرى چوارچرا
ھەزاران سەر لە قـوـرـنـرا

كام نازدارى شوخ و جوانه
داى له خم لكى كـۆلوانه
له چاوى كـيىژى مل به كوئين
به خوړ دههات فرميسكى خوئين
شـۆره لاو هاته كـۆرى شين
ئەویش سـۆرانى كـردن شين
پيره پياو بانگ دهكا رۆله
له بـيـر نه كـهن تۆله، تۆله
تـيـكـرا ده لـيـن درشت و ورد:
كورد نه مرد، پيشه واش نه مرد
با تهرميشى بخريته گل
چۆن يادى دهرده چى له دل؟

شادبه ئەى پيشه وای نه مر
هه تن رۆلهى ئازا و خوئينگر
بو فـيـدا كـارى ئامادهن
ريگاي راسـتى تـو به رنادهن
پهركوورى رق نه ستووره كورد
له سهـر تۆلهى تـو سووره كورد
كچ و كوړ و ژن و پياوى
دهكا خه باتى خويناوى
تا مافى ره وای دهستـيـنى
ئاواتى تـو وهدى دـيـنى

۱۳۵۱/۱/۸

سنوور

ئەى ئەو كهسهى ده تپه رستم و ليم ونى
تو خودا نى، تو خوشه ويستى منى

له ئاسمان نى تا ويت رانه گا دهستم
له قاف نى كالهى ئاسنت بو هه لبهستم

تۆى له من ون كرد و منى له تۆ دوور
ئەو بستۆكهى دوژمن ناوى نا سنوور

به فرانبارى - ۱۳۵۱

ئارهق و تين

پيش ئەوهى گزنگى هه تاو
ترۆپكى چيا بنگيـوى
پيش ئەوهى شنهى به يانى
بسكى به رها ببـزـيـوى

پيش ئەوهى قاسپهى خاسه كهو
له زهرد و ما دهنگ داتهوه
پيش ئەوهى بلبـل بخـوـيـنى
خونچه دهـمى بـكـاتـهـوه

پيش ئەوهى سـيـرهى هـلـۆـبان
په ردهى بـيـدهـنگى دادـرـي
پيش ئەوهى چووره پـۆـينهـكى
به رهو رووناكى هـلـفـرـي

پیش ئەوەی شەمی سەر چاکی
ئاخر فرمیسکی هەلۆهری
پیش ئەوەی گژەبای توورە
ژیلەمۆی پەپوولە بەری

پیش ئەوەی لاوی بەختەوەر
دەم راگۆبزی لەسەر خالان
پیش ئەوەی شەوگەری دلتەر
وەرەز بی لە ماله و مالان

پیش ئەوەی بیتری شل و مل
چاوی خەوالووی هەلبیننی
پیش ئەوەی شوان مەری شەوین
وہگپیری، بەردا دەسبیننی

پیش ئەوەی پۆلی نەشمیلان
شل شل داگەرین بۆکانی
پیش ئەوەی سەرکانی و دەراو
ژاوەی بی لە پەری جوانی

پیش ئەوەی حاجی سەلەمخۆر
هەژاریک هەلنی بە تەمال
پیش ئەوەی رپچکە ببەستن
بۆ مزگەوتی شان بەبەرەمال

پیش ئەوەی دەرویشی چلکن
پەنجەیی خەلیفەیی کوشیبی

پیش ئەوەی شیخ وەک تارمایی
بەرەو خانەقا خوشیبی

پیش ئەوەی گزیری بەدفعەر
لە دیوہخان پاروو بادا
پیش ئەوەی خاتوونیک بەناز
پەردەیی کۆشکی ناغالا دا

من کاوی خۆم لە کار دیوہ
من جگەرگی زەویم درپوہ
من شیلەگەم هەلبپوہ
من یەک سەریم ناخنیوہ

من ریزە سـوالەم داناوہ
شەغەرە وینجەم پیتوہ داوہ
من گاگپیرەم تپیر کراوہ
یا خۆیانم وەرگپیراوہ
هاوین و پایز و بەهار
هەتاو لیتی نەداوم بپیکار

من جووتیارم، من جووتیارم
من لەگەڵ هەتاو هاوکارم
من بەئارەق و ئەو بەتین
دامان رشتووہ بناخەیی ژین
باسکی من و تیشکی ئەوی
بژیو دەستتین لە زەوی
گەر جووتیار ئارەق نەرپیری
گەر هەتاو تیشک ناویری

دانیشتوووی ناو کۆشک و قه‌لا
ده‌خۆن نانی گه‌لا گه‌لا؟

به‌لام حه‌یف ئیستاش لی‌ره
من برسیم و که‌سیک تی‌ره
نه قه‌ت ئاره‌قی ئه‌س‌پروه
نه قه‌ت گه‌وزی هه‌لب‌پروه
نه مه‌چه‌کی جه‌مام بووه
نه چۆله‌مه‌ی له‌ جی چوووه
نه ئه‌نگوستی را‌گی‌راوه
نه داس‌وو له‌ چاوی داوه
نه دل‌ی پی‌ی در‌ در‌ بووه
نه بن هه‌نگلی خ‌ر بووه
نه که‌فی ده‌ردا به‌ ک‌تۆ
نه په‌نج‌ه‌ی ده‌ری کرد دل‌ۆ
نه ده‌ستی پاش‌باره‌ی ناسی
نه سا‌ویکی دا له‌ داسی
نه به‌گه‌رم‌ما داه‌پ‌زاوه
نه خ‌ه‌وی له‌ چاوی زاوه
نه به‌سه‌رم‌ایه‌ ته‌زیوه
نه له‌ ک‌ای پایز خ‌زیوه
نه نووسه‌که‌ی پی‌توه نووسا
نه له‌به‌ر بارانی خ‌ووسا
نه زوق‌می به‌سه‌ردا باری
نه له‌ ق‌وردا که‌وت باری
نه دی شه‌و و شه‌ونخ‌وونی
نه چ‌یش‌تی ده‌ردی نه‌بوونی

تا که‌ی وا بم، تا که‌ی وا بم
ده‌س به‌تال و ره‌نج به‌ با بم
تا که‌ی ره‌نجی شان و پیلم
بو‌ دوژمن بی، بو‌ من دیلم؟
نا نا، تازه‌ پ‌په‌ریوم
ناتوانن بده‌ن ف‌ریوم
پ‌ب‌ازی شو‌رش به‌رناده‌م
مه‌ودا به‌دا‌گی‌رکه‌ر ناده‌م
له‌ شان و باهۆی خ‌ۆم رادی
هه‌لگ‌رم ئالای ئازادی

فریشتنه‌ی په‌ریوه

سه‌رنجم گه‌ر ده‌پر‌مه‌ به‌ژن و بالات
کچی جوان! بوچی رووگرژی چ قه‌یدی؟
منم ئه‌و شاعیره‌ جوانی په‌رسته
که‌ چاوی من جگه‌ له‌ جوانی نه‌یدی

به‌مندالی که‌ په‌روه‌رده‌ی چیا بووم
که‌وم دی، پۆر و سو‌تسکه‌ و ئاسکم دی
به‌ لاوچاکی له‌ شاری ک‌ورده‌واری
ک‌چم دی، نازه‌نین و ناسکم دی

گه‌راوم چۆم و نواله‌ و می‌رگ و بژوین
به‌ماه و زه‌ردی ئه‌ستم هه‌لگه‌راوم
ته‌ماشای سو‌تسن و به‌یبوون و شلیتیر
به‌ دینی ج‌وانی راه‌پ‌ناوه‌ چاوم

له بهر تاوئ له سهه ر پشت راکش او م
له دهم جوگه له سهه ره رشى وه نهوشان
له سهه ر گوئسو انه کردم چاو ه پرکين
له گه ل گه وره کچى به رده رکی ههوشان

به رۆژى سارد و ساو ديومه به زستان
ترووسکهى به فرى به رتیشکى هه تاوئ
شهوى هاوین له ناو ئه ستیره کاند
گه ل لاوئژم ده دى پرشنگى داوئ

له ناو گووم و گه رمک و چۆم و قۆپى
به پۆلم دين قورینگ و سى و هه له تانج
له بهر بئير و له هاویر و له پاراو
گه لیکم ديوه کيژى شوخى کرمانج

له مه يدان ديومه نيسکهى ئه سپى خوشبه ز
له گه ل ده ستوجليتى شوژه سواران
گه رى شاييم له پيش چاوى گه راوه
له رهى مه م، سووکه ره وتى گوئ به گواران

خورينى شوور و بازى مامزم دى
شه پۆلى گووم و كهف هه لدانى تاوگه
به ميروژ و سياسووتى به هارى
گه لیک شه و ماومه وه تا رۆژ له راوگه

له سهه ر دوندى چيای سهه ره رزى هه لگورد
ره وهى هه ورم له ژير پيمدا به دى کرد
ته ماشاى ديمه نى سهه و زى ولا تم
منى سهه رسام و شاگه شکه و خه نى کرد

به هه شته كورده وارى من، به هه شته
فریشته م من، فریشته تىكى په ربوه
به جوانى تو ده ژيم له م دوور ولا ته
وه ره لييم مه به ره ئه و ته نيا بژيوه

به لئى تو کيژى، نازدارى، له بارى
منيش پيـرـتـىـكى زورهان و دزىوم
به لام شيرنتره له و شه كره ليـوه
وشه ي كوردى كه هه لده رۆژى له ليوم

کاروانی خه بات

زه رده په رى، سوور بوو ئاسو
خه ريك بوو سيـره هه لگيرى
له باتى قاسپه قاسپى كه و
دههات قـرمـژنى شـيست تيرى

ئاورى به رده دا له به نـدهـن
گرى خومپاره و بازووكا
كام گول گهش بوو، كام گيا شلك
به و بلـيسـه هه لده پرووكا

داوهستا له و خړ و شيوه
دوو کهل و بۆگه نى بارووت
نهمامى ناسک و ساوا
به ده سـپـرـيـژ ده بوونه بزووت

دهيشيـيـلا هه لاله و سوتيسن
نالچـهـى پوتينى ژاندهرم
نيـرکى بيزا و مه نـدوکى تهر
ده په رين به گوللهى گهرم

کيوى له هوت کيوان ته قين
هه لوداى له شه قههى بالان
که رويشک ته مالى هه لگرت
پتوى خوشى بۆ که ندالان

کوـتره شينکهى قهدى شاخى
لوور بوونه وه ناو شه شکهوت
سوـتسکه له بن پنچک خزا
چۆله که له جـريـوه کهوت

خوى له رهنـدۆلان هه لکيشا
له ترسان مار به په له پهل
له په ر په رۆچکهى ناسمانى
ديارى دا تارمايى خه رتهل

ههر چوار ته نشتى گيرابوو
له سهـنگهـر تـکـدا به تهنى
ئه و لاوهى به لىنى دابوو
هه تا مردن چهک دانه نى

پشوو سوار و گهروو وشک
گهرم ببوو چهکى دهستى
به لام هيشتا نه له رزى بوو
دلئى پر له هيووا و ههستى

هه رچه نده ئالقههى گه مارۆ
ههر وا دههات ته ننگتر ده بوو
ئه ستيرهى هيوواى ده دره وشى
تا وهخت دره ننگتر ده بوو

پهنـدى کوردانه به و کۆنه
که شه و قه لاتی ميـرانه
هه روا تاريکان په يدا با
درى پى ده دان شـيـرانه

رووناکـبـيرىکى تا ئيمـرۆ
ده چوو به ره و ئاسـۆگى روون
ئيسـتا هيوواى به بووليتل بوو
بۆ له گهـمارۆ ده رازبوون

بلـيسهـى دا لولهـى چه کيک
تيک هه لگلا لاوچاکی کورد
ئه فسهر بهک به خوى قيژاندى
(به پيش به پيش گلوه خورد)

له بن په سـيـوان ده په رين
هيـزى رهش و ئه هريمه نى
ديـرا به خوئىنى شه هيديک
(کوردستان) مېرگ و چيمه نى

دیسان خوتینی قاره مانیک
نه خشاندی ریگای ریگاری
دیسان لاپه ریه کی ره شتر
کهوته سهر میژووی زورداری

دوا نیگای بریه لای ئاسو
به مولهق راوه ستا چاوی
شنه بای شه و هات نه ستیری
وهک په نجهی جوانیک جواناوی

له ناو خویندا ده تلینه وه
لاوی به زیپک و به سبات
به لام هه روا ده چیتته پیش
بی وچان کاروانی خه بات

رتیه ندانی - ۱۳۵۱

له بیرم مه که

وهام بیستووه سهردهمی پیشوو
له گه وره شارپک نازداریک هه بوو
کچیکی قیت و قوز و که له گه ت
شاکاری ده ست و نه خشی ته بیعت
شوخ و له بار و جوان و رهزا سووک
له راست رووی ده چوو ئابرووی گولووک
دلتهر، مه شرف خوش، زار به پیتکه نین
شل و مل، ئه سمه، ناسک، نازنن
دیده کال، لیوئال، بسک سی به نگی
خالئ سهر کولمه ی ره شتر له زهنگی

163

مه مک خری و توند، سیننه نهرم و پان
گهردن دریتژ و چهنه کورت و جوان
که ی گه زو شیرن وه کو ده می بوو
که نگی به رها وهک په رجه می بوو
مانگ له ئاست هه نیه ی شهرمه زار بووه
بروی دی هیلال خوی له بیر چووه
جه رگی ده برین تییری بژانگی
دلگر بوو بسکی، لووس بوو، لاجانگی
زهندی گۆشتن و شووش و نهرم و نول
به له کی خری و پری و سپی و سول
چهنه گه ی خری وه کو گوی زیو بوو
به رجه به به که ی وهک شه کره سیو بوو
خه لقی شو ره بی و مه ندوک و بیزا
له بهر ئه و بالا به رزه ده فیزا
ناز و کریشمه و له نجه و لاره که ی
پری کردبوو هه موو شاره که ی
جوانی وا کهم بوو له سهر زه مینئ
که م دایک کیژی و جوان ده بینئ
له شارا هه چی هه بوون کوپ و کال
له دووی ئه و شوخه ببوونه عه ودال
لییان گرتبوو گوئیسوانه و رتیباز
کریار گه لیکه بو کرینی ناز
وهک مانگی جیژن لییان ده پروانی
پییان هه لده گوت به سته و گورانی
به لام له هه موان داوخوازتر لاویک
بوو، که نه ده ژیا به بی ئه و تاویک

164

گيرۆدهی کردبوو به بسکی خاوی
 دپوانه‌ی کردبوو به سیله‌ی چاوی
 ئاوری ئاوری له دل بهردابوو
 نازی وهره‌می پێ هه‌لینابوو
 وه‌ختابوو بمری بۆ ماچی لیوی
 یا وه‌کو شیتان روو بکاته کیوی
 نه‌یابوو هۆش و هه‌دادان و خه‌ه
 ئۆقره‌ی برابوو به‌رۆژ و به‌شه‌ه
 قسه‌ی دلسۆز و دۆستی نه‌ده‌بیست
 له دنیای رووناک هه‌ر ئه‌وی ده‌ویست
 له دلی به‌ربوو ئاگری بێ ئامان
 ده‌ستی به‌ردابوو له مال و سامان
 شیت و شه‌یدا بوو، هۆشی نه‌مابوو
 ئاگای له حالی خۆشی نه‌مابوو
 شین و گریان و رۆرۆ بوو پیشه‌ی
 هه‌ر بیرى ئه‌و بوو یادی هه‌میشه‌ی
 ناهومپید نه‌بوو ده‌ستی به‌رنه‌دا
 تائه‌و نازداره‌ی بۆ هاته‌ رهدا
 به‌هار بوو دیسان خه‌ملى وه‌ک به‌هه‌شت
 میترگ و لاپال و به‌نده‌ن و پیده‌شت
 کانی وه‌ک دیده‌ی ئاواران پر جۆش
 شنه‌ وه‌ک پشووی نازداران بۆنخۆش
 گوڵ پشکوت، بلبل وه‌ورینگه‌ که‌وت
 که‌و له‌سه‌ر روه‌ز هه‌لی گرت ره‌وت
 میلاقه‌ باده‌ی ئاونگی ده‌مشت
 شللیتر فرمیسیکی شادی هه‌لده‌رشت

خونچه‌ دایدری به‌رۆکی کراس
 له خیزه‌ته‌ دهر چووزه‌له‌ رتیواس
 بۆن و به‌رامه‌ه و هه‌واى به‌هاری
 عیشق و هه‌وه‌س و مه‌ستی لی باری
 به‌هار که‌ به‌زمی ته‌بیعت گه‌رمه
 دلی نازداری بێ به‌زه‌ش نه‌رمه
 به‌لینی پێ دا کیژۆله‌ی چاوجوان
 له ده‌ری شاری بۆی بچیته‌ ژوان
 لاوی دلسووتاو گه‌یشت به‌ئاوات
 که‌ ئه‌و نازداره‌ی بۆ له ژوانی هات
 ئاوێزانی بوو، گرتی له ئامیز
 گووشی به‌باهۆی مه‌ردانه‌ی به‌هیز
 راپیوسی لیوی شیرنتر له‌ قه‌ند
 له ده‌ستی هه‌لاند که‌زی وه‌ک که‌مه‌ند
 گووشی مه‌مکۆله‌ی وه‌ک زه‌رده‌ لیمۆ
 برا، لاکه‌وه، مه‌که‌ه، ئه‌یه‌رۆ
 ده‌یانکرد یاری و ده‌سبازی و گه‌نگه‌ل
 یه‌کتریان ده‌گرت له‌ میز و باخه‌ل
 درێژ ده‌بوون و هه‌لده‌ستتانه‌وه
 له‌ناو شینکه‌دا ده‌تلانه‌وه
 لاوی تامه‌زرۆ، کیژی گه‌ردن کیل
 سوێسنه‌ و به‌یوونیان ده‌کردن پیتشیل
 ریکتر ده‌که‌وتن بۆ ئه‌م لا و ئه‌ولا
 قانه‌ قیدیله‌ی یه‌کتریان ده‌دا
 سیبه‌ر شوێ بپوون، ئیواره‌ داها
 ئاخ له‌ خۆشیدا زوو راده‌کات

ههچهنده له دینی یه کتر تییر نه بوون
 ناچار بوون ههستن بهرهمال بیزوون
 شل شل داگه پان بو دهم پرووباری
 تا پیش تاریکان بچنه وه شاری
 له سه ر کهندی چوم پراوهستان تاوی
 کچ دیتی له ناو نییرینه ی ئاوی
 چه پکه گولیککی وه کو پتی خوین
 گوتی ئای جوانه! ئه وه گولکی کوین؟
 بریا هی من با ئه و گولنه سووره
 حه یفه کهوته ناو ئه و شیت و شووره
 هیشتا قسه که ی نه کردبوو ته واو
 که دلدارای شیت خوئی خسته ناو ئاو
 به په له قازه گولکی هیئا دهست
 هاویشتی بو لای کیژی دیده مهست
 گوتی ئه ی یاری ژیکه له و ژیرم
 هانی گولنه کهت مه که له بیرم
 گیژاو لوللی دا، شه پوئل نوقمی کرد
 خوړینی چومی که لاکیشی برد
 تو ماری ژینی کورتی پیچراوه
 ئه و ته نیا روزه خو شیه ی بو ماوه
 ساردی کرده وه چومی سارد و سر
 دللی پر ههست و پر بلتیسسه و گر
 که ئه وه ی بینی کیژی شهنگ و شوړ
 له وی رانیشت و کردیه زبر و هوړ
 قژی رنینه وه دای له سینگی خوئی
 به روکی دری قوړی پیوا بوئی
 له وی هیند گریا هه تا بوو شه لال
 به داره مهیت بردیانه وه مال

هه تا ماوه یه ک دژ و وه رده ز بوو
 که م کهم دلدارای پیشووی له بیر چوو
 یه کی تری گرت له کورانی شاری
 سه رله نوئی دهستی کرد به دلدارای
 ژین پاناوه ستی، هه وهس نامری
 دلدارای له گهل مردوو ناکری
 زیندوو پیویستی به هاو دهم هه یه
 بو مردوو مردن، هه ر ئه فسانه یه
 تا خوین بیزوی، ته زووی بی، هه وهس
 بی جووت دژواره ژیان بو گشت کهس
 که ویستت دللی جوانیک پابگری
 ده بی بوئی بژی، نابیی بوئی بمری
 ژن پیواوی ده وی، پیواو ده یه وی ژن
 هه زارانی واش بی سه روشوین بن
 بو ژین پیویسته له شی گهرم و گوړ
 نه ک ئالا و کیل و گلکۆ و بهرد و قوړ
 له یه سکی رزیو وهرناگیری کاو
 بی کاو دژواره ژینی ژن و پیواو
 تی نه گه یشتبوو دلدارای بی هوش
 که کچ زوو کوران ده کهن فه راموش
 هیچ کهس به و کاره نالی ئازایی
 خو به کوشت بدا پیواو به خوړایی
 خوئی به ئاو دادا بو هه وه سی چووک
 پیوی وابی پاش ئه و کچ نابی به بووک
 که سیک ده یه وی قهت نه کری له بیر
 ناوی لاپه رهی میژوو بکا داگیر

خه لگ به مهردی و نازایی و پیاوی
 هه تا هه تایه هه ر بهرن ناوی
 بیج به مایه ی سه ریه رزیی کۆمه ل
 بۆی دروست بکه ن پاش مردن کۆته ل
 له ریزی گه ووران ناوی بنووسه ر
 سه ت شیعری باشی پێ هه ل بگوتی
 جیی شانازی بی بۆ نه ته وه ی خۆی
 گۆری مه زار بی، کپنووش بهرن بۆی
 خۆ فیدا بکا بۆ گه ل و خاکی
 ناوی نه مه ره به پاکی و چاکی

۱۹۷۳/۱۰/۶

یادم بکه ن

له و ده مه یدا پیا له ده درتین له پیا له
 له و ده مه یدا لیوتان به باده ئاله
 له و ده مه یدا کۆری شادی ده به ستن
 له و ده مه یدا سه رخۆش و مه ستی مه ستن
 له و ده مه یدا که ده گرن باز و ده روان
 له و ده مه یدا ده س ده گپرن له به روان
 له و ده مه یدا ده س له به ژنان وه ردیتن
 له و ده مه یدا به رکۆژه ده ترازیتن
 له و ده مه یدا گه ری ره شه له ک گه رمه
 له و ده مه یدا ده کوشن کام په نجه نه رمه
 له و ده مه یدا دۆ ده که ونه خۆرانیان
 له و ده مه یدا که ده کوشن گولمه ی پانان

له و ده مه یدا تامه زرۆن له جیژوانان
 له و ده مه یدا به خۆوه ده کوشن جوانان
 له و ده مه یدا گر ده گری مه یل و تاسه
 له و ده مه یدا تیک هه لده نگون هه ناسه
 له و ده مه یدا که ده مژن شه کره لیوان
 له و ده مه یدا نه بی له مپه ر و نیوان
 له و ده مه یدا پۆلی بیریان راده برن
 له و ده مه یدا کیژ چاوتان لی داده گرن
 له و ده مه یدا گوئی هه لده خه ن بۆ تاری
 له و ده مه یدا (ماملن) ده لئی قه تاری
 یادم بکه ن، یادی منی دوور ولات
 یادی منی ریبواری رینگای خه بات
 یادی منی بی به ش له خۆشی و شادی
 یادی منی سه وه داسه ری نازادی

۱۹۷۳/۱۱/۲

ده سکه وتی خه بات

نه بلویرژهن ده توورپینی له بلویر
 نه شوژه ژن ورینگه ی دئ له بهر بییر
 نه ناره ناری کییژی مه شکه ژینه
 نه سیره سییری شمقار و شه هینه
 نه بۆره بۆری مـانگای تازه زاوه
 نه شلقه شلقى مه شکه ی نیوه ژاوه
 نه فیته فیتی شوان و کاره یی مه ر
 نه باللویره ی کچی چاومه ست و دلته ر
 نه ئۆحه ئۆحه که ی گاوانی باسک
 نه بگره بهرده که ی کابانی ناسک

نه كورژني حدودی سووکه سواران
 نه خرمژنی هه یاسه ی گوئی به گواران
 نه قاره ی سی و چریکه ی باز و په رکوور
 نه دهنگی ئاسمانی و شادیی شالوور
 نه گرمه ی هه ور و هاژه ی ریژنه باران
 نه سره ی با و شنه ی سووره چناران
 كهوی کیوی نه قاسپه ی ما نه سپه
 به ره و گهرمیتن فریوه زه رده زیپه
 له هیلانه ی خزی و بی دهنگه سیروو
 ده لئی خوشخوانی کورده و نیه تی ئیروو
 گولاله و سوپسینه و خاو و كه نیپه
 هه موو پره زه، زه مان کردوونی گپه
 نه ماوه رهنگ و بوی به یوونی نواله
 کرانه گزره میژوهرده و هه لاله
 په ریوه سوورگول و پی خوسته سونبول
 رزیوه نووسه که و خاو بووه پیکول
 کرانه دهسته چیله لاسکه گوگم
 خه زانه و جوانی ناویری بلتی هه م
 که ما و مه ندوک و هه لئ و لو په ریون
 له ترسی با له ناو قوولکه و په سیون
 له باخ و چر ئه وی دار و دره خسته
 هه موو زه رده له ترسی هپرسی شه خسته
 چه مه ن کال بوته وه روخساری ئالی
 له سه ر گوته ی وه لاجوو دهنگه خالی
 «گول و حاجیله کانی دهشتی هاموون»
 به جاریکی به تالانی خه زان چوون

مه لای گونده چیا، نهک شیخی ورگن
 هه به تی می زه ریکی بوور و چلکن
 که و اسه وزی له بهر دامالدراره
 سیواک و ته یله سانیشی نه ماوه
 چ بی نازن، هه وارگه ی خووش و زه نوپه
 چ ناسازن چیا و لاپال و هه لدیپه
 خه زانه بی به زه و ناخووش و تووشه
 مژه و زوقمه و که ره سیسه و پرووشه
 له کویتسانی نه ماوه خیر و خووشی
 ته بیعت هه ر بینا کفنیسی پووشی
 ئیتر که س ناگری داوینی کیوان
 له جییان باری خه م نیشته وه له لیوان
 به لام بنواره ئه ورده شاره که ی کو
 «قویه ی کشمیری دا بهر شهق وه کوگو»
 ئه واپر بوو له خووشی و کامه رانی
 به هاری شامه ئه ییامی خه زانی
 دهر و دیواری شادی لی ده باری
 خه زانی خووشه ویسته وهک به هاری
 قریوه و داوهت و چوپی و سه مایه
 گه پ و گالتته و زه ماوه ند و هه رایه
 تربقه و پیکه نینه و چه پلته ریژان
 هه موو به شداری به زمن خاو و خیزان
 هه موو چاوپک گه شه، گشت کولمه سووره
 که سه ر له و شاره بی تازاره دووره
 ده بیینی تو ئه گهر چاوپک بگیپه ری
 کچی وهک دور، کوپی جوانتر له زپه ری

که دهچنه داوه تی سهرمهست و دلخوش
 فری دراوه پهچه و رووبه‌ند و سه‌رپوش
 هه‌له هه‌لکه‌وتوو به‌کیژ و لاوان
 نییه ئه‌ورۆکه باخی سینه پاوان
 چلۆن ئه‌ورۆ نه‌بیتته رۆژی جیژن؟
 چلۆن خه‌لکی کول و کوبان نه‌ریتن؟
 له‌لای نازادبخواز و کوردی دلسۆز
 به‌ریتتر بو نه‌بی ئه‌ورۆ له نه‌ورۆز؟
 که پاش ئه‌و رهنج و دهرد و کفتوکۆیه
 ده‌بینن کۆته‌لی (حاجی) له کۆیه
 ده‌بینن کۆته‌لی شاسواری کۆبی
 که رۆژتکی به‌پییان لیره رۆبی
 چلۆن بو سورمه نابج خاکی شاریک
 که حاجی پیتی له‌سه‌ر دانابج جاریک

ئه‌وه کۆته‌ل نییه ره‌مزی نه‌جاته
 ئه‌وه ده‌سکه‌وتی چهند ساله‌ی خه‌باته
 ئه‌وه رووگه‌ی هه‌موو کوردیکی پاکه
 ئه‌وه جیگای نیازه، پیره، چاکه
 بوتی ساحه‌ب دلانی دل به‌سۆیه
 که ئه‌ورۆ پیتی ده‌نازی شاری کۆیه

سلاو ئه‌ی حاجی ئه‌ی رۆله‌ی زه‌مانه!
 له سایه‌ی تۆوه هه‌رچیکه هه‌مانه
 هه‌موو ژینت له ریتی گه‌لدا به‌خت کرد
 هه‌تا ریتگی خه‌باتت بو ته‌خت کرد

گه‌لیکت دی غه‌ریبی و تال و سویری
 نه‌بو ساتی له خزمه‌ت خو‌ببویری
 به‌گژ بیگانه و خو‌مانه‌دا چووی
 له‌گژ دیوه‌زمه‌ و دیوانه‌را چووی
 نه‌ترسای و نه‌خه‌جلای و نه‌له‌رزی
 چ مه‌شه‌ووری، چ رووسووری، چ به‌رزی
 هه‌موو شاگردی تۆن شیرن که‌لامان
 له تۆ فیر بوون خه‌بات قازی و مه‌لامان
 به‌ده‌نگی تۆ خه‌ه‌والوو راپه‌ریون
 له ترسی تۆبه‌ دوژمن دا‌په‌ریون
 گه‌رای ئه‌فکاری تۆبه‌ بالی گرتن
 که‌وا رۆله‌ی گه‌لت سه‌ریالی گرتن
 به‌نازایی، به‌زانایی، به‌وردی
 چه‌کت دا ده‌ستی شو‌رشیگری کوردی
 په‌ری دیوانه‌که‌ت گه‌نجه‌ و خه‌زینه
 وشه‌ی شیرینی تۆ دوژمن ته‌زینه
 هه‌موو په‌ندن قسه‌ی سووک و دزیتوت
 وه‌کو بالی په‌ری پاکه‌ جنیتوت
 به‌نرخه‌، تازیه‌، به‌رزه‌، به‌هی‌زه
 ئه‌وه‌ی فه‌رموت له باره‌ی پیاوی دیزه
 «ئه‌گه‌ر کوردیک قسه‌ی بابی نه‌زانی
 موحه‌قه‌ق دایکی حیزه‌ و بابی زانی»
 که شی‌عری تۆ بزاتوی هه‌ستی هه‌ستان
 هه‌موو سه‌وداسه‌ری سه‌ره‌ستی هه‌ستان
 له کوردستان گه‌لیک شو‌رش به‌ریا بوون
 کوری کوردی به‌گژ بیگانه‌دا چوون

شه وگاری ته نیایی

هه تا نیلای نه یه ئاورگی دل، چه م پر له نه م نابئی
هه تا نه م دانه باری تینی ئەم ئاورگه که م نابئی
له ناو ئاورینگ و ئاونگا شهوم راده برئی بی هه مده م
به لئی شه وگاری ته نیایی به بی فرمیسک و خه م نابئی
سته مکاری منی دوور خسته وه له و یاره شیرینه م
ئیتتر من چون رقی زۆرم له ئازار و سته م نابئی؟
ئهو ی سه ره برزه له م ویرانه دا تووشی خه م و دهرده
چیای سه رکه ش بیینه قهت سه ری بی هه ور و ته م نابئی
له ناو دهریای خه یال م دیمه وه من گه وه هری نیاب
هه مه گه وه هر، ئیتتر چاوم له دینار و دره م نابئی
وه ره ناو باوه شی گهرم و گور و پر تاسه و مه یلم
ره دیفیش تیک بچی پیم خوشه من دهستم له مه م دابی
وه ره با هه لمژم ئهو لیوه شیرینه به که یفی خۆم
له پاش ئهو تالییه با من ده میک شه کرم له ده م نابئی
په له ت بی، چاوه ریتیم، زوو وه ره، به س خۆت بخافلینه
هه زار جار هیمنیش بم بو ویسالت چون په له م نابئی؟

۱۹۷۴/۱/۱۴

شه وی شاعیر

بابه تاهیر! منیش ده لیم وه ک تو
«ناخ له دهس دیده، وای له چه نگگی دل»
دلی جوانی په رست و چاوی هه وهس
شه وه هه تا رۆژ به من ده ده ن گینگل

کی ده زانی به شه وه له من چ ده کا
ئهو خه یاله په شیو و ئالۆزه م؟

176

له میژسه له ده ریتن ئاره ق و خوین
به لام داخی گرانه هیشته له کوین؟
ئه ویستاش دهرده کورد نه کرا عیلاجی
ئه ویستاش کوردی کۆیله ماوه حاجی
گه لی کوردت نه بوو هیشته نه جاتی
به خوینی لاهه کان سه ووره ولاتی
ئه ویستاش دوژمنی لاسار و به دغه ر
ده کووژئی کوردی بی تاوان و لاشه ر
ئه ویستاش هه ره ده مانکه ن تیره باران
دنه خشین به خوین کۆلانی شاران
ئه ویستاش پرپر زیندان له لاوان
به غهیری وهی که کوردن نیانه تاوان
ئه ویستاش گور غه رب زۆرن وه کو تو
ئه ویستاش بی نه سیب زۆرن وه کو تو
ئه ویستاش بی کهس و دووره وه ته ن هه ن
ئه ویستاش شاعیری پیر و په به ن هه ن
ئه ویستاش شیعی وردی کوردی ده درن
زمانی شاعیرانی چاکی ده برن

به لام تو دلنیابه پییری زانا!
بناغییکی وه هات بو کوردی دانا
ئیتتر سه نگه ره به تالکردن مه حاله
ئیتتر کورد و به زین خه ون و خه یاله

به ره به یانی - ۱۹۷۳/۱۱/۲۶

175

کئی دہزانی کہ چیم به سهر دینئی
ئەو دلە پر بلایسه و سۆزەم؟

کئی دہزانی چلوئن به بیان دادئ
له منی شیت و شاعیری دلتهر؟
کئی دہزانی خه یالی بن لیفهم
چۆن به سهر که وشه نا دهکا شه و په ر؟

ئەری ئەی به دری ئاسمانی جه مال
هیچ دہزانی چلوئه حالی من؟
شه و هه تا رۆژ له کونجی تهنیایی
وهک هیلال ئاوه لایه بالی من؟

گیانه! هیشتاکه دانه مرکاوه
ئاگری عیشقی توند و سه رکه شی من
له شی گهرم و گوری دهوی ههر شه و
بۆبه و ئاوه لایه باوه شی من

لیوی وشک و به باری من دهیه وی
هه لمژی لیوی گۆشتن و ئالت
دهستی سارد و تهزیوی من دهیه وی
بیکوشی مه مکی وهک به هیی کالت

دهمه وی به و سمیله زوورانهم
ئاره قی سینگ و باخه لت بسرم
دهمه وی بسکه نهرمه کهت بگرم
دهمه وی چاو له چاوه کهت بیسرم

دهمه وی گویم له دهنگی نهرمت بی
دهمه وی ههست بکه م هه ناسه ی تو
دهمه وی من بگه م به کاوی دل
دهمه وی دابم رکئی تاسه ی تو

دهمه وی هیممهت و هومییدی من
ئه تلله سی ناهومییدی دابدرئ
دهمه وی په نجه کهت به ئه سپایی
تۆزی غوربهت له روومه تم بسرئ

ئەی هومیید ئەی ره فیقی دیرینه م
تۆ نه بی کیم هه یه منی بیکه س؟
گهر هه موولا له من بهارووژی
نابه زم تو م له گه ل بمینئ و به س

تۆم هه بی ئەو شه وانه راده برن
تۆم هه بی دوایی دئ به رۆژی رهش
تۆم هه بی ههر ده گه م به ئامانجم
تۆم هه بی ئەو ده گرمه وه باوهش

۱۹۷۴/۱/۲۵

بناری ھەلگورد

لە خەودا دیم لەسەر ھەلگورد
لەسەر چیاى سەرکەشى کورد
ماندوو، خەستە، شەكەت، کفت
لەسەر تەختیکی زێر کفت
لەبن لیفەى ئەتلەسى سوور
لەسەر دۆشەگیکی ئەستوور
بۆ خەسانەو درێژ ببووم
بەبۆنى گولان گێژ ببووم
کەوى گرتبووى دەوروبەرم
غورپەکەو بوو لەبن سەرم
شەنە کاکۆلى دەبزاوتم
گەزنگ پوومەتى دەنگاوتم
لە فریشتان بەرزتر بوو جیتم
ھەور دەرهوین لەبەر پیتم
ھەوايەکم ھەلدەم——
کورد و کەودەرى پى دەژى
گەیبوو مە پۆیەى ئاواتم
لیم دیار بوو ھەم—— و لاتم
ولاتى باب و باپی——رم
جیى ھەلدانى خۆم و بیرم
ولاتى ج——وان و دلگرم
ھەزار جارى دەبەر م——رم
ولاتى رەنگین و نەخ——شین
ولاتى سوور و سپى و شین

خێرى خودا، باخی بەھەشت
کوێستان و بەندەن و پیدەشت
تەلان، گەو، بانوو، بستوو
کـانـى، زنە، رنو، پزوو
مـیـرگ، نوالە، دەریا، رووبار
نەرمان، ھەلەمووت، لیپەروار
ئاوھەلدیر، خوړین، گۆمى مەند
کـیـلگە، بەیار، بژوین، زەمەند
جى جى کۆدە، جى جى پووتەن
جى جى چینک. جى جى رەقەن
جى جى ئاوگر، جى جى شۆنە
جى جى شوورە و قەلاکۆنە
کوردستانی بەخیر و بێر
«پى روون دەبۆو چاوى کوێر»

پۆلیکی پەرى شل و مل
بەرم——وور و ملوانکە لە مل
برژانگ درێژ و چاو بەکل
شان بەکۆلوانە شەدە شل
ناسک و نازدار و شوخ و شەنگ
تەنک و شلک و جوان و چەلەنگ
بەژن باریک و خ——ر و پـر
سەرى کۆلمەیان دەیدا گر
نەشمیل، رەزا سووک، نازەنین
لەبەر دلان و خوین شـیـرین
چاویان مەست و پـر شەرم بوو
بسکیان ئاوریشمی نەرم بوو

له شیان به تین و گهرم بوو
باسکیان سه رینی سه رم بوو

یه کییک خوئی له بال ده خزاندم
یه ک یه خه ی بو ده تراندم
یه ک به ناز خوئی ری ده خستم
یه ک مه مکی دنا له مستم
یه ک دهیشیلام نارام نارام
یه ک قانه قیدیله ی دددام
یه ک بوئی ده گوتم گوزانی
به چریکه ی خوشی ئاسمانی
یه کییک سه مای بو ده کردم
یه ک دهستی له ستو ده کردم
یه ک به بالوران ده بدواندم
یه ک به سپایی پایدانه ژاندم

له و خه ودها هیشتا لاو بووم
هیشتا به نوود و بهرچاو بووم
هیشتا مابوو گوو و هیتم
هیشتا گهرم بوو ئامیتم
هیشتا همبوو باهوئی قهوی
ره و کم ده کردن کوهوی
له جیژوانی خوم راده گرت
میتم به بزواندا ده گرت
هیشتا پیتم ده کرا ده سبازی
گراویم ده کردن رازی

هیشتا که نفت و پیر نه بووم
«له بال جواناندا تیر نه بووم»

دلته ری و جوانی په رست بووم
شاعیریکی خاوه ن هه ست بووم
هیشتا دوور نه بووم له هه لگورد
کیژم ده هاتن له شه وگورد
له پیر له و خه وه رچه نیم
به حالی زارم پیکه نیم
له نیو مالیکی بی ژندا
له بن لیفیکی چلکندا
له سه ر ته ختیکی رهق و تهق
سه رتاپام شه لالی ئارهق
پیر و که نهفت و که له لا
هه موو له شم هه لا هه لا
پشتم رهق و باسکم ته زیو
پیتم نه ده کرا ئه م دیو ئه و دیو
کز و گوود و سیری و بی ناز
پیچم ددها وه ک مارانگاز
تازه کوا خه و ده مباته وه؟!
هه ستام وه بیرم هاته وه
ئاوارهم و دووره وه تنهن
بی ته مال و سه لت و ره به ن
سه رم وره و گیانم دیشی
کهس نییه نازم بکیشی
چم کردوو بو وام به سه ر هات؟
بوچی ته ره بووم له ولات؟

په یامی پانه گه یه ندر او

په یامی من به گوتی ئەم دل به ره نازداره پاناگا
نه سیم بی سیم ده بین، شل ده بی، بهم کاره پاناگا
گوتی سه برت هه بی دو باره دیمه وه دینت ئەما
له کورتی دا ته مه ن، وا دیاره بهو دیداره پاناگا
وه کو په روانه ده وری لی ددهن لاوانی خو ولاتی
گولی ئیره به ژوانی بولبولی ناواره پاناگا
نه خو ش و ده رده دار و دل بریندارم، په رستاریک
به حالی ئەم دل پر ژان و پر نازاره پاناگا
ده که ی ماچی ده م و لیوان ته گه ر هیز و گورپکت بی
ده نا جوانیک به ده ردی ناشقی بی چاره پاناگا
هه تا کۆمتر ده بی پشتم پتر هه لده کشی مینی ژۆپ
ئیتتر ده ستم به داوینی کچی ئەم شاره پاناگا
ده بی بولبول له من فیری غه زهل خوینی، به لام چیکه م
گرفتارم، چریکه م بهو گول و گولزاره پاناگا

۱۳۵۳-۳-۲۱

بو هیلانهم لی شیواوه؟
ئهو هه موو ریگه م پیواوه؟
بو له خو شی دووره به شم؟
بو ئه وه نده چاره ره شم؟
چییه گونا ه و تاوانم
ته ریده م؟ جه رده ی کاروانم؟
پیواوکوژم؟ ریگرم؟ دزم؟
بو دوورم له کهس و خزم؟
تاوانم ئه وه یه کوردم
خه لکی بناری هه لگوردم
به و هه وایه په روه رده بووم
بو یه تووشی ئەم ده رده بووم
کو یله تیم به لاوه نه نگه
بو یه ولاتم پی ته نگه
ده لیم مافی خو م ده نی
په پییم ده نی بو به نده نی
ده لیم ئینسانم، به شه رم
ئهو په نده دینی به سه رم

به لام هه لگورده و نانه وی
به لام کورده و مافی ده وی
هه زاری وه کو من بری
ده ست له خه بات هه لناگری
زۆر کهسی وهک من نه مینی
ئهو مافی ره وای ده ستینی

۵۲/۱۲/۱

دلی شاعیر

دلی شاعیر وه‌کو ئاوینه ده‌چی
گولّه‌که‌م! تو دلّه‌که‌م مه‌شکینه
راسته زور ناسکه، ئەمما که شکا
وه‌کو خه‌نجه‌ر ده‌برئ ئاوینه

ته‌رجه‌مه له ئەنوه‌ریه‌وه

هه‌ر به‌لایه‌ک له ئاسمانه‌وه بی
با له‌ویشـرا نه‌هاتبی بۆ من
که گه‌یشه‌ زه‌وی ده‌کا پرسیار
ئه‌ری له کوپیه‌ مالی مام هیمن؟

بۆ چمن

ئه‌ی خودای گه‌وره! خالیقی بی چوون
ئه‌ی ئه‌وه‌ی دات به‌ئیمه‌ زار و قوون
یا ئەوان بگره‌ یا بکه‌ تیـرم
تیـر نه‌بم بۆ چمن سه‌ر و ژیرم

بۆ کچه‌ کوردیک

کچه‌ کوردیکی نه‌شمیل و له‌باری
به‌وه‌ی نییه‌ ماوه‌بیکه‌ چوویه‌ شاری
ئه‌گه‌ر پیت خو‌شه‌ هه‌روا بتپه‌رستم
نه‌که‌ی لاده‌ی له‌ دابی کورده‌واری

په‌ری ئازادی

شینم گه‌لیک گتیرا و شادیم که‌م دیوه
خو‌شی ده‌لین هه‌یه، به‌لام نه‌مدیوه
هه‌له‌وه‌دا بووم له‌ دووی په‌ری ئازادی
تووشی نه‌بووم نه‌ له‌ودیوه نه‌ له‌مدیوه

بۆ خانمی لازار

ژیانی دووباره‌ ده‌به‌خشیه‌وه‌ به‌مردووی عیشتت
تو مه‌سیحا نه‌فه‌سی خو‌زگه‌ منیش لازار بام

دیلی دیل

ئه‌سیری بسکی ئالۆزی کچه‌ کوردیکی نه‌شمیل
ته‌ماشاکه‌ن چ سه‌یریکه‌ به‌ده‌ستی دیله‌وه‌ دیلم

شنه

شنه‌ نه‌بزیوی سه‌ری بسکی ره‌شی
که‌ له‌سه‌ر روومه‌تی ئارامی گرت
گوی مه‌ده‌ ئه‌و قسه‌ کۆنه‌ی که‌ ده‌لی:
له‌شکری کافره‌ ئیسلامی گرت

بۆ ئاغای لبادی دارایی

به‌ لباد ده‌برئ سه‌ری پیاوی لبادیه‌ کویره
یاره‌بی که‌س نه‌خه‌یه‌ داوی لبادیه‌ کویره

ئەى ئەوھى شاخ بەكەر و بال بەپشیلە نادەى
بۆچى سۆمایى ھەىھە چاوى لبادىھە كوئىرە؟

رقى پىرۆز

دەمگى، ئەمما لەگرتوو خانە رىق ئەستور ترم
لېم دەدا، ئەمما لەسەر داوا رەواكەم سوور ترم
دەمكوژى، ئەمما بەگژ جەللادەكەم دا دېمەوھ
كوردم و ناتوئیمەوھ، ناتوئیمەوھ، ناتوئیمەوھ

۱۹۷۴/۱۳۵۳

نالہی جودایی

دیباجه

محهمه دی مه لا کهریم

وه نه بئ ههر که سئ پیشه کبی بۆ کاری که سیکه تر نووسی، نه وه وا بگه یه نئ خاوه ن کاره که که سیکه نه ناسراوه، یا هیچ نه بئ پیشه کی نووسه که له و ناسراوتره. نه گهر وا بوايه، نه نه بوو که س پیشه کی بۆ کاری شاعیریکه وه کاک هیمن بنووسی. نه گینا کئ بئ له ناو کوردی ئەم عیراقه دا، نه گهر هیمنیش نه ناسئ، هیچ نه بئ شیعری نه خویندبیته وه یا ناوبانگی نه بیستبئ! نه گهر تا پینج شهس سال له مه وه بهر ته نهها که م و بی شیکمان هیمنمان ناسیبئ یا بلتین ناویمان بهرگوتت، نه وه له م سالانه ی دوا بیدا که له لایه که وه هیمن خۆی راسته وخۆ پرووه پرووی خه لکه که بووه ته وه و، له لایه کی که شه وه ته وژمی ههستی نه ده بدۆستی و به شداری بون له کۆر و دیداری نه ده بیدا، وه ک بارانی په له، دیتیه ری دل و دهروونی هه زاران لاوی تازه هه لچووی نه مرو و، جیگای ئاوات و متمانه ی سۆزیمانی ئاوداوه، مه گهر نه وه ی بۆی ری نه که وتبئ و هه ل مه ودای نه دابئ، نه گینا که سیکه نه وتۆ نه ماوه، به جۆری به بینن، یا به گوئ لیبوون، یا به بهرهم خویندنه وه، له گه ل هیمن نه بووی به ئاشنا.

له گه ل نه وه شدا که هیمن نه وه یه باسم کرد، وا من بۆ خۆمی ره وا نه بینم پیشه که شی خویندنه وارانئ بکه م و، ریگای خۆم نه دهم به ناوی پیشه کی نووسینه وه بۆ ئەم کۆمه له شیعری ئەم چهند سالی دوا بیهی، لاپه ره پیشه وه کانی ئەم دهفته ره ی به م چهند رسته یه رهش بکه مه وه.

به ره له هه رچی، حه ز نه که م نه وه ی چهند جار به هیمن خۆیم وتوه به ئیوه شی بلتیم: له ناو نه وانهدا که په خشانیش و شیعیریش نه نووسن و من هه ردوو جو ره به ره مه که یانم خویندنه وه ته وه، له عه ره بدا نه زار قه ببانی و له کورددا هیمن، من په خشانیانم له شیعریان لا دلگیرتره. ئاواتم نه وه بوو کاری سه ره کبی هیمن په خشان نووسین بوايه له جیاتیی شیعیر وتن. ره نگبئ هیمن خۆی هیشتا بایه خی په خشانئ خۆی به ته واوی نه زانئ... نه گهر وایه ده سا با به چاوی مشتته ری پیشه کی (تاریک و روون) که ی خۆی، پیشه کییه که ی بۆ (تحفه ـ مظفریه)، سه ره تاکه ی بۆ (قه لای دمدم) که ی عه ره یی شه مۆ که مه لا شوکر هیناویه ته سه ر دیالیکتی لای خۆمان، بخوینتیه وه.

به لام، با کهس وا نه زانئ من مه به ستم له م رایه م ناره زاییه له شیعیری هیمن، راسته که ی هیمن شیعیری ناسکی زۆره که له دلدا جیگای شایانی خۆی نه گری. ده رده که له شیعیری هیمندا نییه نه وه نه دی له وه ده رده یه که پاشکه وتووی و نه خویندنه واری کۆمه لئ کورده واری خستویه ته نه ستوی شیعیر و، هیمنیش وه ک شاعیری به شیکه هه ره پاش خراوی کۆمه له یه کی پاشکه وتوو ده سته ویه خه ی وه ستاوه.

من لام وایه له بناخه دا ئه رکی شیعیر قسه کردنه له گه ل سروشت، له گه ل جوانی، له گه ل ئافه رت، له گه ل ده روون، له گه ل هه سستی به رز و خاوتینی مرو قایه تی... نه بئ له م ریگایانه شه وه بۆ بابه ته کانی تری ژبان بچئ و ببئ به چه کی خه بات... به لام له گه ل نه وه ی شدا نه لئیی چی! مۆسیقاویه تی شیعیر له لایه که وه و، نه خویندنه واری کۆمه ل له لایه کی که وه و، نه بوونی چه کی تری راگه یان دنیس سه رباری هه مووی، له هه موو کۆمه له یه کی پاشکه وتوو، به وینه له کوردستانه که ی ئیتمه شدا، شیعیری کردوو به دارده ست و پپیلکه ی پیای ئاین بۆ خه لک فیره تاره تگرتن و ده ستنوئژ شتن کردن... کردوو یه تی به کتیب بۆ مه لا بۆ نه حو و سه رف و مه نتیق و به لاغه و ته جوید و فه رایز و تنه وه به فه قئ... به په ندی پیشینان بۆ قسه ی نه سته ق و فه لسه فه ی کۆمه لایه تی به خه لک گه یان دن... به ره ژنامه و به یان نامه ی نه یینی بۆ وریا کردنه وه ی جه ماوه ر و وروژان دنیان بۆ ناو کۆری خه بات... ته نانه ت به فه ره نه نگیش بۆ فیرکردنی زمانی بیگانه به مندالان.

که ئەمه هه موو ئه رکی سه رشانی شو ره کچی ناو په نه جره و دوو ده ری باله خانه ی به رزی شیعیر بئ، ئیتر چۆن نایه ته خواره وه بۆ کۆری ره نه جکیشان، بۆ کونده و گۆزه له گرتنی سه ر کانی... بۆ دروینه و گیره و کیشه ی سه ر ده غلی بهر خۆری دوا به هار و سه ره تای هاوین... بۆ گولۆچینی سه ر خه رمان له گه ل بیوه ژنی کۆشئ هه تیو به سه راکه وتوو... بۆ گسکدانی بن دارتوو و تووچینه وه ی ناو باخه کانی جارانی هه ورامان... بۆ کۆله دار هه لگرتنی زستانان به پیتی پیخاوس و له ناو به فرا... که ئەمه ئه رکی سه رشانی شیعیری کۆمه له ی کورده واری بئ، دیاره نه بئ هیمنی شاعیر و ده یان که سی وه ک هیمنیش به شئ له م ئه رکه یان بکه ویتته نه ستۆ و شیعریان له ژیر ئەم باره قورسه دا بنالئینی... پیتلاو پئ و پئ بکا، کۆلی لاسه نگ ببئ... تایه کی باری قورس و نه و تاکه ی سووک ببئ... ده رگای له گریژنه بچئ!

شیعیر نه بوو تاوه بارانیک ببئ په له هه ورئیکه به هار یا سه ره په له له لاه، بای ئیلهامه که ی له گه ل گرمه و برووسکه ی دهروونی شاعیردا راپیچ بکا و پارچه زهوی

دهروونی شاعیره که ی پی ناوړشپښ بکا، تا نیرگسی تهر و پاراوی شیعریکی پر هه ست و عاتیفه ی پی بروی، بو نه وهی شیعریکی راسته قینه بی، بشی پتی بلین شیعر... نه گینا نه گهر وهک چون باخه وانیکي شاره وانیه کان، نهک باخه وانی راسته قینه که به کوژل خوئی هیناوه و رهقنه ی هورامانی پی کردوه به تهلان و نه مامی تیا ناشتووه و پی گه یاندووه، سوئنده یه کی لاستیک بگری به دهسته وه و به لووعه یهک بکاته وه و بن داریک ناو بدا و چل و پوی توواوی گولیک بشواته وه، شاعیریش هه روا، هه کات پی پیوستی پی بو، دهس بهری به لووعه ی (به هره) ی بکاته وه و پارچه شیعیریک به بوئنه یه که وه بنووسی، نه وه به پیودانی فرهنگی راسته قینه ی شیعیری نه وتووه، به لکو کاسی کردوه و قسه ی ریچ خستووه...

بویه، نه گهر له هندی شیعیری هیمنیشدا لاوازیبهک به دی بکه ین، نه بی بزاین هیمن کورده و کورده واریش له فیروونی دهستنو پزگرتن و نوپزگرتنه وه بیگره تا نه گاته پیکه وه نانی کوژ و کومله ی سیاسی و بلاوکردنه وهی هوشیاری نیشتمانی و نه ته وهی و چینایه تی، هه مووی هه ره له شیعیری و بستووه و رووی ده می بو کردوه ته شیعیری، یا هه ره هیچ نه بی شیعیری بو هه موو نه مبهسته دوور و درپژ و به دهره تانانه خستووه ته کار... هیمنیش له گه لی له م نه رکانه دا یه کن بووه له و شاعیره کوردانه ی بو کومله ی کورده وارییان نووسیوه. شوژه کچی شیعیری له په نجه ره و دووده ری به رزی باله خانیه ی دووری له پاله و ره نجه رانی نه ته وه و ولاته که یدا رانه گرتووه بو خوئی تا له وی له نامیزی گری و دهسه ملانی بی... له گه ل خوئی دایگرتووه ته خواری بو ناو خه لک... بو به شداری له تالی و سویری ژباندا، تا نه گهر نه مرؤش گولاله سووری روومه تی نه م له بهر نارقه ی ره نجه کیشان بژاک، گولی ره نگا ورهنگی شیعیری کوردستانی سبه ینیمان هه میشه هه ره گهش بی و سیس بوون نه زانی.

جا له باریکی ناله باری وهک نه وه دا که هیمن و هیمنه کانی هه موولایه کی ولاته که مان شیعیری تیا نه لین، به هره مه ندی هونه رمه ند له وه دا دیاری نه دا که چه ند نه توانی نه رکی سه رسانی خوئی به رامبه ره هونه ره کی و به رامبه ره به کومله لیش له یهک کاتدا له کاریکی هونه ریدا بخاته یهک و نه هیلی هیچ کامیان بین به کوپ له پی نه ویاندا، یا هیچ نه بی یه کیکیان نه ویان بکا به ژیر پیوه... من لام وایه له م تا قیکردنه وه قورسه دا هیمن له زور به شیدا گره وی سه رکه وتنی به باشی بر دووه ته وه.

براده رینه!

نه زانم زورتان هیمنتان به راده یهک خویش نه وی ناتانه وی به هیچ کلوجیک شتیکی له باره وه بنووسری بونی ره خنه گرتنی لیوه بی. به لام منیش هیمنم وهک نیوه و بگره زیاتریش خویش نه وی. سه ره رای شاعیریه تیبه که ی، من بویه شم خویش نه وی چونکه ره مزی مه سه له یه که که به یه کن له پیروژترین مه سه له کانی نه م چه رخی نه زانم: مه سه له ی خه بات له پیناوی نازادی نیشتمان و سه ره رزی هاوولات و ریژ له گرتنی هه موو نه و مافانه ی ناده میزادا که نه گهر یه کیکیانی له زوت بگری و نه زانم به شتیکی گه وره ی مرؤقایه تیبه که ی پیشیل کراوه.

به لام له گه ل نه م خویشه ویستیبه شمدا بو هیمن، هه رگیز له و باوهره دا نیم و لام وایه ناشیم که نه بی خویشه ویستی و بگه یه نی نه و ره خنه یه ی له دلته دایه بو خویشه ویسته که تی دهره پری، نه وهک نه وه نده له پیوستیبه کانی شارستانه تیبه نه م چه رخی دووری دلی گه رد بگری لیت.

مانگه شه و

به لئینی راگه یاندی راسپارده
گوتی: بۆت دیتته بن ئەم پارده، غارده
له جیژوانی له میژه چاوه پیتتم،
نه هاتی، کیژی جوانی هه لێژارده!
ته زوی گهرم به له شدا دی، ئە گهرچی
ته زاندی شان و پیللم به ردی پارده
وهه با رهنگ و روخسارت ببینم
به من چی تیشکی داوی مانگی چارده
گری ئەم روومه تهی تو گهرم و جوانه
تریفه ی مانگه شه و، جوانیش بی، سارده

۱۹۷۴

نالهی جودایی

ساقیییا! وا باده وه، وا باده وه
پوو له لای من که به جامی باده وه
موشته ری وهک من له مه یخانی که من
زوربه یان شاد و به که یف و بی خه من
مه ی حه رامه بۆ سه ههنده و بی خه مان
مه سستی بی خه م بۆچی بگرن ئیخه مان؟
ئهم شه رابه تالّه ده رمانی خه مه
لیتی حه رام بی ئەو که سه ی ده ردی که مه
ئهم شه رابه تالّه بۆ بی ده رد نیییه
لیتی حه رام بی ئەو که سه ی رهنگ زه رد نیییه

195

بۆ که سه یکه مه ی: چزیلکی پیوه نی
بۆچی ملهور لیتره بینی پیوه نی؟!
بۆ که سه یکه مه ی: که ده ردی کاریییه
بی خه میک بیخواته وه، زۆردارییه
بۆ که سه یکه مه ی: دللی پر بی له داخ
بۆچی لیتی بخواته وه به رزه ده ماخ؟!
ئهو که سه ی بی که س نییه و خانه خه راب
دهک به ژاری ماری بی باده و شه راب!
ئهو که سه ی نه یچی شتووه ده ردی ژیان،
ئهو که سه ی نه یدیوه ئیش و برک و ژان،
ئهو که سه ی نه کرا نیشانه ی تیری خه م،
شانی دانه خزا له بن باری سته م،
ئهو که سه ی هه سستی به زۆرداری نه کرد،
تیخی زۆرداری برینداری نه کرد،
ئهو که سه ی ده سستی له ئەو کتی به ردرا،
ئهو که سه ی دوژمن له مالتی ده رکرا،
ئهو که سه ی نه یبینی هاتی دوژمنی،
نیری یه خسیری له ئەستۆ دارنی،
ئهو که سه ی هینده نه بوو زویر و زگار،
وا نه که وه ته بهر چه پۆکی پۆژگار،
ئهو که سه ی نه یهاری به رداشی زه مان
ئهو که سه ی «زیره ی نه گه ییه ئاسمان»^(۱)
ئهو که سه ی دووری عه زیزانی نه دی،
تیر و تانه ی بی ته میزانی نه دی،
تۆزی به دبه ختی له سه ر شانی نه نیشته،
لیتی نه گیرا ده ورو پشت و چوار ته نیشته،

196

ئەو كەسەى خواردى و لە بن سىبەر كەوت
شەو لەبۆ كەيفى لە مالى دەركەوت:
بۆ دەبى بيت و بكا مەىخاڤە تەنگ؟!
شوتىنى دىكە زۆرە بۆ گالتە و جەفەنگ...

ئەو كەسەى راوى نەنەن لىرە و لەوى،
ئەو كورەى ماچى كچانى دەس كەوى،
ئەو كورەى هيشتا لە ژوانى پى هەيه،
سەيره، زۆر سەيره كە ئالوودەى مەيه.
ئەو كورەى دۆى داوەتى دەستى دەنى،
بىتە ئىرە، چۆنە هەى دىي ناكەنى؟!
ئەو كەسەى «دەستى لە مەمکان گىر بى» (۲)
ئەو كەسەى «تفلى دلى بۆ ژىر بى» (۳)
ئەو كورەى كىرئىك بەرەو رووى پىكەنى
ئەو كەسەى هەر سووكە ئاورپىكى دەنى
ئەو كەسەى پەنچۆلە بكوشى جاروبار،
ئەو كەسەى دەستى بگاتە گەردنى يار،
ئەو كەسەى رامووسى كولمى تاسولوس،
ئەو كەسەى تىي هەلنەدابى چارەنووس،
ئەو كەسەى بژىي خوناوہى گەردەنى،
كوفرە يەك قەترە شەرابى گەر دەنى...

ئەو كەسەى ئاسوودەو و خوش رايىوار،
قەت خەمى يەخسىر و كۆيلانى نەخوار،
يەك لە مالى چاوەرپى بوو بىتەوہ،
دەركى نىومالىكى لى بكرىتەوہ،

خەمەرەو پىنىك گوى بداتە رازى ئەو
نازەننىك بى بكىشى نازى ئەو،
بگرى پەنجەى نەرم و نۆلى ناسكى،
بۆى كرايىتە سەرىنى، باسكى،
هەبىي هيز و گورد و تىن و تاو و گور،
رۆژگارى رەش نەبى، بەختى مكور،
ئەو كەسە جىگای لە مەىخاڤە نىيە.
ئەو كەسە بادە و شەرابى بۆ چىيە؟!

ساقىيا، وا وەرگەرى، وا وەرگەرى!
روو لە لای من كە، مەچۆ بۆ سەرپەرى...
لەنگەرى بگرە، مەبە وا بەرزەفر
بىنە بۆ من، بىنە بۆ من، جامى پر
مەى حەلالە بۆ منى وىرانەمال
بۆ منى سەرگەشتەو و رووت و رەجال
بۆ منى بابردەلەى گەردەنشىن
بۆ منى دل پر لە ناسوور و برىن
بۆ منى ئاوارەو و دوورە وەتەن
بلىلى بى بەش لە گولزار و چەمەن
پەر وەرىوى، بال شكاوى، دەنگ برار
بى بژىوى، بەش خوراوى، دەرکراو
پىرى زورھانى، كەنفتى، دەربەدەر
دیده سوورى، دل مەكۆى دەرد و كەسەر
داتەپىوى، بى پەسىوى بى قەرار
بى كەسى، دەستە شكاوى، كۆلەوار

لَیو به باری، دهرده داری، ره نجه رۆ
شاعیری جوانی په رستی دل به سو...

ساقییا! بۆ کوئی ده چی، بۆ کوئی ده چی؟
تۆش له بهر ئه و مله سورانه ملکه چی؟
تۆش به رهنگ و بۆی ئه وان خواردت فریو؟
چاوی تۆشی هه لفریواند زیر و زیو؟
تۆش ده گۆر به وه ده گه ل گه وه هه ر هونه ر؟
که نگه گه وه هه ر جوانی کردن به خته وه ر!
زیر به لایه، بی وه فایه ده وه له مه نه
هه ر هونه ر نه مره، هونه ر وه ر مه رد و ره ند
«چلکی ده سته مالی دنیا» (۴) وه ک ده لاین
مال په رست په میان شکینه و بی به لاین
قه دری جوانی کوا ده زانی مال په رست!
جوان په رسته پیری خاوه ن زه وق و هه ست

نا مه چۆ، جوانی مه چۆ، واوه مه چۆ؟
تۆ فریوی زیر و زیوی وان مه خو!
ئه وه وه وه سبازانه جیی متمانه نین
هه ر ده زانن گول چین و به ی رنین
وا وه ره، ده ی وا وه ره، نیتزیک به لیم
بمده یه مه ی، بمده یه مه ی تا ده لیم:
«مست مستم ساقیا، دستم بگیر!
تا نه افتادم ز پا دستم بگیر!» (۵)
جا که سه رخۆش بووم به ده نگه کی نه وی
بۆت ده لیم ئه و شیعره به رزه ی مه وه لوی (۶)

«بشنو از نی چون حکایت میکند
از جدائیها شکایت میکند»
گویم ده یه ئه ی دیده مه سستی قیت و قۆز!
تا بنالینم وه کو بلویر به سوۆز
نابی قهت ناله ی جو دایی بی ئه سه ر
جا چ نه ی بیکا چ پیماوی دهر به دهر
بۆیه ناله م تیکه لی نه ی کورد وه
شیوه نیکم پییه نه ی نه یکرد وه
لیم گه ری با دهر پر سۆزی دهر وون
لیم گه ری با هه لوه رینم ئه شکی روون
شیوه نی من شیوه نی ئینسانیه
بانگی نازادی و گرو ی یه کسانیه
شیوه نی من شینی کوردی بی به شه
ئه و گه له ی حاشا ده که ن لیبی و هه شه
با له زارم بیتته دهر پشکو ی شیعر
با فراوانتر بکه م ئاسۆی شیعر
پارچه گوشتیکه دلی من، روو نییه
نالنه نالی من دره نگه، زوو نییه
ده ردی دووری... ده ردی دووری کوشتمی
ده ردی وشیاری و سه بووری کوشتمی
یادی یاران و ولاتم رۆژ و شه و
لیبی حه رام کردم قه رار و خورد و خه و
خه مره وینیک لیره من ناکه م به دی
چۆن په نا بۆ مه ی نه به م، ساقی! ئه دی!؟
نابینم خاک و ولات و شاری خۆم
نابینم ناسیا و دۆست و یاری خۆم

پوو له ههر لايه دهكهم نامـۆبه بۆم
نابينم جيـژوان و كهونه لاني خۆم
پوو له ههر لايـيـ دهكهم بيگانـه يه
ژين له نيـو بيگانـه دا تنـگانـه يه
شه و دهكيشم شه ونخووني و بي خه وي
پوژ ده چيـژم دهر د و داخي بيـ نه وي

چۆن نه نالـيـ نه و دلـه ي پر ههستي من؟!
چۆن له نه ژنو ببنه وه دوو دهستي من؟!
چۆن نه نالـيـ نه و دلـه نه گاوته يه؟!
بهرد له بهردى بيـته وه دهنگى هه به
ژانى ناسۆرى جو دايم چيشتـوه
ههرچى خوشم ويستـوه جيم هيشتـوه
ههـلبـاوم من له يارى نازهنين
دهركـراوم من له خاكي دلـ نشين
بوومـه ناواره و پهريوهى دوور ولات
كه و تمه نيـو ورده داوى ربي نه جات
به كره شو فاره نه وي مووخه ي چنيم
زبي مـهـم و زبنان ولاتى لى ته نيم
كه و تمه نيـو چالى ديلي وهك (مهـمى)
(يايه زين) له كوئيه هاواري كهـمى!
كوا قهره تاژدين، چهكو و عرفو له كوئين؟!
بينه هانام وهك پلـينـگى چهنگ به خوئين
(لاس) ه شو ريك بووم غه نيمى دوژمنان
ئيسـته نهنگـواوم به تيرى چلكنان

وام به ته نيـايـي له نيـو خوئنا شه لال
كوانى عيـل و، كوانى خانزاد و خه زال؟!
زور له ميـژه ناره نارى منى نه بيست
ههروهكو (شه مزين)، (شه ميله) ي خوـش نه ويست
وهك (سيامهـند) ي له چوـل و بهندهنى
جهـرگى له ت كـردم پهـلى داره بهنى
شه تلى جواناوم منى سارده برين
كوا (خه ج) م تا بوم بگيـريـ گهرمه شين؟!
مانگى «كانوونى به چلوان دهركرام» (٧)
وهك (برايم) له و ولاتـه پاونـرام
كوا (پهريخان) بهند و باوم بـلـي؟!
بو نه سووتيم نه به پـولوـى سهـر كـلي؟!
نه و له زوزان، من له ئارانـي ده ژيم
كـي دهـلي نه منيش (وهلى ديوانه) نيم؟!

كورده وارى، نهى ولاتـه جوانه كهـم!
پـۆله كهـم! خـيـزانـه كهـم! باوانه كهـم!
نهى نهوانه ي قهت له بيـرم ناچنه وه
ئيسـته بمـيـن نهـرى ده مناسنه وه؟
پوژگار هاريومي وهك نه سپـۆنى ورد
هيـتـز و تواناي لى پريوم دهرده كورد
بوومه گه پچار و دهكا گالتان به من
نه و رمـووزنه ي زنده قى چووبوو له من

نهى ره فيقان، نهى عهـزبانى ولات!
نهى براى هاوسه نگرى جهـرگـه ي خه بات!

گهر دهنالینم، ئەمن پەككهوتە نیم
تیی دەكۆشم بۆ وهصل تاكو دهژیم
كۆششی من زۆر بهجییە و زۆر رهوا
چونكه قانونی تهبیعت وایه، و:
«هرکسی کو دور ماند از اصل خویش
باز جوید روزگار وصل خویش» (۸)
پینگه دهبرم، کوانی ههنگاوم شله
راسته بی هیزم، دهکهم ئەمما مله
هه دهپیوم کیو و شاخ و چۆل و دهشت
دیم بهره و کوستان بهره و باخی بههشت
دیم بهره و زیخ و چهو و کانیای خۆم
چۆن لهوانه وهردهگیپریم چای خۆم
دیم بهره و ئەو دار و بهرد و بهندهنه
دیم بهره و ئەو باخ و میگر و چیمه نه
دیم بهره و زوورک و تهلان و کهند و لهند
دیم بهره و بژوین و زهنویر و زهمهـند
دیم بهره و پاناوک و ههوراز و نشیو
دیم بهره و ههشکهوت و زهندۆل و پهسیو
دیم بهره و بهفر و چلووره و بهسته لهک
دیم بهره و شیخال و پتچکه و رهشبه لهک
دیم بهره و لیپر و چر و بهستین و چۆم
دیم بهره و ههلدیر و گیژ و بهند و گۆم
دیم بهره و هۆبه و ههواری باسه فا
دیم بهره و لادی، بهره و کانگی وهفا
دیم ببینم نیشتمان و زیده کهم
دیم ببینم خزم و کاک و دیده کهم

دیم و دهگرم بازی بییری شوخ و شهنگ
دیم و دهگرم دهستی دۆی جوان و چهلهنگ
دیم گراوی خۆم له باوهش وهرگرم
دیم نه هیتم بهره لهست و بهرگرم
دیم و ههله مژم شنه ی کوستانی کورد
دیم و دهچمه شهوړنی بیستانی کورد
دیم و دهشکینم لهوئی جامی شهراب
ماچی شیرین نایه لئی تامی شهراب
دیم و ناترسم له په رهژینی به زی
هه ره پهری سه رکهوت و دیوه زمه به زی
تا بمینی نووری چاو و هیزی پیم
دیم و دیم و دیم و دیم و دیم
دیم هه تا هه میج پرست و بیر و هۆش
گهر گلاشم، کوردهواری و ئیوه خۆش!

۱۹۷۴

(۱، ۲، ۳، ۴) له فۆلکلۆر وهرگیراوه.

(۵) نیوه یه کهمی ئەم بهیته هی شاعیریکی هاوچه رخی فارس و، نیوه ی دووه می له یه کهم مه ئه و بی مهوله و بی به لخییه.

(۶) مهولانا جهلاله ددینی به لخی.

(۷) له بهیتی (برایۆک) وهرگیراوه.

(۸) شیعی مهوله و بی به لخییه.

جوانی ره شپۆش

گوتی: ئەی بلبله سەرمەستە که بۆ خامۆشی؟
گوتم: ئەی نوگۆلە خۆرسکه که کوا دلخۆشی؟
گوتی: ئەی شاعیره گەشبینە که بۆ ره شبینی؟
گوتم: ئەی ناسکه تهرپۆشه که بۆ ره شپۆشی؟

۱۹۷۴

تاوانی بی هیزی

له کو ئەسرین دەبارینم له بۆ کوردی پهراگەنده
له گەرمین غەرقی ئارهق بووم و چاوم هەر له سامرەنده
منی زنجیر پستین لیره ئەسیری بسکی جوانیتکم
زەمانە گەرچی ئالۆز و پەشیتو، «کەل بەموو بەنده»
گوتی: «ئێواره بازاری» وەرە ماچت دەمی، نەموست
هەلۆی کویستانی کوردستانم و نازیم بە دەستەنده
دلم سەد هیندی دیکانە بە ناز بشکینی، دەنگ ناکەم
چ سوودیکی هەیه، کێیه پرسی داد و گازنده؟!
جیهان و هەرچی خیر و خۆشییە بۆ هەلبژاردانە
بەقانونی تەبیەت پاشەرۆک خۆره ئەوی گەنده
ئەگەر تاوانی بی هیزی نییە بۆچی له دنیا دا
بەشی من ماتەم و شینە، بەشی خەلکی زەماوئەنده
بەمردوویش نیشانە ی گولەیه ئەو کەلله پر شۆره
ئەویستاش دەرسی سەربازی دەلی ئەو شاعیره رەنده
سەری تەعزیم له بەر تو دانەواندن فەخره بۆ «هێمن»
بژی (حاجی) که کیوی هیممەت سەد هیندی ئەلۆهئەنده

۱۹۷۴

205

ئێواره ی پایز

له ئاسۆیه کی دووره دەست
ئاوابوو زەرده ی پایزی
دەتگوت بوو کیکی بی نازە
پەرده جی دێلی بە زبزی

پەلە هەوریک کی چلکنە
گرتی سووچیک کی ئاسمان
گەلای زەردی داریک وەری
زریان بردی بەرەو نەمان

جووتیک کۆتری سەر بە کلاو
هەلکورمان لە سوانەیه ک
دیاره لەو دەورووبەرانه
پێیان شک دی هیلانەیه ک

پاساری سەرداری کۆلان
فره و جیکه یان لی برا
قەل فری... فری... تا ون بوو
هەر روورەشیی خۆی پی برا

شەپۆلیک مۆسیقای بەسۆز
هات و رابورد بە بن گۆتمدا
شوێنیک کی بۆ خۆی کردووه
له ناخی دلی توێ تویمدا

206

ئاخـر كـۆلى بۆ بـردە ژوور
باربەرىكى درىژى پرووت
دەركى دووكانى گالە دا
مام حاجى و بەرەومال بزووت

نازدارىكى چارشىيو بەسەر
بە تەنىشتمدا تىپەرى
بە غار هات و توند قىژاندى
پرووتەلەيەك بە بەدفعەرى

كەمىك راوہستا جا رابورد
ئەو لاوہى جادەى دەپتەوا
دىاربوو خىسىكى دابوويە
ئەو شوخە لە بن چارشىيو

كىژىك خۆى لە ژوور کوتاوە
دەركەى حەوشەكەى پىتەدا
ئىتر شوئىنەوارى جوانى
بەدى ناكەم لەم نىتەدا

تا تارىكان پەيدا دەبى
چۆل و چۆلتىر دەبى جادە
نە دىتە دەركىژى لە بار
نە رادەبرى لاوى سادە

هەوا بوولپلە، ئا و لپلە
گول سىس بوو، گەلا زەردە
تەنەت رەنگى گۆراوہ
ئەم دىوار و دار و بەردە

تەماشای هەر شتە دەكەم
رەنگى پايزى گورتووە
جوانى خۆى لى شاردوومەوہ
دزىوى رىزى گورتووە

چاوم لە ئاسمان بىرى
دلم هيندەى دىكە گىرا
گەلىك بىرەوہرى كۆنم
لە پىر هاتنەوہ بەبىرا

ئارام ئارام بەلۆژە لۆژ
ئەوا بەرەو مال بوومەوہ
نە كەس لە پىشمدادەروا
نە كەس ديارە بەدوومەوہ

نا نا نارۆم، مەلەى دەكەم
لە نىتە دەريای مەندى خەيال
داھىژا و پرووگرژ، توورە
دل پىر تاسە، مېشك بەتال

ئاخ، ديسان رووپه پټك درا
له رۆژ ته ژم پي تهمه نم!
ئاخ، ديسان شه و داها ته وه
من هه روا دووره وه ته نم!

ئاخ، ديسان چوومه ژير بالي
ره شي شه و گاري ته ني اي!
ئاخ، ده بي ديسان بچي ژم
ژهه راوي تالي جو داي!

ئاخ، ديسان ده بي رابو ترم
له ژوور يكي سارد و سردا!
ده گهل نازار ده سته ملان بم
تا به يان له نويني شيردا!

ده رۆم، ده ترسم، ده له رزم
له په لاماري موته ي شه و
داد له دهس ته م دلته ي به خه م!
واي له دهس ته م چاوه ي بي خه و!

ده رۆم تا سه ر پي كه وه ني م
ده گهل زام و دهد و ئيشم
ده رۆم تا شه ويكي پايز
من شه و نخووني بكيشم

دوور قاقايه كم گوي لي بوو
ده تگوت گولله م پيوه ده ني
چون به ئي سواره ي پايزيش
ئي وا هه يه پي بكه ني!

خه يالم ببوو به وشه
نه مزاني كه س به دوامه وه
دهنگيكي له رزوك و نه رم
به سپايي جوابي دامه وه:

«به لي هه ن و يه كجار زورن
بازرگاني فرميسك و خوين
به لي هه ن و پي ده كه نه ن
به سه ر به هه ش، به مل به كوئن

به لي هه ن و پي ده كه نه ن
به من، به تو، به هه زاران
به داخي باوك كو و ژراوان
به هه نيسكي هه تيو باران

به نه زاني، به نه خوشي
به تاريكان، به شه وه زهنگ
به زنجير، به ته ناف، به دار
به گرتووخانه ي ته ر و تهنگ

به بۆكۆرپووز به چره دووكهَل
به هالاو، به گري، به تاگر
به ته، به مژ، به هورپه، به دۆك
به تۆفاناي ولات داگر

به بوومه له رزه، په شه با
به سووتمان و زبان و زهر
به هه رچي خراپ و شوومه
به گشت دهسكري خواي شه ر

به ناله، به كول، به گريان
به سينگ كوتان، به پروو رنين
به بهرگي رهش، به چاوي سوور
به گۆرخانه، به كۆري شين

به كه لاهه، به كونده بوو
به ديواري هه رهس هي ناو
به داويني تيتۆل تيتۆل
به ئانيشكي پينه كراو

به نووكه نووكي بيوهژن
به هانه هاني ماندووان
به زيره زيري مندالان
به نووزهي نيهو زيندووان

به نه ره نه پري جه لادان
به قرمه قرمي شهست تيران
به ويره ويري قه مچييان
به ئه شكه نجهي رووناكبيران

به چلكي يه خهي كرتكار
به كهفي سه ر شاني جووتير
به په چه و رووبه ند، به خه نجه ر
به يهك نه بووني مي و نير

به قه له مي به زيوي كول
به زماني له بندا پراو
به دهركي داخراوي فيرگه
به كتيب و دهفته ري دراو

له قامووسي ئه وانهدا
به زهبي ماناي نه ماوه
بيزيان له بزه هه لدهستتي
وازيان له خوين و زووخواوه

هه ر دلۆبي خوتيني لاوي
بو وان ياقووتيكسي سووره
هه ر تكه ي فرميسكي كيژي
بو وان مرواربي به رمووره

هه ناسه ی ساردی ئاواران
کۆشکی ئهوان گهرم دهکا
لهشی رهق و زگی برسی
جی پاروویان نهرم دهکا

سه رمایه ی وان له گه پدا بی،
با زۆر ده رک به قور گیرئ!
دۆلار له بره و نه کسه وئ
با کۆله وار بی داپیرئ!

ده با خوین بی و سه ران بهرئ
چه رخی کارگه یان بگه پئ
پئ ده کهنن، پئ ده کهنن
به بلێسه ی ئاگری شه پئ»

گوتم: «که و ابو، ئاشنا!
به شی ئیمه له نیو چوونه»
گوتی: «نا، نا، دوور بنواره...
دوور بنواره... ئاسۆ روونه...»

۱۹۷۴

به ره و ئاسۆ

سۆفیی گۆشه ی خانه قا بووم، ئیسته پیری مه یکه ده م
زاهیدی خه لوه تنشین بووم، ئیسته مه ست و مه یزه ده م
سه روی ئازادیش له بار و دلگه ش و به رزه، به لام
گیانه که م! من شیت و شه یدای لار و له نجه ی ئەم قه ده م
جیلوه یی جوانی له هه رچیدا هه بی خۆشم ده وئ
رۆژئ کوشته ی مینی ژۆپ و رۆژئ گیرۆده ی شه ده م
هه ر یه که ی بۆ خۆی ده جو لێنیته وه هه ستی ده روون
زه رده په ر، کاروانکوژه، تاریک و روونی سو یحه ده م
ئاسمانی ساو و ده ربای مه ند و تارمایی چیا
سپۆی لاسوور و به هیتی زه رد و هه ناری گول به ده م
کئ وه کو من سارد و گه رمی رۆژگاری چیشته وه؟
گا له ده شتی گه رمه سپر و، گا له کوستانانی گه ده م!
وه ک شه پۆلی زبی خو په م ساتی هه دادانم نییه
گیژ ده خۆم، پپچی ده ده م، من رۆله کوردی ئەم سه ده م
رپگه سه خت و پر له که ند و له ند و هه لدیره و گه وه
هه ر ده بی ببزووم، ده بی بکشیم، وچانی لی نه ده م
سپبه ری مه رگم له پيشدايه و به ره و مه نزل ده رۆم
ناخی گۆری ته نگه جیگام، هه ر تل ئاسا بی قه ده م
من به ره و ئاسۆ، به ره و رووناکی بالم گرتوه
چۆن به ره و تاریکی ده خشیم، پال وه شه یتانی ده ده م!
کانیی روونم دی به لیشاوی به هار شلوی نه بوو
به فیری گه وره م دی چیا ی گرت و به تاوی بۆ قه ده م
ژینی کورتم دی پراوپر بوو له شانازی و شه ره ف
عومری زۆرم دی که دوایی هات به ریسوایی و نه ده م

ئاگرى سىنەم بلىسىەى دى و ولات رۇشن دەكا
ئەو دەمەى خۆم وەك دلۆپىك دەچمە نىو دەرباى عەدەم

۱۹۷۵

جوان ناسووتى

دېم كچىكى لەبارى لادىيى
بۆ نوپۇز رادەخا بەرەلبىيىنى
گوتىم: «ئەى نازەنەن كە روخسارت
هەموو باخى بەھارى خوا دىنى
بۆچى پىت وايە ئەو خودا گەورە
هېندە بى رەحمە تۇش بسووتىنى؟!»

۱۹۷۵

سازى ناساز

بىلبى باشكاوى وەختى گولم
هەر شەپۇلان دەدا دللى لە كولم
كوردى بەندى بەيانى نەورۇزم
گىرى گرتوۋە دەروونى پىر سۆزم
موغى بى ئاگرى شەوى يەلدام
چاۋەپى چاۋەنووسى ناپەيدام
كەھوى بىدەنگى نەوبەھارانم
گوللى بىرەنگى چاۋ لە بارانم
كونجى جىثوانى چۆل و خاموشم
سىبەرى نازەنەنى رەشپوشم

215

دەستى بەربووى كچى گەپى شايىم
هەستى خنكاوى لاوى سەودايىم
كىلى گۆرى شەھىدى گومناوم
تاكە دارى كىرووزى بى ئاوم
دەفتەرى شىعەرى شاعىرى پروتم
شەمى سەرگۆر و دارى تابوتم
كونى گىراوى كۆنە شمشالم
خەونى ئالۆز و خاتىرەى تالم
ژىلەمۆى ئاگرى بەيانانم
باوكى فرمىسكىم و كوپى ژانم
بالە سووتاوەكانى پەروانەم
شوشە بادەى بەتالى مەيخانەم
چلە رىحاننى دوورە دىراوم
سازى ناسازى ھەلپەسىراوم
تەكە ئاونگى سەر گەلەلى زەردم
خەستە و دەردەدارى چى دەردم
ئاخرىن تىشكى خۆرى پايزم
شاعىرى پىرى توورەو و زىزم
چۆن دەتوانم بەتۆ بلىم من چىم؟!
خۆم گومانم ھەيە كە ھەم يا نىم!؟

۱۹۷۵

216

ماچی خودایی

وهره یارم، وهره ئه‌ی تازه یارم!
وهره ئه‌ستیره‌که‌ی شه‌وگاری تارم!
وهره ئه‌ی شاپه‌ری بالی خه‌یالم!
وهره ئه‌ی شه‌وچرای رووناکی مالتم!
وهره خاسه‌که‌وی رام و که‌ویی من!
وهره ئیلهامه‌که‌ی نیوه شه‌وی من!
وهره ئۆخترنی سینه‌ی پرگری من!
وهره پیروژه‌که‌ی به‌رزه فری من!
وهره ئاونگی سهر په‌لکی گولتی سوور!
وهره ئاورینگی گهرم و مه‌شخه‌لی نوور!
وهره ئه‌ی پیتزئه بارانی به‌هاری!
وهره شی‌عری ته‌ری پر ورده‌کاری!
وهره ئه‌ی نه‌ونه‌مامی باخی ژینم!
وهره ئه‌ی شاگولتی می‌رگی نه‌وینم!
وهره کاروانکوژه‌ی کاتی به‌یانیم!
وهره بی‌ره‌وه‌ری و ئاواتی جوانیم!
وهره ئه‌ی بوت هه‌تا‌کو بت‌په‌رستم!
وهره مه‌مکۆله‌که‌ت بگرم له‌ مستم!
وهره ئه‌ی (خه‌ج)، وهره ئه‌ی (خاتوو‌زین)م!
وهره با به‌ژن و بالا‌که‌ت ببینم!
وهره با دام‌ری ئاوات و تاسه‌م!
وهره با بسکه‌که‌ت لادا هه‌ناسه‌م!
وهره با هه‌لم‌ژم ئه‌م لیه‌وه گهرمه!
وهره با هه‌ل‌گوشم ئه‌م رانه نهرمه!

وهره جوانی، وهره نازت بکی‌شم!
وهره وه‌ک ده‌سته‌گول داتنیم له‌ پیشم!
وهره با به‌س بکه‌م ئه‌و باوه باوه!
وهره با بێن بکه‌م ئه‌و بسکه‌ خواوه!
وهره با ده‌س له‌ بالا‌که‌ت وه‌رینم!
وهره کولمه‌م له‌ کولمه‌ی تو خشینم!
وهره سووریه له‌سه‌ر واده و به‌لینمی!
وهره کوردبه و مه‌که په‌یمان شکینمی!
وهره گیانم فیدای چاوی ره‌شی تو!
وهره با هه‌ست بکه‌م گهرمی له‌شی تو!
وهره ماچم ده‌یه ماچی خودایی!
که‌ بی‌زارم له‌ ماچی سینه‌مایی!

۱۹۷۶/۱/۱۲

ده‌ستی ته‌زیو

حه‌یفه ئه‌و ده‌سته که گولزاری دهنه‌خشانده‌، بشکن
حه‌یفه ئه‌و ده‌سته که دل‌داری ده‌گه‌وزانده‌، بشکن
حه‌یفه ده‌ستێ که به‌ له‌رزی و به‌ ته‌زیوی دیسان
دوژمنی مله‌پوری زۆرداری ده‌له‌رزانده‌، بشکن

۱۹۷۶

کوانی؟

کوانی ئەو پەنجە که توندی دەگوشی مەمکی توند؟
کوانی ئەو پییە که بۆ ژوانی دەچوو گوندا و گوند؟
کوانی ئەو چاوه که هەر جوانی دەبینی و چی دی
کوانی ئەو بیره که هەلدهفەری بەرەو بەرزی و دوند؟

جوانی بەس نییە

جوان پەرستم، جوان پەرستم
بە دیداری جوانان مەستم
که دەبینم کیژی تەپۆش
گشت خەمی دەکەم فەرامۆش
که کیژیکی جوان دەبینم
سارپێژ دەبنەوه بەرینم
که دەبینم لەنجە و لاری
هەست ناکەم بە چ تازاری
که نازداری رادەبری
دلی ساردبۆوه گری دەگری
که چاو لە چاوی دەبیرم
بە ئاسمانیدا دەفرم
که رێک دەکوشم پەنجەمی نەرم
لەشی سیرم دەبی گەرم
بزهی شیرینی سەر لیوی
هەستی پیرانەم دەبزیوی
نازی شوخیکی نازەنین

دەمباتە بەهەشتی بەرین
بیرم لە بەرم دەروین
که چی کچم هەر خۆش دەوین
کچ ئاواتی پیروژمن
خۆشیی دلی پر سۆزمن
کچ نووری دیدە و چاومن
بەندی جەرگ و هەناومن
کچ رووناکایی ژینمن
کچ هەتوانی برینمن

بەلام ژین هەر هەوەس نییە
جوانیش بەتەنی بەس نییە

پەرستاری رەشپۆش

پزیشکم شەرمەزار بۆوه که نەیتوانی بکا چارم
دەبی هیوام بە مان چەند بی که رەشپۆشه پەرستارم
دەلیی چۆنی؟ چلۆنت تیگەییتم دەرد و تازارم
بەساغیبیش نەیتوانی هەستی من دەربیری گوفتارم

۱۹۷۶

خدر نیم بۆ ته مه ن شیت بم به کانیی ژینی دانوسیم
ئه وه نده م ژین دهوی تا ده م ده نی مه نیو ده میکی تر
به تو چاره ی چلۆن ده کوری دهروونی پر له ناسۆرم
خه ساری بۆ ده که ی دوکتوری زانا مه ره مه میکی تر
به هار و گول، کچ و مانگه شه و، شیعی ته ر و باده
له وه ی زیاتر جه نابی شیخ گه ره کته عاله میکی تر

۱۹۷۷

سووری دهوران

زه مانی زوو هه بوو می ریکی زۆردار
دزیو و دلر هق و خوینر پیژ و لاسار
دلی خووش بوو به ئازاری هه ژاران
به دهس ئه و چوون هه زاران و هه زاران
قسه ی خووشی ده گه ل خه لکی جوین بوو
هه می شه تیخی جه لادیی به خوین بوو
سه ری زۆر لاوی جوان چاکی بریبوو
زگی زۆر پیماوی دلپاکی دریبوو
رق و قینی له نیوچاوان ده باری
دزی و سووتمان و کوشت و بر بوو کاری
بزه ی هه رگیز نه بینرا بوو له سه ر لیو
ده غه زری وه ک به کانه و بر په کی کیو
درنده ی هار و ماری بی په زا بوو
له تالان و برۆیه شاره زا بوو
له ترسانی ولات پر ترس و په بوو
په موزنه ی تاریکان و خییوی شه و بوو

223

گرووگریان به ناوی ئه و ده کورد ژیر
له وی تو قیبوو هه م زارۆک و هه م پیر
مه کۆی جه رده و چه تان بوو دیوه خانی
غولام و نوکهری بوون نانی نانی
له وی بیزار بوو ئینسانی به نامووس
ته شی ریس بوو له ده رکی ئه و زمان لووس
دهیان کرد خزمه تی وه ک دیل و به نده
هه تیوچه و سه رسه ری و سوۆده و سه هه نده
له هه ق بیزار و دل به سته ی ریایی
به که م تو چینی کیلگه ی بی وه فایی
نه یاری چاکه و و یاری خراپه
خه زینه ی کون بر و شاری خراپه
په ری قامووسی ئه ویان کرد بوو داگیر
وشه ی دار و ته ناف و کوۆت و زنجیر
به راستی مله سو ریک بوو دوژمنی گه ل
له بهر ئه و نه یده و پیرا که سه بلتی: له ل
خودا رازی بوو لیی، ئه ما خودای شه ر
له خه لکی به ربوو وه ک گورگی نیو مه ر

به لام کیژتیکی بوو ئه و گه نده پیماوه
که ده تگوت خوشکی ئاونگ و خوناه
له باری، نازه نینی، کولمه ئالی
نیگاری، دلر فیننی، چاو که ژالی
به ژن باریک و بالابه رز و ته ریوش
به سک سووک و په زا شیرین و پرو خوش

224

هه‌نی جوانتر له مانگی ناسمانی
 په‌ری په‌شدالی بوو ته‌برۆی که‌مانی
 بسک په‌شتر له پۆژی ژیر چه‌پۆکان
 په‌شپواوی که ژیری بو په‌شۆکان
 که‌زی خاوتر له خاوی لا نواله
 له شه‌رمی کولمی سوور بووه گولاله
 ته‌وی تیری ته‌وین جه‌رگی نه‌کۆلی
 نه‌بوو ئاگای له پیکانی مژۆلی
 بزهی ده‌رممانی ده‌ردی ده‌رده‌اران
 وشه‌ی وه‌ک به‌خته‌بارانی به‌هاران
 سه‌مای په‌ربانه ده‌تگوت لار و له‌نجه‌ی
 په‌ری گول ده‌بیه‌شان‌دن ده‌ست و په‌نجه‌ی
 کورده‌ی هه‌ردی ده‌هینا گۆی مه‌مانی
 له‌لای وه‌ی تامی ده‌سبازی ده‌زانی
 هه‌موو شپوه‌ی له بابی خۆی جودا بوو
 فریشته‌ی پاکیی و خپری خودا بوو
 ته‌بیعت ته‌و کرده‌ی وا ورد ته‌نیبوو
 خودای جوانی له خۆشیانی خه‌نیبوو
 ده‌گه‌ل ته‌و جوانییه‌ خاوه‌ن شه‌رم بوو
 دلێ زۆر نه‌رم و خۆینی زۆر گه‌رم بوو
 ده‌بوو جیی ته‌و به‌رزتر با له هه‌وران
 که‌چی ده‌ژیا له ژووری مالی گه‌وران
 ده‌بوو چه‌تری سه‌ری مالی هوما با
 نه‌وه‌ک ئاوا له رووپۆشی خزا با
 ده‌بوو سواری قه‌لانده‌وشی هه‌لۆ با
 له به‌رزایی چیا‌دا سه‌ریه‌خۆ با

نه‌وه‌ک لیتی داخرا‌با ده‌رکی هه‌وشه
 ژیا‌بایه له‌نیو ته‌و غه‌ور و خه‌وشه
 ده‌بوو ژوانگه‌ی له‌کن راوگه‌ی که‌وان با
 نه‌وه‌ک وا چاو له ده‌ستی ده‌رکه‌وان با
 ده‌گه‌ل پیتروو بکا راز و نیازی
 گه‌لاویژی به‌هاورازی بنازی
 بکا سه‌یرانی زه‌رد و ما‌ه و رازان
 له خه‌و رابن به‌سیره‌ی سه‌قر و بازان
 گزینگ بنگیوئی کولمه‌ی ئاگرینی
 شنه‌ بپیتروئی بسکی پر له چینی
 ده‌گه‌ل گول پیکه‌نی فینکی به‌یانی
 سه‌رانسه‌ر پر له خۆشی بی ژیانی
 ده‌گه‌ل بولبول بلن هه‌یران و به‌سته
 خه‌لک شه‌یدا بکا به‌و شۆر و هه‌سته
 ده‌بایه‌ چپۆژی ئازادی بچپۆژی
 نه‌وه‌ک فرمی‌سکی نامرادی بپۆژی
 به‌ ئاونگتی بشوا روخساری پاکی
 له پاکمان ون نه‌بی دیداری پاکی
 ده‌بوو بوکشن ده‌س و په‌نجه‌ی له گۆوه‌ند
 «کورێ، دیواندیری»، به‌ند هه‌لبه‌ری، رهند
 ده‌بوو جووتی ژیانی هه‌لبه‌ری
 نه‌وه‌ک بابی به‌ سه‌وقاتی بنیتری
 قه‌فه‌س زیندانی تاوسی شوخ و مه‌سته؟
 کچی جوان و له‌بار و ده‌رکی به‌سته؟
 کچی بی به‌ش له‌نیو بورج و قه‌لادا
 دوره‌ ئه‌مما له دور دورجی به‌لادا

دهبا هەر ئەتلهس و ديبای له بهر بى
 كچىك پروو بهسته و چارشىو به سه ربى
 بلا پاژنهى له زىرپى كهوشى جوانى
 كه دانرابى له دهركى دهركه وانى
 بهكارى چى دى خشل و زىر و زىوه
 كچىكى نهشته نيو خهلك و جه ماوه
 بهكارى نايه بهرگى جوان و مومتاز
 كچىكى چاوى دووروابى وه كو باز
 له ژارى تالتره خوراكى چهورى
 كچىك وهك رۆژ نه پىته دهه له ههورى
 سىچالى كچانه كوشى مىران
 ههزار خوژگه بهكاولاشى فهقىران
 بهقانونى ته بىعهت ناژى بى جوت
 ئەوى ئىنسانه، جا دارايه يا روت
 كچى مىر و گه دا دلان ههيه دل
 دلش ناكالا له دلدارى و ئەوين سل
 په بهن تامى ژيانى چۆن دهزانى
 ئەگه «پى» شى بگاته ئاسمانى
 كه سىك جوتى نه بوو خوشى نه بىنى
 بههشت ناهىنى رۆژى دىر نشىنى
 كه سىكى ژىنى بى ژوان رابوتى
 هه موو ژانى جيهانى پى دهوتى
 ئەوين مایهى ژيان و بوون و مانه
 ئەوين رايگرتوو دهورى زه مانه
 ئەوين نه بوايه پى ناوى بخوى سوتند
 جيهان چۆل بوو په پووش تىيدا نه دهخوتند

ژيانى بى ئەوين دهشتى نه بوونه
 له سايهى عيشقه ئەم دنيايه روونه
 ژيانى بى ئەوين گشتى زيانه
 كچيش نه بخوارد فرىوى ئەم ژيانه
 وه دووى دل كهوت و پچرى بهند و پىوهند
 دلى خوئى دا به لاوىكى هونه رمه ند
 هونه رمه ندىكى پاكى بهرزه ئاكار
 كه جارجار رىي ده كه وته مالى خونكار
 هونه رمه ندى كه هه نه غمىكى تارى
 گر و ئاورىنگ و پشكوئى لى دهبارى
 هونه رمه ندى كه دهنگى پر خووشى
 به بهندى ده پىه راند دهرد و نه خووشى
 هونه رمه ندى كه ههستى ئاگرىن بوو
 دهروونى پر له ناسوور و برىن بوو
 هونه رمه ندى كه سووتاوى ئەوين بوو
 هه موو ئەندامى سووز و تاو و تىن بوو
 هونه رمه ندى كه زادهى دهرد و خه م بوو
 زه دهى دهستى رهشى دىوى سته م بوو
 هونه رمه ندى بهزگ برسى و به چاو تىر
 له شه ر بىزار و دۆستى ئاشتى و خىر
 هونه رمه ندىكى عه سرى فىئودالى
 دلى پر بوو، به لام گىرفانى خالى
 شه وانى بهزم و شايى و شه ونشىنى
 له درزى په رده يه كـتـرىان ده بىنى
 كه تىك دهلقا نىگای پر گفـتـوگـۆيان
 ده باندركاند به سانى رازى خو بان

کوپیش سهوداسهري کيڙي ٺه مير بوو
 له داوي خوشه ويستيدا ٺه سير بوو
 ٺه وين نابيني بهيني قهوم و دينان
 ٺه وين نازاني قهرقي توڙو و چينان
 ٺه وين دوو دل دهکا مهفتووني بهڪتر
 لهڪن ٺه وهڪن ٺهيسلام و گاور
 ٺه وين خاتوو زليخاي نهرم و هيدي
 دهکاته دبلي عهبدي زير خريدي
 ٺه وينه شيخي سهنعاني غهيب زان
 دهکاته گاور و شواني بهرازان

ٺه گهر خاتوون گرفتاري ٺه وين بوو
 ٺه ويني لاههڪه زياتر بهتيرن بوو
 گري گرتبوو دهرووني پر له جوشي
 له تاواني نه مابوو هوشي خوشي
 له سوتي ٺه شوخه ٺوقره لي برابوو
 له زيندا ٺان و ٺيشي پي برابوو
 ٺه ويني ٺه دووانه دوور بهدوور بوو
 كه ديواري قهلاي ميري سنوور بوو
 سنوور و شووره و تامان و پهريڙين
 له تامه زروڙي ٺه ويني تال دهڪهن ٺين
 قهلا سهخت و هرههخانه پراوپر
 دهرك گاله دراو و دهركه وان در
 مه گهر بالدار بهسهر ڪوشڪا فريبا
 مه گهر ليمشت دلي شووره دريپا
 مه گهر رڙيڙيڪي بهزمي بايه خوونڪار
 ڪوپيشيان بردبايه لي بدا تار

له درزي پهرده ديبكاي بهڙني ياري
 له سيحري تپه پهراندبا سوڙي تاري

زه مان رابرد، پتر بوو ههستي دوستي
 به لي ههسته كه مير نايهن دهروستي
 له دهوري ههستي كهس ناكيشري شووره
 خه ياليش شاره زاي پشتي سنووره

هه راسان بوو ڪچي ميري بهجاري
 گوتي: «بهسيه تي با راسپيرمه ياري»
 ٺنيڪي راسپارده ڪن هونه رمه ند
 «ٺيتر ٺه وي بهشي و سووتانه تا چهند!»
 خه مي دووري نه خوڙين، هه چي دهبي، بي!
 دهبا بي و بروين، هه چي دهبي، بي!
 وهري بووم لهو ٺيان و پنج و موره
 به ٺازادي بڙيم تاويڪي زوره
 هه موو زير و جل و نوشين و خواردن
 فيداي تاوي دهگهل ٺه رابواردن
 هه تا كه مي هينه تي دووري بچيڙين!
 هه تا كه مي بووڪي ٺاوايمان بنيڙين!
 هه تا كهنگي خه يال بگرينه باوهش!
 بله رڙيني مچورڪي بي بهشي لهش!
 هه تا كه مي ٺه نه بينم تير بهچاوان!
 له سهه ر من داخراپي دهركي باوان!
 هه تا كه مي داخري سينگ و بهرووي من!
 هه تا كه مي نه شڪي تاسه و ٺاره زووي من!
 دهبا بي و روو بكهينه دوور ولاتان!

نه جاتم دا له نيو شووره و قهلاتان!
 نه گهر مه رده، به جهرگه، پاكه، سه رياز،
 ده با بي و من بكا له و به بنده ده رياز!
 نزا و پارانه وه و گـريـان و ناله
 چ سوودتيكي هه يه، نووشته ي به تاله
 نه بي باكي له خو تيري ديوه خانان
 به پياوان دينه ده رگه وه هر له كانان
 به زور بشكي ده بي ده ركي قـهـلايه
 ده نا نه و ده ركهـ بو كي تا وه لايه»

نه وه ي بيست لاو گه شكه ي گرت له تاوان
 گوتى: «تاماده و سازم به چاوان
 دلتم ناوي نه بي قـسـوربانى نازى
 سه رم ناوي نه بي تته به رده بازى
 نه وا بو تا وه لايه با وه شى من
 به سه بو من كه نه و بي تته به شى من
 له ربي نه ودا به خت كه م گهر ژيانم
 به سه ره رزى و به شانازى ده زانم
 له پيناوى نه وا گهر بچمه سه ردار
 له ژير پيمدا ده بينم مه زن و سه ردار»

شه وه زهنگي به زهبرى زي و به رتيل
 كراوه ده ركي زيندان بو كچى ديل
 كچه گوريه وه كوشك و تاج و ته ختى
 ده گهل نازادى و نازار و سه ختى
 به جووت رويين ده گهل يارى وه فادار
 به ره و مولكي نه وين و ژينى ساكار

سنووربان هه لـبـوارد و چوونه شارى
 له وئيش فه رمانه وا بوو نابه كاري
 له وئيش مي ريكي زالم كاربه دهس بوو
 له وئيش بي چاو وروويه ك داربه دهس بوو
 له وئيش زيندان و به نديخانه پر بوون
 گزير و پاسه وان شوين گير و در بوون
 له وئيش ههر سه ريزوي باسى سه ر بوو
 له وئيش دنيا به كه يفي بي هونه ر بوو
 له وئيش ناپياوى بازاري گهرم بوو
 له وئيش باو باوى پياوى بي شه رم بوو
 له وئيش پيسكه و دروزن كاري باش بوو
 له وئيش مه ردايه تى و پاكي له پاش بوو
 كو و كيژى له باري پاكي ساكار
 له ربي ژينا له وي بوونه كـرـرـيـكار
 له بو نانپك و بو يهك توژه پيـخـوـر
 يه كيكيان بوو به پاله و يهك به جلشور
 نه گهرچى زور گران بوو نه و ژيانه
 به لام كه يفي هه بوو به زمى شه وانه
 به رورژ تاوارة بو پيـخـوـر و نانى
 به شه و ده سته ملان بوون تا به يانى
 له شى ناسك كه نازارى ده بينى
 زمان ده يگوت ژيان چهند نازهنينى!
 له دنيا دا نه بينرا نوشى بي نيش
 كه سيك خوشيى ده وي حازر بي بو ئيش

نه ميربان كرد كه له و كاره خه به ردار
 به خووى دادا وه كو وورچى بريندار

بهرقدا چوو به ناههق خوینتی رشتن
 گزیر و دهرکهوانی گرت و کوشتن
 ههمیشه دهیگوت: «ئهی ئه و ئابرووچوونه
 شستی وانهیبوووه وینه و نموونه
 کچی من بی بهجووتی بۆره پیاوی،
 دهکوژئی، خوئی له مائی کابه باوی!
 دهبی من چۆن بژیم و چۆن بمینم!
 له نیو هاوشانی خۆمدا سهر هه لینم!
 کچی من هه لگرن، وه للاهی جوانه!
 کچی من بۆ کچی گوان و شوانه!؟
 له نیو مسکینی خۆم ده به پلایته
 نه کوژم ئه و هه تیوه و ئه م سه لایته
 نه یانه ییلم ده بی له و سه رزه مینه
 له شانم دادرم ئه و پینه شینه
 وه کارخه م ده سته لات و هیزی زۆرم
 به خوینتی ئه و په له و نه نگه وه شورم»

به پیتی کردن گه لی شهیتان و شو فار
 هه تا بیکه ن له حالی وان خه به ردار
 تووله ی شوینگی پری به ردا نه مل و مو
 وه کار که وتن له راویچکه و له بابو
 چ ناپیاون ئه وانه ی سوود په رستن
 دژی خاوه ن دلی شه یدا ده وه ستن
 چ سپله ن ئه و سه گانه ی گورگه میشن
 که لاک بو گورگی برسی راده کیشن

گه ران شو فاره کان قوژین به قوژین
 ولاتیان دا سه راسه ر سه نگ و سووژن

گه ران شار و گه ران دیهات و هۆبه
 هه مـوو یان پشکنی نۆبه به نۆبه
 گه ران کیتو و چیا و ئه شکه وت و زه ندۆل
 گه ران کادین و که ندوو و ئاخوړ و هۆل
 سه روشوینیان نه بو په یدا له هیچ کوئی
 که سی نه یدیوو دوو شه یدا له هیچ کوئی
 به میریان راگه یاند وه ک رۆژه ره وشه ن:
 که «لیره نین، په راندوویانه که وشه ن»
 گوتی: «پیتان ده ده م ئه مجاره فه رمان
 بچن بۆ ولاتی دوور و ده ورو به رمان
 پرۆن و رامه وه ستن، هیچ مه ترسن
 هه والی ئه و دووانه م بۆ بپـرسن
 له هه ر کوئی هه بن بیان دۆزنه وه بۆم
 وه کو تازی به کار بیانقۆزنه وه بۆم
 «ده ده م پاره و خه لاتی باش به ئیـوه
 که بۆم ده رده س که ن ئه و دوو سه ریزیه
 له بان هه وران بژین یا ته خستی به حران
 له داویان خه ن به فیل و فه ند و مه کران
 گوتوویانه که خزمه تکاری چاکی
 ده بی وه ک دال بکه ی بۆنی که لاک
 له ئیوه کار و تیکۆشان، له من مال
 ده تانه پارم به سه ریا نا نه بن زال»

قه لای میران به ده س ناکه س ده نه خشی
 که «دار هۆره ی له خوئی بی زوو ده قه لشی»

ئەگەر زۆر و دراو دەوری نەبوو
 بلووری ژین دەبوو غەوری نەبوو
 ئەگەر پارە نەبوو بایر و پروا
 دەبوو زالم لە کوئی وا دەستی پروا؟
 ئەگەر خوێری نەکا میللەت فرۆشی
 لە خوئی نابینی زالم خێر و خوئی
 ئەگەر ئەسپی غەرەز ناوئ قەلەمباز
 بگاتە جیپی وەزیری رەنگە سەریاز
 کە فیل و روخ نەکە و نە کلکە سووتە
 مەلیک ماتە بە دەستی پیادە رووتە
 بە من ئەو هێرش و زەبر و زولم و زۆرە
 بەشی زۆری گوناھی مافتە خۆرە

بلاو بوون خێلتی شوڤارانانی بی عار
 لەدوای دوو ئاشقی لاوی فیداکار
 گەران شار و ولاتی دوور و نیزیکی
 دووان بەزمانی فورس و تورک و تاجیک
 یەکیکی بوو مارگر و یەک بوو بەدەرۆش
 یەکیکی بوو حافظ و یەک بوو بەدەسکیش
 یەکیکی بوو لۆتی و یەک بوو بەچاوەش
 یەکیکی بوو سۆلتەر و یەک بوو بەجاکەش
 خەیبان و شەقام و ریتگەیان گرت
 هەموو جیبیان تەنی، گشت جیتگەیان گرت
 کچ و کور بی خەبەر لەو تۆرە داو
 خەریکی کاری خۆیان بوون لە لاو
 ئەگەرچی رووت و پێخواس بوون و برسی
 بەلام کەم کەم نەیانماو مەترسی

بەسەر بەستی ژبانی سەر حەسیری
 بەقوربانی بی تەخت و بەختی میری
 چ خۆشە سەربلندی و بی نیازی
 بەئازادی بخوئی نان و پیازی!
 دەلین یاری گوتی جاری بەیاری: (۱)
 «گەریدە ی شارەزای زۆر گوند و شاری
 لە هەمووان خۆشتر و جوانتر چ جیبە؟»
 گوتی: «ئەو جیبە خۆشە یاری لیبە»
 کە دل خۆش بوو دلۆبا دەریکا دەست
 شەکتە بی با لەش و ئاسوودە بی هەست
 دەسێک بکری بەشەو لە ملی نیگاری
 بەرۆژ ماندوو ببی با هەر لە کاری
 دەس و پەنجیک کە بوکشی جووتە مەمکی
 جەمام نابی بەکاری تاکو نەشکی
 کە لیو بمژی شەوانە لیوی دلدار
 بەرەنج کی شانی رۆژی ناگری بار
 کە شەو تیر ماچ و مووچ و گازە کولمە
 چبوو سووتاو و تاوانگازە کولمە
 کەسیکی چیژی ئازادی بچیژی
 لەوێ باکی نییە ئارەق بریژی
 بە بی رایەخ شەوی ئاسوودە دەنوی
 کریکاری کە یار پشستی بەهەنوی
 بەبی پێخەف شەوی گەرموگورە لەش
 کە یاری نازەنین بگری لە باوەش
 کە شەو دایالی پەنجە یاری جوانی
 بەرۆژ با هەر جەدو بی پیل و شانی
 کە سۆزی عیشقی وان هەردەم پتر بوو
 هەموو تاویکی عومریکی خدر بوو

له نیتو شۆفاره کاندای خواجه یهک بوو
 عه جهب زیانی خورۆ و پیره سه بهک بوو
 ئەمیر بو پاسی نیتو مالتی کرببوو
 نمونه ی پیاو خراپی و دهم شیری بوو
 که خۆی بی بهش له خوشیی ژین کرابوو
 هه موو ده رکی هومییدی داخرا بوو
 که شهوقی عیشق و دلداریی نه دیبوو
 که گهرمی بی باوهشی یاری نه دیبوو
 که زیبک و غیره تی میتری نه دیبوو
 که خوشیی پیاوه تی و نیتری نه دیبوو

دهروونی پر گریمانه و حهسه د بوو
 هه تا هه ز که ی به خیل و شووم و به د بوو
 که کوشتی پیاوه تی نه دهستی تاوان
 هه قی خۆی بوو رقی زۆر بی له پیاوان
 که وهک یهک بوون ژن و گاشه له کن نه
 نه بوو باکی بدا ئازاری ژن نه
 چلۆن پروا نه که ن ئینسانی بی بهش
 نه بی بی رهم و بی ئینساف و دلرهش
 که ئینسانیک وه کو حه یوان خه سیبی
 نییه سهیر گهر نمونه ی ناکه سی بی
 به نه مری میر نه ویش خۆی کرده سوالکه ر
 گه را شار و ولاتان نه مسهر، نه وسهر
 هه تا رۆژتیکى خواجه ی دلره قی پیر
 له مالتیک دوور به دوور ناسی کچی میر

ته ماشای کرد جلویه رگی دراوه
 سه سه ر و پوتراکى ئالۆز و بلاوه
 به رۆکی ئاوه لایه، سه سینگى رووته
 سه رى نه و کولمه ناسکه ی تاوه سووته
 هه لى مالتیوه تا ئانیشکی بو کول
 ده پیتزی ئاره قسه زه نگو ل به زه نگو ل
 که چی شادیی له نیتو چاوان ده بارى
 کچی میره و شه رم ناکا له کارى
 سه رى سوورما بوو نه و کابرا نه زانه
 چلۆن گۆراوه نه م ده ور و زه مانه
 «ته ماشای نه م ژبان و ری و شوینه
 ره سه ن زاده و کول و نه سپۆن و سوینه
 به دووی کارا گه ران کووچه به کووچه
 له بو خاتوونی وا تاوان و سووچه
 به شیر و شه کری په روهرده کراوه
 له کۆشک و سه سه رایاندا ژیاوه
 هه میشه خاوه نی کۆبله و که نیز بوو
 جلویه رگی هه تا هه ز که ی ته میز بوو
 نه وی ده ستووری دابا جی به جی بوو
 له خۆی زیاتر له ژووری کۆشکی کن بوو!
 ده یانکرد باوه شینی نه مبه ر، نه و به ر
 له بن سیبه ر کچی نه شمیلی نه سمه ر
 که چی ئیستا له به ر سووره هه تاوی
 په رۆ شۆری ده کا بو نان و ئاوی
 مه گه ر باوکی په کی که وتوو له تالان
 که نه و ئیستا ده کا جل شۆری مالان

دهبى خواردبىتى مىشكى گويدريثى
دهنا بۆنانى چۆن ئارهق دهپريثى
ئەوى بۆئەو كىرا، بۆكى كىراوه؟
بهخوای وادياره نووشتهى لى كراوه»

ئەوهنده تەسكە بىرى گەنده پىاوان
دەكەن فەرقى كچى مىران و گاوان
دەلین: كەنگر و قوماش نابن بهويلداش^(۲)
قسەى كەونه پىاوانه و قسەى باش
دەسەلمین به پىاوى گەوج و سادە
كە: سوار هەر سواره، پىادەش هەر پىادە^(۳)
كچى مىران دەبى لىران وهخۆ خەن
كچى گاوان دەبى پىوشكان وهكۆ كەن
كچى مىرى دەبى خۆشى ببىنى
كچى شوانى بچىتە نان چىنىنى

كچى مىرى دەبىنى باش و ئەفسووس
كچى مىر نەيدەبىنى پىره جاسووس
دەمەو ئىواره رزگار بوو له كارى
گەراوه جا بهرهو ئامىزى يارى
بهلام جاسووسى پەستى شوومى ناپىاو
بهدوای ئەودا دەچوو هەنگاو بههەنگاو
تەماشای كرد كه لاويكى قوپاوى
له رىگايەى برىوه سىله چاوى
كه يارى دەرکەوت بى ترس و پارىز
بهرهو پىرى فرى گرتى له ئامىز

له هىچ كۆى دای نەنا تا بردیه ژوور
ئىتر رووى كرده ئەم ژووره خوداى نوور

هەلى نا جىي ئەوان و وهك كرىتوه
له لاقىنانى وهرىنا هەر له وىوه
ترەختان و ركىفكوت كەوتە رىيه
له خەلكى وايه «كابرا ئاوى پىيه»^(۴)
له سوتى مال و دراوى بالى گرتبوو
خەياللى مولك و ماش و مالى گرتبوو
هەمىشه وايه كارى پىاوى نامەرد
كه سوودى خۆى دەكا تەنيا بهراوهرد
له خۆى رازى بكا ئەو مىرى خوينخۆر
دەروونى ئاشقان با ببىنى ناسۆر
خەلك تووشى بهلايه بى جەهەننەم
كه ئەو گىرى كەوى دىنار و درهەم
هەتیبو بار سووك نەبى با بارى قورسى
نەبىتە خوار جەنابى ئەو له كورسى
به كوچكىتوه بدا جەرگى ژنى پىر
هەتا چەنگى له جىگايەك ببى گىر
بهوى چى چى بهسەر دى پىاوى بى كەس
كه ئەو پارەى دەوى و پارەى دەوى و بەس
بهوى چى مالى خەلكى بى خودان بى
كه ماله جوانەكەى ئەو ئاوهدان بى
بهكوشتن دا خەلك ئۆردوو بهئۆردوو
پەكى پى ناكەوى ويجدانى مردوو

بهتالووكه گەيشته دەركى مىرى
بهگورجى خۆى گەيانده كن گزىرى

گوتی: «زه‌حمهت نه‌بی پتی راگه‌یینی
همه‌ه‌هرزیک و عه‌رزیکه نه‌یینی
گرنگه‌ه‌هرزه‌که‌م، رازیکه‌ه‌ه‌نگ بی
هه‌تا زووتر خه‌به‌ردار بی دره‌نگ بی»

ئه‌وه‌نده‌ی پی نه‌چوو بردیانه‌کن مییر
گوتی: «ئه‌ی مییری خاوه‌ن راو و ته‌گبیر
له‌زیادی بی همه‌میشه‌به‌خت و هاتت
پتر بی و هه‌ر پتر بی ده‌سته‌لاتت
به‌جیم هیتاوه‌ئه‌رکی به‌نده‌گیی خۆم
ته‌مالم دیته‌وه، من نۆکه‌ری تۆم^(۵)»

له‌سایه‌ی تۆوه‌خاین بیندراوه
چییه‌فه‌رمانی گه‌وره‌م، وه‌ختی راوه»
ئیترا‌نامه‌رده‌پاشه‌وپاش‌کشاوه
له‌خۆشییان‌ه‌ه‌نگ و رووی مییری گه‌شاوه
هه‌رای کرد: «کی له‌وییه^(۶) بیه‌ته‌ژووری»
به‌جاری داوه‌رین‌چهند‌زرته‌سووری
گوتی: «ئیه‌وه‌که‌خزمه‌تکاری خاسن
هه‌موو ئه‌و نۆکه‌ره‌باشه‌م بناسن
بکه‌ن ئیسته‌سه‌راپا‌زیر‌وه‌شانی
خه‌لاتی گه‌وره‌یی داده‌ن به‌شانی»

وه‌کۆی‌کردن‌له‌پاشان‌گه‌وره‌گه‌وره
هه‌موو‌ده‌سته‌ونه‌زه‌ر‌وه‌ستان‌به‌ده‌وره

چ‌گه‌وره‌گه‌وره؟ به‌نده‌و‌گۆی‌له‌مست‌بوون
به‌ره‌و‌رووی‌ئه‌و‌ته‌واو‌بیده‌نگ‌و‌هه‌ست‌بوون
قسه‌ه‌پان‌و‌ه‌زا‌گران‌و‌ده‌غه‌لکار
درۆزن، دووزمان، په‌تیاره، بی‌عار
به‌گژ‌خه‌لکا‌ده‌چوون‌وه‌ک‌نه‌رپه‌دیوی
که‌ئه‌و‌دیار‌با‌ده‌بوونه‌دیله‌رپوی
که‌ئه‌و‌ده‌یگوت: «ئه‌ری‌چبکه‌ین‌به‌یانی؟»
ده‌یانگوت: «گه‌وره‌مان‌بو‌خۆت‌ده‌زانی»
گوتی: «ئه‌ی‌گه‌وره‌گه‌وره‌ی‌باره‌گای‌من
بلتین‌ئیتا‌چییه‌ته‌گبیر‌و‌رای‌من؟
ده‌لتین‌ئه‌و‌دوو‌که‌سه‌ی‌لی‌ره‌هه‌لاتوون
له‌پاته‌ختی‌ولاتی‌نیشته‌جی‌بوون
که‌دۆستی‌خۆمه‌مییری‌ئه‌و‌ولانه
ئه‌مییرتکی‌به‌زبیک‌و‌ده‌سته‌لاته
ده‌لیم‌چهند‌که‌س‌له‌ئیه‌وه‌هه‌لب‌ئیرم
بچن، سه‌وقات‌و‌دیاری‌بو‌بنی‌رم
به‌نامه‌لی‌بخوازم‌رانه‌وه‌ستی
ده‌س‌و‌پتی‌ئه‌و‌دوانه‌م‌بو‌ببه‌ستی
به‌رپیان‌کاته‌وه‌بو‌ده‌رکی‌ئیمه
من‌ئاماده‌م‌ئه‌و‌یش‌گه‌ر‌کاری‌پیمه»
گوتیان: «سه‌ده‌ه‌ق! قسه‌ی‌مییری‌ته‌واوه»
گوتی: «ئیترا‌قسه‌م‌پیتان‌نه‌ماوه»

شه‌ویکی‌ره‌ش‌وه‌کو‌به‌ختی‌ئه‌سیران
وه‌کو‌دوارۆزی‌زۆردار‌و‌ئه‌مییران

نه مانگ دياربوو نه ئهستيرهی گهش و جوان
ترووسکهی لی برابوو ناگری شوان
دهروونی پیاوخراپانه شهوهزنگ
که داختری به بوغز و کینه و ژهنگ
بهروالته کش، بهلام پرکارهساته
ههزاران رازی تیدا گهرچی ماته
له کوشک و گرتووخانهی دهکهبهسته
یهکیک مهسته، ههزاران زار و خهسته
له لایه لایه دراونه بهر شکهنجسه
له لایه دیکه سهمایه و لار و لهنجسه
له کونجی بیوهژن دهگری و دنالی
له کوشکی بادهگیره چاو کهژالی
له سووچی باب له سوئی رۆلهی دهسووتی
له قهسریکی دهپهقسی نیوهرووتی
کچی بی بهش له ژووری تهشکی دهسری
کوری ناغاش بهپاره جوانی دهکری
ههتیوی برسی چلمی ههلهلووشی
کوری شیخ ئارهقی نابری له شووشی
له لایه چارهپهش کهوتوه له کۆلان
له لایه پاره بهش دهکری به کۆلان
له لایه جامی باده پر کراوه
له لایه داری ئیعدام ههلهخراوه
بهلی راسته قهلاهی میرانه شهوگار
بهلام تیدا ونه تاوانی بهدکار

کچ و کور نووستبوون بی خه م له کهپری
نه یانزانی که داروغه دهیانگری

له کوئی دلداری پاکی چاکی ساکار
دهزانی فیل و مهگری پیاوی زوردار
له چین بی یا له ماچین بی دیاره
که ناغا دوژمنی چینی ههژاره
له لای خویان هه یانه غیرهت و رهگ
له هه ر شوینی هه بن توخمی ده ره به گ
له چین کیژی نه میری هه لگیری
له ماچین که سری شان به نه میری
له میران هه ر که سیکی دنیا بی
له ژینا تووشی خیر و خووشی نابی
نه یانزانی نه وهی ئیرهش نه میره
خه ریکی راو و پرووت و پهش بگیره
هه تا لیان وهژوور کهوتن یه ساوول
له خه ودا سواری سینگیان بوون نه خافل
نه یانه یشت راپه رن، بیزوون، هه لستن
دهس و پییان به چۆله پیچه بهستن
که دوایی هات له وی خانه بگیری
به پریان کردنه وه بو ده رکی میری

به یان نهنگوت و سوئی تاکه تاکه
گوتیان ههستین بچینه نوژی، چاکه
بلیند بوو بانگدهری کویری خه والوو
گوتی: «بانگی به یانی درهنگه یا زوو
»دهبی زوو بم هه تاکه و نه بری نام
«به بی دهستنوژی بدهم بانگی به یانم»
له دارکیشی وهژان کابانی نوژی که ر
گوتی: «کابرا دههسته جل بکه بهر

كه بارت زوو نه كههى بۆت نافرۆشى
 وه دهستت ناكههوى پاره و قورۆشى
 كهه مى ماوه له بۆ جـيـژنى به راتى
 كراسى نوئى نيبه بۆ شانى فاتى»
 ژنى پالنه گوتى: «ههسته بهسه خهه
 خرابى بۆ نه نووستى، فيله، ئەمشهه
 پهلهت بى زوو بكه كارى و بزانه
 مه لا فهرموى كونى رۆژى به يانه»
 بهرته بردن گه يشته ژوورى ئاغا
 تخيل بوو جا له نيو بهندى وه تاغا
 گوتى: «خانم بشيله پى و و دهستم
 درهنگ هاتوومهوه، وا دياره مهستم»
 جه نابه شىخ به خيزانى دهفهرموو:
 «هه تيوتكى بنيره خانه قا زوو
 بلتى شىخ نوئى كرد و نووسته وه بوى
 خه ليفه نوئى بۆ خهلكى بكا خوى»
 خه ليفه پى كهنى و زانى چ باسه
 گوتى: «باوكم به قوربانى بى، خاسه»
 ولات روون بوو، كتيبى دهستى دانا
 خه ريك بوو تازه بنوى لاوى زانا
 كه داىكى كورديه هاوار و فرياد
 به خويدا دا، گوتى: «ئهى داد و بيداد!
 چبوو تاوانى ئەم جووته فه قيره
 كه واىان لى بكا ئەم گورگه پيره
 ئەوه كار بوو كه كردى ئەم يه كانه
 پهژارهى خسته شارى بهم به يانه

به قـوربانـت ده بم بينايى چاوان
 قوبوولئى بۆ دهكههى تو سووچ و تاوان
 خودايا بهس بده دهستى ئەميرى
 خهراپه، به دفه ره، بۆ خوت خهبيرى
 ههتا كههنگى دهدهى تو بهخت و هاتى
 دهزانى چهنه دره، نه حلهت له زاتى!»
 گوتى: «دايه! چيبه ئەم بۆله بۆله؟
 گوتى: «ههسته، سهلام لى رابوو، رۆله!
 ئەمير ئەميرۆ له دارى دان به جووته
 كچۆلهى خوى و ئەو خوش خوانه رووته
 له شارى كههوتوه هاوار و گريان
 دلئى گهوره و پچووكان بۆته برىان»
 ئەوهى گوت كههوتوه و ئاه و نزووله:
 «خودايا چهنه بده ئەم ميره خووله!
 دلئى كووه هات بكورئى ئەم گولانه!
 له يه كتر كا به ناههق ئەم دلانه!
 خوداى گهوره! به دهس خوت هه موو كار
 له سه زمان لابه ره بى دادى خوونكار
 له سه ر دلدارى نۆلاوان ده كوورئى!
 كور و كيژان له پيش چاوان ده كوورئى!»
 گوتى: «پارانه وه بى كهلكه، دايه!
 نوزوله قهت ده رۆستى زولمى نايه
 نه زانه تاكو خهلكى ئەم ولاته
 به دهس ميرانه وه ئەم دهسته لاته
 ده ئاژۆن، رادههه تا بلوى بۆيان
 هه موو كارى ده كهه بۆ سوودى خۆيان

پپاريزن هه تا ئەم مۆلک و ماله
 وه بهر پييان ددهن مسکين و پاله
 ئەوان پييان برئ دەسکەوت و قازانج
 به قور گيرئ دەبا سەد ماله کرمانج
 ژن و پياو و کور و کيژان دەکووژن
 قسه توند و قهله م تيزان دەکووژن
 هه تا خه لکی له يه کتر و نه بانن
 ئەوان سواريان دهبن، سواريش دهبانن
 «هه تا ميرزا حيكايهت خوانی ميره
 مه پرسه دايه له م کوشت و بگيره
 هه تا کيژي هه ژاران مه شکه ژينه
 له مالى وان هه يه ئەم بينه بينه
 هه تا کو هيزی ئەم خه لکه نه جوولئ
 هه زار پارانه و هت دايه به پوولئ»
 که ژن زانی ئەو يش ئينسانه وهک مير
 مه پى ميرى ئيتر نايسته سه ر بتر
 کهه وريابونه وه پاله و کريکار
 ده شپوئ مالى مير و مه زن و خوونکار
 که ميرزا بوو به رو شنبيري تازه
 حوکم ناکا له سه رمان ميرى تازه
 هه زار ره حمهت له گوړى بئ کچى مير
 قسيكى کرد که په نده بو کورى ژير
 «به زور بشکئ ده بئ ده رکی قه لايه
 دهنه ئەو ده رکسه بو کئ ئاوه لايه!
 خه بات رزگار ده کا کويله و ئەسيران
 له ناخى راده کا مه زن و ئەميران

به ئەفسانه ي ده زانن سووړى دهوران
 غولام و ورکه خوړى ده رکی گهوران
 به لام دهوران ده بئ روژئ بدا سووړ
 له بهر گهوران نه بئ پشتى خه لک کوور
 که گوپالى خه لک ده رهات له خيزى
 ئيتر ناميئى ميرى گه وره فيزى»

١٩٧٨/٢/١

(١) ئەم گوته يه له م دوو شيعه رى مه وله ويى به لخي وه رگير او ه:

گفت معشوقى به عاشق كاي فتى
 تو به غربت ديده اى بس شهرها
 پس کدامين شهر زانها بهتر است؟
 گفت آن شهرى كه در وى دلبر است

(٢، ٣) له فۆلكلۆر وه رگير او ه.

(٤) له فۆلكلۆر وه رگير او ه. كينايه يه له به په له روژيشتن.

(٥) جاران كه روپيشك له لاندان دۆزينه وه هونه ر بوو. نو كه ريك له راودا كه روپيشكى دۆزيبايه وه ده يگوت

نو كه رى ئاغاي خو م پي ده لين، هۆي... ته ماله. له هيندى ناوچه پييان ده گوت (دياردى).

(٦) ميره كان كه بانگى خزمه تكاره كان بيان ده كرد ناويان نه ده بر دن، هه ر ده يانگوت: كئ له وييه؟

خاك

بو ت نوو سيوم بو ت بنووسم ئە من چيم؟
 دوندى قه نديل، گو ره پانى هه لگورد نيم
 به ره و به رزى ده چم ئە گه رچى وردم
 خاكي به رپيى تيكوشه ريكى كو ردم

شهرابی خهست

جیژنی نه ورۆزه، شهرابم خهستتره
تا نه لاین بولبول له شاعیر مهستتره
جوانی گوت شوخی له باری باده گیژ:
«ئه و کهسهی سه رمه ستتره، سه ربه ستتره»
«آنچنانرا آنچنانتر مسیکند»
شاعیری دهروهست به مهی دهروهستتره
چیمه نی شایلا به شایی کیژی کورد
وهی دلم لهو چیمه نه پی پهستتره
من برستم لی برا یا کیژی شار
زور له کیژی دهشته کی بهیدهستتره

۱۹۷۸

خهوم نایه

به بیان نهنگوت و شهو رابورد و من هیشتا خهوم نایه
دهخوتین بولبول و قومری، به لام قاسپه ی کهوم نایه
خه یال ده مباته جیژوانی شهوانی لاوه تی، ئه م
خرینگه ی بازنه و خرخال و بهرمووری ئهوم نایه

رێژنه

تۆ به لێنم پی بده تا من به رهو ژوان بیهوه
بمدهیه ماچیکی ته ره لهم لیوه، با جوان بیهوه
دهستی له زرۆکم ههتا تییدایه هیزی بهی گوشین
لیم گهری تاوی له باخی سینه میوان بیهوه
شهنگه بیبری بسرهوه فرمیسکی بی شوانی ئیتر
رهنگه هیشتا لهو چیا و زۆزانه بۆ شوان بیهوه
من گولی سه ر گۆری ئاواتی له میژینه م به لام
رێژنیکم لی بدا پیم وایه بۆ روان بیهوه
شیخی سه نعان بۆ کچی گاور له ئیسلام وهرگه را
من خه ریکم بۆ کچه شیخی په ژوان بیهوه

۱۹۷۸/۷/۱۹

بارگهی یاران

به هاری زهرد

بۆ له یلا قاسم

هه‌میشه دهرد ده‌بینم دهرد ده‌بینم
درۆی دوژمن، ده‌هۆی نامهرد ده‌بینم
مه‌گهر زهردایی ناکهن چاره‌کانم
که ره‌نگی نه‌وبه‌هاری زهرد ده‌بینم

به‌سۆزه‌ی با که سکلێ دل گه‌شاوه
ده‌روون پر سۆز و فرمیسکم خوناوه
له‌دووی له‌یلا به‌ واوه‌یلاو و شیوه‌ن
ده‌رۆم و پۆلی شینگی‌پریم به‌دواوه

بزه‌ی هاتنی گوتی: رووناکه ئاسۆم
وه‌ره‌ جه‌للاد په‌تت باویژه‌ ته‌ستۆم
ئه‌وه‌ په‌ت نییه‌ میدالی ئیفتیخاره
که بوومه‌ قاره‌مانی میلله‌تی خۆم

ئه‌وه‌ی بیست شاعیر و گریا به‌زاری
ئه‌گه‌رچی به‌سترابوو لیتو و زاری
گوتی: له‌یلا هه‌میشه‌ پایه‌داری
له‌ ژیر خاكا له‌پیش چاوان دیاری

که تۆ تۆزای له‌ چاوان وه‌ک خه‌وی من
له‌ بسکت په‌شته‌ مانگه‌شه‌وی من

برۆ مه‌جنون به‌له‌یلا‌ی خۆت مه‌نازه
که ناوبانگی پتر رۆیی ئه‌وی من

گۆفاری سروه ژماره ١، به‌هاری ١٣٦٤ - ١٩٨٥

زینده‌به‌چال

پر نه‌بی جامی به‌تالم تا که‌ی؟
نه‌شه‌کی بالی خه‌یالم تا که‌ی؟
هاوسهر و ده‌سته‌مانی ژانم
گیانه‌که‌م! نایه‌وه‌ بالم تا که‌ی؟
شه‌وه‌ له‌ تاریکی و بیه‌ده‌نگیدا
رۆژه‌که‌م! بۆ تۆ بنالم تا که‌ی؟
ههر له‌ یادی سه‌هری بسکت دابم
گیانه! ئاشوفته‌ بی، حالم تا که‌ی؟
ههر منه‌تباری شه‌راب و مه‌ی بم
حه‌سه‌ره‌تی چاوی که‌ژالم تا که‌ی؟
ههر له‌ ماچی ده‌مه‌که‌ت بی به‌ش بم؟
لیتوی وشک و ده‌می تالم تا که‌ی؟
هه‌وه‌سی گه‌ستنی کولمه‌م تا چه‌ند؟
ئاره‌زووی مشتتانی خالم تا که‌ی؟
شینه‌ میوانی شه‌وانی دووریم
شادی، روو ناکه‌یه‌ مالم تا که‌ی؟
من له‌ دووره‌نگی به‌دل بیه‌زارم
ره‌نگی زهرد، دیدیه‌ی تالم تا که‌ی؟
من وه‌کو هه‌نگی هه‌لاله‌م مشتوون
ژینی نیوگه‌ند و هه‌لاله‌م تا که‌ی؟

من به شیلانی چه مهن راهاتم
 هاتوچۆی نیو در و دالم تا کهی؟
 بۆ سه رینچاوه و کانیاوی پروون
 هه لوه ری ئه شکی زولالم تا کهی؟
 من هه لۆ بووم و چیا هیلا نه م
 ژیر چه پۆکی قهل و دالم تا کهی؟
 قه فه زی دژمنی به دخوودی دل ره ق
 هه لوه ریننی په ر و بالم تا کهی؟
 سه ره نیزه ی سته م و زۆرداری
 بنجنی سینگی مه تالم تا کهی؟
 گورگی بیدادی له گیانم به ربوو
 ئیشی چی گاز و قه پالم تا کهی؟
 من په له قاژه و هاواری نه که م
 ئه و بلنی زالم و زالم تا کهی؟
 کوتکی بیدادی هه ر بکوته کاسه سه رم
 کار نه کا ده ست و زوخالم تا کهی؟
 ئه و که زاری رقی ده رکیشاوه
 من زمان به سته و لالم تا کهی؟
 پۆشته و تیرو پر و خوش له وه ره
 برسی و پرووت و په جالم تا کهی؟
 ته م و مژ، به نده ن و ده شتی گرتم
 هه لئه کا سه مه مالم تا کهی؟
 به س نه بی ده سه سه ری و ده ره ده ری
 نه چه وه نیو کوپ و کالم تا کهی؟
 باخه وانانی جیهان پیتم نالین
 بۆ وه ری میوه یی کالم تا کهی؟

مانگ و میریخی ده پیوی ئینسان
 منی کورد، زینده به چالم تا کهی؟
 چاوه ریتی تیشکی هه تاوی هیوام
 نه ره وی هه ور و گه والم تا کهی؟

۱۹۷۶/۱۱/۱۵

له پاشه رۆک - دا بلا و کراوه ته وه

به هار هه ر دی

له گیاندا نا ده گورپنم بژی هه ر کورد و کوردستان
 به گولله ی دژمنانی گهل دلیشم بیته راوه ستان
 پشووی دواییم ده خوینم بۆ گول و گولزاری ئه م خاکه
 له سایه ی ئه م گول و گولزاره به بوومه هه زار ده ستان
 ده زانن زامی دیلی چهنده ئیش و چهنده به ئازاره!
 ده بی رابین هه تا ئیمه ش ده گه یه نه ریزی سه ره به ستان
 خه تای خۆمانه تا ئیستا که هه روا کۆیله و دیلین
 ئه وانه ی شاد و نازادن که می زووتر له خه وه هه ستان
 نه تاندیوه که پرووباری خوینم به ردی ده قه لشیینی
 وه هاش هه ر زۆرداری ده سووتیننی گپری هه ستان
 له مه یداننی شه رانخیوی خه باتی قه رنی بیسته مدا
 سه رم سوورما که ئه سپی سووکه سواری کوردی بۆ وه ستان
 وه لامی دامه وه پیریکی نازاده ی جهان دیده:
 خه تای سواران نه بوو پیش سواره کافمان قورس و ناوه ستان
 هومی دی به رمه ده ن ریگه ی خه بات بگرن برۆنه پیش
 ته ماشای خه لکی تیکۆشه ر به دیکتا تۆری چۆن وه ستان
 هه تا که نگی سییاچالی به سامی دژمنی زالم
 پراوپر بی له رۆله ی گهل جمه ی بی و له ده س به ستان؟

هه تا که ی ئه شکی خوینینی کچه کوردی برا کوژراو
له جیی باده و له بهزمی دژمنان بدریته دهس مهستان
مه ترسن رۆله کانی قاره مانی گهل له گیانبازی
له کوژی ئه م خه باته بی وچانه تاچه یهک کهستان
سه هۆلبه ندانی بیدادی ئه گهرچی تووش و دژواره
به لām لیم سووره وهک رۆژی به هار ههر دئ له دووی زستان
به خه لکی عاله می سه لماندوو تاریخی ئازادی
ده بی زالم له بهر تیکۆشه ران بهرداته وه دهستان

۱۹۷۷/۱۱/۹

له پاشه رۆک - دا بلا و کراوه ته وه

په وه ز ورد نابیی

زه وی! ئیستاش له پرووت هه لدی بدهی سوور؟
نه پرووخای ئاسمانی پیری پشت کوور؟
که حالی زارمان ئاوا ده بین
که مالی زالممان ئاوا ده بین
که مه رگی کاوه کانی چاک ده بین
که جه رگی کیژه کان پر چاک ده بین
که کوژی شین، به هاری سوور ده بین
«ئه مین» ی نا ئه مین مه ئموور ده بین
که بووکی سووری بی زاوا ده بین
که پرووهی بی گۆنای ساوا ده بین
که سو مایی له چاو باوکان بر او
به رۆکی پی سه ره دایکان دادراوه

257

که کوندی شووم له گوندی کورد ده خوینینی
که گه نجی کورد ده گه وزینینی ده خوینینی
که ته ختی به ختی کورد بی خییو ده بین
«سه وله یانی» ئه سییری دیو ده بین
بناری لیژ و ناهه موار ی هه لگورد
ده بین بوته ده شتی که ره لای کورد
به ناهه ق خوینینی تیکۆشه ر ده پیزن
شه هیدی بی سه ر و بی شوین ده نیژن

به لām با تی بگا ئه و دوژمنه ی په ست
په وه ز ورد ناکر ی هه رگیز به دار ده ست
ده بی کوند هه ر به ره و ویرانه بفری
هه لۆ له و کی یوه سه ره ره زانه نه بری

۱۳۵۸-۲-۲۷

له پاشه رۆک - دا بلا و کراوه ته وه

به هاری ئال

له می ژه ئاواتی منه
بب یینم ولاتی سنه
زیدی کۆن و په سه نی کورد
به در یژی ته مه نی کورد
پوانگه ی هه زاران کاره سات
بنه و مه ته ریزی خه بات
شووه ی سه ختی به ره نگاری
پرده ی وه ختی فیداکاری

258

بۆسەى پېشمەرگەى كۆلنەدەر
گۆزخانەى سوپاى داگیركەر
بچمە لانى بەچكە شىران
قەلاگای تەنگانەى مېران
جى پەيكانى تىر ئەنگىوان
جى پىيكانى دەس بزىوان
خاكى نەتەوہى نەبەزم
هەر گوتووہى ئەزم ئەزم

تېر تېر پروانمە ديمەنى
لە خوشيانى بېم خەنى
چاۋ بگىپم لە رۇد و لىژ
تا برىنم بىن سارپىژ
دانىشم لە بن دەوہنى
پروانمە مېرگ و چەمەنى
هەلمىژم ھەوای زەنوئىران
خۆ بدەمە بەر ئاۋھەلدىران
ھەلگەرىم بە راز و زەردان
بەردەمەۋە جالە بەردان
لە بان رەۋەزان بخوتىنم
كەۋى بەيان ۋەدەنگ بىنم
لەو رنۋانە بىكەم رەوت
دژمن بۆى نەكراۋن زەوت
لە مشارەپەك داگرم پى
نەتەۋى كرد سەرەنگرى

تۆزى بەردى بىكەم بەكل
«كە گەردوون پىي نەداۋە تل»
ۋەك گۆرانى ھەورامان پىو
پى بنىمە سەر «پىپىلكەى دىو»
دانوسىم بەكانىاۋى روون
رابكشىم لەسەر ھەلەسوون
چەپكى ۋەنەوشە بچنم
دەسكى سوتسىنە برنم
خۆم لە تىشىكى بىكەم بەند
ھەلپسىنم چلتى گىابەند
ئەشكەوتى نەچى لەبىرم
پەناگا بوو بۆ باپىرم
بگرم گەۋە و پىچ و خەمى
بچمە سەر دوندى ئەستەمى
لەسەر كىۋى بەرزى ئارىز
كوردستان بگرمە ئامپز
بەجۋانى ئەو خۆرسكاۋە
روون بنەۋە ئەم دوو چاۋە
ئەم چاۋانەى گەلى ماۋە
لە سوتى كوردستان گىراۋە
ئەم چاۋانەى فرمىسكىان رشت
بۆ كوردىكى دژمن دەيكوشت
ئەم چاۋانەى داگىرساۋن
ھىند لە شىنگاىان گىراۋن
چم پى دەلین لىرە و لەۋى
من كوردستانم خوش دەۋى

پیشم بلین ونی و دیوی
 ده په رستم چر و کیوی
 جا ده گه ریمه وه پی دشت
 به لادیاندا بکه م گه شت
 ببینم دیم و به راوی
 بووره ی گاسن لی نه دراوی
 کیلگه ی به ریژه و نه رمان
 به لام بی خویمان و خه رمان
 نه سه د، نه بناوان و نه به ند
 جوگه ی جو مال نه کراوی مه ند
 ته ستیری پر بووه ی بوگه ن
 پر له لیته و سی سوو و جه گه ن
 جوتیاری نازا و توند و تول
 گاجووتی له ر و گاسنی کول
 برسی هه ژار بی دهره تان
 رهش و رووت و بی توو و نان
 دهستی قه لشیو پی راگیراو
 گیرفانی دراو و بی دراو
 پالهی سواله هونی به گورد
 چه قلی چاوی دژمنی کورد
 خانوی کاول و رهش و برش
 هه ر نانی رهق و دوی ترش
 بووی کرا درؤ و ده له سه
 کوا ریگاوبان و مه دره سه؟
 نه ک مافی جووتیار نه دراوه
 لادیمان خاپوور کراوه

سه رگه ردان بوون له نیو توړا
 به وه ی نییه نیویان گوړا
 بو زه حمه تکیشی قاره مان
 نه دوکتور هه یه نه دهرمان
 بی به هرن له خوینده واری
 خوینده واری و کورده واری؟

هه تا هیزی خه لک بزووت
 بوو به مه شخه لی گهش بزووت
 خه لکی تیکوشه ر خووی دهرخست
 به گثر نه رتهش داچوو به مست
 راپه رینیک بوو بی وینه
 ولات ده تگوت، گوومی خوینه
 دیکتاتور بو پاراستنی خووی
 کردی هه رچی که ده کرا بووی
 به ده سستی سته م و تاوان
 پرژا خوینی شوپره لاوان
 زورداری بو زور مانه وه
 به رقی هاته مه یدانه وه
 بی به زه بی ده سستی وه شانند
 خوینی ژن و پیماوی پرژانند
 زگی باوکی پییری سووتانند
 پرله ی له بهر دایک رفانند
 ویستی خاکی پاکی ئیران
 نه وه ندی دی بکا ویران
 به لام خه لکی له گیان بیزار
 دای نه نوانند له بهر زوردار

له تانک و توپ نه پرینگاوه
گویتی به گولله نه زرينگاوه
پیتی داگرت، چه قی نه به زی
تا داگیرکه ر گورچووی ته زی

کورديش به شداري خه بات بوو
پژله ی پژی کاره سات بوو
لاوی گیانفیدای گیانفیدا
نازایانه، شه هیادی دا
له خه باتی خویناویدا
له هه په تی ته نگاویدا
کورديستان هه ر بوو به قه لا
دیته هه زار دهر د و به لا
نیستا ده لئ خوینی گه شم
بو شوپش رشتوه کوا به شم؟
دژی زورداری بووم، هه ر وام
هه ر ده مه وی مافی ره وام
ده مه وی بگه م به نیاز
ناوم مه نی جیاوازی خواز
که چی پولیک کونه په رست
بو بیگانه بوونه دارده ست
له به هاری نازادیدا
له کاتی خویشی و شادیدا
خراپه که و ته وه بره و
ته مایه رژ بکا به شه و
سنه ی جوانی خویناوی کرد
درۆ و فیل و ناپیاوی کرد

ناپاک هاته وه کایه وه
داوی بو خه لک نایه وه
ده گری ده کوژی ده بری
شه ر ده فرۆشی زگ ده دری
ژن و مندا ل ناپاریزی
لیمان ده گری مه ته ریزی
راوه پروته و خانه بگیر
گره می توپه و قره می شیت تیر
زه بر و زهنگی خو ی ده نوینی
لاوان له خوین ده گه وزینی
کورديستان به هاری ناله
جا به خوین بی یا به گولاله

۱۳۵۸-۱-۱۰

له پاشه روک - دا بلا و کراوه ته وه

فرمیسکی رونوو

تو گوت: «من ناشقی سه و داسه ر و دینم ده وی»
من گوتم: «تا کو به نواتت بگه ی دینم ده وی»
هه لکه وی تاویکی چاویکی له دیدارت بکه م
تا بزانی کوانی بو جوانی دل و دینم ده وی؟
بزگوری ره ش داپوشی روومه تی گه ش تابه که ی؟
شاعیری گه شبینم و کوا؟ چاوی ره شبینم ده وی؟
نه ی په ریزادی مه هابادی! نه تو ون بووی له من
توم هه بی له کووی په ریزاده و په ری چینم ده وی
پروتم و یاقووت و ناویشم له بیر ناچیتته وه
لیوی سوور و نال و بسکی خاو و چین چینم ده وی

تو نه دیوی بویه شه و چاوم له ئاسمانی بری
 تو به دی کهم گر شه گرشى مانگ و په روینم دهوی؟
 تا وه کو ساقی نه جهل نه مداتی تالای نه مان
 چاوه برکه، دهس بزبوی، ماچی شیرینم دهوی
 ژوانی بن سیله و په سیوی لاهوتی یادی به خیر
 بو ته وهی پیـرانه نه مـرم یادی دیرینم دهوی
 کوانی نه و شه و گاره بیده نگه له ژوانگهی جی هوار؟
 کچ ره وک بوو من گوتم: هیدی به! حه جمینم دهوی
 کوانی نه و رۆژهی که سه رچویم ده گرت بانگم ده کرد
 دۆم دهوی، دۆی قۆل به بازن و په نجه نه خشینم دهوی؟
 شاعیرم، جوانی په رستم، دلته ریم، شیتیم، له شوق
 کیوی بژوین، دیمه نی جوان دهشتی رهنگینم دهوی
 من به فرمیسکی رونوی کویتسانی کورد په روه رده بووم
 کولمی ئال و چاری کال و سینگی به فرینم دهوی
 خوشه ویستی من کچه کوردیکه پاک و نازنین
 باخه وانه پیـرهم و باخی به په رژینم دهوی
 نامه وی روو بگری تا دهمری به فیلبازی و درۆ
 یاری، نازداری، له باری، دیاری شه رمینم دهوی
 من ته شی ریسیکی وهک شیرینی (وه فای) م بو چیه؟
 کیژی وریای چا وکراوهی فیتره زانینم دهوی
 بو ده بی زیندین له زیندانم بکا چونکه گوتم:
 «نه ز مه م، خه سته ی خه م، کوشته ی نه م زینم دهوی؟»
 نایه لن قهت چیژی نازادی بچیژم من دنا:
 خوینی شیرینم دهوی کوا تهرمی خوینینم دهوی
 بواری وهم نادهن له نیو میرگه (چه کو) هه لته کیم
 چونکه پرسه ی دایکی مل به کوین و سه ر شینم دهوی

نایه لن ئاسـووده دانیشـم له لاپالی چيام
 قاسپه قاسپی خاسه که و، بی گرمه یی مینم دهوی؟
 ناره زوومه هه رچی ئینسانه به نازادی بژی
 چون گه لی داماو و دیل و مات و خه مگینم دهوی؟
 نامه وی خوین برژی یا بوئی که لاکى کون بکه م
 رهنگی میلاقه و گولاله و بوئی نه سرینم دهوی
 هه لپه رین و پیکه نین ده بزبوی هه سستی ناسکم
 کوا دلی پر ئیش و ئوف و جه رگی به برینم دهوی؟
 دهرزی ئازن بوو دللم له سوئی شه هیدانی نه مر
 بهس نییه، مه و دام بدن تو زکالی ته سکینم دهوی
 جیی گهرم، پارووی نهرم خوشه، به لام بو مافی خوم
 سیبه ری نه شکه وتی سارد و نوینی به ردینم دهوی
 بو به زاری مه زنیخوازی تاله وهک که کره و زهره ند
 گهر بلیم من پاسه وانی قه سری شیرینم دهوی؟
 دیوی شه ر سمکۆل دهکا لیم و ده بولینن دلی
 بو له سه ردانی هه موو ئیوه ته ورزینم دهوی
 بو فریشته ی داد به سینهی پر له کینه و داخه وه
 هاته کوردستان گوتی: ره جمی شه یاتینم دهوی
 سه قفز و سه رده شت و سابلاخ و سنه ی کرد غه رقی خوین
 سیی تری ویستگوتی: بو سفره حه و سینم دهوی
 که ی ره وایه بده نه بهر گولله یا راوم بنین؟
 گهر گوتم کوردم له کوردستانی خوم ژینم دهوی
 کورد مه گهر کونده که هه ر ویرانه بی هیلانه که ی؟
 نیشتمانی ناوه دانی جوانی رهنگینم دهوی
 زور به ئاواتم که کوردستانه که م بی کیشه بی
 ناشتیخوازم کوا ولاتی پر رق و قینم دهوی؟

تا نه هیتم شورتنه واری ناله باری په هله وی نه گبه تی زورداره کان و خوشی مسکینم دهوی لاشهرم، کوا به دفرم نه ما له سهر مافی ره وام دهست و چهک، ئیمان و هیوا و ههستی ناورینم دهوی؟ بو نه جاتی نه م گهله کویله و ههژار و بیتکه سه گیانی پاک و بیرى تیژ و ریگه ناسینم دهوی؟ بو به گژداچوونی زورداری و ههژاری و ناههقی کارگر و جووتیری ئاگا و مستی ناسینم دهوی سهخت و ناهه مواره نه م ریگایه کوردی کولنه دهر بو خه باتیکی دريژ خایه ن گور و تینم دهوی دواى نه جات بو ئاوه دانی و خوشی خاپووره ولات کومه لیکى چاک و پاک و راست و وردبینم دهوی بو خه باتی هاویه شی به کسانى توندوتیژی گهل لای کارامه ی به جهرگ و کیژی سه نگینم دهوی کیژ و کور بگرن له دهوری گوری هیمن ره شبه لهک من که شینگیتی شه هیدانم له کوئی شینم دهوی

مه هاباد - ۱۳۵۸/۱۲/۳
له پاشه رۆک - دا بلاوکراوه ته وه

خانه نشین

بولبولیک بووم له رکهیدا به به هاری رهنگین دوور له گولزار و له دیداری گولاله و نه سرین کازیوه، بۆلک و پویی گولای باغی ده فریم په ر و پوم پیوه نه ما، نیمه ئیتر هیزی فرین دهستی نه و راوکه ره برزی که بری باز و پرست سووری سوورگول بدهم و روو بکه مه میترگی شین من چریکه م هه موو سووچی چه مه نی پر کردبوو

ئیسته نایه له گهرووم بیجگه له ناله ی خه مگین من که شینگیتی هه موو سووره گولی په ریه ر بووم رهنگه هه ر درکی په ریه لیتره بکا بو من شین من که بو دیتنی گول هیلی سنوورم ده په راند هه ر له سه ر هه ق گوتنی رووته کرام خانه نشین شاوه ریخه ده گه ری و له ده راوی چومه ل دینی دینی گوله نه و بولبولی دل پر له نه وین تازه دلخه سته و په ریه سته و بی ده سته م من وه ره دهر راوکه ری دلره ق له که لین و له که مین تیپه ری هینده به ناخوشی نه گه ر ژینی دريژ خۆزگه سه د خۆزگه به وانه ی که م و ناسووده ده ژین

شیلان ناوی ۱۳۶۰

له چه پکی گول چه پکی نیرگز - دا بلاوکراوه ته وه

ئاپۆلوی ماچ

به حیجابی ئیسلامیه وه دیم جوانی ماله بابم ئای له و خه له و خه رمانه نه مدیوو مانگی چارده و پرووناک بی به ساوی پاک له نیو جه غزی خه رمانه

گوناح نه بوو، تیم هه لروانی، نه ترسام له چه مۆله و جنیو و بۆله بۆلی نه وی جوان بوو له رووی نه ودا به دیم کرد هه نیه، کولمه، دیده، برۆ، مژۆلی

که دین نه بی، دینی ده گوری بو تو نه و ته رسایه ی بی ترس رایوووسی خاچ

کچی شهرمین به پرووسووری دهنیشی

لهسه رپووی تو شه ویکیش ئاپۆلۆی ماچ

ورمی ۲-۴-۱۳۶۳

له چه پکی گۆل چه پکی نیگر-دا بلاوگراوه ته وه

بارگهی یاران

دیت و رادهبری وه کو سه روی رهوان من چبکه م؟
 که به قوربانی نه که م رووچی رهوان من چبکه م؟
 قه دی ئه و شوخه وه کو دووخ و خه دهنگه ئه فسووس
 پشته که م کومه وه کو مالی که وان من چبکه م؟
 تازه ههنگای شلم کوانی ده بی بو شه وپراو
 جوانه زۆر جوانه به لئی رهوتی که وان من چبکه م؟
 زهبری ئاوزهنگی بیا و شل بووه دهستی جالهوم
 دئی دهنه پرمه یی بۆر و بدهوان من چبکه م؟
 ژوانی خووشی هه رهتی لاهوتی دیتته خه ونم
 کاتی ئاویلکه دهگه ل زینده خه وان من چبکه م؟
 شه و هه تا رۆژی له بهر ئیشی له شم ناله م دئی
 دیتته گویم دهنگی «گه لو» و «نیوه شه و» ان من چبکه م؟
 بارگه یان تیکه وه پیچا و به ری بوون یاران
 له دنی و به ته نی پاشی ئه وان من چبکه م؟
 ژبانی من ئیسته وه کو خووری ده می زه رده په ره
 پیتم نه ما تین و گور و هیز و ته وان من چبکه م؟
 سروه هات خونچه گولی باخی ئه دهب پشکووتن
 باخه وانی گه ره که تازه جه وان من چبکه م؟
 ئا و نه بوو ئه و ده می هیمن مه له وانی کورد بوو
 ئا و شوکر زۆره وهرن زوو مه له وان من چبکه م

۱۳۶۴

له چه پکی گۆل چه پکی نیگر-دا بلاوگراوه ته وه

تهوری جهور

دوژمنی کوردی نییه ئه فلهقی دلره ق به ته نی
 پیشه یی خه لکی عیراقی ده به وی هه لکه نی
 له عیراق ناژی شتیکی به ری چاوی بگری
 هه ر به ته وری ده بری زالمه نه خل و ده وه نی
 عه ره ب و کورد و تورک، ئه رمه نی و ئاشووری
 ده گری، یا ده کوژی، وه ک بوتی سوجده ی نه به نی
 زیبری چی؟ ئاسنی ژهنگاوی و تیژه سه ددام
 کۆنه ناسووری ئه ون ئیسته که دیتن ته شه نی
 کوشتی، سووتانندی و بردی له جنوبی ئیتران
 وه ک مه غولئی که له خوئی رازی بکا ئه هریمه نی
 ئه وی ئه و کوردی به نامه ردی ده گه ل کوردستان
 شه خته نه یکرد به گول و نه سته رهن و یاسه مه نی
 مووشه ک و بو می له دئی و شاری ولاتی هه لکرد
 خه لکی ئاواره بوو بو دهشت و ته لان و ده مه نی
 گولله داباری وه کو ته رزه له سه ر پییر و جوان
 ته رزه کوانی به زه یی دئی به گول و گیای چه مه نی؟
 وا بلاو بوته وه جه یشی به په لاماری به جی
 تازه کویتته وه دژواره به بیل و به شه نی
 خوئی به نیروون و به چه نگیز و به هیلتییر زانی
 نه یده زانی دهری مشتی گرانی له چه نی
 دهستی بیگانه دنه ی دابوو که خوئی هه لدییر
 که چی راپوو له په ره ی جه رگی په لی داره به نی
 له وه ته ی هه لمه تی شیترانه یی خه لکی دیوه
 خه وی تۆراوه، به شه و راده په ری، راده چه نی
 ماوه یه ک مهستی مه یی به رزه ده ماخی بوو، به لام
 کاتی وه ی هات که خومار بیتته وه لووت دابژه نی

ئەو كە نەبھات بەزەبى قەت بەھەژار و بېكەس
 رۆژى تەنگانە ئەوان چۆن دەبى دەستى نەكەنى؟
 كەس نىيە جەرگى بەكوچكىتو نەنابى سەددام
 چۆن دەبى جەرگى ئەوئىش خەلكى بەكوچكىتو نەنى؟
 چۆن دەبى باكى نەبى ئەو لە «أخ» و «أخت»ى عەرەب
 چۆن نەجاتى دى ئە دەس مامەرەش و پوورە نەنى؟
 ئەو كەسەى هانى دەدا تاگرى شەر رۆشن كا
 ناچتە هانای كە كەوت تىر و پېش، پى دەكەنى
 تازە رزگارى لە دەس خەلكى عىراق دژوارە
 هیندە پیناچى، هەموو دەوربەرى لى دەتەنى
 چى لە دەس نایە ئەگەر خەلكى عىراق ئەمپۆكە
 راپەرن، يەك بگرن، دەس دەنى، رامالى دەنى
 ئەمەيه ئاقىبەتى شوومى لە خوڭبايى بوون
 چارەنوسى ئەمەيه دوژمنى خەلك و وەتەنى

بەھارى ۱۳۶۴

لە چەپكى گول چەپكى نىرگز-دا بلاوكرادەتو

شىنگىرى

بەبۆنەى بۆردمانکردنى شارى بانە لەلايەن

بالەفرەكانى عىراق لە ۱۵ى جۆزەردانى ۱۹۸۴

بانە ويرانە جگەر برىانە
 لەش سىرە، دل پىرە، چا و گىرمانە
 بەم بەھارە گوللى وئى پەپەر بوون
 وا بەدەردى خەزەللى پايز چوون
 جەرگى مىلاقە لە داخان رەش بوون
 ئەشكى شللىرە وەربىن و گەش بوون

271

پىر سولەيمان خەمى دىكە نابا
 سىيسە دار و دەوئى ئاربابا
 ئەوى شىن ماوئەتو شىنگىرە
 ھەر گەلەلەكى ھەزاران دىرە
 مېك و مىراژى بەھاوكارى يەك
 چوونە سەر خەلكى ھەژارى بى چەك
 زۆر بەرقتەر لە قەرارى جاران
 بانە ويرانە، كرا بۆمباران
 ھەرچى خانوو بوو لە نزم و بەرزى
 وەك دلى عەسكەرى بەعسى لەرزى
 ھەر بەزار خۆشە دەلېن شەشسەد كەس
 يا نەما، يانە بەحال ماويە نەفەس
 مېشكە پزاوہ لەنىو خول و خاك
 لەت و پەت بوو لەش و ئەندامى پاك
 چۆلەمە، دىزەلە، ئەژنۆ دەرچوون
 مال نەما، يانە رما، يا، سەرچوون
 دەس پەرى، موورە شكا سىنەش چاك
 ژنى پاك رۆبى، برا پىاوى چاك
 باش بزانه گەلى دوپناسى ورد
 ئەوئەبە، ھەر ھەقى ئەفلەق بۆ كورد
 ئەوى ھاوسەنگەر و پشت و پالمە
 دىارى دا دىارى برەى ناپالمە
 شەرفرۆش بەعسىيە ئەى ئىرانى
 شەرفرۆش چى گەرەكە؟ ويرانى
 چ نەھاوئەند بى چ بانە و دزفول
 بەعسى ويرانگەرە ئىستا مەسئول
 شەرفرۆش مووشەك و بۆمبى داوى
 شەرفرۆش راحەتى ئىمەى ناوى

272

زگی ناسووتی به حالی ئیمه
 دلّی کورده له رقی ئەو کییمه
 تێدهگا خه لکی مه گهر میشکی رزیو
 چ ده کا به عسی به کوردی ئەو دیو
 ئەم قه لادزه ی به شه هید مه شهووره
 ههر به ناپالمی به عس خا پووره
 گه وزی له م شاره له نیتو خوین و خوړ
 به سه دان پیر و منال کیژ و کوړ
 گونده کانی هه موو لی روو خاندن
 رهزه کانی هه موو لی سووتاندن
 کانیه کانی به سمیت دارشتن
 یانی سه ره چاوه ی ژیانی ناشتن
 دای له سییداره ئەو ی بیناسم
 چهند هه زاری وه کو له یلا قاسم
 به زه یی کوا له دلّی به ردیدا
 شومری ناگاتئ له نامه ردیدا
 به قسه ی ئەو ئەو ی خیره سه ر بی
 ده ی کوژی با کوړی پیغه مبه ر بی

جیژوان

ئەو په نجه ی وا له بی هیزی ده له رزی
 کوشیویه تی مه مکۆله ی بالا به رزی
 ئەو ددانه ی ئیستئ نه ماوه تاقی
 گه ستوویه تی زۆر جار چه نه گه ی ساقی
 ئەو چاوانه ی سوّمایی لی براره
 هیند له جوانان داگیرا، داگیراوه
 ئەو لیوه ی وا ئیستئ باری گرتووه
 کولمه ی نه رم و نۆلی یاری گرتووه

ئەو باهۆیه ی زه مانه لی بی هیزی
 کام کیژ جوانه گرتوویه ته نیتو ئامیز
 ئەو دلّی وا ژوانی ده ویست و جوانی
 ئیستا پر له غه م و له نیگه رانی
 ئەو پیتیانه ی شه رزه ی کردووه کوتر و کوان
 ماندوو نه بوو قهت له هاتوچۆی جئ ژوان

۱۳۴۷

له چه پکی گۆل چه پکی نیرگز - دا بلا و کراوه ته وه

ده سپیژی لاوان

برۆ رپوی به سییه تی چاونه زپیری
 په لاماری مه به بو لانی شییری
 گوتوویانه له لانی ده ره پری شییر
 هه موو دژمن به زینه می و نییری
 مه یه بو ئەم چیا نینۆک شکینه
 دزی سیرمه و گه رۆکی گه رمه سییری
 به تیکی سهخت و ئەسته م هه لمه رۆسکی
 خه ریکی شاخه وانان هه لبدییری؟
 ئەتۆ و رژد و رکه و هه لدیر و تیره گ
 له گیانی خو مه گه ر بیزار و تییری؟
 بچۆوه بن گراک و کهنده لانت
 ئەتۆ که ی فییری نیو سوینسن و کنییری؟
 برۆ کلکت بنیوه نیو گه لۆزت
 هه لاتن ئیشی خو ته باشی فییری
 له پیش تۆشدا شه هه نشاهانی خوینرپیژ
 خه ریک بوون پیی نه هیلن خیر و بییری
 له میژه فییره کوردی پاکی لاشه ر
 به ره نگاری، فیداکاری، دلپییری

ئەتۆ ھەر قاتلى زارۆك و چووكى
بەدىل و پىر و بى ئەنوا دەوتىرى
دەنا بى شك لەبەر دەسپىژى لاوان
دەبى وەك بارەكەو ھەر خۆت وەشىرى
حىسابى كارى خۆت گەر باش دەزانى
لە مافى ئىمە بۆچى خۆ دەوتىرى؟
كە لىت پروناكە ناھەموارە رىنگا
ئەدى بۆرئ بەرپىدار ناسپىرى
ئەگەر بالى ھوماش بى، سىبەرى تۆ
كە مافى كورد نەدەى ناچىتە ژىرى
عەدالەت گەر ھەبى پىوستە ھەر كەس
لە مالى خۆى بكا خۆى چاودەتىرى
چىاي زاگرۆسە زورگ و بەردەلانە
فەلەك نەيكرد و ناكە بەردەتىرى
بەتانك و تۆپ و مىكى خۆت مەنازە
كە شوان كوردى بەسەنگەر بەردەتىرى
دەنپىرى چۆلەكە بۆ راوى باشوو
كە جوندى بۆ شەرى جووتىر دەنپىرى
كە پروناكبير قەلەم رۆكا لە چاوت
كەرولالى نەوەك ھەر كوتر و كوتىرى
لە بوختان و درۆت بىزارە يەكسەر
لە شىخى خانەقا تا پىرى دىرى
گەلى كورد دەستى دا چەك ھاتە مەيدان
تەماشای گەورە شوان و شەنگەبىرى
كە ترسابا لە كوشتن تۆرەمەى كورد
لە ئاسمانى ژيان ون بوو ستىرى

فیدای كۆرى خەباتت بىم كچى كورد
كە گيانباز و فیداكار و بوپىرى
ئەتۆ سەربەرز و پرووسورى و بەخوتت
گولالەى سوورى ئازادى دەدپىرى
فیدای لوولەى تەنگت بىم كورى كورد
كە دوژمن بەو تەنگەت نابوتىرى
بەخەلكى راگەيانە دەست و تەنگت
دژى زۆردارى و داخووزى خىرى
بژى پىشمەرگە رۆلەى باوەفای كورد
كە ناترسى لە رەنج و تال و سوپىرى
لە ناشتى خووزى و سولحا نمونەى
لە ھەملە و ھەلمەتا بىم باك و مپىرى

۱۹۶۳-۱۳۴۲

لە پاشەرۆك - دا بلاوكرادەتەو

چواربىنە

بۆ پۆستەرى عومەر خاوەر

قارەمانى قادسىيە نامەردە
مرۆكۆرژە، دزە، رىگرە، جەردە
نەتبىستووە چى كوردى ئەودىو
ئەو زۆردارە فاشىستەى مىشك رزىو

كۆفارى سروە، ژمارە ۲، بانەمەرى ۱۳۶۷

بو شههیدانی کوردی تورکیا

گریانی پرونوو

ئهی دایکی شههیدی کوردی
تۆ وه کو چیای ناگری
له بهر ته وژم و با و تۆفان
سهخت و رهق و پییداگری
له ئاست ئهم داخ و دهردانه
به هیممهت و خۆپراگری
سهرت سپی و به فراوییه
دهروونت کالی ناگری
کی دهکا مه نعی گریانت
بو پرونوو کویستان ناگری؟

له پاشه رۆک - دا بلا و کراوه ته وه

چهند به رهه میکی به رایسی

کورددم و...

کورددم و داوای حقوقی پایه مائی خۆم ده کهم مائی خۆمه مولکی کورد؛ داوایی مائی خۆم ده کهم مولکی کوردستان ئیرسی باب و باپیری منه ئیدعای حهقق و میراتی هه لائی خۆم ده کهم ههروه کو باران له چاوم دیتته خواری ئه شکی خوین هه زه مانیک به رزه وه ندیکی له حالی خۆم ده کهم گهرچی لای ئاغا خه یالی خاوه میللیهت من له لام باشه هه تا ماوم خه یالی خۆم ده کهم من له دهس بیگانه قهت ناکه م شکایهت ئه ی ره فیک گهر شکایهت کهم له چهنگی مام و خالی خۆم ده کهم ناسیحا بهس پیم بلتی فیکری مه حاله فیکری تو نسحه تم ناوی ئه من فیکری مه حاله خۆم ده کهم رۆژی شیخم دیت و پیم گوت هه تبی حیسی میللیهت پیتی گوتم من چیم له وانه داوه سوالی خۆم ده کهم من ئیتر ما هووت و شالی ئه جنه بی ناکه م له بهر رانکوچوغه ی خۆم له بووزوی رهنگی شالی خۆم ده کهم چیدیکه زه حمهت له بۆ مندالی خه لکی ناکیشم عیلم و زانست و هونه ر فیری منالی خۆم ده کهم یا ده رپژم خوینی پاکی خۆم له سه ر ئه م مه قسه ده یانه فیکریکی بۆ برای رووت و ره جالی خۆم ده کهم چاوه دیری رۆژی خووشی جیژنی سه ره ستیم ئه من گهر مودارا وا ده گه ل ئه مرۆژی تالی خۆم ده کهم

گۆفاری نیشتمان، ژماره ۲، سالی یه کهم، خه زه لوه ری ۱۳۲۲-۱۹۴۳

مه حکه مه ی ئیستیقلال

«ئهم هه لبه سته ی ژیروو چهند دلۆپه فرمیسیکیکه که له شینی شه هیدانی رتیگای سه ره به خۆبی کورددا رۆتومه و پیم وایه هه مسوو کوردیک چ خوین گهرم بیت چ خوین سارد به خویندنه وه ی شیعه ره کان بی ئیختیار فرمیسیک ده رپژئی و تووک و له عنهت له م مه حکه مه مه نحوه سه (که تروسکه ی هیوای کوردی کوژانده وه و سه ره به خۆبی کوردستانی وه دواخست، بی سووچ و تاوان ئه مری هه لاهه سینی جه نابی شیخ عه بدولقادر و هاو رپیکانی ده رکرد و له شینی ئه واندا نه ته وه ی کوردی بۆ هه میسه ده سوئه ژنو دانا) ده کا».

دوی شه وی گریام هه تا رۆژ، پیت بلیم بۆچی برا مه حکه مه ی مه نحوه سی ئیستیقلال وه بیرم هاته وه ریزه یان به ستبوو له پیش چاوی منا گشتی هه مسوو ئه م شه هیدانه ی که خنکاون به سه د ئاواته وه پاک به کفنیکی له خوینا شه تل و لیویکی به بار پاک به ره نگیک و قیافیکی په ربوو و ماته وه هاته گویم لیکرا ده یانگوت «ئیمه کوژاین بی خه تا میلله تی کورد تا به کهنگی تۆله مان ناکاته وه من له سه ر لوتکه ی بلیندی کتو له حه ق داوا ده کهم تۆش بپارپوه جه نابی شیخ له سه ر رووی تاته وه به لکو روحمیکی بکا پیمان خودا وه ندی ره حیم چیدیکه ژیر دهس نه بین دیسان وه سه رمانخاته وه (هیمنه) پیت وانه بی یه زدانی بی هاوال و فه رد که یفه ری ئه م زولم و زۆره، بی حیساب ناداته وه

گۆفاری نیشتمان، ژماره ۲، ۱۳۲۲-۱۹۴۳

هه‌لده‌که‌م

من که بیده‌نگم ئه‌وئیس‌تا چاوه‌نۆری هه‌ل ده‌که‌م
هه‌ل که بۆم هه‌لکه‌وت ئه‌نجبا باسکمی لێ هه‌لده‌که‌م
زۆر به‌ئومئیدی خودا له‌و خاکه‌ پاکه‌ی ده‌رده‌که‌م
دوژمنه‌ بیگانه‌ ئاخ‌ر چۆن ده‌گه‌ل وی هه‌لده‌که‌م
نابی چیدی داری من بخوات و لیبی سواری حه‌ریف
داری دامه‌ی خۆم له‌بۆ لای خانی ئاغا هه‌لده‌که‌م
نایه‌لم تاریکی چی‌دی‌که‌ ولاتم داگ‌ری
خوا مه‌ده‌دکار بێ چرای زانستی تیدا هه‌لده‌که‌م
وه‌ک جگین وایه‌ زه‌مان هه‌ر که‌س جگی خۆی تیده‌خا
تا چه‌قی هه‌مووان به‌ینێ من جگی خۆم په‌ل ده‌که‌م
نامه‌وی من سه‌ربلندی خۆم و دايم کۆشش
بۆ بل‌یندی و به‌رزی و، نازادبوونی گه‌ل ده‌که‌م
قه‌ت ده‌گه‌ل بیگانه‌کان وه‌للاه‌ی دانووم ناکوئی
من که شاهینم چلۆن ئاخ‌ر ره‌فییقی قه‌ل ده‌که‌م
هه‌ر که‌سێ ده‌رباره‌ی ئه‌و قه‌ومه‌ به‌د بدوی برا
وا ده‌ده‌م مستی‌ک له‌ زاری من ددانی که‌ل ده‌که‌م
هه‌ر که‌سێ بۆ لای سنوور و سه‌رحه‌دی خاکی وه‌ته‌ن
بێ، ده‌ده‌م به‌ردێک له‌ لاقی ده‌سه‌به‌جێ ئه‌و شه‌ل ده‌که‌م
هیتنه‌ فیلاویم که‌ دوژمن ویم که‌وی تا هه‌ردوو گوئی
قوم ده‌بێ، چونکه‌ به‌فیل ئه‌و تووشی لیته‌ و زه‌ل ده‌که‌م
خۆش بی بووزووی خۆم چ محتاجم به‌په‌شمی خاریجه
تاکو جاوی خۆم هه‌بی بۆ جامه‌یی مه‌له‌ل ده‌که‌م
ساردی و گه‌رمی رۆژگارم چیشتوو به‌خودا گه‌لیک
بێ ئه‌وه‌ی محتاجی که‌س بێ مشکلی خۆم حه‌ل ده‌که‌م

دوی شه‌وی دایکی وه‌ته‌ن «هیمن» له‌ خه‌ودا پیتی گوتم
رۆله‌ کردارت حیسابه‌، که‌نگی گوفتار حه‌ل ده‌که‌م

گۆفاری کوردستان، ژماره‌ ۲، سالی یه‌که‌م، ۳۰ سه‌رماوه‌ز ۱۳۲۴-۲۱ ديسامبر ۱۹۴۵

به‌هاری زانین

ئه‌وا هات مانگی خۆشی خاکیه‌ لیوه
نه‌ما سه‌رما و بووران و ک‌ری‌توه
په‌له‌ک ره‌ش که‌وته‌ کوئستانی ولاتمان
به‌با و باران و له‌نگیزه‌ و شل‌ی‌وه
له‌ ک‌یو و که‌ژ گیاو و گ‌ژ به‌باره
ئیت‌ر ده‌رچوو مه‌رومالات له‌ لیوه
له‌ لیوی جۆگه‌له‌ می‌لاقه‌ ئه‌ورۆ
له‌ گوین سه‌ربازی سوور وئیس‌تا به‌پیتوه
نه‌وه‌ک کاکوئی یارم به‌لکه‌ سونبوول
وه‌کو ژاپۆن و ئه‌لمانی په‌شی‌وه
نه‌ هه‌ر دێوانه‌ بۆ سه‌ه‌یر و ته‌ماشاشا
ئه‌وئیس‌تا عاقل و زاناش له‌ ک‌ی‌وه
ته‌ماشای مامی جووتی‌ر که‌ له‌ ده‌شتا
به‌دلگه‌رمی خه‌ریکی وه‌رد و شی‌وه
به‌هاره‌ گول س‌ه‌ری هینا ده‌ری تۆش
هه‌لسته‌ کورده‌ چیدی سه‌رمه‌نی‌وه
هه‌موو قه‌ومیک وه‌سه‌رکه‌وتوو له‌ هه‌وراز
به‌شی تۆ کورده‌ تاکه‌ی هه‌ر نشی‌وه
بخوئینه‌ فی‌ری زانست و هونه‌ریه
له‌لای کوللی که‌سێ جاھیل دزی‌وه
وه‌ره‌ فی‌ری ته‌مه‌دون به‌ عه‌زیزم

هه تا خه لکی نه بیژن کورد دپوه
مه به مه ئیووس و ئومیدت قهوی که
فریشتهی جوانی سه ره ستیت به پتوه
ئه وه ندهت فه رقه ئازاد نیت وه کو خه لک
دهنا فه رقت نییه زه پتیک به شیوه
ئه وهش موژدهت ده می هه ره به و زووانه
ده بی ساز، هه لپه ره جا توش له جیوه
هه تا پی پی لکه له بی رلین بچنه پیشی
سو پای سوور، دپته پیش ئازادی ئیوه
بژی مارشال ستالین پیشه وای رووس
که ئازادی له گیتی دابه شیوه

گوڤاری هه لاله، ژماره ۱، ره شه مهی ۱۳۲۴-۱۹۴۵

جیژنی ئازادی

نه و جه وانانی ژیر و وریای کورد
پیره پیوانی پیوا و ئازای کورد
بیچوه شیوانی چاپک و بیباک
تازه لاوانی میللی و خوینپاک
نه ونه مامانی باغچهی ئاوات
کاربه دهستانی حیزی دیوکرات
ئه ی ئه وانیهی که چاو به گریان بوون
دژ و داماو، کز و په ریشان بوون
بو وه تهن رۆژ و شه و ده گریان زار
دیتو له و پتیسه دا هه زار ئازار
بهش بر او بوون له خووشی و شادی
دهر کرابوون له باغی ئازادی

موژده بی لپو که پاش گه لیک زه حمهت
پاشی زۆر پهنج و تالی و مهینهت
پاشی تالان و جهنگ و دهریه ده ری
پاشی کوشتار و شین و قوربه سه ری
پاش وهی سه د مه زن، هه زار سه ردار
له سه ر ئازادی رۆوینه سه ر دار
پاشی وهی سه د هه زار کوری لاوچاک
دهستی دوژمنان: له خوین و خاک
گه وزی بوو دایکی بژی له سینگی دا
به زه بی هات به حالی ئیمه خودا
یاربدهی داین و کردیه مه ئموور
بو نه جاتدانی کوردی، هۆردووی سوور
میلله تی کوردی بیکه سی رزگار
کرد، له ژیر چهنگی دوژمنی زۆردار
کورد هه واری به جاری ئازاد بوو
کوردی غه مگین به که یف و شاد بوو
ئاشکرا هه لکراوه بهیره قی کورد
هاته وه دهستی لاوی کورد حه قی کورد
تیپه ری رۆژی رهش نه ما ده می خه م
رۆژی کورد هاته دهر له ژیر مژ و ته م
بو مه ئه و ساله که چلۆن زستان
خو شتره زۆر، له مانگی جو زه ردان
گه رچی ئیستا نه ماوه گو ل له چه مه ن
وه ک گو له روومه تی کورانی وه تهن
ئیس ته کانه ته واوی میلله تی کورد
کچ و کور پیوا و ژن درشت و ورد

بئی خەم و لیبو بەخەندە و شادن
 بۆچی چونکو ئەو ئیستە ئازادن
 ئەی برایانی میللی و دلسۆز
 رۆژتان باش و جیژنه تان پیرۆز
 ئەوی ئاواتی ئیئو بوو دیتو
 نیشتمان سەر بەخۆ و ئازاد بوو
 بەیرەقی جوانی ئیمەیه ئیستا
 دەیشە کیتی له هەر بلیندیک با
 کاری خۆمان بە دەستی خۆمانە
 ئیستا با کوئیری چاوی بیتگانه
 تا هەزار سالی دیکه ئیستالین
 هەر بژی یارەبی: بلین نامین
 چونکه دەریهست حەقی زەعیفانه
 لاگـری دیل و بئی نهوایانه
 بۆ ئەوی بیتگهسان بکا مەسرور
 پایە داربئی و بمینی هۆردوی سوور
 پیشه و امان بژی له بۆ خزمەت
 کردنی، دین و مەزەب و میللهت
 پەبی هەر کەس که دوژمنی کوردی
 هەردوو چاوی دەری و ملی وردی
 بمره (هیمن) که تۆ له سەر زیادی
 مایهوه، چونکو دیتت ئازادی

رۆژنامه‌ی کوردستان، ژماره ۱۲، ۲۰ رێبه‌ندان ۱۳۲۴-۹ فوریه ۱۹۴۶

دەمه‌ته‌قه‌ی دوو خۆبئمر!

سیراج ئوغلۆو:

یاخوا به‌خیری تی سەرچاوه‌کانم
 خوا ده‌وامت دا ئارامی گیانم

نوری سه‌عید:

خۆبئ ئەزیه‌تی، ئەلحه‌ملای چاکی
 قه‌زا و به‌لا دوور بۆ وا خه‌مناکی

سیراج ئوغلۆو:

چۆن خه‌مناک نه‌بم زۆر پیس قه‌وماوه
 دیسان کورده‌کان زۆریان هیناوه
 هه‌موویان داوای حەقی خۆ ده‌که‌ن
 گه‌ف و هه‌ره‌شه له من و تۆ ده‌که‌ن
 ده‌لین ئەو خاکه‌ خاکی کورده‌انه
 نایه‌لین چیدی بیخوا بیتگانه
 خۆ تۆش ده‌زانی که کورده‌واری
 له قیسمان بچی تووش دین هه‌زاری
 گه‌نم و جۆی ئەوه رزق و بژیومان
 به‌نه‌وتی ئەوه رووناکه دیومان
 ئەو گه‌نمه نه‌بئ له برسان ده‌مرین
 ئەو نه‌وته نه‌بئ شه‌وکویری ده‌گرین
 ته‌دبیری بکه هه‌تاکو زووه
 تا هه‌ل و فرسه‌ت له ده‌س نه‌چووه

نوری سه‌عید:

له‌منت نه‌که‌وی بۆ دابزراوی
 بۆچی وه‌کو که‌ر له قورئ ماوی
 ئەتو له‌کنه‌خۆت تورکی خۆبئمری

بەدەفەر، شەپانە، رینگەر، پیاو کوژی
تورکی لەوەی پێش و خۆپێرێ نەبوون
و هک گورگی برسی بە خەشەو دەچوون
هەر ئێو نەبوون لە دەورە کە مال
لاقی کوردانو دەگرت و هک گەمال
ژن و مندال و گەورەتان کوشتن
خۆینی ملیۆن و نیوئیکو پشتن
ئێستاش نەچوو بچی و خۆگەونەو
گەر گەورە و گەورانیان لە دار دەنەو
بیانگرن بیانکوژن بیانخەنە نیویند
ئەفەندەم بەسم ئەتۆ بدە پەند

سیراج ئوغللوو:

منیش بەشی خۆم جەزەبەم داوون
بەلام داخە کەم دانەمرکاون
کورد گیایە کە هەر چەندی بیدروون
هەلەداتەو دەیسان هەلەسوون
تەدبیریکی دی بکە ئەفەندی
یابا عەجایب بۆ وا دلەندی

نوری سەعید:

برا مام ئینگلیس ئاغای خۆمانە
هەتا ئەومان بی خەمی چیمانە
پەنای بۆ دەبەین دەیانکا چارە
فریبیان دەدا بەپوول و پارە
بۆیان ساز دەکا سەد شیخ و مەلا
بەسەریان دینێ سەد دەرد و بەلا
عەشیرەتەکان دینیتە ژێر بار
بەدرۆ و دەرسە بەپوول و دینار

سیراج ئوغللوو:

عەجەب تەرتیبیک دەستت بە...
و لەتت پێس کرد هەستە لەکنم
باوی نەماوە کەلەک و دەهۆ
کورد فریو ناخوا ئەبەدی بەدرۆ
کوردی ئەو عەسرە هێندە شەیتان
ئەمن و توو و چەرچل بەکەر دەزانن
وا لامەزەهەبن کوردی ئەو دەورە
نەشەخیان ماوە نە مەلای گەرە
عەشیرەتەکان هەستان لە خەوی
پشتیان لێک بەستوو نازادیان دەوی

نوری سەعید:

کەوابی برا سەلا لە خۆمان
مانگامان مرد و پراو دەمان

گۆفاری هاواری نیشتمان، ژمارە ۱، سالی یەكەم، خاكەلیو ۱۳۲۵-۲۹ مارس ۱۹۴۶

شینى ژنه كوردىك

۱

هەى داد هەى بىداد هەى رۆ رۆلە رۆ
هەى رۆلە داخى گـرـانـم بۆ تۆ
هەى كـوـتـنـم دەبەر رۆلەى جـهـوانـم
و هى قـوـرـم و هـسـەر مـاـيـهـى ژـيـانـم
دايـكـه كـه تـ بـمـرـى رۆلەى نـازـدارـم
دەك نەژیم پاش تۆ شـۆـرە سـوارـم

نەمەيىنم لەبۆ دەست و جالەوت
كـوانى؟ بۆ نايە ئەورۆ ھەوھەوت
ھەناوم رەش بى بۆ قـشى رەشت
جەرگم خرابى بۆ كۆلمەى گەشت
حەيف بۆ چاوى وەكـو بادامت
درىغ بۆ بەژنى وەك نەونەمامت
رۆلە گيان ئەتو ھىشتا جـحـيلى
چ وەختى وەيە من بەجى بىلى
ھەى داد ھەى بىداد ھەى رۆ رۆلە رۆ
بريا مـردبام من لەباتى تۆ

۲

منى ھەژارى پىرى زگ سـووتاو
چۆن پاش تۆ بژيم ئاخـر شـۆرەلاو
كـون كـونە دلـم لەتلەتە جەرگم
بۆ تۆ تاقانەى جـوانە مەرگم
شەرتە من سەرم بۆ تۆ شىن بکەم
ھەتا بىنم بۆ تۆ شىن بکەم
گولە گەشەكەم بۆ سىس بووى وا زوو
بردت بۆ ژىر خـاک ھەزار ئارەزوو
بۆ بەجىت ھىشتە بەدبەختت كـردم
رۆيشتى بۆ كـوى بۆ چىت نەبردم
منت بەجى ھىشت لە و كەلاوھدا
بۆ خۆت رۆيشتى بۆ خزمەت خودا
ھەى داد ھەى بىداد ھەى رۆ رۆلە رۆ
دى لە دەروونم لە سـويى تۆ بۆ سـۆ

۳

دەزانى بۆچى رۆلەى نازەنىن
دەبەستم لەسەر گۆرت كۆرى شىن
بۆيە ناگرىم ئەى لاوى خـويـنپاک
بەجوانەمەرگى تۆيان خست لە خاك
بۆيە دەگـرىم ئەو چەرخى چەپگەرد
ماوھى پىنەداى وەكو پىاوى مەرد
لەسەر نىشتمان خۆت بەكوشت بەدى
ھاوخويىنەكانى خۆت رزگار بکەى
بەخـيـوم كـردى رۆلە وەك بەران
تا بۆ نىشتمان بتكەمە قوربان
كەچى تۆى كوشت و نەيھىشت ئاسمان
قوربانىيەك بکەم من بۆ نىشتمان
ھەى داد ھەى بىداد ھەى رۆ رۆلە رۆ
من و نىشتمان بى كەسەن ئەورۆ

۴

لە خاك و خويىنا ئەگەر گەوزىباى
لەسەر ئازادى و سەربەستى: بەخوداى
غەم نەدەبووى بۆت نەدەگـرىم
چون مـردنى وا زۆر خـۆشە بەلام
رۆلە بەمەرگى تەبىعى مـردن
ئەويش بۆ كوردان عەيبە لەكن من
حەيف گيانەكەم حيزانە مردى
حەيف وەك پىاوى ئازا نەمردى
حەيف ئەى گەنجى خاوين وەكو گول
مردى و ئارەزووى من نەبوو حاسل

ئۆف رۆلە مردی نه گه ییم به مراد
ئۆف رۆلە مردی و کورد نه بوون نازاد
هه ی داد هه ی بیـــــداد هه ی رۆ رۆلە رۆ
برینی جه رگم قهت ناکرئ په رۆ

گۆفاری هه لاله، ژماره ۳، سالی به کم، بانه مەری ۱۳۲۵-۱۹۴۶

کوردەگیان

له غورابی خه ویدای دوزمنت بیداره کوردەگیان
هه لسته له م خه وه ئیمرۆکه جهنگه ی کاره کوردەگیان

نیشتمان، ژماره ۹.۸.۷، به هاری ۱۳۲۴-۱۹۴۵

نامه یه کی هیمن بو هه زار

خۆشه ویسته که م پیره هه زار:

بۆیه پیت ده لیم چونکه ئیستا که شوکر هه ر زه ق و زیندووی (هه زاران منداله کوردت به ناو کراوه) ئه دی چت له و نه ته وه لیقه و ماوه، داماره ده وی، هه ر ئه وه نده ی له ده ست دئ. ده نا ئه گه ر پیتی کرابا کۆته لیشی بو ده رازان دیه وه، بو هه ر گله یی له کورد ده که ی؟ ئه و شاعیره عه ره ب و فارسانه ش که ئیستا هینده بان پی هه لده لێن مه گه ر له خزمهت خه لیفه یا باره گای شا بووین ده نا به زیندی سه ری فسیان پاک کردوه، راسته سوال کیمیا یه، به لام بو شاعیر نا. له بهر چاوی خۆمان... زۆری به خویری و پیریان هه لکوت و له برسان مرد. کئ من و تۆی ناچار کرد بیینه شاعیر؟ خۆمان ئه وه مان به خۆمان کردوه. باوکی من که می بو من به جئ هیشت؟ بو خۆم له قوماری شیعر دا دۆراندم.

باوکی تۆ پیتی خویندی ویستی بتکاته مه لا (به رخی با بم بو نه بووی)؟ ده زانی ئه و فقه ی قادره ی تۆ ونت ده کرد ئه لان چه ند ده وله مه نده؟ ئاواله کانی خۆمان که به قه د حه مه ئاشه وانیش له عیلم و شه رع ناگه ن، به ریش و په شم و که وا و سیواکه وه، ئی وایان هه یه میلیار دیره.

من له میژه ده وه ی گه ییوم قه لهم نانی پی پهیدا نابئ. ئه و سال له و ملکه ی باو کم بو به جئ هیشتووم، ته واو بئ که م و زیاد به قه د شوانی کم پی گه ییوه، بو خۆم شاهید بووم ئه مسال مه لایه ک که پیتم وایه له ته واوی عومری دا دوو په ری کاغه ز نه توانیوه به چ زمانی دنیا یه ره ش بکاته وه، سویندی خوارد گوتی به سه د هه زار تمه ن نامه پیتش نویت. جگه له سه رفتره قه راری کرد میوه و ته ره کاری و ماست و په نیری له سه ر دئ بئ. بو خۆشت ده زانی سه ر قه لمانه (ئاشی پی ده گه ری) ده برۆ بابی با بم هه ر (قانون) وه رگیره. له بیرمه جار یکی (وردی) ره حمه تی ره خنه ی له (کۆر) ده گرت که بو وه رگیره ی (شه ره فنا مه) زۆریان پاره دا وه به تۆ، خه لکی زۆر لی بو، گوتم کورینه و کچینه ئیوه شاهیدین من دوو ئه وه نده ی کۆر داویه به هه زار ده ده م به مامۆستا به و شه رته بتوانئ شه ره فنا مه ی کوردی و فارسی له (سه قافه ی کوردی) بو ئیمه بخوینیتته وه. ئیستاش حازم حاسلی سالی داها تووم بده م به و مه لایه که قانونی عه ره بی و فارسی بتوانئ بی غه له ت بخوینیتته وه. تازه تۆ قوری بو مامۆستا (عه لا) ی ره حمه تی ده پیوی که خوا هه لئاگری له هه موو

کوردیکی باستر حه قی قه له می چه پره کی وهرگرت.

با دس له وانه هه لگرین، گوواری ئه مجاره مان فیدای کتیبی دهرسی بوو. چاپخانه وه گیر نه ده که وتن. که چی رمینی یه کجار له سهره. رۆژی ههر پیمان ده کری کاغه زی کوو و کچه لاهه کان بخوینینه وه. شتی باشیشمان بو دین. گه یه ته زور جیگیان و سهرنجی زورانی راکیشاوه. ئه م ئه ژماره شمان ئه وه نیتزیک به ته واو بوونه، تو نه فهری حه وته می تا پیتری که جه دوه لی حه لکراوی بو ناردووینه وه، پیتم وایه خوا یاری بو به هاری ده یکه یه مانگانه، چونکه جگه له وه هموو نووسینه ی بو مان دی شتی دریش زور دنووسن که له ژماره یه کدا نا حاو پته وه و بو دوو ژماره ش نابو. به داخه وه کادرمان زور که مه و هموو شتییک ده بی بو خو مان جیبه جیتی بکه ین که سه د دهردی تاییه تیشمان هه یه.

کتیبیکی چووکی فارسی و به کی باشی کوردیشمان هه یه که خه ریکین چاکیان بکه ین و بو چاپان بنیرین.

به راستی (فه یزی زاده) شتیکی باشی ئاماده کردوو و ئیزنیشی داوه دهستی تیوره دین، ئیمه ش به دلوداو خه ریکین به لام کارمان هیتنه زوره دهروست نایه ین.

دوین «از قضای رحمت» شیخ عه بدولقادی شه مزینی به سهری کردووینه وه. پیمان گو ت ئیمه دراومان نییه، به لام ئه گهر تو دراومان بو له مریدان بستینی مه سنه وی (شیخ عوبه یدیللا) چاپ ده که ین. قه ولی دا ئه وی پی بکری بیکا. کاک (سالح مه حمود) فه رموی من نوسخه یه کم له لا هه یه ئه گهر له لای ئیوه یه ته ماسی ده گهل بگره منیش لیتره سو راخی ده که وم. دهن قازی نایدا.

هیمین

له چه پکی گول چه پکی نیرگز-دا بلاو کراوه ته وه

نامه یه کی هه ژار بو هیمین

مام هیمین گیان سلاو، دهم و له وست ده لیسمه وه.

تا ئیستا دوو جار به هه ژار دهردی سهری ته له فوونه که تم گرتوه، هه ردووک جار ته شریفی شریفته له وی نه بووه. ده گهل کاک ئه حمده شه ویکی تا زور درهنگ خه ریکی دیوانی نالی بووین، خودا ئه ویشی وه ک ئیمه تیدا گیتز کردوووه. به لام قسه ی خو مان بی غه له ت په له تی تیدا هه ن و جاری وایه لامان سه یر بوو ئه تو چون له بیرت چوو چاکی که ی... به هه رحال به ته مام گه شتیکی پیدا بکه م و نه قدیکی له سه ر بنووسم چونکه نالی تا لیتی وه کولی لیتی په یدا ده بی.

کاکه گیان، زورتان قه رزدارم تکایه ورده حیسا بییک بکه ن تا بو تان بنیرم و به قه رزداری نه مینمه وه.

وه ک ئیرانی ده لئین: «با اجازه» شیعه ره کانتم ته خمیس کردوی به لام گالته وه گه پیکیان لی په یدا بووه رهنگه خوینده وارن زوریان که یف پی بی، جا به قه ولی کاک ئه حمده، ئه گهر گیانی سپورتت هه بی و لیمان قه لس نه بی و چاپی بکه ی خراب نییه، ئیتر که یفی خوته. ئه ری تو دهنگ: نووسراوه (کرد در تاریخ همسایگان) ده ترسم هه ر ئه وه که ی (ناکام) بی و بکرتته فارسی، ئه گهر (کاک فاروق) به شتیکی دیکه له تورکیه که ی (ئه ولیاچه له بی) کردبا به کوردی یان فارسی زورباش بوو. دهن ئه وه م پی شت نییه، سه یاحه تنامه ی چه له بی پینج جلده زوری باسی کورد تیدایه.

توخو خو تان هه لکوشن تا زستان ماوه ژماره چوار دهرکه وی چونکه به هار بو باسی زستان نابو. له سه ر دیوانی وه فایی که (شیرین ته شیه که ی) لی دهرهاو یتراره و ته لاتی له سه ر خوراره که هی وه فایی نییه، زور دلته نگ بووم، هه موو دنیا بیستوویه که هی وه فایییه و ئه مه ش شاکاریه تی. دهنه گهر ئی ئه و نییه ئی کییه؟ ده بوو پی نه یه کی بو بدۆزه وه که دایپوشن... ده بویه ته نیا له جیتی که لیمه ی (پانی لووسی) که (موحاره به ده گهل خودا) یه نوخته دانین و چاپی بکه ن.

ئه وا ئه مپۆکه ۲۵/۱/۶۴ه، کاک ئه حمده دی قازی له مالی ئیمه یه زور سه لام و عهرزی ئیخلاسی هه یه، سه لامی من و دایکی خانی بو دایه خانم، چاوی سه لاح ماچ ده که م. ئه گهر خات نه سربنی جه عه ریت دیت به سرتته پیی بلتی مه رد و نامه رده که ی هه ر ئه و داستانی

خپړ و شه پړه په که نيزامی له (حهوت په يکه ر) دا باسی دهکا ، به لآم فهرقه که ی ههر ئه و ديه
که قاره مانى داستانى نيزامى کوردیكى مه ردار بووه و زؤریش خو شتره له م مهرد و
نامه رده . بریا ههر ئه وى ته رجه مه بگردايه . زؤرم رست بمبه خشه .

برات ههزار ۶۴/۱/۲۵

له چه پکى گول چه پکى نيرگز-دا بلا وکراوه ته وه

ته خميسى بارگه ی ياران

ههزار شيعرى مام هيمنى ته خميس کردوه

ژارگه ی ماران

(۱)

به ربه رؤچکه ش هه يه سه رمامه ! شه وان من چبکه م؟
ئه م مندالانه که بئ کراس و که وان من چبکه م؟
دلئ بردووم کچه تيوى که ره وان من چبکه م؟
دیت و راده برئ وه کو سه روى ره وان من چبکه م؟
که به قوربانى نه که م رووحى ره وان من چبکه م؟

(۲)

من نه شه رقيم و نه غه ربيم و نه ئه مريکى ، نه رووس
نه موسولمانى به راستيم و نه جووم و نه مه جووس
پير و زوره انم و خورپه ی دئ دلئ بؤ کچى لووس
قه دى ئه و شوخه وه کو دووخ و خه ده نگه ئه فسووس
پشته که م کو مه وه کو مالى که وان من چبکه م؟

(۳)

سه ره له رزؤک و قول و چؤکه شل و زگ په نه ماو
لاملم خواره ، پشووم سواره ، پرووش و کزه چاو

چوار په لم مل بوو ، له شيشم بووه ته لانکه شکاو
تازه هه نگاوى شلم کوانى ده بئ بؤ شه وراو؟!
جوانه زؤر جوانه به لئ ره وتى که وان من چبکه م؟

(۴)

به زگى برسى خه وم نايه هه رچهنه و ده ریکه وم
ئاره زووم ههر ئه و ديه نانى گهرم بيته خه وم
وه کى ره شکيکى رزيو پس پسه گش قه لف و گه وم
زه برى ئاوزه نگى برا و شل بووه ده ستى جله وم
دئ دهنه پر مه يى بؤر و بده وان من چبکه م؟

(۵)

دم دمی چى؟ ئه وه دوينئ بوو ئه من زؤر که ونم
دايکه وای ره حمه تى ئه و سايه کوتا بووى ته ونم
وشک و رهق بوومه وه تازه ده گه ريم بؤ شه ونم
ژوانى خو شى هه ره تى لاوه تى ديتته خه ونم
کاتى ئاويلکه ده گه ل زبنده خه وان من چبکه م؟

(۶)

خه لکى پيى وايه له خو شيانه هه را و گاله م دئ
نا برا که م له ده سى زالمه کان زاله م دئ
ورته يى کونه برينانى دهم ئاواله م دئ
شه و هه تا رؤزى له بهر ئيشى له شم ناله م دئ
دیتته گويم ده نگى گه لو و نيوه شه وان من چبکه م؟

(۷)

له چيايان و له ده شتان و له لادئ و شانان
هيچ شتيک ئيسته نه ماوه وه کو جارى جارن

دهوره سهيرى بهرؤژى مژ و گويال باران
بارگه بيان تيكه وه پيچا و بهري بوون ياران
له دنى وا به تهنى پاشى نهوان من چبكه م؟

(۸)

دهچمه لاي هه كه سى بۆكارى ده لئى كوئر و كه ره
يهك ده لئى لاچۆ له بهر چاو نهوى تر ئيژى هه ره
نهوى بۆم ماوه ته وه چاوى ته ر و پيستي گه ره
ژيانى من ئيسته وه كو خورى ده مى زه ده په ره
پيم نه ما تين و گور و هيز و ته وان من چبكه م؟

(۹)

خۆم وه كو زه رنه قووته و زارۆله كانيش رووتن
حه وتى وام هه ن كه ده مى خواردننى وهك هه و حووتن
دوينى ئيوارى له سه ربانى هه لم خست تووتن
سروه هات خونچه گولئى باخى نه ده ب پشكووتن
باخه وانى گه ره كه تازه جه وان من چبكه م؟

(۱۰)

خاله باس يادى به خيئر نه وده مى دايقى مردبوو
ههروه ها وشك و برينگ نايه قه بر نه يشردبوو
دييه كه ي ئيمه هه مووى ديم و ته لان و گرد بوو
ئاو نه بوو نه وده مى هيمن مه له وانى كورد بوو
ئاو شوكور زوره وهرن زوو مه له وان من چبكه م؟

له راسته وه: هه ژار - محهمه د مه ولوود مه م - هيمن

فهرهه نگوک

ئهم فهرهه نگوکه بریتیبیه له کوکراوهی ههردوو فهرهه نگوکی
دیوانی تاریک و روون و دیوانی نالهی جودایی که
له لایهن بهریزان د. ئه وره حمانی حاجی مارف و ماموستا
محهمه دی مه لاکه ریم ناماده کراون. ئیمه یه کمان
خستوون و که میتک دهستکاریشان تیدا کردوون.
دهزگای ئاراس

ئادى: بەلئى، ئەرئ
 ئاران: گەرميان، بەرانبەرى زۆزانە
 ئاسۆگ: ئاسۆ، سوئ
 ئاكار: ئەخلاق، رەوشت
 ئالوودە: تىكەلاو، پېس، ئالوودەداوتىن = داوتىن
 پېس
 ئامپىز: باوەش، باخەل
 ئاوەلا: كراوہ
 ئاودەنگ: ھاودەنگ، ھاونشېن
 ئاور: ئاگر
 ئاورگ: ئاگردان، وەجاغ، كوانوو
 ئاورىنگ: پېرىشكى ئاگر (بەتايىھە تى پېرىشكىك
 كە لە ئاسنى سووربووہە بېيتەوہ)
 ئاوژواندن: لى خورپىن
 ئاونگ: شەونم
 ئاويتن: ھاويشتان
 ئاويلكە: ئاوزەنگى، ئاوزنگ، ھەنىسك،
 دواپشوروى ژيان
 ئاويلكەدان: دواپشودان، ھالى سەرھەرگ
 ئۆخژن: ئارامى، تەسكىن، ئۆخەى، ھەست
 بەخۆشى كردن
 ئۆگر: ھۆگر
 ئۆيە: پوولەكە
 ئەسپۆن: گىيايەكە رېشەكەى وەك سابوون كەف
 ئەكا، جاران لادىيىبىيە ھەژارەكان جليان
 پى دەشوشت
 ئەستەم: سەخت
 ئەستېر: گۆلى دەستكرد، ئەستېرگ، ئەستېلك
 ئەستوندەگ: كۆلەكەى رەشمال
 ئەشك: فرمىسك
 ئەنگاوتە: پىكراو

ئەنگران: زۆر قەلەبوون، زۆر دەولەمەندبوون
 ئەوك: قورگ، گەروو
 ئەوين: ئەقېن، عىشق دلدارى
 ئېروو: تېرورپى، ئاسوودەيى، خۆشگوزەرانى
 ئېخە: يەخە
 ب
 بابرەلە: لاواز. لە ئەسلدا واتە (بابردوو)
 بابۆ: بۆن ھەلگرتنى مۆلە
 بار: بېتچوروى يەكسالەى بالتدە
 باز: پىگا، رىياز
 باوئ: بەاوى
 بالۆرە: ئاوازىكى تايىھە تى گۆرانى كوردىيە
 بەشپۆيەى گفگوگۆ لە نىوان كىژ و كوردا
 بانوو: بستوو، زىنو، زىندوو
 بانەمەر: كاتى رۆيشتنى خىل بۆ ھەوار، مانگى
 گولان
 بېست: توانا، ھىز
 بېرەك: بەرازى نىر
 بېزانگ: بېزانگ، مژۆل
 بېژوئىن: لەوەرگەى زەمەند، شۆپىتىك كە گىياوگۆلى
 زۆرىي
 بېژو: ماىھى ژيان، ئەوھى مۆى پى بېژى
 بستۆكە: كەلىكى بچووك، كىتو يا بستوتىكى
 بچووك
 بستوو: بانوو، زىنو، زىندوو
 بستە: ئاسنىكە بەسەر ئاگرداندا رادەھىلدىرى
 بسك: زولف
 بلا: با، دەبا
 بن پشك: خوشكى بچووك كە بۆژن بەژن دىارى
 كرابى
 بىكۆل: كۆلىنى بن بركەى بىستان
 بنە: ئەو جىگايەى كە كەوى راوى تىدا دەشارنەوہ

بوكشن: بگوشن، بووشىن
 بولئىل: تارىك و روونى ئىوارە، بەرانبەرى
 كازيوہ
 بۆدراو: چىشتىكە لە نىوہ بېرىشكەى ھاړاو
 دروستى دەكەن
 بۆرچىن: مراوى مى
 بۆسە: كەمىن، خۆ لە دوژمن داگرتن
 بۆكرووز: بۆنى سووتانى كۆلكە، خورى، موو
 بەردەبىر: بەردىكە لە جىياتى كورسى لەكاتى
 مەردۆشىندا شوان لەسەرى دادەنىشى
 بەركۆژە: دوگمەى بەرۆك
 بەرەلېئىن: بەرېئىكە، بەرھەلېئىن، بەرلېئىنە، ئەو
 قوماشەى ژنان لەكاتى كاركرندا لە
 پشتىئىنەوہ بەرەوخوار بەخۆيانەوہى دەگرن
 بەرموور: ملوانكە، گەردن بەند
 بەرۆچكە: بەرھەتاو، شۆنىنى ھەتاوگر
 بەرەزا: گىيايەكە لە كوتىستانان دەبى
 بەزە: بەزەبى
 بەستە: داخراو، بەسراو
 بەستىن: بەست، بەستورە، كەنارى دەريا و
 رووبار.
 بەسپايى: بەئەسپايى، بەھىواشى
 بەرگن: لووا، خورى بەرخ
 بەروو: بەرۆك، سىنگ و باخەل
 بەكرە شۆفارە: مەبەست لە بەكرى مەرگەوہرە
 بەلەك: نىوانى ئەژنۆ و پى
 بەندەك: ئەو پەتەى مۆقى پى دەبەست
 بەندەگى: بەندەبى
 بەندەن: كىتو و تەلان
 بەيان ئەنگوتن: دەرکەوتنى سەرەتاي بەيان
 بەبىوون: گولئىكى سىبى بۆن خۆشە
 بەيدەست: رەوہك، ئەو ئازەلەى بەناسانى

نەگىرئ، بۆ مۆقىش بەكاردى
 بىر: رىزكردى مەر بۆ دۆشېن
 بىروون: بىبابان
 بىرى: مەردۆش
 بىزراو: لەبەرچاو كەوتوو، ناخۆشەويست
 بىئلا: بەرھەيوان
 بىوہى: بى ئەوہى
 بىن: بۆن
 بىزا: گىيايەكە كوتىستانى، بلتدە و بۆ نىوژاژ و
 ترشيات بەكاردى
 پ
 پاراو: تىرئاو
 پارە: دىوارى وشكەبەرد (وشكەكەلەك) كە لە
 دەورى كانى و شتى واى دەكىش
 پارىز: بەئەسپايى و بەدزى خۆ بۆ شتىك مەلاس
 دان
 پاشبارە: ئامرازى جووتە، دارىكە لە دەند و
 باسكىش دەدرئ و دەستەكەوشەى تى
 دەكوترى بۆ ئەوہى جووتىار دەستى پى
 بگرئ
 پاناوك: تەختان و گۆرايى لاقەدى چىا،
 پانكەشى پى دەكوترى
 پاشەرۆك: پاشماوہ، پاشخوانە
 پالوودە: خواردەمەنىيەكە لە نىشاستە دروست
 دەكرئ
 پالئىن: پاش نىوہرۆ، دواى نىوہرۆ
 پاوان: قەدەغە
 پرزە: پىخوست
 پرزەپران: بى شىبوون، پەككەوتن
 پروين: ھەلپروين، وەرىن، ھەلئوہرىن
 پۆتراك: سەرپۆتراك، سەرپىچ، سەرگوتىلاك
 پۆلوو: پشكۆ

په پو: په پوه سلیمانه
 پرینگانوه: سلنه مینه ووه، ره وینه ووه، مه پرینگیوه:
 مه ره ویتوه
 پژوو: په نوو به فبری بچوک
 پللا: داریک که به او یژرئ
 په راکه نده: پر ژوبلاو
 په رستار: هه مشیره، نافرته سهر په رشتیکه ری
 نه خوښ
 په رپه رۆچکه: په رکه هی ناسمان، به رزترین چی له
 ناسماندا
 په رپه: لای سهر وو
 په رکوور: جووره هه لویه کی بچووی درې و به هیزه
 که ره شه و سهریالی سپیبه
 په روا: باک، ترسان، سام
 په ریوه: ناواره، دهره ددر، ناوکه کی، ناوکه له
 په ژاره: خه م، که سهر، خه فته
 په ستوان: په ستانوه، توند داگرتن
 په سیو: حاشارگه، نه دیو، په نا، جیگایه ک که
 خوئی تیدا بشار تیتوه
 پنج و مؤر: نافرته که نه هیلن له ژووور بیتنه ددر،
 نه لاین پنج و مؤر کراوه، له بنه رتدا پنج
 به وه نه لاین که گوژه نه شک کی یا نه قلله شی،
 به قسل و موو پیبه یی ده کهن وه
 بیدروونه وه
 پی به قونوه: بالداریکه له ناودا دهژی و ناتوانی
 بفرئ
 پیروو: نه ستیره کی
 بیل: لایه کی له ش له شانوه تا په نجه یی ده ست
ت
 تات: به ردی پان و ساف و لووس
 تاوگه: تا فگه، ناوه لدر، سهره شین، سؤلاف
 تاو: ره شمال، چادر، کزن

تاوه سووت: هه رچی له بهر هه تاو سووتاین
 تامان: ته یمان، په رژین
 تخیل: که وتن له بهر نارچه تی و بی هیزی یان
 له بهر مهستی
 تره ختان: راکردنی له غار توندتری نه سپ و ماین
 ترۆپک: ترۆپ، پویه، دوندی کیتو، لووتکه
 تفل: تلف، منال
 تل ناسا: تالاسا، تالاسابون: خلیسکان
 توو، توو: هه رگیز، قهت، به هیج جوړیک
 تو: توو، توو
 توره مه: نه سل، بهر، تۆر، تۆره
 تووش: دژوار، سهخت، ناخوش، به دغه ر
 توول: نه مام، خه لاف
 توله: سهگی بچکوله (جوړیک کی تاییه تیبیه بز راو
 به کاری دین)
 ته بایی: نیوان خوئی، ریک که وتن
 ته ریده: خراپه، ته ریده، رپگر
 ته زوو: مچورک
 ته شق: به رزایی، پانایی، نیوه راست
 ته شی رپس: ماستاوکه ر و ریاباز و شان ته کین
 ته لان: هه رچی ده شتایی نه بی
 ته مال: دیارده، دیاردی، دیتنه وه ی که رویشک له
 لاند
 ته نی: ته نیا
 تیتوول: پرزول
 تیرگ: یال، تیلک، تیلگ
 تیف تیغه: زور لووسکردن و جوانکردنی دهم و
 چاو
 تیک ده لقا: به یه کدا ده چوو و یه کی ده گرتوه
ج
 جاکه ش: قورومساح

جدهو: سهقه تیبونی شان و قوول، ده لاین نه و لاخه
 باره که ی نه و نده قورس بوو جدهو بوو
 جگه گورگ: میچه گورگ که بز شیرینی و
 به خته وه ری هه لی ده گرن
 جمین: رووخان، رمان، هه ره سه پینان. جمیو:
 رووخوا، هه ره سبردوو
 جواناو: ناره قه ی سهره مه رگ
 جوم: قوولایی به رین و گه وره ی قه دی چیا
 جومال: پاک کردنه وه ی جوگه
 جه فنگ: گه پ و گه مه و قسه ی خوئی
 جه مام: نه ستووربوون و ئیشانی مه چک له بهر
 کاری زور
 جه نده ک: که لاک، تهرم، له ش
 جیژوان: ژوانگه، شوینی پیک که گیشتن
چ
 چارشیو: سهر پوئش، روو پوئش، رووبه ند
 چاک: پیر، شخس، پیاوچاک، مه زار
 چر: دارستانی پر، لیره وار
 چرگ: چرگ، بالنده به کی گه وره ی کیتویبه
 چرووک: پوچ، بی نرخ
 چزیلک: چزیلک، نه و پارچه دووگه ی له سهر ناگر
 هه لچزابی و چه و رای پیوه نه مابئ
 چلوان: چله کانی زستان
 چلووک: پویه ی دار
 چوره پیونه کی: جوړه چوله که یه که به بانان زوو
 ده ست به خوئیند ده کا
 چه له نگ: شوخ و شنگ، جوان، ده لال
 چوله پیچه: توند به ستان
 چینکه: نه و شینایی تهره زنه ی که هه همیشه شینه
 به چیاوه
ح
 حه ره مخانه: ژوووه تاییه تیبیه کانی ژن و خیزانی

پیاوی گه وره
 حه وسین: له نیو به شیک کی زوری خه لکی ئیراندا
 باوه شه وی جیژنی نه ورور حوت خوړاک
 که به پیته سین دس پی بکرتین داده نین
خ
 خاپوور: ویران، کاول، که لاه
 خانه بگیری: له مالدا گرتنی که سیک
 خانومان: جوان، له بار، شوخ و شنگ، چه له نگ
 خاو: گیایه کی زور نه رمی کویستانییبه
 خر: شیو، دۆل، دهره
 خرمن: دهنگی خشل
 خرینگه: دهنگی خشل
 خرینگه ی بازنه: زره ی بازنه
 خلینه: ددانی گه وره ی لای سهر وو
 خم: خوم، هه ش، هه ژ
 خواجه: لیرهدا به واته ی نه و کزیلانه به کارها توه
 که دهره به گ و کزیله دار ده یان خه ساندن و
 له ماله وه له نیوان ژن و کچه کانیاندا
 کاریان پی ده کردن
 خودان: خاوه
 خول: غوول، گیانداریک کی نه فسانه یی به سامه
 خوناه: خوناکه، ورده باران، نهرمه باران،
 به واته ی ناره قه ییش به کارده هیترئ
 خونکار: حوکمران
 خورین: نه و جیگایه ی ناوی به خویر پروا
 خومپاره: توپیکه که که وانی ده پروا
 خوړشت: شله
 خویشخوان: دهنگ خوئی
 خوینگر: خوین داواکه ر، خوین نه ستین،
 توله نه ستین
 خوشبه ز: خوشدو، توندپرو

خۆشخوتین: دەنگخۆش
 خۆیان: کا و دەغلی وردکراو و لیک جبانەکراو و
 خووسار: زوقم، سبخوار
 خەرتەل: دال
 خەسبیبی: خەسبیبایی
 خەلف: نەمامی یەکسالە
 خەنی: شاد، بەختیار، کامەران، رازی، دلخۆش
 خەوش: لەکە، غەور، خەش
 خیز: زیخ
 خیتو: خودان، خاوەن
 خیلالت: پەوند، کۆچەر، ئەو کەسانە دەچنە
 هەوار

دایا: بدایە
 دابیتز: کون کون کردن
 داپەراندن: سەر بەرەوخوار رادان
 داسوو: قەلچ، گولەگەمی تازه لە بۆقە هاتوو دەدر
 دانگەرپتە: داگەرپانەخوار
 دارۆغە: حەسەس، پۆلیس، سەرۆکی ئەو
 کەسانە ئیشکی شار دەکێشن، وەختی
 خۆی بەوانە و تراو بەبازار گەراون بۆ
 ناگاداربوون لە خەلک نەو کا
 نارەواییبەک بەکن
 دزیو: ناشیرین، کرێت، دژی جوان
 داهیتزاو: داهیتزاو
 داوەستان: مەیین، نەبزووتنی دووکەل و مژ و
 شتی و
 داوێ: بووکە سەماکەرە
 داوئ: دەهاوئ
 دپدۆنگ: بەشک، دوودل
 دژوئین: ئەسپتۆن، چلکنی و ئەسپتۆنی
 دلەبەستە: ئەو دەلی بەشتیکدا چووبی

دلۆ: ئەو تووتزە دەستی پەنجەر هەلی دەدا
 بەهزی کارکردنی زۆر
 دورج: سندووقی بچکۆلە شتی گرانبا
 دوند: بەرزترین شۆپن، لوتکە
 دووروابی: دوورابئ
 دۆ: ئەو کێزە لە شاییدا لە دەستی کوردایی
 دۆک: ئافەتیکە لە شتیوێ شیرەدا بەسەر گەلای
 تووتنەووە پەیدا ئەبئ
 دەروو: ریتبازی تەنگ
 دەروست هاتن: پین و پیران
 دەسبێن: رستەبەکە شوان لە ئەستۆی مەری دەکا
 تا ئەگەر نووست و مەری وەرگەرا پین بزانی
 دەستەمۆ: کەوی، پام
 دەسکەنە: رینبەووە، دروینە بە دەست
 دەسگر: دەسکرد
 دەگروئین: لە پیتست دەرددین
 دەگۆئین: بل دەبن
 دەغەلکار: ساختەچی
 دەمان: توورە، یاخی، سەرکێش
 دیبا: قوماشیکی گرانبا بە
 دین: دیتن
 دێد: خوشکی گەرە
 دێرنشین: دانیشتن لە دێری عیسا ییباندا،
 مەبەست لە تەنباایی و دوورپەرێزیبە

د
 دابوون: هەستان
 راز: شاخ
 پاوێچکە: هاتوچۆی بەپەلە و بەردەوام
 پام: دەسەمۆ، کەوی
 رامووسی: ماچ بکا
 رژد: سەختترین هەوراز، رکه، هەورازی کوور

پنوو: کەوی بەفر
 پکیفکوت: راکردنی زۆر توندی و لاخ لەگەل
 ئاوزەنگیدان لە لاقەبرغە
 پەپستە: ئاوەنیا، بەراو
 پەشدا: قالاو، قەلەپەشە
 پەمانە: پەفیسکە، دیوی پشتهووە ئەژنۆ. داسی
 پەمانە داسیکی باوئیریتە پەفیسکە
 پەو: هەلانتن، هپرش، پەلامار
 پەو: گەلە
 پەوێ: کەلەکە بەردی قەدپالی شاخ
 پەوێک: سەرک، سل، پمۆک
 پەند: نەترس، ئازا، جوانچاک
 پێژنە: تاو بارانی توند کە زۆر نەخایەنی
 پووان: پووانەو، سەوزبوونەو
 پوو: خار، هەردی زۆر پەق، بەبەفری زۆر
 بەستویش دەلین
 پووبەستە: پووداپۆشراو
 پووبەر: پەرە
 پمووزن: شتیکی ئەفسانەیی ترسناک و بەسامە
 پمووزن: پمووزن

ز
 زاکوون: ریکوینیک
 زرتەسوور: زرتەبۆر، زەبەللاح
 زریان: بۆرانی سەخت
 زریبار: دەریاچەبەکە لە مەریوان
 زگار: پەرتیشان، لیتقەوماو، وەرز، بیزار
 زنە: تەرەزن، کانی زۆر بچووک
 زورهان: زۆر پیر و کەنەفت
 زوورک: گردی بچکۆلە بچکۆلە
 زۆنگ: زەلکاو
 زەر: زیان

زەرد: ما، شاخی زۆر سەخت و بەردەلان
 زەردە: تیشکی خۆر لەکاتی ئەنگوتن و
 ئاوابووندا، بزە، زەردەخەنە
 زەرەند: ریشەگایەکی پیتی دەلین کالەکە مارانە
 زۆر تالە و کرمی ئازەلە.
 زەمەند: گزۆگیای تیتکچرژاو
 زەندۆل: کەلەبەری ناو تاشەبەرد، قلیشی گەرە
 زەوی
 زەنگول، زەنگول: تک، تک
 زەنویر: ناوچە تەر و سازگاری کویتستان
 زبیک: توانایی، هیز، برشت، دەلین فلانەکەس
 پیاوئیکی بەزبیکە، واتە دەتوانی کار
 بەریتوبیا، کارامەیی
 زید: شوینی لەدایکبوونی مرۆف
 زیانی خورۆ: زیانبەخش و خراپە لی وەشاو
 زێرخید: بەپارە کرپراو، مەبەست لە بەندەبە
 زێرەشانکردن: زێر بەسەردا هەلدان
 زیز: زویر، تۆراو
 زیل: زۆر رەش
 زیل و بەم: دوو دەنگی موسیقایی بەرز و نەوی

ژاوه: پپر
 ساتۆر: گۆشت ئەنجنی گەرە
 ساغر: پیاڵە شەراب
 ساک: باوێ یان جانتای دەستی
 سامرەند: کویتستانییکە لە کوردستانی ئیران
 سان: هاسانی، ئاسانی
 ساو: سامال، ئاسمانی بئ هەور
 ساوین: سوون و تیزکردنی داس
 سایە: کەوای شۆر و ئاودامیتنی ژنانە، سیبەر

سبات: خۇراگرتن، ھونەرنواندن
 سرتە: چېپە
 سروە: شەنبەباي نەرم
 سەھەندە: خوپروو
 سوالمە: چېپكە گەنمى دورواوہ
 سوانە: گويسوانە
 سووتمان: ئاگرکەوتنەوہ
 سۆدرە: فېتنە، سەربەسۆدرە: فېتنە ھەلگېرسېتن،
 ھاوواتەي سەھەندەشە، دەلېن فلان كەس
 سۆدرە و سەھەندەپە
 سوپكە: گاشە، خېكە، بەردى ئامال زل كە
 بەھوپىژرى
 سۆرانى: فەقىبانە، ئەنگوچك
 سۆنگە: ھۆ، ئەسباب
 سوئ: ئارەزوو، تاسە، ھەوەس، ئاسۆ، ئاسۆگ
 سوئنە: دەفرىكە لە گل دروست دەكرى و لەباتىي
 تەشت بەكاردى
 سەر: سەرپوئەتاك
 سەرگەشتە: سەرلېشىتواو
 سەنگەچن: واراش، پارده، ديوارىك كە
 بەوشكە بەرد داندرابى
 سىياچال: چالى رەش، بەنديخانە
 سىياسوت: كاتى راوہكەوى سەرەتاي بەھار
 سىبەنگى: پېچ ئالغە كردن
 سىخوار: زوقم، خوسار
 سىپرە: دەنگى ھەلۆ و سەقر و باز
 سىپرەگرتن: نىشانەگرتن
 سىپروو: رېشۆلە
 سىپلە: گۆشە، سووچ، قولېنچك
ش
 شرت و شو: زۆر ناووزراندن
 شنە: سروەباي نەرم

شەلال: ئەلېن فلانەكەس شەلالى خوتېن بووہ،
 واتە لە خوتېندا نوقم بووہ. يا فلانەكەس
 شەلالى ئارەقە، واتە ئارەقتىكى زۆرى
 كردوہ
 شلوئ: لىخن، قوراو، گۆراو، لىل، رەنگ
 تېكچوو
 شۆراپە: شۆرپوونەوہ
 شۆفار: بەدكار، خەفپە
 شۆنە: زەوى ئاوانەگر
 شوو: شوولك
 شورور: گاكىتى
 شەتەك: توندىبەستان، توندىپىچان
 شەك: كاوپرى يەكسالە
 شەكۆ: پىتمەرەي بچووك بۆ ئاوداشتتى جىگاي
 لىژ بەئاوى كەم
 شەم: مۆم
 شەم و شەمزىن: دوو دلدارى مېژوويى لە
 فۆلكلۆي كوردېدا شەم (كچ) و شەمزىن
 (كوپ) بەيتىكى خۆشيان لەسەرە
 شەمزاو: تېكچوو، بزىكاو، شىتواو
 شەنگەبېرى: ئافرەتى جوانى مەردۆش، بېرى:
 مەردۆش
 شەوبا: باي شەو
 شەوپەر: فرېنى شەو، (بەتايىبەتى فرېنى شەوانەي
 نىرەكەو لە جەنگەي مې پۆژدا)
 شەورن: رېنىنەوہ بەشەو
 شەوگورد: ژوانى شەوانە
 شەوگەر: ئەو لاوہى شەوانە بۆ دلدارى دەگەرئ
 شەوئىن: لەوہراندنى مەر لە ئاخرى شەودا
 شىلگېر: سوور، پىداگرى، وچان نەدان
 شىلەگە: ئەو جىگايەي لە جۆگە ئاوى لى
 دەشكېتن

شىئو: كىلاننى ھەوہل، يەكەم كىلان
 شىبو: دۆلى چكۆلە
غ
 غەزىن: مانگرتن، بەتايىبەتى مانگرتنى بەراز
 غەنىم: دوزمن
 غەور: ژەنگ، تەم، لىلابى
ف
 فېئودالى: دەرەبەگايەتى
 فېرگە: قوتابخانە
 فېر: پېچ لوللكردن
ق
 قرخەمەرەسى: بەزۆر راکىشان، لە دوونەچوون
 قرمژن: دەنگى تەقەي چەك
 قورىنگ: قولنگ
 قولەشىن: بەكەرويتشك دەلېن
 قەدەم: ئەو ھەلمەي لە بەفرى بەرھەتاوى گەرم
 ھەلدەستى
 قەلەسابوونى: جوورە قەلىنكى بۆر و رەش و دەنگ
 ناخۆشە
 قەقنەس: بالندەپەكى ئەفسانەبىيە دەلېن لە
 ئاگردا دەژى
ك
 كاپە: كەبە
 كازىبە: تارىك و روونى بەياني
 كاو: مراد، ئاوات، ئارەزوو، تاسە
 كاوالاش: ناشى وىرانە، كىنايەشە لە مالى
 ھەژاران. لە خۆ بەكەم گرتندا ئەلېن
 «مالى من بەكاوالاشى خۆت بزانه».
 كل: خەرمان و كۆمەلى ئاگر
 كل كردن: لادان
 كلتۆش: دەغلى وشك بوو

كوپكوپر: كەت، قەتى
 كوپرە: ھەيران: يارى كچە ھەيران
 كوپرېژگە: كوپرى بچووك، لەبەر خۆشەويستى
 بەپىياو دەلېن
 كول: جل شتن
 كولېن: گەنجىنەي نىئو رەشمالان
 كوند: كوندەبەبوو
 كوتېن: تەختەي رەشمال كە لە مووى رەش تەنراوہ.
 بەچەند كوتېن تاوول و رەشمالىكىيان لى
 دروست دەكرى. نىشانەي ماتەمبارى لە
 كوردەوارىي كۆندا ئەوہ بووہ كوتېن لە مل
 بکەن.
 كۆ: پىروو، پەروين، كۆمەلە ئەستېرەپەكە
 كۆتەل: پەيكەر
 كوچك: بەرد. (سى كوچكە) بىش لە بنەرەتدا بەو
 سى بەردە و تراوہ كە ئاگرىان لەنىواندا
 كراوہتەوہ و مەنجەلىيان لەسەر دانراوہ. دل
 بەكوچكەوہ دان كىنايەپە لە دل
 سووتاندن.
 كۆچكە: كلاوى ژنەبالباسان و مندالانى موكرىان
 كۆختە: كۆخ
 كۆدە: زەويىپەكى نەرمە كە گىياي لى بدروئ، گىياي
 نەبەستراو
 كۆست: زاوا. كۆست كەوتوو: زاوامردوو،
 مالتوئىران بوو
 كۆستەك: بەندى تىغ لەكالان راگرتنى خەنجەر
 كۆلارە: بالندەي جووگەلەخۆر
 كووت: سەماد، زىل، پەين
 كوور: گېسكى بەكسالەي نىر
 كەحلان: ئەسپى رەسەن، حدود، كەحىل
 كەسەر: خەم، خەفەت، پەژارە
 كەركىت: ئامرازىكە تەونى پى دەكوتن

که رویشکە: شەپۆلی دەغل و گیا لە بەر با
 کە ڕەسبەسە: پڕووشە، پەلە تاتە، وردە بە فریتیکی
 ڕۆژی زۆر سارد بباری
 کەزی: پەلکە، پڕچی هۆنراوە، پڕچ
 کەشم و نەشم: ناز و عیشو، لەنجەولار
 کەکرە: گیا یەکی بە کجار تالە
 کەلپ: کەلبە، ددانێ پیشەو
 کەما: گیا یەکی بلبندی گەلادەرزبە
 کەمانە: تیرتیک کە وەشتتیک بکەوئ و بگەریتەو
 کەمرە: پشکەلی پەستراو لە ئاغەلدا کە بو
 ئاوردوو بە کاری دین
 کەند و لەند: بەرز و نزم، دەلین: ئەم ڕیگایە کەند
 و لەندی زۆر
 کەنیرە: گیا یەکی گەلا سێ پەلکە یە و گۆلی زەرد
 دەکا
 کەودەری: کەویکی گەورە یە و لە نزیک بەفری
 نەبی ناژی
 کەوشەن: سنوور
 کەونەلان: کۆنە لانه، شوینی جارن، مەبەست
 جیژوانە
 کەوی: کلێلە، ڕنویبەر، دەستەمۆ، رام، بەربار

گ

گاشە: بەردی گەورە
 گالەدان: داخستن
 گاووگەردوون: قوربانی، سەرپرینی حیوان بو
 پیشوازی
 گرانهو: گیرانهو
 گراوی: دۆست، یار
 گەردەنشین: دوورەپەریز و خۆ لە خەلک بەدوورگر
 گریمانە: گری
 گرووگر: منالی گریئوکی بەبیانوی و ڕک گر
 گزەر: گیا ی گبەرە کراو

گزیر: کاربەدەستی ئاغا
 گزینگ: گزنگ، یە کەم تیشکی هەتاوی بەبیان
 گشتەک: بەنی بادراوی دوعا لی خویندراو
 گلینە: جامتیک کە لە قور دروستکراوە
 گۆپال: گوز
 گوگەم: گیا یەکی بەرزە گۆلی زەرد دەکا و بو
 ئاوردوو دەبی
 گوان: بل بوون. دەگوین: بل دەبن
 گورگەمیش: سەگتیک کە هاوکاری گورگ بکا
 گولمە یان: شلکە یان، نەرمە یان
 گولوک: شاگول، گۆلی هەرە گەورە و گەش
 گولەشللیترە: گولتیک سورا کە لەسەر گۆران
 دەنیزری
 گۆد: گۆج، گبیر
 گۆشتەزوون: وەر و هاتنی برین، چاوو نەوێ برین
 گۆلەتاجی: تازی نیر، نیرە تانجی
 گۆوئند: شایی، چۆپی، داوئ، زەماوئند،
 هەلپەڕین
 گەرمک: ئاویکی گەرم و مەند و تەنک کە
 زستانان نەبەستی و مراوی تیدا
 کۆبەنەو
 گەدە: کویستانتیکی بەناوبانگی کوردستانی ئیرانە
 گەرمەشین: ماتەمیک تیکراپی، گریانیک بەکول
 گەریدە: گەرال
 گەمال: سەگ، کسۆک
 گەوز: پری داس
 گەوال: گەوال: دەستە دەستە، هاتنی هور بەدوای
 یەکدا
 گەو: پیتی کتو، قۆرت، خوارەپیتچە، لابلە، بەر
 و نەوی لە قەدی کتودا
 گیل گیلە: ئەو گولنگانە ی ژن لە شەدە ی دەپیتچن
 گیا بەند: گیا یەکی کویستانتیکی بوئخۆشە

گیا سەری پیتەناو: گیا لە هەلدان و گەشەکردن
 داپە
 گیشە: باقە و مەلۆ گیا ی لەسەریەک دانراو

ل

لاپال: قەدی کتو
 لان: جیگای جانەوێ چوارپ
 لووربوونەو: هیرش هینان لە سەرەوێ بو خوار
 لوپچ: مشت، گولمە، مست
 لۆدە: شتی وردی کۆکراوێ کە دیری ئاودریژین
 لۆک: وشتی نیر
 لووزو: بەتوند هەلپەڕان
 لەدو: لەناو
 لەنگیزە: با و بارانی توند و بەهیر
 لیر: دارستان، چر، لیرەوار، جەنگەل
 لیتشت: لاقاو، سیلاو، لەھی

م

ماتیک: دەرمانی سوورکردنی لیتو، (وشە یەکی
 بیانییە).
 ماشە: پەلە پیتکە، ماشە ی تەنگ: پەلە پیتکە ی
 تەنگ
 ماشەر: کەلافە ی گەورە ی بەنی ریسراو
 مافنگی: نابووت، رووت و قووت
 ماک: مادە، ئەسل، ماکە
 مالۆس: بەرازی م
 مالو: ئامرازی لووسکردن و تەختکردنی زەوی
 دوای کتلان
 مامەخمە: قارەمانی چیرۆکی فۆلکلوری،
 کەسیتیک خەمی خەلک بخوا و خەباتی بو
 نەکا
 ما: زەرد، شاخی زۆر سەخت
 مچ و مۆر: رووگرژ، مۆن

مشتە: چەرم کۆتی پینەچی
 مکور: یاخی، بەلەسە
 ملە: رکا بەری، دەلین ئەم ئەسپە ملە دەکا واتە
 پیتش دەکەوئ
 ملانە: زۆرانی، بەر بەرەکانی، ملە، خەبات،
 ڕقە بەری
 مژۆل: برژانگ، برژانگ
 موغ: پیتشەوای ئایینی زەردەشتی
 موخ: موخ
 مۆتە: مۆتە کە
 مۆرە: زاری نەردین و تاوئ
 مۆلگە: شوینی کۆمەل بوونی ناژەل
 مەتەریر: سەنگەر
 مەشکە ی گاوس: مەشکە ی چەرمە مانگا
 مەشکە ژین: ئافرەتی مەشکە هەژین
 مەلاس: خۆماتکردن
 مەندۆک: گیا یەکی کویستانتی جوان و تام و بۆن
 خۆشە
 مەهوش: وەک مانگ
 مەیزەدە: ئەوێ مە ی زۆری سەرخۆش کردی
 مێ ڕۆژ: کاتی راوی مێ کەو، ئەو کاتە یە کە مێ
 کەو لە نیرە کەو و دەبی و کورک دەبی
 مێری: مێردی، پیاوێتی
 مێز: نامیز، باوئش، باخەل
 مێژوود: گیا یەکی گول شینە
 مێشە: بیتشە، دارستان
 میتلاقە: گولتیک سووری پیاڵە بییە کە نیتو کە ی
 ڕەشە

و

وړینگ: دەنگتیک نەرم و خۆش
 وەتی: لەوێتی، لەوێتا
 وەرد: دووبارە کتلانەوێ زەوی پاش شیتو

وهرهه م: نه خو شیبیه که له بهر خه می زۆر تووشی

دهبن

ویت: پیت

ویره: دهنگی هاویشتنی بهرد و دار

ویزه: دهنگی گولله

ن

ناره نار: گۆرانی گوتن به دهنگی کی کپ و خه مگین

ناسۆر: برین، زامی کۆن

نامۆ: غه ربیب

نایبسی: ناسووتی، رووناکی نادا

نساو: لای سبیه ره له چیا

نسکۆ: ره تبردنی توند، خراب سه رسمدان

نمهک خورده: نمهک کردوو

نواله: جیگای نه رمان و برۆینی چیا

نوسه که: درکیتکه به شته وه دهنووسی

نوشتوو: نوشته

نه تره: وره، هه ترهش

نه ته وی: دوژمن، به دخوا، نه ته ویست

نه ری: وشتری تووکنی نیر

نه رد: تاو له، نه ردین

نه وه نده: سارده کیل، ده غلیکی پایزی درهنگ

چینرابین

نیسکه: له نجه ولاری نه سپ و تاژی

نیله: دهنگ و هالاوی به تینی ناگر

ه

هات: بهخت، شانس، هینان

هارووژان: ورووژان، هارووژا: ورووژا

هاویر: لیک جیا کردنه وهی بهرخ و مه ری

هۆیه: شوپنیک که چه ند ره شمالی لی کو بیته وه

هه ترهش: وره، نه تره، زه هله

هه توان: ده رمان، مه لهه م

هه دادان: نارام گرتن، نۆقره گرتن

هه رزه: سووک، جلف، په نتی

هه رزه گۆ: نه و که سهی قسهی سووک و هه رزه بکا

هه زارده ستان: بولبول، بلبل، شالوور

هه ش: خوم، خم. سه ر به هه ش، ماته مبار

هه لپه رتاوتن: لک برینی درهخت

هه لژ: گیایه کی کویتستانییه بو خواردن و ده رمان

به کاردی

هه لکورمان: خو مات کردنی بالنده له کاتی

حه سانه وه یا کور کبوندای به مه جاز،

به که سهی دهوتری به وه ره زی

هه لئرووشکابی

هه لکورمان: ماتبوونی بالنده

هه له تانج: بالنده یه کی ناوی سوور و سپی له قاز

بچووکتور و له مراوی گه وره تر و زۆر جوانه

هه له مووت: کیتی زۆر سهخت، هه زار به هه زار

هه مزله: دایه سوون

هه نی: ته ختی نیوچاوان

هه نیه: ناوچاوان، نیوچاوان، نه نی، توئیل

هه ویرده: بالنده یه کی بچووکی زۆر قه له وه له ناو

شینا وهرد و هه ردا ندا دهژی

هه ی دی: دهنگان، ده رکردن

ی

یال: پال، لامله ی کتی

یه ساوول: یاساوول، پاسه وان

یه لدا: درئیژترین شه وی سال

یه کانه: برهک: به رازی نیر

یه کسه ری: ره شکه ی گه وره

186	شنه	134	ته پلتي ئەمان
186	بۆ ئاڭاي لبادى دارايى	135	پەرى شىتەر
187	رقى پىرۆز	138	ناسۆزى تەشەنا
ئالەى جودايى			
191	دېياچە	139	رەق ھەلا تەم
195	مانگە شەو	140	گەرمە شېن
195	ئالەى جودايى	142	مەتەرتىزى شەرەف
205	جوانى رەشپۆش	144	شەنگە بىتيرى
205	تاوانى بى ھىزى	145	ئامىزى ژن
206	ئىوارەى پايز	146	شە پۆلى تۆلە
214	بەرەو ئاسۆ	148	ترۆپكى رزگارى
215	جوان ناسوتى	150	گا و گەردوون
215	سازى ناساز	151	شەو و شەيتان
217	ماچى خودايى	154	سنوور
218	دەستى تەزىو	154	ئارەق و تىن
219	كوانى؟	158	فرىشتەى پەريو
219	جوانى بەس نىبە	160	كاروانى خەبات
220	پەرىستارى رەشپۆش	163	لە بېرم مەكە
221	چاويلكە	169	يادم بكن
221	خۆزگە	170	دەسكەوتى خەبات
222	عېشق و ئازادى	176	شەوگارى تەنيايى
223	سسورى دەوران	176	شەوى شاعىر
248	خاك	179	بنارى ھەنگورد
249	شەرابى خەست	184	پەيامى رانگەيەندراو
249	خەوم نايە	185	وردەوالە
250	پىژنە	185	دلى شاعىر
بارگەى پاران			
253	بەھارى زەرد	185	تەرجمە لە ئەنوەرىو
254	زىندەبەچال	185	بۆ چمن
256	بەھار ھەر دى	185	بۆ كچە كوردىك
257	رەووز ورد نابى	186	پەرى ئازادى
		186	بۆ خانى لازار
		186	دىلى دىل

ناوەرۆك		7	وشەيەك
89	كورد و ئازەربايجانى	11	لە كوئىو بۆ كوئى؟
90	رۆژگارى رەش	60	كوردەم ئەمن
97	كچى مەھاباد	60	وتووئىزى كچ و كوئى
98	بەھارى كوردستان	61	خاوەنى زىر
105	بابردەلە	62	دەيلىم و بى باكم
107	فرمىسكى گەش	64	قەلاى نىشتمان
108	گرىبانى نىووشەو	64	ئەمەگى گولان
109	ئارەزووى فرىن	66	بەھارى لادى
110	خونچەى سىس	69	تۆم ھەر لەبىرە
111	گۆمى خوئىن	70	كىزى لادى
112	ئاواتى بەرز	71	دوارۆزى رووناك
116	بەغدا نىووى رىيەت بى	74	رۆزى شادى
117	موو ناپسىتم	75	بادگارى شىرن
118	تووورەيى	77	رىبەندان و شاعىر
119	بۆسەى رۆژگار	79	بژى دىموكرات
119	چارەنووسى شاعىر	80	رۆزى خۆشى
120	جۆلانە	82	ھەتاوى ئىقبال
121	ماچى شىرىن	83	رەشەمە
122	ھىلانەى بەتال	84	دايكى نىشتمان
123	گلىنەى شاعىر	85	نەورۆزى رزگارى
123	گىئەلوكەى خەزان	87	پىتكە نىنى گول
125	گولى ھىوا	88	بلوئىرى شوان
126	راو بەراز		
132	شىنى گۆران		

چەند بەرھەمیکی بەرایی

281 کوردەم و	258 بەھاری ئال
282 مەحکەمە ی ئیستیقلال	264 فرمیسیکی رۆنوو
283 ھەلەدە کەم	267 خانە نشین
284 بەھاری زانین	268 ئاپۆلۆی ماچ
285 جیتژی ئازادی	269 بارگە ی یاران
288 دەمە تەقە ی دوو خۆینمژ!	270 تەوری جەور
290 شینی ژنە کوردیک	271 شینگیتی
293 کوردە گیان	273 جیتژوان
294 نامە یەکی ھیمن بۆ ھەژار	274 دەسپێژی لاوان
296 نامە یەکی ھەژار بۆ ھیمن	276 چوارینە
297 ژارگە ی ماران	277 بۆ شەھیدانی کوردی تورکیا-گریانی رۆنوو
301 فەرھەنگۆک		

چاپکراوه‌کانی ده‌زگای ئاراس له ساڵی ۲۰۰۳

- ۱- بیره‌وه‌رییه‌کانی سه‌عید ناکام.
- ۲- البارزانی. مسرحية للأطفال. تأليف: أحمد إسماعيل إسماعيل
- ۳- بارزانی. شانۆگه‌ری بۆ مندالان. نووسینی: ئەحمەد ئیسماعیل ئیسماعیل. وه‌رگێڕانی له‌ عه‌ره‌بییه‌وه: مه‌هدی خو‌شناو.
- ۴- کابینه‌ی چواره‌م: ته‌مه‌نیکی که‌م و به‌ره‌مه‌نیکی زۆر. چالاکییه‌کانی حکومه‌تی هه‌رتیمی کوردستان له‌ ساڵی ۲۰۰۲دا.
- ۵- من مه‌باباد الی اراس. ترجمه من الفارسیة الی الكردية: شوکت شیخ یزدین. نقله الی العربیة: شاخوان کرکوکي.
- ۶- ته‌می سه‌ر خه‌ره‌ند. رۆمان. شێرزاد هه‌سه‌ن.
- ۷- بارگه‌ی یاران. سه‌رجه‌می شیعرى هێمن.
- ۸- هه‌واری خالی. سه‌رجه‌می نووسینی هێمن.